

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198974

UNIVERSAL
LIBRARY

ಏಳನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆ :

ಅಕ್ಕ - ತಂಗಿ

ಸರಸ ಸುಂದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ

ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣ ಸಂಗಮ

೧೯೪೩

ಸಾ ಹಿ ತ್ಯ ಭಾ ಂ ಡಾ ರ
ಹು ಬ್ಬ ಳ್ಳಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಮಂಗಳೂರು ಗೋವಿಂದರಾಯರು:
ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಬೆಲೆ : ೨ ರೂ.

ಮುದ್ರಕರು :
ನೋಹರೆ ಹಣಮಂತರಾಯರು
ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಅರ್ಪಣೆ

ರಸರುಚಿಗಳ ವರಿಚಯ ಹೇಳಿ,
ಜೀವನಕ್ಕೆ
ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಂಜೀವನ ತಗುಲಿಸಿದ,
ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಿತೆ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪುಟಗೊಟ್ಟು ಅರಳಿಸಿದ,
ಎಳೆವರಿಯದ
ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರು,
ಕರ್ಮಾಟಕದ ಖ್ಯಾತನಾಮ ಕವಿ,

ಶ್ರೀ. “ ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ ”ರಿಗೆ

—ನಾರಾಯಣ ಸಂಗಮ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಗೆಳೆಯ ಸಂಗಮ ನಾರಾಯಣರಾಯರ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ “ದೇವದಾಸ” ಪ್ರಕಟನೆಯಲ್ಲೇ ನಾವು ಬರೆದಿದ್ದೆವು. ಬಂಗಾಲೀ ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರವಂಚದೊಳಗಿನ ಔನ್ನತ್ಯ ನಮಗೆ ದೇವದಾಸ ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಡುಬಂದಿತ್ತು. ‘ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ ’ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಬಂಗಾಲಿಯೊಳಗಿನ ಕಥಾವಸ್ತು ಮಾತ್ರ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಬಂಗಾಲೀ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ರಸವತ್ತಾದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಬಗೆಗೆ ಶ್ರೀ. ನಾರಾಯಣ ಸಂಗಮರಿಗೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಗೋಕಾಕರಿಗೂ ಆಭಾರಿಗಳು. ಕಾಗದದ ಕೊರತೆಯ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಸಕಸಿಯ ಗಾತ್ರದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವಾಗ ಓದುಗರು ತಾಳ್ಮೆವಹಿಸುವರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನೂ ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಅಕ್ಷರ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕವು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಪ್ಪು ಉಳಿದಿವೆ. ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಅರ್ಥಭಂಗವಾಗಬಹುದಾದವುಗಳ ಒಪ್ಪೋಲಿಯನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ನಿಜೇದನ

ಈ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾದಂತೆ ಶ್ರೀಮತಿ ನಿರುಪಮಾದೇವಿಯರ 'ದಿದಿ' ಎಂಬ ಬಂಗಾಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಭಾಷಾಂತರವೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಈಗಿದು ಕೇವಲ ಭಾಷಾಂತರವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಖ್ಯನೂತೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿಯ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ಹೊಣೆಯಲ್ಲದೆ ನಿರುಪಮಾದೇವಿಯರಲ್ಲ. ಭಾಷಾಂತರವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ೬೦೦ ಪುಟಗಳ ತೋರ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಾಗಿ, ಆಮಾನದಿಂದ ಬೆಲೆಯೂ ಭಾರವಾಗುವ ಭೀತಿಯಿತ್ತು. ಬರೆಹಗಾರರೂ, ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಮುದ್ರಣ ಕೈಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛಂದನಾಗಿರುವ ಫಲಕಾಲ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅದು ಒದಗಿದಂದು ಬರೆಹಗಾರರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ರಸಿಕರು ಎಲ್ಲರೂ ಧನ್ಯರಾಗಬಹುದು.

ನಮಗಿರುವ ಈ ಅನೇಕ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಮನದಂದು, ಶ್ರೀಮತಿ ನಿರುಪಮಾದೇವಿಯರ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನೇ ಈ 'ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ' ಯರ ಕಥೆಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದು, ಅದನ್ನೇ ನಾದಿ ಮಿಡ್ಡಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಹದಗೊಳಿಸಿ ಪಾಕಮಾಡಿ ರಸಿಕರಿಗೆ ಉಣಲು ಅಣಗೊಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದಿಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಬಳಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸ್ವಾದವನ್ನೆ ಬೇಕು. ಸಪ್ತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಅನುಭವದ್ದಲ್ಲವೆಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇದೇ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಸಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರೇಮಳ ಸವನತ್' ಎಂಬೊಂದು ಕಾದಂಬರಿಯು 'ಭಾರತ ಗೌರವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ' ಯಲ್ಲಿ ಬಹುದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ. ಇವೆರಡೂ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಇಂಗಿಷ್ಟು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕಥೆಯೇ ಆಧಾರವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವಸ್ತುವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ತಮತಮಗೆ ತೋರಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎರಕ ಹೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಬಂಗಾಲಿಗಳ ದಿನದ ಜೀವನಚಿತ್ರ ನಮ್ಮವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಬಿಂಬಿಸಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬೇಕೆಂದೇ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು, ಭಾವನೆಗಳು, ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಇವಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗುವ ವಾತಾವರಣ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನಂಗದೇಶದ್ದೇ ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಥೆ ಬರೆದಾಗ ಅದೇ ಹೊಸದಾಗಿ ನಾನು ವಂಗದೇಶದಿಂದ ಮರಳಿದ್ದೆ. ಆ ಕಾರಣ, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳದ ಹೊಸ ಅರ್ಥದ ಛಾಯೆಯುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳು ಬಂದುಹೋಗಿವೆ. ಇತ್ತೀಚೆ ಈ ಬರೆಹವನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಬಳಸಿದ ಆ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಕಟುವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ; ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಗಡುಚಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂಗಾಲಿಯ ಶಬ್ದಭಾವಗಳ ಕಲಮಾಗಿ ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪುಲುಸು ಹುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಕೈಪಳಗಿದ ನನ್ನ ಕೆಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸ್ನೇಹಿತರು ಸಹ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಸಡಜವಾಗಿ ವದಗಳ ಭಾವಾರ್ಥವಾಗುವ ಹಾಗೂ ಇರುವವಾಗಿ ಆ ಎಲ್ಲ ಹೊಸ ನುಡಿಗಳನ್ನೂ ಬದಲಿಸುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಸ್ಪೂರಣವಾಗದೇಸಿದಾಗ ಆ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕೊನೆಗೆ ಕೋಶವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಶಬ್ದಸಂವದವಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಾಂಡಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡ? ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಆ ಹೊಸ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಗಳು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಒಂದೆರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಗತಿಯನುಕರಿಸಿದ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಅವು, ಬರೆಹದ ತೋರೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಂದ ಭಾವನೆಯ ತೆರೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಅವು ಅತಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹನೆಯಿಂದ ಓದಿ ಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಸಾರಸ್ಯವೆನಿಸದೆ ಇರವು.

ಓರಗೆಯ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರದು ನಮ್ಮದು ಒಂದು ಪರಿಕರವಿತ್ತು. ೨೧. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಆ ಗುಂಪಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಇಂದಿಗೆ ೨೦ ವರ್ಷಗಳಾಗ ಬಂದಿವೆ. ಆದರೂ ಆ ಪರಿಕರದಲ್ಲೊಬ್ಬನಾದ ನನ್ನಿಂದ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ, ಈ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಕೃತಿಯೂ ಹೊರಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ, ನನ್ನ ಮಟ್ಟಗಂತೂ ಅವರ ಆಗಿನ ಉಪದೇಶವೇ ಕಾರಣ. “ಬರೆಯು ತಿರಿ. ಅದರೆ ಬರೆದದ್ದು ಮುದ್ರಿತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮೋಹ ಬೇಡ. ಕೈವಾಗಿ, ಲೆಕ್ಕಣೆಕೆ ಕಳಿತು ರಸರಸವಾದರೆ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ತಕ್ಕಕಾಲ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಫಲ ಸಿಕ್ಕುವದು” ಎಂದು ಆಗಾಗ ಅವರು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತು ಮನದಲ್ಲಿನಾಟ, ನನ್ನಂಥವನ ಬರೆಹವೇನು ಮಹಾ ಎಂದು ಈ ತನಕ ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೌನ, ಈ ಮೈರಾಗ್ಯ ೨೧. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ. ಇತ್ತೀಚೆ ಒಮ್ಮೆ ಅವರು, “೨೦ ವರ್ಷ

ಗಳ ಹಿಂದಿನ ನನ್ನ ಉಪದೇಶ ನಿನಗೆ ಶಾಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಬರೆಹದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಈ ನಿಗ್ರಹ ಸಾಕು. ಈ ದೀರ್ಘ ಮೌನದ ಬಲದಿಂದ ಬರೆಹಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಬಾರದಿರದು. ಆ ಬೆಲೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಸರಿ, ಇನ್ನು ನೀವು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಎಂಥದಾದರೂ ಸರಿ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಹೊರ ಬರಲೇ ಬೇಕು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಗದ್ದರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಆದೇಶಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಈಗ ನಾನೇನೋ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ತಂದೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ನನ್ನ ಸರಿಕನೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಲೆಕ್ಕಣೆಗೆ ಸೂಸುರಸವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಸಿಹಸಿಯಾದರೂ ಹತ್ತಿ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಓದುಗರಿಗೆ ತೋರಿದರೆ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನು.

ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮಾಭಿಮಾನಗಳಿಂದ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು, ಕಾಗದ ದೊರಕದ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಕಸಕಸಿಯ ಮಾಡಿದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಹೊಣೆಹೊತ್ತ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರದ ಮಂಗಳೂರು ಗೋವಿಂದರಾಯರಿಗೆ, ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಬರೆಹಕ್ಕೆ ನಿಮಿತ್ತರಾಗಿ ಕಥಾಸೂತ್ರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಉಪಕರಿಸಿದ, ಶ್ರೀಮತಿ ನಿರುಪಮಾದೇವಿಯರಿಗೂ ನಾನು ಚಿರಮುನಿ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಗೋಕಾಕರವರ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೊಂದು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಸುಂದರ ಅಲಂಕಾರದ ಬೆಡಗಿಗಾದರೂ ರಸಿಕ ಜನರು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ. ಗೋಕಾಕರನ್ನು ನಾನು ಸದಾ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಹುಲ್ಲು ಹಕ್ಕಲದಂತೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ಬರೆಹವಾದರೂ ಸರಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಎಳಮೆಯ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದೆ. ಹಾಗೆ ಈಗ ಈ ಕರಿಕೆಯನ್ನು ಗುರುಚರಣಕ್ಕೆ ಅತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸುವಾಗ ಅವರ ಸಮ್ಮತಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳದೆ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಮಾದವಾಗದು. ಭಕ್ತನೆಂದಾದರೂ ದೇವರ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದು ಕೈಮುಗಿಯುವದುಂಟೆ? ಅದ್ದರಿಂದ ಸಮರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆಯದ್ದು ಪ್ರಮಾದವೆಂದು ಶ್ರೀ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳಲಾರರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಬಾಗಿಲುಕೋಟೆ

೧೬-೫-೧೯೪೩

ನಾರಾಯಣ ಸಂಗಮ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಗೆ. ಸಂಗಮ ನಾರಾಯಣರಾಯರು ಬರೆದ ಈ ನೋಡಕ ಕಾದಂಬರಿ ಯನ್ನು ಓದಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಅಂತಃಕರಣವು ತಳಮಳಿಸುತ್ತದೆ; ಬುದ್ಧಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ; ಕೊನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿಯ ವಿಧಿಶಾಸನವೇನಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಲವಲವಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಕಲೆಯೇ ಯಶಸ್ವಿ ಕಲೆ; ಅದೇ ರಸಸಿದ್ಧಿ.

ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೆ ಮೂರು ಜೀವಗಳ ಹೊಯ್ದಾಟವು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲದ ವರ್ಣನೆಗಳ ಸೆಳವಿಗೆ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯು ಜಾರಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆಯೆಂದು ಲೇಖಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವಾವು ವೆಂಬುದನ್ನು 'ನಿವೇದನ' ವನ್ನೋದಿ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರುವಿನ ಗಾತ್ರವನ್ನು ದುರ್ಬೀನಿನಿಂದ ಕಾಣಲೆಳಸಿ ಶನಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಮಂಡಲಗಳ ನೈಣಿಸುತ್ತ ನಿಂತ ನಕ್ಷತ್ರಜ್ಞನಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇಟ್ಟ ಗುರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದಿಷ್ಟಾದರೂ ಲೇಖಕರ ದೃಷ್ಟಿ ಚಲಿಸಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿಗೇ ಒಂದು ವಿಧದ ಕಾಂತಿ ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನವೀನ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದೂ ಲೇಖಕರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತು ಸಹ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಕೋಶವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಹೀಗೆ- ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ- ಒಳಸೇರಬೇಕು. ಸಂಗಮರು ಒದಗಿಸಿದ ವಂಗ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತಿಯು ಕನ್ನಡದ ಜೀವಾಳಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅದು ಎಂದಿಗೂ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದು.

ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಬಂದರೂ ಸರಿ; ಬಂಗಾಲಿಯಿಂದ ಬಂದರೂ ಸರಿ; ತಮ್ಮ ಹದನಾದ ಮಿದುವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮರು ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನರಳಿಸುವಾಗ ಇದೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ರೂಪಿಸಿದ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ. ಸವತಿಮತ್ತರದಷ್ಟು ಸವತಿಪ್ರೇಮವು ನೋಡಲು ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಬದುಕಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಹೋಮಿಸುವ ಸುಧೆಯ ಸವತಿಪ್ರೇಮವನ್ನು ನಾವು ತೀರ ವಿರಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಲ್ಲೆವು. ಆದರೆ ಈ ವಿರಳತೆಯು ಅವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ದಾರಿಯದಲ್ಲ; ರೋಮಾಂಚಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸುಧೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾನಾಯಕಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ದುರದೃಷ್ಟವೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು. ಸ್ವಭಾವತಃ ಸುಧೆಯು ಮೌನಿ. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮೌನದಿಂದಲೇ

ಈ ಕಥೆಯ ಸಾಗರವು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಸುರೇಶನನ್ನೂ ಈ ದುದೈವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾದ ಸ್ನೇಹಳನ್ನೂ ಸುಧೆಯು ಕರುಳು ಹಿಸುಕಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು— ಅವರು ಜಮೀನುದಾರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ಬಂದ ಮೇಲೆ. ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಳ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯು ಬಂದು ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದಾಗ— ಈ ಮಮತೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ಮಹಾ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿತು. ಸಂತೋಷ-ಬಾಬು, ದಿವಾಣ, ಸ್ನೇಹಾ, ಪ್ರಭಾತ, ಸುರೇಶ-- ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಸುಧೆಯ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿಸಿ ಒಂದು ದಿವಸ ತವಸ್ಸಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೋ ಅವಳನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ನಂಬುಗೆಯಿದ್ದು ದಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಇನ್ನೊಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಧಾ - ಸುರೇಶರ ಪ್ರೀತಿಯು ಫಲಿಸದಿರದೆಂದು ನಮಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ನೋಟದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ರುದ್ರಮಮತೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಅಶಾಕಿರಣವಾಗಬಲ್ಲದು. ಸ್ನೇಹಾ - ಸುರೇಶರಿಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧರಿರುವಾಗ ಸುಧೆಯೇಕೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರಳಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಓದುಗರು ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸುಧೆಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಏಳುವದಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹಾ - ಸುರೇಶರ ಪಾತ್ರಗಳೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಅನುಪೋಷಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಯೋಚಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಈ ಬಿಗುವು ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಬಂಗಾಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂಗಮರು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿರುಪಮಾದೇವಿಯವರ ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಲೇಖಕರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿರಬಹುದು.

ಗೆ. ಸಂಗಮರು ತಮ್ಮ 'ನಿವೇದನ' ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಗುಂಪಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಕೂಡಿದವರಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ. ಅವರ ಕಲಾಜೀವನವು ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಹೇಗೆ ಆರಳುತ್ತಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಣೆಗೆ ಎತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೊಳಗೇ ಸಂಗಮರು ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರು; ಒಂದು ಮೋಹಕ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಗದ್ಯಶೈಲಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಶೈಲಿ

ಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರನೇಕರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರಗಳು ಆಗಲೇ ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದವು; ಇನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಸವಿ ನೆನಪು ಅಲ್ಲಿ ಗುಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜನತೆಯೆದುರಿಗೆ ಅವರು ಈಗ ಬಂದು ಸಿಂತಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ಸರಸತಿಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಇವತ್ತು ವರ್ಷ ಪೂಜೆ ಕಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲೆಂದು ನಮ್ಮ 'ವಿಶ್ವ' ವಿದ್ಯಾಲಯದ ದಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರು ಶಾಂತಿ ಸಿಕೇತನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಗೆ ೨೫. ನಂದಲಾಲ್ ಬೋಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಇವರ ಚಿತ್ರಕಲೆಯ ವ್ಯಾಸಂಗವು ನಡೆಯಿತು. ಇವರ ಮೊದಲಿನ ಲೇಖನಗಳು ಗುಂಪಿನ 'ಸ್ವಧರ್ಮ' ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂತೆ ಮೊದಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳು 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ' ದಲ್ಲಿ ಆಗೀಗ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದವು. ಹೀಗೆ ಸಮಾಜಿಯಾಗಿ ಕುಂಚವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ಹಿಡಿದ ಕಲೋಪಾಸಕರು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿರಳರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಸಂಗಮರು ಬಂಗಾಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಶಾಂತಿಸಿಕೇತನದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಂಗಾಲಿಯನ್ನು ಕಲಿತು ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ವಂಗ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದವು. ಸಂಗಮರು ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಬೇಕೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಗೇ ಕೊನೆಗೆ ಮೇಲುಗೈಯ್ಯಾಗಿ ಅದು ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಲೆಯ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನಗಳೂ ಇನ್ನೂ ವ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಕಲೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಲೆಯ ನೆಲೆಯು ತಿಳಿದರೂ ತಮ್ಮ ನೆಲೆಯು ಹತ್ತು ವದಿಲ್ಲ. ನಾಡಿನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮವೊಂದೇ ಅವರನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಡಿನ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದು.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆಂದು ಗೆ. ಸಂಗಮರು ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದ ಕಲಾಸಿದ್ಧಿಯು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡು ನಾಡಿನೆದೆಯನ್ನು ತಣಿಸಲಿ.

ವಿಲಿಂಗ್ಡನ್ ಕಾಲೇಜು
ಸಾಂಗಲಿ
೧೦—೬—೧೯೪೩

ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ

ಅಕ್ಕ- ತಂಗಿ

೧

ಚಳಿಗಾಲದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ. ಆರಣ್ಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಊರು ನೀರವ ಸ್ವಲ್ಪ. ಹಾದಿಯ ಬದಿ. ಒಂದು ಬಡವರ ಮನೆಯ ಚಿಕ್ಕ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಸಾಕು ನಾಯಿಯು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಮಲಗಿದೆ. ಜೀರ್ಣ ಚಪ್ಪರದ ತೊಲೆಗೆ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಿದಿರಿನ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯೂ ರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಸಿಲು ಕಾಸುತ್ತಿದೆ.

ಆಡವಿಯ ಒಡಲೊಳಗಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಬೇಟೆಗಾರರು ಆ ಊರ ದಾರಿಗೆ ಬಂದು ಕೂಡಿದರು. ಇಬ್ಬರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೂ ಬಂದೂಕು; ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೃತ ಸ್ತಂಭಗಳು. ಒಬ್ಬನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ, 'ಯಾಕೆ ಜಗದೀಶ, ಇನ್ನೂ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟೆಕ್ಕಿರುವೆ?' ಎಂದ.

ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬೇಸರದ ದನಿಯಲ್ಲಿ 'ಇವೇನು ಕಡಮೆ ಪರಿತಾಪವೇ ಸುರೇಶ! ಅಷ್ಟು ಹಂಸಗಳು! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಿಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ?'

'ಯಾಕೆ? ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಬೇಟೆ ಸಾಲದೆ?'

'ಆದರೂ ಒಳ್ಳೇ ಪುಷ್ಟ ಹಂಸಗಳು! ಅವಕ್ಕೆ ಎರವಾದೆವಲ್ಲ! ಆದರೆ ಸುರೇಶ, ಇದು ನಿನ್ನದೇ ತಪ್ಪು. ಬೇಟೆಗೆ ಬಂದೂ ದಯೆಯೆ!'

'ಆಹಾ' ಎಂದು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದವನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುರೇಶನು ಬದಿಗಿದ್ದ ಅಂಗಳದ ಕಡೆಗೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ವಿಷಯವೇನೆಂದು ಜಗದೀಶನೂ ಅತ್ತ ನೋಡಿದನು.

ಚಿಕ್ಕ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾವಿನ ಮರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಕುಳಿತು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಯಸ್ಸಾದ ಒಬ್ಬ ವಿಧವೆಯು ಹಿಂದೆ ಸಂತು ಸ್ನೇಹ

ಅಕ್ಕ - ತಂಗಿ

ಸ್ವರದಿಂದ ' ಖೇ ಮಗು, ಹೀಗೆ ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುವದೆ? ಇದೋ ಕೂದಲೆಲ್ಲ ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡೆದು ಹೋಗಿವೆ ' ಎನ್ನುತ್ತ ಹುಡಿಗೆಯ ಜಿನ್ನೆ ಮೇಲೆ ತೂಗು ಬಿದ್ದ ಕುಂಚಿತ ಕೇಶರಾಶಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಳು. ಬಾಲಕಿಯು ಆಗ ಕುಲು ಕುಲು ನಗುತ್ತ ತಾಯಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಎಷ್ಟು ಸುಂದರ ನರಳ ಮುಖವದು? ನಗೆಯುಗುವ ಸುಸೀಲ ಕಣ್ಣುಗಳೇನು? ಬಡವರ ಮನೆಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಆವೊಂದು ಗುಲಾಬಿಯ ಹೂವು ಆರಳಿದ ಹಾಗೆ !

ಜಗದೀಶನು ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ' ಅದೇನು ಅಷ್ಟು ನೋಡುವೆ? ' ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ನಕ್ಕು, ' ನೀನು ನೋಡುವದನ್ನೇ ' ಎಂದನು.

' ನನಗೇನು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಾ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಹಾಗೆ! ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಬರುತ್ತಾಳೆ. '

' ಸ್ನೇಹಾ ಎಂದು ಆ ಹುಡಿಗೆಯ ಹೆಸರೆ? '

' ಹೌದು, ಚನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಅಲ್ಲವೆ? '

' ಹೌದು, ಈಗ ಬೇಗ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ನಡೆ. ಚಹ ಕುಡಿದಲ್ಲದೇ ಯಾವದೂ ತೋಚುವುದಿಲ್ಲ. '

' ಹಾ, ಬಹದ ಮಾತು-ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು. ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಕಾಲು ನೋಯುವವು. '

ತುನು ದೂರ ಬರುತ್ತಲೇ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದು ಅಂತಸ್ತಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ಜಗದೀಶನು ಬೇಟೆಯನ್ನು ಒಗೆದು, ದಣೆದು ಬೇಸರಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಸ್ಪೋಟ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಚಹಕ್ಕೆ ಎಸರಿಟ್ಟನು. ಸುರೇಶನು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಕಾಲು ಚಾಚಿದನು. ಒಮ್ಮಿಗೇ ಸುರೇಶನು ' ಜಗದೀಶ, ಇನ್ನು ಪಿಲಂಬವು ಬೇಡ ತಿಳಿಯಿತೆ? ನಾನು ನಾಳೆಯೇ ಹೊರಡುವೆ. ತಂದೆ ಬಯ್ಯುವರು. '

ಜಗದೀಶನು ಬೆದರಿಸಿ, ' ಬಯ್ಯುವರೇನು? ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಕಂಣು ಮುಚ್ಚಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದು ಬಿಡು. ಇನ್ನು ಬಹುದಿನ ನಾನು ನೀನು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಹೇಗೆ ನಿನಗೆ ಹೊಳೆಯಬೋ! ಬೇಕೆಂದೇ ಒಬ್ಬ ರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಾಣಲು ಬರುವದು ಆಗುವದಿಲ್ಲ ನೋಡು. ನಾನಂತೂ ಇನ್ನು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. '

ಆಮೇಲೆ ಯಥಾರೀತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಚಹಾಪಾನಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಮರುದಿನ ಬೈಗಿನ ಕಡೆಗೆ ಜಗದೀಶನು ತನ್ನ ಔಷಧದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಉದ್ದಿಗ್ನನಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುವದನ್ನು, ಸುರೇಶನು ನೋಡಿ, ' ಎಲ್ಲಿಗೆ ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

' ನೆರೆಸುನೆಗೆ; ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಡುಗಿಗೆ ಬಹಳ ಜ್ವರವಂತೆ. ಕರೆಯ ಬಂದಿದ್ದರು. '

' ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ಬರುವೆಯಾ? '

' ಹೌದು, ನಮ್ಮಂಥ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ನವಾಯ ಸಂಪತ್ತಿಹೀನರಲ್ಲವೆ ಇನ್ನೂ ಕರೆಯುವರು? ಹುಡುಗೆಯ ಜ್ವರ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡಡ್ಡ ಹೊರಟಿದೆ. ರೆಮಿಟೆಂಟ್ ಫೀವರನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಹಾ, ಸುರೇಶ, ನೀನು ನಿನ್ನೆ ಆ ಹುಡುಗೆ ಯನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಅವಳೇ. ನಡೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಔಷಧ ಗೊತ್ತು ಮಾಡೋಣ. ಸ್ಥಿತಿ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ. ಎರಡನೇ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಯುವದು ಆಸರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನೂ ಒಪ್ಪಿದನು. ಆಹಾ ಅಷ್ಟು ಚಲುಪೆ ಹುಡುಗೆ! ಹೋಗ ಬೇಡವೆ? ಔಷಧದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಬಿದ್ದರು.

ಬೀಳಲಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆ ಮೂಸಿದ ಹಾಸುಗ ಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಯ ಜ್ವರತಪ್ಪ ಕಂಪ್ರ ಮುಖವು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಕಂಡಿತು. ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮೂಸನಮುಂದಿಂದ ತಾಯಿ ಕುಳಿತು ಮಗಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯ್ಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಗೆಳೆಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಸರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಜ್ವರದ ಆಯಾಸದಿಂದ ಹುಡುಗಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು, ರುಕ್ರೂಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾಯಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಮರುದಿನ ಮಂಜಾನ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಡುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಓರ್ವ ಬಾಲಕಿಯ ಪ್ರಾಣವು ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಜಗದೀಶನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಸಾಹಸ ವಾಗಲೋಲ್ಲದೆಂದೋ ಅಥವಾ ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಯಿಂದಲೋ ಹೋಗಗೊಡ ಲೊಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಇಬ್ಬರ ವ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಹುಡುಗೆಯ ಜ್ವರ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಹೋಯಿತು. ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಹಾಡಿಹರಿಸಿದಳು. ಸುರೇಶನು ಸ್ವಜಾತೀಯನೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಆನಂದ ವಾಯಿತು. ಅವನನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ' ಸ್ನೇಹಾ, ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ

ಮಾಡು. ಉವರು ನಿನಗೆ ಅಣ್ಣನಾಗಬೇಕು. ' ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಂದಲೇ ತಲೆ ಬಾಗಿಬಿ ಬಾಲಿಕೆಯು ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದಳು. ಅವನು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಅವಳ ತಲೆ ತಟ್ಟಿದನು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಈಗ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿರಲಾರದು.

ಸುರೇಶನು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮತ್ತೆ ಕಾಲೇಜು, ಲೆಕ್ಕರು, ನಾಟಕ, ಸಿನೇಮಾ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದ ಅನೋದವು ಇನ್ನುಳಿದ ಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಸಸಿನ ಹಾಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿದು ಹೋಯಿತು.

ಸುರೇಶನ ತಂದೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ರಾಣೀಗಂಜಿನ ಜಮೀನುದಾರ. ದೊಡ್ಡ ಮನೆ, ಜೋಡುಕುದುರೆಯ ದೊಡ್ಡ ವಾಹನ, ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಹೆಸರು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ನಯಭಯದಿಂದ ಸಂಕೋಚ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನೆಂದು ಮಗ ಸುರೇಶನಿಗೆ ತಾನೇ ತಾಯಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಮಗನು ಏನೇ ಬೇಡಲಿ, ಅಥವಾ ಕಾಡಲಿ ಅದನ್ನು ಸ್ನೇಹಶೀಲ ಮಾತೆಯಂತೆ ಆಗಲೇ ಪೂರೈಸಿ ಮಗನ ಆನಂದ ವಿಕಸಿತ ಮುಖವನ್ನೇ ನೇಹದುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನಲಿಯುವನು. ಎಂದೇ ತಾಯಿಯ ಅಭಾವವು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಅನಿಸಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಅತಿ ಸದಾಶಯ ಜಮೀನುದಾರನು. ಅವನದು ಅಪರಿಮಿತ ಉದಾರಹಸ್ತ. ಎಂದೇ ನ್ಯಾಯ ಶೀಲ. ಇದನ್ನು ಅವನ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯಾದ ಚೌಧುರಿಯವರೂ ಒಪ್ಪುವರು. ಉದಾರತೆಯ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಜನರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರನಲ್ಲದ ಮೂಲಕ ಅವನ ಆಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕರಗುತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿಗೆ ಧನ ಸಂಚಯ ಮಾಡಲು ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಅಂದರೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚೌಧುರಿಯವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾಪೂಜೆಯ ದಿನಗಳು. ಸುರೇಶನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅನುವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯ ಜಗದೀಶನು ಒಂದು ದಿನ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅವನ ಕಲಕತ್ತೆಯ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಪೂಜಾ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಕೊಂಡ ವಿಧವಿಧದ ಕಾಣಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಸುರೇಶನನ್ನೂ ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಊರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ವರ್ಷ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗೋತ್ಸವವಂತೆ. ಜಗದೀಶನು ಡಾಕ್ಟರ್‌ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಾಸಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಾಯಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ. ಜಗದೀಶನು, ಅವಳು ಹೊತ್ತ ಹರಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸುರೇಶನಿಗೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಕೇಳಿದನು. ಅವನಿಗೆ

ಅಕ್ಕ - ತಂಗಿ

ತಮ್ಮ ಸಿಲ್ಲ. ಸುರೇಶನೇ ತಮ್ಮ ನಂತೆ. ತಾಯಿಯ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನೂ ಓಡಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಜಗದೀಶನ ಆಸೆ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶ ಒಲೆ ನೆನ್ನಲಾರ. ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದವರು 'ತಾಯಿ' ಎಂದೊದನೆ ಕರಗಿ ಹೋಗುವರು.

ಪೂಜಾದಿನಗಳು ಒಳ್ಳೇ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಕಳೆದವು. ತನ್ನಂತಹ ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಮನೆಯ ಉತ್ಸವಕ್ಕಿಂತ ಬಡವರ ಮನೆಯ ಈ ಪೂಜಾ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳು ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಅನಾಡಂಬರವಾದ ಹೃದ್ಯತೆಯ ಮೂಲಕ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ರಂಜಿತವಾಗಿ ಕಂಡವು. ಇನ್ನುಳಿದವರಂತೆ ಅವನೂ ವಿನಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಪರಾಮರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯೆಸಿಸಿತ್ತು.

ವಿಜಯ ದಶಮಿಯ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ನಂತರ ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಲ ಸಂಭಾಷಣವೂ, ಪ್ರಣಾಮ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಆಲಿಂಗನಾದಿಗಳೂ ನಡೆದಿವೆ. ಜಗದೀಶನು ಸುರೇಶನನ್ನು ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು 'ಇಂದು ಹೋಗಲೇಬೇಕೆ?' ಎಂದನು.

'ಹೌದು, ಹೋಗಲೇಬೇಕು ಜಗದೀಶ. ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಏನೂ ಅನ್ನುವದಿಲ್ಲ; ಸಜ್ಜ. ಅದರೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು, ವಿಜಯದಶಮಿಯ ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು--'

'ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಹಸುಗೂಸು; ಅದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನದೂ ಮನಸ್ಸು ಸಿಲ್ಲದು, ಅಲ್ಲವೆ?'

'ಇಲ್ಲದ ಚೀಷ್ಟೆ ನಿನ್ನದು! ವಾಃ - ಹುಡುಗಿ ಅತಿ ರೂಪವತಿ! ಯಾರ ಮಗಳೋ?'

ಜಗದೀಶನು ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ಒಂದು ದಳ ಬಾಲಿಕೆಯರು ಇವರಿಂದೆಲ್ಲಗೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ದಲದಲ್ಲಿ ನೀಲಾಂಬರಿಯನ್ನುಟ್ಟ ಬಾಲಿಕೆಯೇ ಗೆಳೆಯನ ನೋಟವನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡವಳು. ಜಗದೀಶನು ಅದನ್ನರಿತು ನಗುವಂತೆ 'ಹೇಳು ನೋಡೋಣ ಯಾರು?'

'ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುವದೋ! ಓ- ನೆನಪಾಯಿತು- ಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿದವಳು ಇವಳೇ ಅಲ್ಲವೇ ಅಂದು?' ಎಂದು ಸುರೇಶನು ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು.

ಬಾಲಿಕೆಯರ ದಳವು ಇವರೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ಜಗದೀಶನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನಗಿಸಿ ತಾನೂ ನಕ್ಕು ' ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ, ತಾಯಿ ತಿನ್ನಲು ಸಿಪಿ ತಿಗಿಸು ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ ' ಎಂದನು.

ದಲದ ಮುಂದಾಳು ಮುಂದೆ ಬಂದು ' ನಾವು ಮೊದಲು ಎಲ್ಲರ ಮನಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಬರುತ್ತೇವೆ ' ಎಂದಳು.

' ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ತಿಗಿಸು ತಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ! ಆವಾಗದು. ಮೊದಲು ತಿಂದು ಅನೇಲೆ ಹೋಗಿರಿ. '

ಸ್ನೇಹಾ ತಲೆಬಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ' ಜಗದೀಶನು, ಅಮ್ಮ ಸಿಮ್ಮನ್ನು ಕರ ದಿದ್ದಾಳೆ ' ಎಂದಳು. ಜಗದೀಶನು ವಿಚಲಿತನಾಗಿ ' ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಕಾಸು ಮಾಡಿ ಬರಲು ಇಷ್ಟ ರಲ್ಲ ಹೋಗುವವರೇ ಇದ್ದೆವು! ಸುರೇಶ, ನಡೆ ಹೋಗುವಾ. '

ಸುರೇಶನು ಓಂವೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತ ' ಟ್ರೇನಿಗೆ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕ ಬಹುದಷ್ಟೇ ? '

' ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ನಡೆ ಹೋಗಿಬರೋಣ. '

ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು- ಅದೇ ಜೀರ್ಣಗೃಹದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಜಿದ್ದ ಸ್ವಚ್ಛ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರ ವಿಧವೆ ಎರಡು ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ತಿಗಿಸನ್ನಿರಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಅಸಂದ ಆಶೆವಟ್ಟಿಷ್ಟರ ಎಷ್ಟೋ ಪುಟಿ ಬಳ್ಳಿವರಿಯಿತು. ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಅತಿರಿಕ್ತ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಕುಂಠಿತನಾಗತೊಡಗಿದನು. ವಿಧವೆಯು ಜಗದೀಶನಿಗೆ, ' ಮಗೂ, ಸಿಮ್ಮ ಉಸಕಾರ ನಾನು ಸಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲೆ ನೆ ? ನೀನು ನಿನ್ನ ಬಡ ಕಕ್ಕಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು-- '

ಅವನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಡೆದು ' ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ ಕಕ್ಕಿ ' ನೀವು ನನಗೆ ಕಕ್ಕಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು.---ಅದೆಲ್ಲ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ, ಸುರೇಶನಿಗೆ ಟ್ರೇನಿನ ಸಮಯವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ವಿಲಂಬ ಮಾಡುವದು ಬೇಡ ' ಎಂದನು.

ವಿಧವೆ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದಳು. ಜಗದೀಶನ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಹೇಳ ಬೇಕೆಂದ ಮಾತು ಉಳಿದುಹೋಯಿತು.

ಇಬ್ಬರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿರೋಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ದಶ
ಮಿಯ ತಿಳಿ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಊರ ದಾರಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಊರ ಹುಡುಗರು
ಯುವಕರು ಇನ್ನೂ ನಗುತ್ತ ಕೆಲೆಯುತ್ತ ಬೀದಿ ದೀದಿಗಳಲ್ಲ ಅಲೆಯುತ್ತ
ನಮಸ್ಕಾರದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಬರುತ್ತಾರೆ.
ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗನು ಡುಮುಕಿ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ-
ಹರ ನೀನು ಎನಗಿನ್ನು | ವರನಲ್ಲವಯ್ಯಾ |

ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಾ | ಮಗನನ್ನು ವಡೆದಿರುವೆ |

ಅಳಿಯ ಮೃತ್ಯುಂಜಯಾ | ಹರ ನೀನು ಎನಗಿನ್ನು ವರನಲ್ಲವಯ್ಯಾ |

ಪ್ರಾಣಸಮಾ ಉಮಾ ನನಗೆ | ಇಂದಿಸಿಂದ ಸತಿಯು ಬನಗೆ |

ನಲ್ಲೆಯೆಂದು ನನ್ನಿಗರೆವೆ | ಬಲ್ಲಿನಾದರೂ |

ಮಗಳ ಮೋಹದಿಂದ ನುಡಿಸೆ | ಮುನಿಸುಗೊಳವರು ||

ಜಗದೀಶನು ಒಮ್ಮಿಗೇ ಸಿಪ್ಪುಬ್ಬತೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ' ತನ್ನವರೆಂದು ಅವ
ರಿಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮಗಸಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ
ಭಾರವನ್ನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿಲ್ಲ.
ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯಾದರೂ ನೀನು ಅರಿಯದ್ದಲ್ಲ. ದುಡಿದು ತಿನ್ನುವವರಿಗೆ,
ಹಗಲಿರುಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದವರಿಗೆ,
ಅನ್ಯರ ಉಪಕಾರವನ್ನಾಗಲೀ ಇನ್ನಾವ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಆಗಲಿ
ಮಾಡುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಕ್ಕಿಯವರು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರು.
ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಸಾಕು.
ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಕೃತರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸುರೇಶನು, ' ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಮುಖದಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮಾತೃಭಾವವು ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ ನನಗೂ
ಸುಖವೆನಿಸಿತು. ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯೇನು ಬಹಳೇ--' ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಜಗದೀಶನು
ನಡುವೇ ತಡೆದು ' ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಮಗಳ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಬಹಳ ಚಿಂತಿತ
ಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. '

' ಈಗಾಗಲೇ? ಹುಡುಗೆ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು! '

' ಚಿಕ್ಕವಳೇ? ಹನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿರಬೇಕು. ಹಿಂದುಗಳ ಮನೆಯ
ಹೆಂಣು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಹಾಗೇ ಇರಲಾದೀತು? ಅಲ್ಲದೇ, ಇನ್ನೂ ಅವಕಾರ

ವಿರುವಾಗಲೇ ಹುಡುಕದಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅಂಥವರ ಕೊರಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದು. ಸುಪಾತ್ರ ವರನೊಬ್ಬನು ದೊರೆತರೆ ಕಕ್ಕಿಯವರು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಅವರು ದರಿದ್ರರು. ನೀನಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಳ್ಳುವಿಯಾ ಸುರೇಶ ? -'

ಸುರೇಶನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ, 'ಆಷ್ಟು ಚಲುವೆ ಹುಡುಗಿ, ದರಿದ್ರರಾದರೇನಾಯಿತು ? ನೋಡಿದವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವರು.'

'ಇಲ್ಲ. ಸುರೇಶ, ನೀನನ್ನೂ ಹಸುಳನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ! ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆ ನೋಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ವರನಿಗೆ ಕನೈಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುವದು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿಯಾ ? ರೂಪವಿರಲಿ, ಗುಣವಿರಲಿ. ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತತ್ವವಿದೆ. ಅದು ಧನ. ಅದು ಇರದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ದಕ್ಕೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಹುಡುಗಿಯ ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಗುಣವು ಇನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಎಷ್ಟು ಕೋಮಲ; ಎಷ್ಟು ಸರಲ ಸ್ವಭಾವ ! ಆದರೇನು ಸುರೇಶ --- ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ತತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ, 'ಏನು ಜಗದೀಶ ? ಇಷ್ಟು ದಿನ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಲಿತದ್ದರ ಫಲ ಇದೇಯೆ ? ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ನೀತಿಯೇ ?' ಎಂದನು.

ಜಗದೀಶನು ವ್ಯಂಗಸೂಚಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, 'ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ನೀತಿಯೆ. '

'ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತು ಹೇಳಿದಿ ಜಗದೀಶ ! ನೀನು ಹೇಳುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ--'

'ಸುರೇಶ, ಆ ಸಿನ್ನ ಅದರ್ಶಲೋಕದಿಂದಿಳಿದು ತುಸು ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡು ! ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ ಹೇಳು ನೋಡುವಾ, ಎಷ್ಟು ಜನ ಧನವಂತರ ಮಕ್ಕಳು ರೂಪ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ! ಇದೋ, ಸಿನ್ನನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾ. ಸಿನಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷಾಧೀಶರು ಸಂಬಂಧ ಕಾತರರಾಗಿ ಕಾದಿರುವರೋ ? ನೀನು ರೂಪ ಗುಣದ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿ ಅಂಥ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಲ್ಲಿಯಾ ? ಅದಾಗದ ಮಾತು ಸುರೇಶ.'

'ಇನ್ನೂ ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತು ಜಗದೀಶ ! ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಇಚ್ಛೆ, ಆಪ್ತಿಯರ ಆನುರೋಧ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಕೇವಲ ಧನದ ಮಾತನ್ನೊಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವಿ. '

ಅಕ್ಕ - ತಂಗಿ

‘ ಅದೇನೇ ಅಂದುಕೊ. ಅರ್ಥ ಒಂದೇ. ’

‘ ಅಃ--- ಇದೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ತೊಡಕಿಸುವೆ ಜಗದೀಶ! ಹಾಗೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಿದೆ ? ’

‘ ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ಬಳಿ ಕಳವಳ ಹೊರಪಡಿಸಲಾರೆ. ನನ್ನ ಬಳಿ ಅದಾಗಬಹುದು. ’

‘ ನೆಟ್ಟಗಿದೆ ! ನಾನೇನು ಇನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಾಧೀಶನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಾಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅನ್ನು ! ಹೋಗಲಿ, ನನಗದೇನೋ ಮಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ ಯಲ್ಲ ? ’

‘ ಬಡವರ ಉಪಕಾರ ! ಹುಡುಗಿಯನ್ನಂತೂ ನೋಡಿದೆ ! ಒಂದು ಬಳ್ಳೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಡುವಿಯಾದರೆ. ’

ಎದುರಿಗೆ ನೂಪುರದ ರುನುರುನು ಹಾಗೂ ಕಲಕಲ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ದರು. ಬಾಲಿಕೆಯರ ದಲವು ಇನ್ನೂ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಲಿದೆ. ಜಗದೀಶನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಸ್ನೇಹಾ ! ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸನ್ನೂ ತಿಂದು ಬಂದವು. ’

ಸ್ನೇಹಾ ಅವರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ತಲೆಬಾಗಿಬಿಡಲು. ಅದೊಂಥ ಸರಲ ಸುಂದರ ದೃಷ್ಟಿಯೋ !

ಸುರೇಶನು ಮಾತನಾಡದ ಹೋಗಿ ಚಕ್ಕದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಚಕ್ಕದಿ ಮುಂದರಿದೊಡನೆ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಮುಖ ಚಾಚಿ ಜಗದೀಶನಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು- ‘ ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ಮರೆಯುವದಿಲ್ಲ. ವರಸಂಧಾನದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವೆ-’ ಉಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಗಾಲಿಯ ಗರಗರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದವು. ಜಗದೀಶನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಕ್ಕು, ‘ನಾ ಬಲ್ಲೆ ’ ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಒಂದುದಿನ ತನ್ನ ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಕನ್ನೆ, ನಾರಾಯಣಗಂಜಿನ ಜಮೀನುದಾರನಾದ ಶ್ರೀ. ಉಮಾ-ಕಾಂತ ದತ್ತನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಧಾದಾಸಿ. ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೆ ರೂಪವತಿ. ಬೆಳೆದವಳು. ನುರಿತ ಮುದುಕ ದಿವಾಣನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸುರೇಶನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಪರಾಮರ್ಶವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು, ' ಹುಡುಗಿ ಬಹು ಬುದ್ಧಿಮತಿಯು. ಒಳ್ಳೆಯವಳು- ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಹಾಗೆ. '

ಕೇಳಿ ಸುರೇಶನಿಗೆ ನಗು ಬಂತು. ' ಜಮೀನುದಾರಿಯ ಆಡಳಿತ ಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲವನನ್ನೂ ಬಲ್ಲವಳೇನು ? ' ಎಂದು ಆಸ್ಪಚೇಂದವನು ವಿತ್ಯಸಮನಾದ ಪ್ರವೀಣ ದಿವಾಣನಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ವರಿವಾಸವು ಆಯುಕ್ತವೆಂದು ನಾಲಿಗೆಗೆ ತಡೆಹಾಕಿದನು. ಈ ವರ್ತಮಾನದಿಂದ ಆವನ ಮನಸ್ಸು ಆದೇಕೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ತಂದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವೆಂದು ತೋರಿದ ಮೇಲೆ ವಿನಾಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಂಥದೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕುಟುಕಿದಂತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸುಸಂಗತವಾದ ಕಾರಣವೂ ಸಿಕ್ಕಲೊಲ್ಲದು. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ' ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಯಾಕೆ ' ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಸಣ್ಣ ಕಾರಣ ತೋರಿಸಿ ತಂದೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪದು. ಧನಿಕರ ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಬೇಡವೆನ್ನಲು ಇಂಥ ಯಾವ ಪ್ರಬಲವಾದ ಹಾಗೂ ಸುಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಕಾರಣ ಹೇಳಿ ತಂದೆಗೆ ತನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೊಡಬಂದ ಯಾವ ಬಡವರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೂ ನಿರಾಕರಿಸಿ, ತಂದೆ ಧನಿಕರ ಕನ್ನೆಯನ್ನು ನಥುವಾಗಿ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಪಿತ ದರಿದ್ರರ ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬಡಿದಾಡಿದರೆ ಈ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ವಕೀಲಿಗೆ ಜನರು ಏನೆಂದಾರು ? ಕೇಳಿದವರೆಲ್ಲ ' ಇವನ ತಲೆ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ವಿಗ್ಧಕರವಾದ ತೈಲಮರ್ಧನ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯ ' ಎಂದು

ಹೇಳಿಹೋಗಬಹುದಲ್ಲ ! ಈ ವರೆಗೂ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದ ಮಗನು ಹೀಗೆಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಂದೆಯೂ ಚಕಿತರಾಗಿ ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನುಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಬಹುದಲ್ಲ ! ಊಂಹೂ. ಮಂಕು ತಗಲದ ಮೆದುಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಸುರೇಶನು ಈ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಆಸೆಮೃತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾರದೆ ಹೋದ. ಕಾರ್ತಿಕದ ಕೆಲ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಲೇ ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾ ಸಮಾರೋಹದೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಒಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಕನ್ಯೆ. ಅದರಿಂದ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕಳೆಯಲಿತ್ತು. ಸಂತೋಷ ಬಾಬುವು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಚೌಧುರಿಯವರು, 'ಏನೇ ಆಗಲಿ. ಮುದುಕನು ಒಳ್ಳೇ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ' ಎಂದರು. ಸುರೇಶನು ಜಗದೀಶನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ವಿವಾಹ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಜಗದೀಶನಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಲು ಯಾಕೋ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯೆಬ್ಬಿತು. ಆದೇಕೋ ತಾನು ಜಗದೀಶನೆದುರು ವಚನಭಂಗದ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು.

ಶೋಭನ ವ್ರತದ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಯಥಾರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾರಂಗವಾಗಿ ಹೋದವು. ಸುರೇಶನು ಶೋಭನದ ದಿನ ಅತಿ ಸಂಕುಚಿತನಾಗಿ ಪಲ್ಲಂಗದ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ದಾಗೂ ಹೀಗೂ ಇರುಳು ಕಳೆದನು. ವಧುವು ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವಳೇನಲ್ಲ. ೧೪-೧೫ ವರ್ಷಗಳಿರಬಹುದು. ಇದಾದ ಮೇಲೆ ವಧುವು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ದಿನ ಸುರೇಶನು ದೂರ ದೂರವೇ ಇದ್ದು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನು.

ಆ ಮೇಲೆ ವಧುವು ತವರಿಗೆ ಹೋದಳು. ಸುರೇಶನೂ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋದನು. ನಡುವೆ ಗೆಳೆಯ ಜಗದೀಶನು ಇವನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರುವದೆಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಸುರೇಶನು ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೂಜಾ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಮಡದಿಯ ಮಾತೃವಿಯೋಗದ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಈ ಮೂಲಕ ಅವಳನ್ನು ಆಗ ಕರೆತರಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತಂದೆ ಬಹಳ ದುಃಖವೆಟ್ಟರು. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯುವದು ಆಗತ್ಯವೆಂದು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅನಿಸತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಅವಳೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ

ಒಮ್ಮಿಗೇ ಏನೆಂದು ಬರೆಯುವದು ? ಅವನು ಪತ್ರ ಬರೆಯುವದನ್ನು ಸಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಒಂದುವರೆ ವರ್ಷ ಕಳೆದುಹೋದವು. ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಗೆಳೆಯ ಜಗದೀಶ ಸಿಂದ ಒಂದು ಸಾಸುನಯ ಪತ್ರ ಬಂತು. 'ಈ ಸಲ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಚಿರದಿನವೂ ಅನುತಾಪಕ್ಕೊಳಗಾಗಬೇಕಾದೀತು. ತಪ್ಪದೇ ಹೊರಟು ಬಾ.' ಇದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲೆಂದು ಸುರೇಶನು ಜಗದೀಶನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಜಗದೀಶನನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ 'ಏನಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಜಗದೀಶನು ತುಸು ನಕ್ಕು, 'ಆಗುವ ದಿನೇನು ? ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನೀನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ಬರ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ' ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನು ಉಸುರಾಡಿಸಿ ತಲೆಕೊಡವಿ, 'ನೆಟ್ಟಗಿದೆ ಹುಡುಗಾಟಿಕೆ' ಎಂದನು.

'ಇದರಲ್ಲೇನು ಅನ್ಯಾಯ ? ನೀನಿನ್ನಾರ ಇದಿರೂ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೈಫಿಯತ್ತು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಎಂದ ಮೇಲೆ ಹೆದರುವದೇಕೆ ?'

ಸುರೇಶನ ಮುಖವು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಜಗದೀಶನ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.

ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಜಗದೀಶನು, 'ಸುರೇಶ, ಆ ಹುಡುಗಿಯ ನೆನಪಿದೆಯೆ ? ಅವೇ ಆ ಸ್ನೇಹಾ ?' ಎಂದ.

ಸುರೇಶನ ಎದೆ ಮತ್ತೆ ದಡ ದಡ ಬಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಕೆಳದಸಿಯಲ್ಲಿ, 'ಯಾಕೆ ? ಏನಾಯಿತು ? ಹುಡುಗಿ ತೀರಿಹೋದಳೆ ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಂಡ ಬೇನೆಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಗಾದ ನೊಗದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಗೆದುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು.

ಸುರೇಶನು ಅನ್ಯ ಮನಸ್ಕನಾದದ್ದು ಕಂಡು ಜಗದೀಶನು ನಸುನಗುತ್ತ- 'ಆಲ್ಲ, ಆಲ್ಲ. ಹುಡುಗೆಯಲ್ಲ, ಅವಳ ತಾಯಿ ಈಗ ಆಗ ಅನ್ನುವಹಾಗಾಗಿ ವ್ಹಾರೆ. ನಾನೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಡೆ ನೋಡಿ ಬರೋಣ.'

'ಆಗಲಿ ನಡೆ. ಆಹಾ, ಹುಡುಗೆಯ ಮದುವೆಯಾಯಿತಷ್ಟೆ ?'

'ಮದುವೆಯೆ ? ಅದು ಹೇಗಾಗಬೇಕು ? ಅವರು ಬಡವರು. ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಧನ ಬೇಕು. ನೀನು ವರಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದಾಗಿ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದೇ ನಾವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿದ್ದೇವೆ.'

ಸುರೇಶನು ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಅನುತಪ್ತನಾಗಿ ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಅವನು ಮರೆತೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ.

ಇಬ್ಬರೂ ಬಹು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದ ಆ ಬೀಳುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರು. ಮುದುಕೆ ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದಾಳೆ; ಮುಖ ಮಲಿನವಾಗಿದೆ. ಬಳಿಗೆ ಆದೇ ಆ ಬಾಲಿಕೆ, ಸ್ನೇಹಾ, ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ನಗೆದುಂಬಿದ ಕಂಠುಗಳು ಇಂದು ದುಃಖದ ಅಳವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿವೆ. ಆದೇ ಅರಳಿದ ಗುಲಾಬಿಯಂತಿದ್ದ ಮೊಗವು ಬಾಡಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿದೆ. ನೋಡಿ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಚಿ ಮುದುಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಕೆನ್ನ ಕೆಂಪಾದವು. ನಾಚುವ ಹೊತ್ತೇ ಇದು ! ಹುಡುಗಿ, ತಿಳಿಯದು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರ ಬರಲು ಜಗದೀಶನು ಅವರೆದುರು ಕುಳಿತು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು- ' ಕಕ್ಕೀ, ಸುರೇಶನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. '

ಕ್ಷೀಣಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರು ' ಎಲ್ಲಿ ? ' ಎಂದರು.

' ಇದೋ ' ಎಂದು ಜಗದೀಶನು ಸುರೇಶನನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ತುಸು ನೂಕಿದನು. ಮೃತ್ಯುಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕಂಠುಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷೋತ್ಪ್ಲಾಸದ ಅಲೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡನು.

ಅವರು ಅತಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ' ಸ್ನೇಹಾ ' ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಕೆಂಪೇರಿದ ಮಾಸಿದ ಮುಖವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಸ್ನೇಹಾ ತಾಯಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ಅವರು ಕಂಪಿತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಮಗಳ ಕೈಹಿಡಿದು ಸುರೇಶನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಿರುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು, ' ನೀನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಲತೆಯು ನಿನ್ನವಳಾದಳು. ದೇವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುಖದಿಂದಿಡಲಿ. '

ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಿತನು, ಸ್ತಂಭಿತನು, ಭೀತನು. ಅವನ ಅವಶವಾದ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೀನ ಹಸ್ತವು ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶೋಕ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಂಠುಗಳಿಂದ ನೀರು ಧಾರೆಯಾಗಿ ಹರಿದು ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ತೋಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುರೇಶನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ತಿರುಗಿ ವಾಕ್‌ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ' ನೀವು ಇದನ್ನೇನು ಹೇಳಿದಿರಿ - ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ನಾನು- '

ಜಗದೀಶನು ತಡೆದು, ' ಸುಮ್ಮನಿರು, ಈಗ ಸುಮ್ಮನಿರು. ನಿಜ್ಜೆ ಬಂದಂತಿದೆ. ಎಚ್ಚರಿಸಬೇಡ ' ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನು ಉತ್ತೇಜಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿಚೆಕೊಂಡನು, 'ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದು ಬಹಳಿದೆ ಜಗದೀಶ. ನಾನು ಆಗಲೆ-'

ಜಗದೀಶನು ಮತ್ತೆ ತಡೆದು, 'ಆ ಮೇಲೆ- ಆ ಮೇಲೆ. ಸುರೇಶ, ನೀನು ಆತಿ ಹೃದಯಹೀನ!' ಎಂದನು.

ರಾತ್ರಿ ಶ್ವಾಸ ಕೂಡಿತು. ಇನ್ನು ಸಮಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸುರೇಶನು, ಅವರ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಉರುಳಾಡಿ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಅವರ ಕಿವಿಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಚೀರಿ ಚೀರಿ ಹೇಳಿದನು, 'ನಾನು ವಿವಾಹಿತನು! ತಾವು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ? ನಾನು ವಿವಾಹಿತ!''

ಅವರ ಶ್ರವಣಶಕ್ತಿ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಭಯಂತಾರನ ಚರಣದಲ್ಲೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ದೇಹಸಂಜರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ಆದೇ ಧ್ಯಾನ-ಲೀನವಾಗಿತ್ತು.

ಜಗದೀಶನು ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ 'ಇದೇನು ಹೇಳಿದೆ ಸುರೇಶ! ನೀನು ವಿವಾಹಿತನೇ? ಇದೇನು? ನನಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ!'

'ನೀನರಿಯೆ! ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದೇನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ನೂಕಿದೆ ನನ್ನನ್ನು! ಅವರಿಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಿದ್ದಾಗ ಹೇಳಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ಅವರ ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯ ಬದಿಗೆ ಪ್ರನಾಣ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ! ಜಗದೀಶ! ಇದೇನು ವಿವರೀತಕ್ಕಿಡಿಸಿದೆ?'

'ಈಶ್ವರನೇ ಸಾಕ್ಷಿ, ನಾನು ಸಿದ್ಧೋಷಿ! ನೀನು ಅವಿವಾಹಿತನೆಂದು ತಿಳಿದೇ ಅವರಿಗೆ ಲೋಭ ತೋರಿಸಿದೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಸಮ್ಮತಿಯ ಮಾತನ್ನೆತ್ತುವಿಯೆಂದು ನನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.'

ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಅವರ ಪ್ರಾಣ ಮಹಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಜಗದೀಶನು ಅವರಿವರನ್ನು ಕರೆದು ಶವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಮಶಾನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇತ್ತ ಸುರೇಶನು, ಅಳುವಿನ ಕಡಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೌದಾರಿ ಹೋದ ಪುಡಿಗಿಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಸಂತ್ಯೆಸುವದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅವಳ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ದಿಕ್ಕುತಪ್ಪಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಅಸಹಾಯವಾದ ಆಶ್ರಯ ಹೀನಳಾದ ಬಾಲೆಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಮೊದಲು ಅವಳಿಗೆ ತಾನು ಇಷ್ಟು ನಿರಾಧಾರಳೆಂದು ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲದಿನ ಕಳೆದುಹೋದವು. ಸುರೇಶನು, 'ಜಗದೀಶ, ಇನ್ನು ಉಪಾಯ?' ಎಂದನು.

‘ ನಾನರಿಯೆ ’ ಎಂದು ಜಗದೀಶನು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

‘ ನೀವು ಇವಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಮದುವೆ ಮಾಡಲಾರಿರಾ? ’

‘ ಪಾತ್ರವೆಲ್ಲಿ ? ಹಣವಿಲ್ಲದೇ ಮದುವೆಯಾಗಬಲ್ಲದೆ ? ’

‘ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣ ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದನು ಸುರೇಶ.

‘ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೇ ಹೇಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು? ಅನರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ- ಸ್ವಜಾತಿಯ ಹುಡುಗೆಯಲ್ಲ, ಪಾತ್ರವೆಲ್ಲಿ ದೊರಕಬೇಕು ಇತ್ಯಾದಿ. ನೀನಲ್ಲದೆ ಇವಳಿಗಿನ್ನೂ ರೂ ಗತಿ ಇಲ್ಲ. ನೀನೇ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದು ಒಳ್ಳೆಯ ವರನನ್ನು ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಇದೊಂದೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ನನಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ಅವಳ ವಿಷಯಕ್ಕಿರುವ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಅವಿಫಲವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದೀತು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಭರವಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿ ? ’

ಜಗದೀಶನು ಈ ವ್ಯಂಗಸೂಚಕ ಇಂಗಿತದಿಂದ ವ್ಯಗ್ರನಾಗಿ, ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು, ಕೃತಕರ್ಮದ ಫಲವೆಂದು ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

೨

- ಸುರೇಶನು ನೋಡಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಗೆಲೆಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನ ಇರಿಸಬೇಕೆಂದು. ಅದೇ ಜಗದೀಶನು ಅವಳ ಭಾರವನ್ನೂ, ಷಡ್ಧಸಲು ಹಿರಿದೆಗೆದಡ್ಡರಿಂದ ಇನ್ನಾವ ಗೆಲೆಯನ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಕೋರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೆಲೆಯರ ಅಲ್ಲಸಲ್ಲವ ಮೌಠಿಗಲ್ಲ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತ ಕೊಡುವದಕ್ಕಿಂತ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಅವಳಿರಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಅ ಪ್ರಕಾರ ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರುಕತ್ತೆಯ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅ ಸಲವ ಬಿಡುವೆಲ್ಲ ಇದೇ ಗೊಂದಲವಿಲ್ಲ ಕಳೆದು

ಹೋಯಿತಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಇದಕ್ಕೆ ಕೈಫಿಯತ್ತು ಕೇಳಲು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಹೇಳಿ ಪಾರಾದನು.

ಸುರೇಶನ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು. ಸ್ನೇಹಳಿಗಾಗಿ ಹೊಸ ಆಯೋಜನದ ಪ್ರಯೋಜನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗಾಗಿ ಓರ್ವ ವಯಸ್ಕ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಯಮಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಸ್ನೇಹವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಸಂತೈಸಿ ತಾನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದನು; ಮತ್ತು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಲಸಂಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕನಾದನು. ಬೇಗನೇ ಸುಪಾತ್ರ ಸಂಧಾನವೊಂದು ಆಗಿಬಿಡುವದು, ಅಗುತ್ತಲೇ ಸ್ನೇಹಳ ಮದುವೆಗಿನ್ನೇನೂ ತಡವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನ ಎಣಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಬಗ್ಗೆ ತಂದೆಗೆ ಕೈಫಿಯತ್ತು ಕೊಡುತ್ತಾ ಕೂಡುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಇದಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಅಸಹಾಯಕಾದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಿರುಕಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲರ ಕೃಪೆಗೂ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೂ ಈಡುಮಾಡಲು ಅವನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾಯಲಾದವಳ ಬಳಿ ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವಚನವೂ ನಡುವಡುವೆ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೊಳಗಿ ಅವನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯ ವಿಮೂಢನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಏನು ಮಾಡುವದೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ವರಶೋಧವನ್ನೇ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಸ್ನೇಹಲತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಏನು ಮಾಡಿರುವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಜಗದೀಶನು ಈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸುರೇಶನು ಕೆರಳಿ ಕೆಂಡವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಮಳೆಗಾಲದ ಆಗಮನ ದುಂದುಭಿಯು ಮೊಳಗುತ್ತಿದೆ. ಮಹಾನಗರಿಯು ಈಗ ಹೊಸದೊಂದು ಪಾಂಗಿನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಿರರಲ್ಲಧಾರಾ ಸಂಪಾತದ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನಳಾಗಿ ಸ್ನೇಹಲತೆಯು ಅಷ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಕಿಡಿಕಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಆತು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಹೊರಗೆ ಎದುರಿಗೆ ಶಿರೀಷ ಕದಂಬ ಮುಂತಾದ ತರುಗಳು ಹೂವು ಹಂಣುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೈಚಾಚಿ ನಿಂತಿವೆ. ಎಡಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಗುರುತಿಲ್ಲದ ಇನ್ನೂ ಅವೆಷ್ಟೋ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಮೃದುಗಂಧವು ತೇಲಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಕಿಡಿಕಿಯಿಂದ ಹಾರು ಹಸಿಗಳು ಬಂದು ಸ್ನೇಹಲತೆಯ ಕುಂಚಿತ ಕೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚಿತವಾಗಿ ಮಿಣುಕು ಮುತ್ತಿನ ಹಾಗೆ ತೋಳಗುತ್ತಿವೆ.

ಸ್ನೇಹಲತೆಗೆ ಆಗ ತನ್ನೂರು ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ಮಳೆಬರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಮನೆಯೆದುರು ಚಪ್ಪರದ ಚಾಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಹೀಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮಳೆಯ ರಪರಪ ಸಪ್ಪಳದೊಡನೆ ಜೀರುಂಡಿಯ ಸೂರು ಸವಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿ-
 ಸುತ್ತಲೇ ನಡುನಡುವೆ ಕಪ್ಪೆಯ ಕರ್ಕಶ ಸ್ವರ. ನಾಲ್ಕು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಡವಿಯ
 ಪೂಗಳ ಕಂಪು ಸೂಸಿಸೂಸಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗುಡುಗು ಗದ್ದು ರಿಸಿ
 ಹೊರಗಣಿಂದ ಮಡುಗರನ್ನು ಚದರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವಳ ತಾಯಿಯೂ
 ಒಳಗಿಂದ ' ಸ್ನೇಹಾ, ಏ ಸ್ನೇಹಾ, ಬಾರಮ್ಮಾ ಒಳಗೆ ' ಎಂದು ಕೂಗಿ
 ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹಿಂದಿಸಂದ ಸುರೇಶನು ' ಇದೇನು ಸ್ನೇಹಾ, ತೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿ
 ಯಲ್ಲ ? ' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮೊಗ ತಿರುಗಿಸಿ ಬರಿಗೆ ಸರಿದು ಸಂತಳು. ಸುರೇಶನೂ ತಿರುಗಿ
 ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನೇ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

' ಸ್ನೇಹಾ ಅಳುತ್ತೀಯಾ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

' ಯಾಕೆ ಅಳುವಿ ? ಇಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವದೇ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಕ್ಷೀಣಕಂಠರಿಂದ ' ಇಲ್ಲ ' ಎಂದಳು.

' ಹಾಗಾದರೆ ಅಳುವುದೇಕೆ ? ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೆ ? ತಾಯಿಯ ನೆನಪಾ-
 ಗಿದೆಯೆ ? '

' ಹೌದು. '

ಸುರೇಶನು ಕಿಡಿಕಿಯ ಬಾಗಿಲುಹಾಕಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ
 ಕುಳಿತು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ' ಕುಳಿತುಕೊ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಸಂಕೋಚಗೊಂಡು ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು.

' ಸ್ನೇಹಾ, ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆನೆನೆಮು ಇನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಚ್ಚಿ
 ಅಳುವಿಯಾ ? '

' ಇಲ್ಲ. '

' ಮತ್ತೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ ? '

' ಇಂದು ಅದೇಕೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕಳವಳವೆಸಿತು. '

' ಯಾಕೆ ಕಳವಳವಾಯಿತು ಸ್ನೇಹಾ ? '

' ಯಾಕೋ ಕಾಣ ! ಮಳೆ ನೋಡಿ ಅಳುವಹಾಗಾಯಿತು. '

‘ ಆದೇಕೆ ? ’

‘ ಮಳೆಬರುವಾಗ ನಾನು ಹೊರಗಿದ್ದರೆ ತಾಯಿ ಒಳಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ- ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಕಂಠೀರು ಮಿಡಿದು ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು.

ಸುರೇಶನು ನೇದದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ‘ ಇನ್ನಾರೂ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ’ ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಠೀರಸತೊಡಗಿದಳು.

‘ ಇನ್ನಾರೂ ಹಾಗೆ ನಿನಗಾಗಿ ತಳಮಳಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಅರ್ಧರುದ್ಧ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನನ್ನವರು ಇನ್ನಾರೂ- ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ! ’

ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಳ ಮನವನ್ನು ತುಸು ಅರಳಿಸಲೆಂದು ನಸುನಗುತ್ತ- “ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಈಗ ನೆನೆದುಕೊಂಡೆಯೇನು ? ಅದು ಅಳುವಾಗ ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ-ಅಲ್ಲವೆ ? ’ ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮೊಗವೆತ್ತಿ ನೋಡಿದಳು; ಇನಿಸು ಅನಂದದಿಂದ ನಸು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅವಳ ಗೌರಮುಖವು ಅರಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ‘ ಅಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಉಸುರಿದಳು.

ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ನಕ್ಕು ಕೇಳಿದನು, ‘ ಆ ಮಾತು ಈಗಲೇ ನೆನೆದು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ ಎಂದೋ, ಇಲ್ಲವೇ ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದೋ ? ’

ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಹಿಗ್ಗಿ ನತಮುಖಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸುವಿರಿ - ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಿರಿ - ಆ ಮಾತು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆದಾಗ ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಮಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವಳಲ್ಲ ? ’

ಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದ ಯಾವ ಮಾತು ಬಂದಿತಲ್ಲಾ ! ಎಂದು ಸುರೇಶನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಘಾತವಾಯಿತು. ಅಚ್ಚಮನಸಿನ ಭಾಲೆ; ಕುಣಿಸಿ ಮಣಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೀಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು. ಸುರೇಶನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹೆಣ್ಣು-ಗಾಟದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕುಳಿತ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಸ್ನೇಹಳಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಕೂಡ ನತಮುಖಳಾಗಿ ಕುಳಿತವಳು ಮಿಸುಕಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದ ನಂತರ ಸುರೇಶನು ಕಂಠವನ್ನು ನರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು-- ' ಹಾಗೆಂದೇ ನಾನು ಅವರಿವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಈಗ ಒಂದು ಬಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಉಪಯುಕ್ತ ವರನಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನೆಂದರೆ ನಾನು ಖುಣಮುಕ್ತನಾದಂತೆ. ಸ್ನೇಹಾ, ಹಾಗೆ ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ- ನೀನೀಗ ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿರುವೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ? ತಿಳಿದು ನೋಡು- ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತು ನಿನಗಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಿಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತು? ಹೇಗೆ ಸ್ನೇಹಾ, ನಿನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿ ಇರಲಾರದಷ್ಟೆ? '

ತನ್ನ ಮಾತು ಸ್ನೇಹಳ ಮೇಲೆ ನಾಟುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಈ ಮೊದಲು ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಸ್ನೇಹಳು ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯ ಮಾತೆತ್ತುತ್ತರೇ ಸ್ನೇಹಳು ಮೂಕಳಂತೆ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದೇನು ಬಾಲಸುಲಭ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಎಂದು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಕೌತುಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

' ಸ್ನೇಹಲಾ ! ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ತಿಳಿಯುತ್ತಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿ ಇರಲಾರದು ಅಲ್ಲವೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ನಿವ್ವಂದನಾದಳು. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಈ ರೀತಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಭೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ವಿವಾಹದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳ ಈ ಮೌನವು ಏನೋ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಇದು ನಂಕೋಚವೂ ಅಲ್ಲ; ಲಜ್ಜೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆ. ಅವಳ ಈ ಕಾಪ್ಪಸಮ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಸುರೇಶನು ಅತ್ಯಂತ ಉಕ್ಕಂತಿತನಾದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧವಾದ ಮಾತುಕಥೆಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆದು, ಆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಯದ ಓಟವು ಹೋದರೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೀನಾಂಸೆ ಆದರೂ ಆಗಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆ ಹರಟೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು.

' ಒಳ್ಳೇದು ಸ್ನೇಹಾ ! ನಿಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಮೊದಲು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ರಮಿಸಿ ರಮಿಸಿ ಕೇಳಲಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವಳು, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಂತು ಸಂತು ಹೇಳಿದಳು-- 'ಯಾರು ಯಾರನ್ನೆ ? ತಾಯಿಯನ್ನು, ಸಾಕುನಾಯಿಯನ್ನು, ಪಂಜರದ ಗಿಳಿಯನ್ನು, ಜಗದೀಶ್ವರನನ್ನು, ಅವನ ತಂಗಿ ಸುಕುಮಿಯನ್ನು, ಸಿಮ್ಮನ್ನು--'

'ನನ್ನನ್ನು ? ಆದೇನು ಸ್ನೇಹಾ ? ಸಿಮ್ಮೊರಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ?'

'ಯಾಕೆ ? ನೀವು ಎರಡು ಸಲ ಬಂದಿದ್ದಿರಲ್ಲ ? ಆ ದಿನ ನನಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದಾಗ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಿರಿ. ತಾಯಿಯೂ ಸಿಮ್ಮನ್ನು ಆದಷ್ಟೋ ಪ್ರೀತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಿಮ್ಮು ಹೆಸರತ್ತಿ ಆದಷ್ಟೋ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜಗದೀಶ್ವರನೂ ಸಿಮ್ಮು ಬಗ್ಗೆ, ಸಿಮ್ಮು ಮನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆದಷ್ಟೋ ಕಥೆ ಮಾಡಿ ಆ ಸುದ್ದಿ ಈ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.'

ಸುರೇಶನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದ ಮೂತೇ ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಗದೀಶನ ಅಪಿವೇಕಕ್ಕೆ ಹೂಂಕರಿಸುತ್ತ ಮೂತೆಲ್ಲ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಹರಟೆಯೇ ಎಂದು ತೋರುವ ಹಾಗೆ ಮತ್ತೆ ಸದಜವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು--

'ಬಳ್ಳೇದು ಸ್ನೇಹಾ ! ನನ್ನ ಹಾಗೆ ಅಥವಾ ನನಗೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿರುವವನೊಡನೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ? ಅವನನ್ನೂ ನೀನು ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಸುವಿಯಲ್ಲವೇ ?'

'ಇಲ್ಲ.'

ಸುರೇಶನು ಪುಲಕಿತನಾದನು. 'ಆದೇಕೆ ಸ್ನೇಹಾ ?'

'ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ, ಆದಕ್ಕಾಗಿ.'

'ಅವನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಸುವನು.'

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಬಿಮ್ಮನೆ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನೂ ಮೂತೆ ನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಚಲಿತನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು-- 'ಹೌದು ಲತಾ, ಅವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವನು. ಅವನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಮಗ. ದೊಡ್ಡ ಮನೆ. ಸಂತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಸೇವಕ ಸೇವಕಿಯರು. ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಅವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವನು ತಿಳಿಯಿತೆ ? ಕೇಳಿ ಆಲ್ಲದ ಏನಾಗುವದಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ಅವನು ನೋಡಲೂ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದಾನೆ-- ಸ್ವಭಾವವೂ ಒಳ್ಳೆಯದು.' ಸುರೇಶನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ-- ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ

ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನೇಹಳು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ವ್ಯಗ್ರನಾಗಿ ಎದ್ದು ಅವಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹವಾಗಿ ಗದ್ದರಿಸುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ,-- ' ಇದೇನು, ಸ್ನೇಹಾ ಇದೇನಿದೇನು ? ' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಉಚ್ಚ್ವಾಸಿತ ಕಂಠದಿಂದ ಒದರಿ ಹೇಳಿದಳು,-- ' ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ, ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. '

' ಅದೇನು ? ಯಾಕೆ ? ಸ್ನೇಹಾ-- '

' ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನು ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು. ಯಾವ ಭಾವನನ್ನು ತನ್ನ ಮನದಿಂದ ತಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಸಂತಿತು. ಅದನ್ನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅಮೂಲಕ ಸಂದೇಹವೆಂದು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದೋ ! ನೊಂದ ಬೆಂದ ಕ್ರಂದನಕಂಪಿತವಾಗಿ ನಿಂದ ಬಾಲೆ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ-- ' ನಾನು ಸಿನ್ನವಳು. ನಾನು ಇನ್ನಾರವಳೂ ಆಗಲೋಲ್ಲೆ. '

ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭನಾದರೂ ಸುರೇಶನು ಇದರಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖವೆ ? ದುಃಖವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? ಅದೇ ಅರಳುತ್ತಿರುವ ಹೃದಯದ ದೇವಭೋಗ್ಯವಾದ ಅಮಲ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಸುರೇಶನು ನಿರಾಕರಿಸಬಲ್ಲನೆ ? ಈ ನೊಂದಲು ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮನಿವೇದನವನ್ನು ತನಗಾರು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಇಲ್ಲವೇ ತಾನಾರಿಗೆ ನೀಡಿದನೆಂದು ಈ ಬಾಲಿಕೆಯ ಅನ್ಯತಸಮ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಡುವದು ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲಿ ? ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದು, ತಂದೆ ಕೇಳಿ ಕೆರಳಬಹುದಲ್ಲ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಬೇರೆ ವರಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ತಿಳಿಸಲಿಯ ಹೊಳೆಗಣ್ಣುಗಳೆರಡು ಆಗಾಗ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಲ್ಲವೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹೀಗೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ? ಈಗ ಇನ್ನೂ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಸಂಕಟ ನಿಜ. ಆದರೂ ಈ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಹೃದಯವು ಸುಖದ ತೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೈಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಸ್ನೇಹಾ- ಸ್ನೇಹದಲತಾ-- ತನ್ನವಳೇ ! ಸ್ನೇಹಳು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಳು ! ಇದನ್ನು ಅವನು ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಅವಳ ಒಲನನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬಹುದೆ ?

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅವಳ ಒಲವು ಎಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅದು ಅಸಂಭವವೇನಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಯಾವಾಗಲೂ, ಸುರೇಶನೊಡನೆ ತನ್ನ ಮದುವೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅವನೇ ತನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವನೆಂದು ಅದೇಕೊ ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ.

ಈ ಬಗೆಯ ಚಿಂತಾಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಫಕ್ಕನೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತೂ ತೊಡಕಿ ಕೊಂಡಿತು. ಅದು ಅಂದಿನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ--- ಗತಪ್ರಾಣ ಸ್ತ್ರೀಯೋರ್ವಳು ತನ್ನ ಪೇಲಿ ದಾಕಿದ ಹೊಣೆ. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೆ ? ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೇ ಸರಿ ! ಇದು ಆಗದ ಮಾತು ಎಂದು ದೇಳಿದ್ದು ಅವಳ ಕಿವಿ ಸೇರಿತೆಲ್ಲ ? ಅವಳು ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಿತ ಭಾಸಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಯ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಂತಿಮಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವೆಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟಳು ! ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದು ಸುರೇಶನು ಅದೇ ನಿಮಿಷ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟನು. ಬದು ವಿವಾದ ! ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲ ಇದೇನು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜವು ದೋಷವೆಂದು ಗಣಿಸಬಹುದು. ಸುರೇಶನು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಭಯ ಒಂದೇ- ತಂದೆ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಸ್ವಧಿತ್ತರಾಗುವರು. ಅದರೇನು ? ಮೊದಲು ಕರ್ತವ್ಯ, ಅನೇಲೆ ಇನ್ನುಳಿದದ್ದು ! ತಂದೆ ಹಾಗೂ ಹೆಂಡತಿ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕ್ಷಮಿಸಲೂ ಬಹುದು. ತಾನಾಗಿಯೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಯಾವ ಅಸಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ಕರ್ತವ್ಯದ ಕಠಿಣ ಅನುರೋಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಅವನು ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಕು ? ಸಿಟ್ಟಾದರೆ ಸುರೇಶನು ನಿರುಪಾಯನು ! ಆಗ ಸುರೇಶನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಸ್ನೇಹ ಗದ್ದದ ಕಂದದಿಂದ ' ಸ್ನೇಹಾ ' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ನೀರುದುಂಬಿದ ಕಂಠಗಳಿಂದ ಅವನೆಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು.

' ಸ್ನೇಹಾ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವಿ, ಅಲ್ಲವೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರದಲ್ಲ ' ಹೌದು ' ಎಂದಳು.

' ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆ, ಅಲ್ಲವೆ ? '

' ಹೌದು. '

' ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವಿಯಾ? -ಅಂದರೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. '

ಸ್ನೇಹಳು ವೆಸಾನವಾಗಿ ಗೋಣು ಹಾಕಿದಳು. ಮದುವೆಯಾಗುವಳಂತೆ.

ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಗೊತ್ತೇ ಸ್ನೇಹಾ, ಮೊದಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಸಂಗಡ ನನ್ನ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ,- ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಾಳೆ? '

' ಗೊತ್ತು ! ನೀವು ಜಗದೀಶ್ವರನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. '

' ಆದರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವೇ? ಆದರೂ ಮದುವೆಯಾಗ ಬಯಸುವಿಯಾ? '

' ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಿರಲ್ಲ? '

' ನಿಜ. ಆದರೂ ನೋಡು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವಿ. ನನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟವಾದೀತು. ಅನುತಾವವೂ ಆದೀತು. ಇದರಿಂದ ನನಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬನ ಮನೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲವೆ? ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ವಡೆದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಮರೆಯಬಲ್ಲೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮುಖವಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು,- ' ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಲಾರೆ, -ಆದಾದರೆ ನಾನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲ. '

' ಮದುವೆ ಇಲ್ಲದೆ ಚಿರದಿನ ಹೀಗೆ ಇರಬಹುದೇ ದುಚ್ಚಿ? '

' ಹಾಗಾದರೆ ಮದುವೆಯೇ ಆಗಲಿ- ತಾಯಿಯಂತೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಮಗೇ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. '

' ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ಮದುವೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದು? ಅವಳೂ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗಬಲ್ಲೆಯಾ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

' ಹಾಗಾದರೆ ಅವೇ ಆಗಲಿ ! ಚಿರದಿನವೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರೀತಿ ಸುವಿಯಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ? ನಂಸಾರದ ನಾನಾ ದುಃಖ ಕಷ್ಟಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ ಸ್ನೇಹಾ? ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಅವಳ ಪುಷ್ಪಸಮ ಮುಖವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಮತ್ತೆ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರೇಮಸಂಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳ ಸುಧಾಸಂಚಿತ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಉತ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿ ' ಹುಂ ' ಎಂದಳು.

ಸುಸಜ್ಜಿತ ಶಯ್ಯಾಗೃಹ; ಉಜ್ವಲ ದೀಪಗಳಿಂದ ತೋಳಗುತ್ತಿವೆ. ತೆರೆದ ಕಿಡಿ ಕಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಉದ್ಯಾನದೊಳಗಿನ ಸಂಧ್ಯಾ ಪಾರಿಜಾತದ ಗಂಧದ ಗಾಳಿಯು ಮೃದುನಾಗಿ ಮೈತಟ್ಟಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಸುಖಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ದೇವ ಮಂದಿರದ ಬೋಧನ ನವಮಿಯ ಸನಾಯಿಯ ಮಧುರ ಸ್ವರವು ತಂದ್ರಾ- ಜಡಿತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಜಾಗರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಒಂದು ಕೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನು ಅರೆಯೊರಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.

ಸುರೇಶನು ಅಂದೇ ತನ್ನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತಿಳಿಪೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ತಂದೆಗೂ ಹೆಂಡ ತಿಗೂ ತನ್ನ ಶಪಥದ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಗೆದ್ದನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಅನುಮತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಎಂದೇ ಇನ್ನೂ ತಂದೆಗೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಹೆಂಡತಿಯ ಇದಿರು ಮಾತೆತ್ತ ಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೆತ್ತಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಅರ್ಧ ಅವಗುಂಠಿತ ತರುಣಿಯೋರ್ವಳು ಒಳಗೆ ಬಂದು ರತ್ನಗಂಬಳಿಯಿಂದ ಹಾಸಿದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲದಿಯಿಡುತ್ತ ಪಲ್ಲಂಗದ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ತುಸು ಚಮುಕಿತಳಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಅಮೇಲೆ ತಂದ್ರಾ ಜಡಿತನಾಗಿ ಆತು ಕುಳಿತ ಸುರೇಶನ ಬಳಿಸಾರಿ ನಿಂತಳು. ಸುರೇಶನು ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ-- ಓರ್ವ ಅಪರಿಚಿತ ತರುಣಿಯು ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ವಾದ ಕಪ್ಪು ಕಂಠುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ತ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಬಾಯಿಂದ 'ಯಾರು?' ಎಂಬ ಮಾತು ಜಾರಿಬಿಟ್ಟಿತು. ತರುಣಿಯು ಕಂಠು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಸುರೇಶನ ವಿಮೂಢ ಭಾವವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅವಗುಂಠನವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಜಗ್ಗಿ ಮುಖ ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಡಿತ ಕಂಠದಿಂದ 'ನಾನು' ಎಂದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ

ಆತ್ಮಿನ ಶುಕ್ಲ ದಶಮಿಯ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರತಿಮಾ ವಿವರ್ಜನೆ. ಆ ಮುನ್ನ ನವಮಿಯು ಪ್ರತಿಮಾ ಜಾಗರಣ ರಾತ್ರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಬೋಧನ ನವಮಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತಡೆದು ಮತ್ತೆ ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಸಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ' ನಾನು, ಸುಧಾ ' ಎಂದಳು.

ಸುಧಾ ! ಅದಂತೂ ಅನನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ! ಆ ದಿನ ಶೋಭನದ ರಾತ್ರಿ ಕಂಡ ಸುಧಾ ಈಗ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ ! ಸುರೇಶನು ತುಸು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿದು ಭದ್ರವಾಗಿ ಕುಳಿತನಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂಚಲನಾದನು. ಈ ವರೆಗೆ ಅವನು ತಂದ್ರಾಜಡಿತ ನಯನಗಳಿಂದ ನೋಡಿದ ನೋಟವೇ ಬೇರೆ ! ಈ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಜಾತದ ಗಂಧ ಹಾಗೂ ಸನಾಯಿಯ ಸ್ವನದೊಂದಿಗೆ ಓರ್ವ ಮುಗ್ಧ ಕಿಶೋರಿಯು ಲಜ್ಜಾಕುಂಠಿತ ಪದದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಕ್ಕುತ್ತ ತನ್ನ ಸುನೀಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಸುರೇಶ ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಅವನ ಬಳಿ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ! ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ಅದಲ್ಲ; ಅದರ ಬದಲು ಓರ್ವ ಸಂಕೋಚಹೀನ ಯುವತಿಯು ತನ್ನ ಅಚಂಚಲ ಅಸಹಸೀಯ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತ ಕಪ್ಪು ಕಂಠುಗಳಿಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ; ಇಲ್ಲಿ ಅವಳೇ ಅಬಾಧಿತ ಅಧಿಕಾರಿಣಿ. ಆ ಲಜ್ಜಾನಮ್ರ ಬಾಲಿಕೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಅಪರಾಧಿನಿ, ಅಭಿಸಾರಿಕೆ ಮಾತ್ರ.

ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ತುಸು ತಡೆದು ಸುಧಾ ಕೆಲಸವಿದ್ದವರ ಹಾಗೆ ಟೀ ಬಲ್ಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇದನ್ನು ಸರಿಸಿ, ಇಟ್ಟು, ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿ ಸಾಮಾನು ಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತ ಈಗ ತಾನು ಏನು ಮಾಡುವದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥಿರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಬಾಗಿಲಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುರೇಶನು ' ಕೇಳಿದಿಯಾ ? ' ಎಂದನು.

ಸುಧಾ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಳು.

' ಕುಳಿತುಕೊ. '

ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಸುರೇಶನು ಕುಳಿತ ಆಸನದ್ದೇ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಸಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಪತಿಯು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಆ ಅಚಂಚಲ ಚೆಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸುರೇಶ ನನ್ನು ನಿರುಕ್ತಿಸಿ, ' ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕರೆದಿದ್ದೆಯಾ ? ' * ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಆದರೂ ಸುರೇಶನು ನೀರವ.

* ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಏಕವಚನದಿಂದ ಕರೆಯುವದು ಬಂಗಾಲದ ರೂಢಿ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟು ಸುಧಾ ಮತ್ತೆ ತಾನೇ ' ನನಗೆ ನೀನು ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವದಿದೆಯೆ ?'

' ಹುಂ. '

' ಏನು ?'

ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ನೀರವ.

ಸುಧಾ ತುಸು ಹಾದಿ ಕಾದು, ' ಏನಾದರೂ ಸಂಕೋಚದ ಮಾತೆ ? ' ಎಂದಳು. ಈ ಸಲ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಂತು. ' ನನಗೇನೂ ಅಷ್ಟು ಸಂಕೋಚವೆನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. '

' ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೇ ಸಂಕೋಚಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಯಾವದಾದರೂ ಮಾತೆ ? '

' ಅಲ್ಲ; ಹಾಗೇನಲ್ಲ. ನನ್ನದೇ ಮಾತು ಸಜ; ಅದರೆ ಸಂಕೋಚದ್ದಲ್ಲ- ಕರ್ತವ್ಯದ್ದು. ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಬೇಕಾದ್ದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದು. '

' ಹೇಳು. '

ಆಗ ಸುರೇಶನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು-- ಅರ್ಥಾತ್ ಹೇಳಬಹುದಾದಷ್ಟನ್ನು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲದಾಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು; ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜಗದೀಶನ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಪೂಜಾ ಬಿಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹೋದದ್ದು; ಆಗಾದ ಮಾತುಕಥೆ; ಆ ಮೇಲೆ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಸುಧೆಯೊಂದಿಗಾದ ವಿವಾಹ; ಅತ್ತ ಅಸರ ಭ್ರಾಂತ ಆಶಾಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಸ್ನೇಹಳ ತಾಯಿಯು ಮೃತ್ಯುರಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಪ್ರಮಾಣವಚನ; ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಇದಿರು ಬಂದೊಂದಾಗಿ ಸುರೇಶನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಹೋದನು.

ಸುಧಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸುಧಾ ಕೇಳಿದಳು-- ' ಆ ಹುಡುಗಿ ಈಗಲ್ಲಿ ? '

' ಹುಡುಗೆಯೆ ? ಸ್ನೇಹಾ ? ಅವಳು ನನ್ನ ಕಲಕತ್ತೆಯ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿದೆ. '

' ಕಲಕತ್ತೆಯ ನಿವಾಸದಲ್ಲಿಯೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಅಷಾಢಮಾಸ ದಿಂದಲೇ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಳೆ ! ಎಲ್ಲಿ- ಈ ವರೆಗಂತೂ ನಾವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ ? '

ಸುರೇಶನ ರಕ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಯಾಯಿತು. ಸುಧೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತುಸು ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಬೆರೆತಂತೆ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

‘ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ಯಾಯವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತಿಳಿಸಿದ್ದ ರೇನೋ ಈಗಲೂ ಅದೇ. ’

‘ ಆದು ಹಾಗಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಾ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಆ ಹುಡುಗೆಯ ಹೆಸರು?— ಅವಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ತಂದು ಇರಿಸಲೂ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ’

ಸುರೇಶನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಅಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ರೇನೋ ಇಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದರೂ ಅದೇ. ಅರ್ಥ ಒಂದೇ. ’

‘ ಅರ್ಥ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆ ಇದ್ದಾರೆ, ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಾಳೆ!’

‘ ನಾನು ಮದುವೆಯಾಗಲಿರುವವಳನ್ನು ಆ ಮುನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಏನೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ’

‘ ಸ್ವಲ್ಪ ತಪ್ಪಾಗುವದು. ಹೋಗಲಿ ಆ ಮಾತು. ಈಗ, ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದು ಸ್ಥಿರವೇನು ? ’

‘ ಈಗ ಸ್ಥಿರಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಇದು ಆಗಲೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾವ ಕರ್ತವ್ಯ ? ’

‘ ಈಗ ಮದುವೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯ ! ಆದರೆ ಆಗ ನೀನು ಅನ್ಯ ಸುವಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಮದುವೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ’

‘ ಈ ನಿನ್ನ ‘ ಆಗ-ಈಗ ’ ಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಭೇದ ? ’

ಯುವತಿಯು ದೀಪ್ತನಯನಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ನುಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ‘ ಈಗ ನೀನು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹತ್ತಿರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆ. ’

ಸುರೇಶನು ರೇಗಿಹೋಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು— ‘ ಅತಿ ಸ್ವಾರ್ಥಕರ ಮಾತು ! ನಾನು— ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವೆಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾ; ಆದರೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದು ಆಗಲೂ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಇದೆ. ’

‘ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸಮ್ಮತಿ ಬೇಡಲು ಬಂದಿರುವಿಯೇನು ? ಇದೂ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಅಂಗವೇ ? ’

‘ ನಾನು ಅಷ್ಟು ಮೂರ್ಖನಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ. ’

‘ ಬಳ್ಳೇದು. ತಂದೆಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ! ಅದೂ ಒಂದು ಕರ್ತವ್ಯ. ’

‘ ಅದನ್ನು ನೀನು ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ’

‘ ಅವರು ಸಮ್ಮತರಾಗುವರೆಂದು ನಿನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆಯೇನು ? ’

‘ ಆಗದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಪಾಲಿಸುವವನು. ’

‘ ಅವರು ಅನುಮತಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಮೂಲ ಕರ್ತವ್ಯವು ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ಥಿರವೇ ! ’

‘ ನೀಸಂಶಯವಾಗಿ. ’

‘ ಬಳ್ಳೇದು; ಇನ್ನು ನಾನೀಗ ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲ ? ’

‘ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪರಿತ್ಯಕ್ತ ಕೋಟಿನ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಸುಧಾ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ನಿಂತು ಏನನ್ನೋ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೫

ಮೃಧ್ಯಾಸ್ಥ. ಯಜಮಾನ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಹತ್ತಿರ ಅರ್ಧಾವಗುಂತ ಸೊಸೆ ಸುಧಾ ಕುಳಿತು ಬೀಸಣಕೆಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಆತಿಶಯ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ‘ತಾಯಿ’ ಎಂದನು.

ವಧುವು ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಮಾವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬು ತುಸು ತಡೆದು, ‘ ಸುರೇಶನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ, ಗೊತ್ತೆ ತಾಯಿ ? ’

ಸೊಸೆ ಮೊಗತಗ್ಗಿಸಿದ್ದು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಗೊತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿದನು.

‘ ಸಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೆ ಅವನು ಕಂಡಿದ್ದನೇನು ? ’

ಸುಧಾ ಮೊಗ ತಗ್ಗಿಸಿದವಳು ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲಾಗಿ ‘ ಹುಂ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದನೆ ? ’

ವಧುವು ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಗೋಣು ಹಾಕಿದಳು. ಸಂತೋಷ ಬಾಬುವು ಮತ್ತೆ ತುಸು ತಡೆದು ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದನು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿರುವಿ ? ’

ಸುಧಾ ಮೃದುವಾಗಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಯೇ ‘ ಕೇಳಿರುವೆ ’ ಎಂದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒದರಿ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದನು ‘ ಆ ಹತಭಾಗಿಗಿಗೆ ನಾಚಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಬುದ್ಧಿ ರುದ್ಧಿ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಲೋಪವಾಗಿ ಹೋಯಿತೆ? ತನ್ನ ವಿನಾಶವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಒೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪಾಲನೆ ಮಾಡುವದೇ? ಮಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಭೀಷ್ಮ ದೇವನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದೆಲ್ಲ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ದ್ದರ ಫಲ! ಅವನೊಬ್ಬ-ನನ್ನೇ ಓದಲು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ನನ್ನದು ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು! ಹೋಗಲಿ! ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಛೇ ಹಾಕಿ ತಿಳಿಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವನು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನನ್ನು ನೀಸಂದೇಹವಾಗಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು -- ಅವನ ಮುಖವನ್ನೂ ಎಂದೂ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷವಾದರೂ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾದರೆ ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಮತ್ತು ಒಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಅವನ ಸಂಬಂಧವು ಆಜನ್ಮವೂ ಕಡಿದುಹೋದಂತೆ ಎಂದು ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಧುವು ವಿಟ್ಟಿನ್ನದೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸತೊಡಗಿದಳು. ಮತ್ತೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸೊಸೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, -- ‘ ಇಷ್ಟು ಉದ್ದ ನೀರಿಗೆ ಅವನು ಹೋಗಲಾರ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಇಂದೇ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕರೆತರಲು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ವರ ನೋಡಿ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆನಾಡಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅನಿಷ್ಟ ದೂರಾ ದಂತಾಗುವದು. ’

ಸುಧಾ ಕೇಳಿ ತುಸು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಆ ಮೇಲೆ ಕಿರುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ದಳು -- ‘ ಅದು ಈಗ ಆಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ತಂದೆ; ನೀವು ಅವರಿಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ

ಪುತ್ರನನ್ನು ಮಾಡುವ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಾವಿಷಯಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿತ-
ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಹೆದರಿಕೆ ಹಾಕದಿದ್ದರೇ ಚನ್ನಾಗಿತ್ತು. '

' ಆದೇನು ? ಏನು ಹೇಳುವೆ ತಾಯಿ ? '

' ನಿಮ್ಮ ನಿಷೇಧಕ್ಕಿಂತ ವಿಷಯಸಂಪತ್ತಿಯ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಿ ? ಆ ಹೆದರಿಕೆ
ಹಾಕದಿದ್ದರೇ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು. '

ಯಜಮಾನನು ಕೆಲ ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದನು --

' ಅದು ಸನ್ಮಾನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಮಾತು ತಾಯಿ ! '

' ಆ ಸನ್ಮಾನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡದವನು ತನ್ನ ಮನಬಲ್ಲಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳ
ಲೊಲ್ಲನೇಕೆ ! ಅಲ್ಲವೆ ? '

' ಅಲ್ಲ ತಾಯಿ, ಈ ಮಾತು ಈಗ ನೀನು ಹೇಳುವಿಯೇನೋ ನಿಜ.
ಆದರೆ ನನ್ನಷ್ಟು ಅನುಭವ ಬಂದಂದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯುವದು; ಅಜನ್ಮದ
ಸ್ನೇಹಪುತ್ರಕ್ಕಿಗೇ, ಮಾನ ಅಪಮಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ
ಅವರಾಧ ಮಾಡಲು ಅನುವುಗೊಡಲಿಕ್ಕಾದೀತೇ ತಾಯಿ ? ಅವನು ಒಂದು
ವೇಳೆ ಕಡಲನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿ ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾರಿಕೊಳ್ಳಲು
ಹೋದರೆ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಆ ಸಂಕಟ ನಿವಾರಣೆ
ಮಾಡದೇ ಇರಬಲ್ಲೆನೇ ? ಹಾಗೆ ಹಿಚುಕಿ ಓಡಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗ
ಬಹುದು; ಅನುತಾಪವಾಗಬಹುದು. ಆದರೂ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅಳಿಸಿ ಹೆದರಿಸಿಯಾದರೂ ಅವ
ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆ. '

ಸುಧಾ ಕಟ್ಟಿದ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ' ತಂದೇ, ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ
ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವಿತ್ತು. '

' ಇತ್ತು ಎಂದೇಕೆ ! ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲವೇ ? ನೀನು ಈಗ ಅವನಿ
ಗಿಂತಲೂ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನವಳು; ನೀನು ಅಸುಖಿಯಾಗುವಿಯೆಂದೇ ಇನ್ನೂ--?'

' ನಾನೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-- *ತಾಯಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದೇ ಈ
ಎಲ್ಲ ಮಾತು ನಿಮಗೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ--ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಮೇಲಿಂದ ನಾನೇ
ಪ್ರಧಾನ ಬಾಧೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನೇನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಷ್ಟು
ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳೆ ? '

* ಅತ್ತೆಗೆ ತಾಯಿಯೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ.

‘ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲವೇ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅವರೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆ. ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು ತಾಯಿ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ತಂದು ಸುಖ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು—’

‘ಎಲ್ಲಿ? ನೀವೇನೂ ಉಣ್ಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಪಲ್ಯ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ನಾನೇ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ—ಒಡೆಯೂ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲವೇನು?’

‘ಇದೇನು ತಿನ್ನುವೆನಲ್ಲ ತಾಯಿ! ಒಳ್ಳೇ ರುಚಿಯಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಕೇಳು—’

‘ಹಾಲು ತಂದಿಲ್ಲ ಇನ್ನೂ—ಅದು ಬಹಳ ಕಾದು ಹೋಗಿರಬೇಕು.’

ಸುಧಾ ಎದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ಕೂದಲೇ ಹಾಲು ತಂದು ಹಾಸ್ಯಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ‘ಇಲ್ಲ, ಹಾಲು ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಹಾಲು ಕುಡಿದುನೋಡಿ ನೀವೇ ಹೇಳಬೇಕು, ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿರುವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ.’

ಸೊಸೆಯ ಹಾಸ್ಯವಿಹಸಿತ ಮುಖವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಲಿನವಾಗಿಸುವದು ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಪ್ರೀತಿಕರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಸುಧಾ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವನೂ ಆ ಮಾತು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ದಾಲಿನ ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ತುಟಿ ಹಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿರುವೆ ಮಗೂ! ಕಾಸಿದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚು.’

‘ಇಲ್ಲ, ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ಕಾಸಲಿಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗಾದರೆ ಹಾಲು ಇಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ಹೇಗೆ?’

‘ಹೊಸದಾಗಿ ಕೊಂಡ ಆಕಳ ಹಾಲನ್ನೇ ನಿಮಗೆಂದು ಕಾಸಲು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡೆ.’

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದನು, ‘ಅವನು-ಅವನು ಹಾಗಾದರೆ ಉಣ್ಣದೇ ತಿನ್ನದೇ ಹೊರಟುಹೋದನೇ?’

ಸೊಸೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಜಮಾನನು ಕೋಪಭಾವವನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸಿ ಅಂದನು, ‘ವಿಧಿ, ಮತ್ತಿನ್ನೇನು?’

ಯಜಮಾನನು ಊಟ ಮಾಡಿ ಹೊರಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಸುಧಾ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ಆ ಸ್ಥಳ ಅವಳಿಗೆ ಸರಿತೋಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ--ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ರೇಶಿಮೆ, ಸೂಜಿ, ಮುಖಮುಲ್ಲು ಇತ್ಯಾದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಿಡಿಕ್ರಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನಿಸಿದ ಹೊಲಿಯತೊಡಗಿದಳು.

ಕೆಲ ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ--ಅಂದು ನವರಾತ್ರಿಯ ಷಷ್ಠೀ ತಿಥಿ; ಸುಧಾ ಪ್ರಕಾಂಡ ದೇವಮಂದಿರದ ಒಂದು ಬದಿ ಪೂಜಾ ತಬಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುತ್ತೂ ಅನೇಕ ಆತ್ಮೀಯರು ಕುಟುಂಬದ ಇನ್ನಿತರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸುಧೆಯ ಸೂಚನೆ ಸಂಕೇತಗಳಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಲ್ಲವ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಮೆರಗುವೆತ್ತ ಸಿಂಹದ್ವಾರದ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ನಗಾರಿ, ನಹಬತ್ತು, ಕಹಳೆ, ಸನಾಯಿಗಳ ರುಭ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಮನೀ* ಸಂಗೀತವು ಮೊಳಗುತ್ತಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಮಹಾ ಉತ್ಸವದ ಉತ್ಸಾಹವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತದೆ. ಪರಿಜನ ವರಿಚಾರಕರ ಆಪ್ತವಿಷ್ಣುರ ಕಲರವ ಕೋಲಾಹಲ ದಲ್ಲಿ, ಮಾತುಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಸ್ಯಲಹರಿಯಲ್ಲಿ, ವಿವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣದಲ್ಲಿ, ಆಯೋಜನ ನಿಯೋಜನದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಮಂಟಪವು ಮುಖರಿತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮಿಷ್ಟಾನ್ನಲೋಭಿಗಳಾದ ಬಾಲಕ ಬಾಲಿಕೆಯರ ತಂಡವು ತಾಂಡವನಾಡುತ್ತಿದೆ. ಪುರೋಹಿತರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಚಂಡಿಕೆಯ ಗಂಟನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಚೌಧುರಿಯವರ ಮನೆಯ ಆಯೋಜನವನ್ನು ಸಾಲಂಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಯಾರೋ, 'ಹೌದು ಎಲ್ಲಾ ಸರಿ, ಸುರೇಶನು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ? ಅವನು ಬಂದಿಲ್ಲವೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ದಿವಾನನು ಜಡಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ' ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವ ಹಾಗಿದೆ. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ' --ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಓರ್ವ ತೊತ್ತು ಬಂದು ಸುಧೆಗೆ 'ತಾಯಿ, ಯಜಮಾನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಸುಧಾ ಎದ್ದು ದಾಸಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು, 'ಯಾಕೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆಯಾ ? '

* ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಮಾ ತನ್ನ ತವರಿಗೆ ಬರುವಳಂತೆ. ಆಗಿನ ಅನಳ ಸ್ವಾಗತ ಗೀತಕ್ಕೆ ' ಆಗಮನೀ ' ಎಂದು ಹೇಳುವರು.

‘ ಇಲ್ಲ. ’

ಸುಧಾ ಬಂಕವನ್ನು ದಾಟಿ ಸೋಪಾನದ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೇ ನೋಡಿದಳು--ಇದಿರು ಮಾವನವರು. ಅವರ ಮುಖವು ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿದೆ; ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪತ್ರ. ಸುಧಾ ಚಕಿತಳಾಗಿ ‘ ತಂದೆ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಈ ಪತ್ರ ಓದಿ ನೋಡು, ತಾನೇ ತಿಳಿಯುವದು. ’

‘ ವತ್ರ ಓದುವದಿನ್ನೇನು ! ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ. ’

‘ ಇಲ್ಲ-ಇಲ್ಲ. ಓದಿ ನೋಡು ಆ ಕುಲಾಂಗಾರನು ಏನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ’ ಮಾವನ ಕ್ರೋಧಕಂಪಿತ ಹಸ್ತದಿಂದ ವತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುಧಾ ಓದಿದಳು,--

‘ ಶ್ರೀ ಚರಣೇಷು. ವಿವಾಹವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಅದೇಶವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಷ್ಟು ಅಧಮನು. ಇತಿ-
ಹತಭಾಗ್ಯ, ಸುರೇಶ ’

ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿ ಸುಧಾ ಮಾವನವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

‘ ಆದರೆ ಆ ಹತಭಾಗ್ಯನು ತಿಳಿದಿರಲಿ-ನಾನೆಂದೂ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಾರೆ. ಈ ಅಗಮನೀ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ! ’ ಪತ್ರವನ್ನು ನೂರು ಜೊರು ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸವೇಗವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಸುಧಾ ಧೀರಗತಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಳು.

೬

ಸುರೇಶನು ಉದ್ಭ್ರಾಂತ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದು ತಲೆದನು. ಅನಿದ್ರಾ, ಅನಾಹಾರ, ಚಿಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲ ವೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದವು.

ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜಾ ಆಯೋಜನವು ವಿಫಲ ವೈಫಲ್ಯದಿಂದ ನಡೆದಿದೆ. ನೋಡಿ ಸುರೇಶನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಉತ್ಸವದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅವರ ಆ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪೂಜಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಆನಂದ ಕಲ್ಲೋಲವು ! ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಾಗತ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಿತನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಬರನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನೋಡುವವರು. ಇಂದು ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸುಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸುರೇಶನಿಲ್ಲ !

ಪಿತನು ಅಸಂತುಷ್ಟನಾಗಬಹುದಾದ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಸುರೇಶನು ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಇಂದು ಅದನ್ನು ನೆನೆದು ಅವನಿಗೆ ಬೇದವಾಯಿತು. ತನ್ನ ವರ್ತನದ ಬಗ್ಗೆ ತಂದೆ ಹೊರಹೊರಗೆ ಸಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಿದ್ದರೂ ಒಳಬಳಗೆ ಅವರ ಹೃದಯ ಅದೆಷ್ಟು ವ್ಯಥಿತವೋ ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಆದರೂ ಸುರೇಶನು ಹರಿಯದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಡೆಗಣ್ಣಿ ವಿದ್ರೋಹ ಪತಾಕೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ !

ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಸಿವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸೋಪಾನವೇರಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ವಯಸ್ಕ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ನೋಡಿ, ' ಆಃ ! ಬದುಕಿದೆವು. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಟ್ಟೆತ್ತು ! ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. '

' ಯಾಕೆ ? ಸ್ನೇಹಾ ಎಲ್ಲಿ ? ಅವಳು ನೆಟ್ಟಗಿರುವಳಷ್ಟೆ ? '

' ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದು. ನೆಟ್ಟಗೇ ಇದ್ದರೆ ಕಷ್ಟವೇನು ಬಂತು ? '

' ಯಾಕೆ, ಏನಾಗಿದೆ ? '

' ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆ ಮತ್ತೇನು ! ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನನ್ನ ತಂದೆತಾತರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಂಥ ಹುಡುಗಾಟಕೆಯದು ? ತಲೆಯ ಬದಿಯ ಕಿಡಿ ಕೆರೆ ದಿದ್ದರೂ ಅರಿವಿಲ್ಲ; ರಾತ್ರಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡರೂ ಹಗಲಾದರೂ ಮುಚ್ಚುವುದು, ಇಲ್ಲ ನನಗಾದರೂ ಹೇಳುವುದು-ಅದೊಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಎರಡು ರಾತ್ರಿ ಚಳಿ ತಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆ; ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಸಾಯುತ್ತೇನೆ. ಹರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಜೋಗೇನ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಸಿದೆನು; ಔಷಧ ಕೊಡಿಸಿದೆನು; ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ ? '

' ಸಾಕು ಸಾಕು. ಜ್ವರ ಈಗ ಇಳಿದಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ಎಂದು ಜ್ವರ ಬಂತು ? '

' ನಿನ್ನೆ. ಡಾಕ್ಟರರು ಇಳಿದಿಲ್ಲಾ ಎಂದರು. '

ಸುರೇಶನು ತು ದಿ ಗಾ ಲ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸ್ನೇಹಳು ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವಳು ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಖವು ಆರಕ್ತವಾಗಿದೆ. ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿರಬೇಕು. ಸುರೇಶನು ನಿಂತು ನಿಂತು ನೋಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಹೀಗೆಯೇ ಆರಕ್ತಮುಖಳಾಗಿ ಜ್ವರದ ತಾಪಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಆ ಜೀರ್ಣಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮೂಸಿದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಈಗ ನೋಡಲು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ತುಸು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅದೇ ಸ್ನೇಹಳೇ ಇಂದೂ ಸಹ ಬಳುಕುವ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಇರುವ ಸ್ನೇಹಲತೆ! ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ಮನೆ ಜೀರ್ಣವಲ್ಲ; ಈ ಹಾಸಿಗೆ ಮೂಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ದೀನ ಬಾಲಿಕೆಯು ಇಂದು ಇನ್ನೂ ಸಹಾಯಹೀನಳಲ್ಲವೆ? ಅವಳು ಇಂದು ಒಬ್ಬನ ಕೃಪಾಪೋಷಿತಳು. ಅವನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಅವಳನ್ನು ಪಾದದಿಂದ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಬಹುದು. ಸುರೇಶನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಕವಡಿತು. ಆ ಕ್ಷುದ್ರ ವನವುಷ್ಪವು ವನದಲ್ಲಿ ಆರಳಿ ನಕ್ಕು ಕೆಲೆದು ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹರಿದು ತಂದು ಇಂದು ಲೋಕದ ಇದಿರು ಉವಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದವನು ಸ್ವಯಂ ತಾನು. ಅವನು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಹೋದ ಮೇಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೃಷ್ಟತೆಯಿಂದಿದ್ದು ಅವರೆದೆ ಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುಪುಗೊಡದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಕ್ಕ ವರನೊಡನೆ ಅವಳ ಮದುವೆಯಾಗಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಸುರೇಶನು, ಜ್ವರವಿರುವದನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಸ್ನೇಹಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೇ ಸ್ನೇಹಳು ಚಮಕಿತಳಾಗಿ ಕಂಠು ತೆರೆದಳು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಗ್ಗಲಾಗಿ, 'ನೀವು ! ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರ ಮುಖದಿಂದ ' ಈಗಲೇ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

' ಈಗಲೇ ! ಹಾಗಾದರೆ ಗಾಡಿಯ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ನನಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿರಬೇಕು. '

' ನಿನಗೆ ಜ್ವರವೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ, ಜ್ವರ ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿಲ್ಲ ? '

' ನೀವು ಪೂಜಾದ ನಂತರ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಿರಿ. ಈಗಲೇ ಬಂದಿರಾ ? ಮತ್ತೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? '

' ಹೋಗುವೆ ! '

' ಮತ್ತೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಎಂದು ಬರುವಿರಿ ? '

‘ ನನ್ನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವಿಯಾ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

‘ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ? ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವಿರಾ ? ’

‘ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲೆಂದೇ ತಂದೆ ನನ್ನನ್ನೆಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ’

ಹರ್ಷಸಿರ್ಭರಳಾಗಿ ಸ್ನೇಹಳು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು.

‘ ಏಳಬೇಡ, ಏಳಬೇಡ. ಇನ್ನೂ ಜ್ವರ ಬಹಳುಂಟು. ’

‘ ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ--ಬೇಗ ನೆಟ್ಟಿಗಾಗುವೆಂದು. ಯಾವಾಗ ಹೋಗುವೆಂದು ನಾವಲ್ಲಗೆ ? ’

‘ ನಾಳೆ ಹೋದರೂ ಆಗುವದು. ನಿನಗಲ್ಲಗೆ ಹೋಗಲು ಬಹಳ ಅಲ್ಪದವಾಗುವದೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

‘ ಹುಂ ’

‘ ಯಾಕೆ ? ’

‘ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲವೇ ಆದು ? ’

‘ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಾದರೇನಾಯಿತು ? ಆದು ಅಷ್ಟು ಸಿರಾವದವೇ ನಿನಗೆ ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯೆಂದೇ ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಭಯದ ಸ್ಥಾನ. ’

‘ ಭಯದ ಸ್ಥಾನವೆ ? ಯಾಕೆ ? ’

‘ ಯಾಕೆ ? ನೀನು ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅಪರಾಧಿಗಳು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ? ’

ವಿವರ್ಣಕಂಪಿತ ಮುಖದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳು ತಲೆಗಿಂಬಿನ ಮೇಲೆ ತಲೆಯ ನಿರಿಸಿದಳು. ತುಸು ತಡೆದು ಕ್ಷೀಣ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ‘ ನನಗಂತೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಅವರು ನನಗೆ ಬಹಳ ಬಯ್ಯುವರೆ ? ’

‘ ಬಯ್ಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮಾದರದಿಂದಲೇ ಸ್ಥಳ ಕೊಡಬಹುದು. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಹೆದರಿಕೆಯೇತರದು ? ನಾನೂ ಬರುವೆ. ’

‘ ಬಾ. ನನ್ನ ಅವರಾಧವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿನಿಯಂತೆ ಸಿಲ್ಲಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

‘ ನನಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೀವು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವಿರಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ನಾನು ! ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲಕಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಗೆ ನಕ್ಕು

ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ' ಆದು ಹೇಗೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು ಸ್ನೇಹಾ ? ನೀನು ನನಗೆ ಯಾರೆಂದು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ನಾನಿರಬೇಕು ? ನಿನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯರ ಬಳಿ ಅಟ್ಟಲೆಂದೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದು ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಸವೇಗವಾಗಿ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕಂಪಿತ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ' ಬರುವಿ ಯಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ' ಎಂದನು.

ಆ ವೇಗದ ಉಕ್ಕು ತುಸು ಇಳಿಯುತ್ತಲೇ ಸುರೇಶನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ಸ್ನೇಹಳು ಸ್ವಂದನಹೀನಳಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ರೆವೈ ಬಡಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೃದಯದ ಸ್ವಂದನವೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಮೂಗಿಗೆ ಕೈಯಿರಿಸಿ ನೋಡಲು ಬಹು ವಿಲಂಬೀ ಶ್ವಾಸವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಆಡುತ್ತಿದೆ.

' ಸ್ನೇಹಾ---ಸ್ನೇಹಾ---ಯೇಗೇಕೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ಹೆದರಿಕೊಂಡೆಯಾ ಸ್ನೇಹಾ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು.

' ಬಹಳ ಭಯವಾಯಿತೆ ಸ್ನೇಹಾ ? '

ಉದ್ದವಾಗಿ ಉಸಿರೆಳೆದು ನೀಳವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹಳು ಕ್ಷೀಣ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ' ಹುಂ ' ಎಂದಳು.

' ಹೆದರಬೇಡ ಸ್ನೇಹಾ ! ಜ್ವರವಿನ್ನೂ ಇಳಿದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಗು ನೋಡುವಾ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಮಲಗಿದಳು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಬಂದು, ' ತಮ್ಮದು ಊಟವಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ಊಟವೆ ? ಹೌದು ಆಗಿಲ್ಲ. '

ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಝೇಂಕಾರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ, ' ಆನ್ವಾ---ಆವ್ವ ನೋಡ ! ಬಂದು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಇನ್ನೂ ಊಟದ ಹೆಸರಿಲ್ಲ ? ನೀನಾದರೂ ಎಂಥ ಹೆಣವ್ವಾ ! ಗಂಡಸರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಹೇಳುವರೇ ? ತುಸು ನೋಡಬೇಕು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಾ ಮಗು ! ಉಂಣುವಿಯಂತೆ ಬಾ. ಆಹಾ, ಮುಖ ಒಣಗಿ ಹೋಗಿದೆ ! '

ಊಟಕ್ಕೆಂದು ಸುರೇಶನು ಹೊರಬೀಳುತ್ತಲೇ ಸ್ನೇಹಳು ಭಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೂಗಿದಳು, ' ನನಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಲು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಕೆಲಸದವಳನ್ನು ತುಸು ಕಳಿಸಿಕೊಡಿರಿ. '

ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಬಳಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ತಲೆ ತೀಡುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ' ಒಬ್ಬಳೇ ಎಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾ? - ಇದೋ ನಾನಿರುವೆ; ಭಯವೇತರದು ? ನೀನು ಮುಲಗು. '

' ಬೇಡ, ಬೇಡ. ನೀವು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ '-ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಸ್ನೇಹಳು ತಲೆಗಿಂಬಿನಲ್ಲಿ ಮುಖವಡಗಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನು ನೀರವವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು.

ಇರುಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಜ್ವರ ಗಂಜಿ ಡಿಗ್ರಿಗೆ ಏರಿತು. ಯಾತನೆಯಿಂದ ಬಾಲಿಕೆಯು ಚೀತ್ಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಇರುಳೆಲ್ಲ ಸುರೇಶನು ಕಂಣಿಗೆ ಕಂಣು ಹಚ್ಚದೆ ಅವಳ ತಲೆಯ ಬದಿ ಕುಳಿತು ಹಣೆಗೆ ಡಿಕೋಲನ್ನಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಂಜನ್ನೂ ಇಟ್ಟನು. ವರಿಚಾರಿಕೆಯೂ ಇರುಳೆಲ್ಲ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಗಾಳಿ ಹಾಕಿದಳು. ಬಾಲಿಕೆಯು ನಡುನಡುವೆ ಆರ್ತಕಂಠದಿಂದ ಅಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು, ' ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ-ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲ. '

ಮುಂಜಾನೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಬಂದು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದರು, ' ಇಂದು ಬಹು-ತರವಾಗಿ ರೆಮಿಟೆಂಟ್ ಫೀವರಿನ ಬಾಗೆ ಇದೆ. ನಿನ್ನೆ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದೆ. ಇಂದು ಇನ್ನೇನು ಆದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. '

ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬರಬರುತ್ತ ನಾನಾ ಕುಲಕ್ಷಣಗಳೇ ತೋರತೊಡಗಿದವು. ಸುರೇಶನು ಇಳಿಹೊತ್ತಿಗೆ ತಂದೆಗೆ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದನು. ಅ ಮೇಲೆ ಅಚೇತನ ಸ್ನೇಹಳ ಮುಖ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದನು- ' ಸ್ನೇಹಾ, ಸ್ನೇಹಾ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವದಿಲ್ಲ-ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನವಳು--ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಇರುವಿ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಅದೊಂದನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಜ್ವರದ ತಾಪದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಳು. ಸುರೇಶನು ತಂದೆಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಅವಳ ಹಾಸಿಗೆಯ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಬಹು ದಿನಗಳ ನಂತರ ತುಸು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಂದು ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಧಾ-ದ್ವಂದ್ವ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಸ್ನೇಹಳ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಿತು. ಏಕನಿಷ್ಠ ಔಷಧ-ಪಥ್ಯ-ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಗುಣದಿಂದ ಮರುದಿನವೇ ಸುರೇಶನೊಂದಿಗೆ ಕ್ಷೀಣ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತನಾಡಿದಳು. ಬರಬರುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು

ಕುಳಿತು, ಬಾಡಿದ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆನಗೆಯ ಸೆಳಕನ್ನು ತೋರಿ ಸುರೇಶನನ್ನು ಆಶಾಸ್ವಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು.

ಆ ಮೇಲೆ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಹರಿಚಾಕರ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪಾಳಿಯ ಪ್ರಕಾರ ರಾತ್ರಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿರುವದಾಗಿ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸ್ನೇಹಳ ರುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಅವರೇ ಮಾಡಿದವರು. ಸುರೇಶನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯ ಭಾರವನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಅನಿದ್ರಾ ಅನಾಹಾರದಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದನು ಮಾತ್ರ. ತನ್ನನ್ನೆ ತಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವನು ಅನ್ಯರ ಲಾಲನೆಪಾಲನೆಯನ್ನೇನು ಮಾಡಿಯಾನು ?

ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅನ್ನಸಧ್ಯೆ ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಒಂದು ದಿನ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು- ಸ್ನೇಹಳು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ತೆರೆದ ಕಿಡಿಕಿಯೊಳಗಿಂದ ಉಜ್ಜಲ ನೀಲ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಖವು ಬಂಣಗೆಟ್ಟು ಬಾಡಿ ಬತ್ತಿದಂತಿದೆ. ಸಂಜೆಯ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಿರಣಗಳು ಅವಳ ರುಕ್ಷ ಕೇಶದಲ್ಲಿ, ಮ್ಲಾನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ವಿವಾಹ ಹೋಮದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತ ನವವಧುವಿನ ಲಜ್ಜಾವನತಭಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮದ ತಿಲಕದಂತೆ ದೀಪ್ತಿವೆತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುರೇಶನು ಮುಗ್ಧನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ' ಈಗ ಹೇಗಿರುವೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ಆಸ್ವಸ್ಥತೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

' ಇಲ್ಲ, ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದೇನೆ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಸುರೇಶನು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಹೇಳಿದನು, ' ಇನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿ ರೋಗ-ಶೇಷವು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತು ಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದನು. '

ಸ್ನೇಹಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಹೇಳಿದಳು, ' ಈಗ ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿದೆಯಲ್ಲ; ಆದರೆ ಎದ್ದುನಂತರೆ ತಲೆ ತಿರುಗುವದು-- '

ಸುರೇಶನು ಸಸ್ನೇಹ ನೇತ್ರದಿಂದ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು- ' ಇಷ್ಟು ಅಶಕ್ತಳಾಗಿರುವಿ ! ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಏಳುವಿಯೆಂದು ನನಗೆ ಆಶೆಯಿತ್ತೆಲ್ಲಿ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ, ಬೆದರಿದ ಎರಳೆಗಂಣುಗಳೆರಡನ್ನು ಸುರೇಶನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಾಟಿಸಿ ಕ್ಷೀಣಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಆಗ ನನಗಿಬಿಸು

ತ್ತಿತ್ತು- ನೀವು ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿರುವರೆಂದು. ಆಗ ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಾ ? ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಆದೇನು ಸ್ನೇಹಾ ? ಜಡ್ಡಿನವಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಾನು ಹೋಗಬಹುದೆ ? ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ? ’

‘ ಆಗ ನನಗೆ ಹಾಗೇ ಆನಿಸಿತ್ತು. ’

ಸುರೇಶನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದು ಬಂದು ಅವಳ ಶೀರ್ಷಣೆ ಹಸ್ತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು, ತರಲ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದನು, ‘ ಈಗಲೂ ನಿನಗೆ ಆ ಭಯವಿದೆಯೆ ಲತಾ ? ’

‘ ತುಸು ತುಸು ಉಂಟು. ’

‘ ಯಾಕೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಕಂಪಿತ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಆ ದಿನ ಅಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದಿರಿ, ಮತ್ತೆ ಹಾಗಾದರೆ ! ’

‘ ಸಿಟ್ಟೆ ? ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಲತಾ,—ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಹುದೇ ! ಆದರೆ ಆಗಿದ್ದೆ—ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ! ನಾನು ದುರ್ಬಲನಾಗಿ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಎಳೆಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಅದೇಕೆ ದೃಢಗೊಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು ? ಆಗಲೇ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನೀನೆಂದೋ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಿ ಮತ್ತು ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ನನ್ನ ದುರ್ಬಲತೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ಆಶಾಂತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದೆನು. ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಲಾರದಷ್ಟು ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟೆನು. ನಿನ್ನನ್ನಂತೂ ಸಾಯಗೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆ. ’

‘ ನೀವು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ನನಗೆ ಬರಲು ಬಹಳ ಭಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಾನೊಲ್ಲೆ. ’

‘ ಈಗಲೂ ಹಾಗೇ ತಿಳಿದಿರುವಿಯಾ ಸ್ನೇಹಾ ? ಇನ್ನು ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ; ನೀನೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಕ್ಷಮಿಸಿದರೆ ಅಂದು ಹೋಗೋಣ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತರಾಗಿ ನಾನು ನೀನು ಒಂದಾಗಿ ಇದ್ದು ಬಿಡೋಣ. ’

‘ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಳಿಸುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ’

‘ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವದೇ? ಚಿರದಿನವೂ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವೆ ’
 ---ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡನು.

ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನು ನೋಡಿದನು- ಸ್ನೇಹಳು ಅದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಎಳೆತೋಳೆರಡು ಹಾಗೇ ಸುತ್ತಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಗಭೀರ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದನು.

ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ಓಡಾಡುವ ಹಾಗಾದಳು. ಅವಳ ಬಿಳುವೇರಿದ ಕದಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರವಾಗಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮೃದು ಗುಲಾಬಿಯ ಹಾಗೆ ಆರಳಿಕೊಂಡವು. ಅವಳ ತಿಳಿನೀಲಿಯ ಹೊಳೆಗಂಣುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಗೆಯಾಡತೊಡಗಿತು; ಸಹಸಾ ಒಂದು ದಿನ ನಸುಕಿನಲ್ಲೆ ದ್ವು ಕೇಳಿದಳು ತನ್ನ ಮದುವೆಯಂತೆ !

* * * *

ಸುರೇಶನು ವಿನಾಹದ ನಂತರ ಕಲಕತ್ತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಾನವುಳ್ಳ ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಸಿತ್ತಿದಿನದ ಮಿಲನವನ್ನು ಮಧುರವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಜನ ವಿಯೋಗಕಾತರನಾದ ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಕ್ಷುದಿತ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಕರ್ಮಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಬಂದನು. ಚಳಿಗಾಲದ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಸಲಿಲೆ ಗಂಗೆ ನಿತಾಂತ ಸಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ ಮೃದು ಮಧುರ ರಾಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಅವರ ಉದ್ಯಾನದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಲೀಲವಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ. ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನವದಂಪತಿಗಳು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವಾಗ ಎಡಬಲದಲ್ಲಿಯ ಹಸಿರು ಕರಿಕೆಯ ಕುಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬನಿಯ ಹನಿಗಳು ಸ್ನೇಹಳ ಲಲೆ ಮುನಿಸಿನ ಕಣ್ಣೀರಿನಂತೆ ಚಲಮಲಿಸುತ್ತಿವೆ. ಚಳಿಗಾಲದ ಬಿಳಿ ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ಉಷೆಯ ಕೆಂಪು ಸ್ನೇಹಳ ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಭಾವಾವೇಗದಂತಿದೆ. ಮಂಜಿನ ಮುನುಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಂದದ ಕಲಿಕೆಗಳು ಅವಳಂತೆಯೇ ನಾಚಿ ಸಂಕೋಚಗೊಂಡು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಎದೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಇಕ್ಕಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹಕ್ಕಿಪಕ್ಕಿಗಳು ಅವರ ಮಿಲನಗುಂಜನವನ್ನೇ ಅನುಕರಿಸಿ ಉಲಿಯುತ್ತಿವೆ.

ಸ್ನೇಹಳು ಒಂದು ದಿನ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಂಕದ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಒಂದು ಲೋಹರಚಿತ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಏನನ್ನೂ ನಿಟ್ಟಿಸಿ

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು; ಸುರೇಶನು ಆಗ ಹತ್ತಿರಲ್ಲ. ಒಳಗೆ ಏನನ್ನೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು---ಸುರೇಶನು ಅವಳನ್ನು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ ಈಗಲೇ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಬಿಡುವನೆಂದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವಳು ಯಥಾ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ನಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಗುಲಾಬೀ ಕಂಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೊಗ್ಗಿಯನ್ನೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಘ್ಘಾನ್ತ ಸುರೇಶನ ಸಂಗಡ ಜಗಳವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಆದರೂ ಸುರೇಶನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳು ಕೊಂಚ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಕದ್ದು ಹಿಂಬದಿದಿದ್ದ ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲೊಳಗಿಂದ ಹಣಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಒಳಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಒಳಗೆಲ್ಲ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಾಗಿ ಹಣಕಿ ಹಾಕಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ--- ಸುರೇಶನು ಈಗಲೇ ಆಡಗಿದಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ?

ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಒಂದು ರಾಶಿ ಕುಂದದ ಹೂಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಎರಚಿದರು. ಸ್ನೇಹಳು ಚಮುಕಿತಳಾಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ---ಹಿಂದೆ ಸುರೇಶ ! ಆತರ್ಕಿತ ಆನಂದದಿಂದ ಮುಖವೆಲ್ಲ ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಮುನಿಸು ತೋರಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಅವಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೇ ಹೋಯಿತು.

‘ ಹಾಗೆ ಹಣಕಿ ಹಾಕಿ ಏನು ನೋಡುವದಾಗುತ್ತಿತ್ತು ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಕೊರಳು ಕೊಡವಿ, ಕಂಠು ಕೊಂಕಿಸಿ, ತುಟಿ ಉಜ್ಜಿಸಿ ‘ ಹೋಗು ’ ಎಂದಳು.

‘ ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಭಾರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ‘ ಇಲ್ಲಾ ’ ಎಂದಳು.

‘ ನೋಡು ಎಷ್ಟೊಂದು ಹೂವು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ಬಾ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟೋಣ; ಮಾಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವರೇ ಗೆದ್ದವರು; ಮಾಲೆ ಕೆಟ್ಟರೆ ಕಟ್ಟಿದವರ ಸೋಲು; ಆಗ ಗೆದ್ದವರ ಮೇಲೆ ಸೋತವರು ಮುನಿಸುಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕದು. ಹೇಗೆ, ಒಪ್ಪಿಗೆಯೆ ? ’

‘ ಒಳ್ಳೇದು, ಒಪ್ಪಿದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೇ ಹೂ ಕೊಡಬೇಕು. ’

‘ ವಾ಼, ಹಾಗೆ ಕೊಡುವವನಲ್ಲ. ನಿಲ್ಲು, ಸೂಜಿ ದಾರ ತರುವೆ. ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೇ ಹೂ ಆರಿಸಿ ಕದಿಯಬೇಡ ತಿಳಿಯಿತೆ ? ’

‘ ನಾನು ಹಾಗಾದರೆ ಕಳ್ಳಿಯೆ ? ’

‘ ಅಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೇನು ? ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುರೇಶನು ನಗುತ್ತ ನಗುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂಜಿ ವಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಮುಖ ಮುದುಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ; ಮೊದಲು ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ’

‘ ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೆದರುವೆನೆ ? ನನ್ನ ಮಾಲೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿನಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗುವದು. ’

‘ ನೋಡುನಾ ! ’ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟಲು ಕುಳಿತರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನ ಶಿಲ್ಪಿಗಳೇ. ಕೇಳುವದೇನು ? ಅದರೂ ಸುರೇಶನು ವಯಸ್ಸಿನ ಗುಣದಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಅದರೆ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪೇಚಾಟಿ. ಅನಭ್ಯಸ್ತ ಅಂಗುಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಯು ಕಂಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ನಡುವಡುವೆ ಕೈಗೆ ಚುಚ್ಚುವದು; ಪೋಲಿಸಿದ ಹೂವು ವಾರದಲ್ಲೆ ಸೊಟ್ಟಾಗುವದು; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣದು; ಎಂದೇ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆಯಬೇಕಾಗುವದು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ತೆಗೆದು ಪೋಲಿಸಿ, ಹೂವೆಲ್ಲ ಬಾಡಿ ಹರಿದು ಹೋಗುವವು. ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಸ್ನೇಹಳ ವಾರದಲ್ಲೆ ಆರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹೂವು ಪೋಲಿಸುವದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುರೇಶನು ಮಾಲೆಯ ತುದಿಗೆ ಗಂಟು ಹಾಕುತ್ತ ನಕ್ಕು ‘ ಈ ಸಲ ಗೆದ್ದವರಾರು ? ಮತ್ತೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಪಂಥ ಕಟ್ಟುವಿಯಾ ? ’ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಸುರೇಶನು ನಗುತ್ತ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಏನನ್ನೋ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಮೇಲೆ ಫಕ್ಕನೆ ಸ್ನೇಹಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಒಗೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಮಾಲೆಯು ತಲೆಯಿಂದ ಜಾರಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಳ ಮುಖ ಮುನಸಿ ಸಿಂದ ಮೋಡ ಮುಸುಕಿದಂತಾಗಲು, ಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಸುರೇಶನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿಸುಟಿ, ‘ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಸೋತು ಮತ್ತೆ ಸಿಟ್ಟೆ ? ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ ! ’ ಎಂದು ಸುರೇಶನು ಅವಳನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಮತ್ತೆ ಅವಳ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಕೆಂಪೇರಿದ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಮುತ್ತಿನಿಟ್ಟು ‘ ಇದೇ ಶಿಕ್ಷೆ ’ ಎಂದನು.

‘ ಹೋಗು, ಈ ಮಾಲೆ ಬೇಡ ನನಗೆ. ’

‘ ಯಾಕೆ ? ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ದನ್ನು ಪೋಣಿಸಿಕೊಡು. ’

‘ ಇನ್ನೊತ್ತು ಕಷ್ಟಬಟ್ಟು ಒಂದನ್ನು ಪೋಣಿಸಿದೆ, ಮತ್ತೆ ? ನೀನು ಇದನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊ,--ನೀನು ಪೋಣಿಸಿದ್ದೆಂದೇ ಇಟ್ಟುಕೊ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗು, ನನಗೆ ಬೇಡ. ’

‘ ತೆಗೆದು ಒಗೆ ನೋಡೋಣ ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿದೆ ? ’

ಇಬ್ಬರ ಜಗ್ಗುಟದಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯು ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, ‘ ನಡೆ, ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಯಿತು ’ ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಅಪ್ರತಿಭಳಾಗಿ ಆ ಹರಿದ ಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಸುರೇಶನ ಕೊರಳಿಗೆ ತೊಡಕಿಸಿದಳು.

ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಹತ್ತಿರ ಬರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು. ವಯಸ್ಕಳು ಬಂದು ಅಭಿಭಾವಕ* ಳಂತೆ ಸರಮು ಗಂಭೀರಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಸಾಗುವಂತಿಲ್ಲ ಮಗೂ, ಹೇಳಿದರೆ ನೀನು ಸಿಟ್ಟಾಗುವಿ, ಎಂದೇ ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ--ಹೇಗೋ ಸಾಗಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಬಂದು ಹುಡುಗನಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೇಕೆ ಕೊಡಬೇಕು; ತಾನೇ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂದು. ಆದರೆ ಚಲ್ಲಾಟವಲ್ಲದೆ ನೀವು ಇನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿದ್ದು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಗಡಿಯಾರದ ಸರಪಣಿ, ಉಂಗುರ ಇನ್ನೇನೇನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆಲ್ಲ ಹರಿಯಿಂದ ಮಾರಿಸಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಈ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿದೆ. ರೂಪಾಯಿ ಕರಗುವವಲ್ಲದೇ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುವದಿಲ್ಲ ಮಗೂ, ಈಗ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡು. ’

ಸುರೇಶನಿಗೆ ನೋವಿನ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿದಂತಾಗಿ ಚಮುಕಿತನಾದನು. ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ನೇಹಳು ಇದಿರು ಈ ಮಾತು ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗವಾದ ಹಾಗಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸಿತು. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖ ಹೇಗಾಯಿತು ಎಂದು ಕಂಠತ್ತಿ ನೋಡಲೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಸಾಹಸವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನತಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ತುಸು ತಡೆದು ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹರಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ, ನೀನು ದೊಡ್ಡವರ ಮಗ ಎಂದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ತಂದೆ ನಿನಗೆ ದಿನದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ

* ಅಭಿಭಾವಕ= ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರ ಹೊತ್ತವ. *Gaurdian*

ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವಿರೇನು ? ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಆಗುವದಂತು. ಒಂದೆರಡು ಸವಿನಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಸರಿ ಹೋಗುವದು; ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಿಟ್ಟು ಅಷ್ಟರದೇ. ’

‘ ಸಾಕು, ಸಾಕು, ಸುಮ್ಮನಿರು. ನನ್ನ ಹಾಗೂ ತಂದೆಯ ನಡುವೆ ಸವಿನಾತಾಡಿ ಸರಿಪಡಿಸುವ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾತಂತೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಕಂಡರೆ— ’

‘ ಉಪಾಯವಿನ್ನೇನು ! ಗಂಡು ಹುಡುಗ; ನೌಕರೀ ಚಾಕರೀ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ’

‘ ನೌಕರೀ ? ನನಗಂತೂ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಓದುವದಿತ್ತು. ’

‘ ಹುಡುಕಿ ನೋಡು ಮಗು, ಹುಡುಕಿ ನೋಡು—ಮನೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರುಂಟೆ ? ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವದು. ಸ್ನೇಹಳ ಹತ್ತಿರ ಯಾರು ? ’

‘ ಯಾಕೆ ? ನಾವಿರುವೆವು. ಅಲ್ಲದೆ ನೌಕರೀ ಮಾಡುವವರು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಅಫೀಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರೇ ? ’

‘ ಒಳ್ಳೇದು; ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡುವೆ. ಈಗ ನೀನು ಹೋಗು. ’

ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತು ಕಾಲ ಹೆಬ್ಬರಳಿನಿಂದ ನೆಲ ಕೆದರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಸುರೇಶನು ‘ ಏನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ತುಸು ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನೀನೊಮ್ಮೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗು. ’

‘ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ? ಅವರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾರೆ, ತಿಳಿಯದೆ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅಪಲಕ ನೇತ್ರದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅವರು ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವರು ? ಯಾಕೆ ? ನೀನು ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಅವರ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಬಹುದು. ನೀನು ಹೋಗು ಅವರ ಬಳಿ. ’

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಕ್ಷಮಿಸದಿದ್ದರೆ ? ಅಲ್ಲವೇ ನಾನೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಮುಸುಗೊಳ್ಳಲಾರೇ ? ' ಆ ಮೇಲೆ ಒಡನೆಯೇ, ' ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡುವೆ. ನಾನು ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವೆ ' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, ' ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನು ? ತಂದೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ತಂದೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಅದೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾರೆ ? ನೀನೇನು ಅಂಥ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿರುವಿ ? ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಸ್ನೇಹಳ ಕಂಠವು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು.

ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತನ್ನ ಅಪರಾಧದ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಮಾತನ್ನೂ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದ ಹುಡುಗಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಗರಲಲೇಪನವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವುದು ? ಸುರೇಶನು ಸರಜ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ' ನಾನು ಕೆಲದಿನ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಸ್ನೇಹಾ,-- ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನೌಕರೀ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗದು--ತುಸು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕು. ಆದರೆ ನೀನು ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ತ್ರಸ್ತಳಾಗಿ, ' ನಾನು ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಲಾರೆ. ನನ್ನನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನೂ ತುಸು ತ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಎಂದಿಗೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಶುದ್ಧಿಗೆ ಬರುವುದು ಸ್ನೇಹಾ ? ಹೋಗಲಿ. ಈಗ ಬೇರೆ ಹೊರಟು ಸಿಂತ್ಲಿವಲ್ಲಾ ? ಹೆದರಬೇಡ ತಿಳಿಯಿತೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಭಯದಿಂದ ಸಂಕುಚಿತಳಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

೭

ಜಮೀನುದಾರ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಇರುವ ರೀತಿಯು ಸುಮ್ಮನಾಗಿತ್ತೆ ನಾದದ್ದು. ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಶಾಂತಿಯ ಕಾರಣವಿದೆ ಎಂದು ಹೊರಗಿನವರು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಆಸ್ಪದವಿರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ

ಎಂದಿನಂತೆ ರಾತ್ರಿ ಇರುತ್ತಲೇ ಎದ್ದು, ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿ, ಸುಮಾರು ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಜಮೀನುದಾರೀ ಕಚೇರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ನಿಯಮದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಜರಗುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಯಥಾ ರೀತಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಸೊಸೆ ಸುಧೆಯ ಪತ್ತಿರ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬಳಿ ಸಸ್ನೇಹ ದಾಸ್ಯದಿಂದ ಇದು ಬೇಕೆಂದು ಅದು ಬೇಡವೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿಸಿ ಪೀಡಿಸಿ ಅವಳ ಅಡಿಗೆಯ ಗುಣವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಊಟ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಮಿಕ್ಕಿ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವನು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆ ವಿರಾಮ. ನಿದ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಯೊಡನೆ ಆತಿ ಮದತ್ವದ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಛೋಪಕಥನವಾದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕೂಡುವ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾಲಂಕಾರರು, ತರ್ಕವಾಚ ಸ್ತತಿಗಳು, ನೈಯಾಯಿಕರು, ವೇದಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರು ಅವನ ಸ್ವಾಗತ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಆಲಂಕರಿಸಿ ಅವನ ಬರವನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವರು. ತರ್ಕ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವನು. ಪರಿಚಾರಕನು ಬಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಆವೇಶವನ್ನು ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ಥಿಕದ ಸಮಯವು ಅತೀತವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಹೋಗುವನು. ಮೀನಾಂಸಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತಗಣದ ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ ಎನ್ನುವ ಧ್ವನಿಯಿಲ್ಲ. ಅಶೀರ್ವಚನಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ರಜಶೂನ್ಯ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ತಲೆಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲ ಪ್ರಣಾಮೀ ಧನದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸಭಾ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವನು. ಅಗ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ಥಿಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸೊಸೆಯ ಮೃದುಮಧುರ ಸಸ್ನೇಹ ಅನುಯೋಗ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಲಂಬದ ಕಾರಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ತೋರಿಸುತ್ತ ಸಂಜೆಯ ಜಲಯೋಗವನ್ನು ಮುಗಿಸುವನು; ಹಾಗೂ ಶಯನಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಧೂಮ್ರಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ದಿವಾಣನೊಂದಿಗೆ ಸಂಸಾರದ ನಾನಾ ಪ್ರಯೋಜನೀಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತುಕಥೆಗಳನ್ನಾಡುವನು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಯೂ ದಿನಾಲು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವದಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಆ ದಿನವೂ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸಂಧ್ಯಾ ಜಲಯೋಗವಾದ ನಂತರ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಬಾದಶಾಹೀ ಗುಡುಗುಡಿಯ ದೀರ್ಘ ನಲಿಕೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ತಂಬಾಕಿನ ಹೊಗೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ

ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದಿರು ಪ್ರವೀಣ ದಿನಾಣ ಆಮೋದಬಾಬುವು ಒಂದು ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕಥೋಪಕಥನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಜಮೀನುದಾರಿಯ ಕೆಲವು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಇಂದು ಸಂಜೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ನಡೆದಿದೆ. ಯಜಮಾನನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬದಿಗೆ ಬೀಸಣೆಕೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತಿರುವದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವ ದಿಲ್ಲವೆಂದು, ನೆವಕ್ಕೆಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿರಬೇಕೆಂದು, ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರದಿದ್ದರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಣೆಕೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾಗೂ ಸುಧೆಯು ನಡುನಡುವೆ ಅದನ್ನು ವೃದ್ಧವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಅಂದನು- ' ಹೋಗಲಿ, ಅವರು ಚಿರದಿನವೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವವರೇ-- ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಅಪೀಲುಗಿಪೀಲು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? '

ದಿನಾಣನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನೂ ಮಿಸುಗಲು ಸಹ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚೌಧುರಿಯವರಿಗೆ ಹೊಸದೊಂದು ನೆವ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಲು ತಡವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಅವರ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಜಮೀನುದಾರಿಯ ಸೀಮೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹತ್ತಿಹೋಗಿರುವ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ನಡೆಯುವದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವೃದ್ಧರಾದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ತರುವಾಯ ಹೊಸಬರಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ-- '

ಯಜಮಾನನು ನಡುವೇ ತಡೆದು, ' ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸುಧಾತಾಯಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಲು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆಮೋದ, ನಾವು ಇರು ಇರುತ್ತಲೇ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಕಡೆಗೆ ಅವಳಿಗೇ ತೊಂದರೆ. ಎಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಸ್ಸುಕೊಟ್ಟು ಕೇಳು ತಾಯಿ ? ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು. '

ಆಮೋದಬಾಬುವು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ನೀರವವಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಸಂತೋಷ ಬಾಬುವೂ ಭರದಿಂದ ಗುಡುಗುಡಿಯನ್ನು ಜಗ್ಗತೊಡಗಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ದಿನಾಣನು ಸಂತೋಷಬಾಬುವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು, ' ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ. ನೀವು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ-- '

' ಅದೇನು ಆಮೋದ ! ನೀನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮಾತನಾಡಿದವನಲ್ಲ ! ಇಂದು ಹೀಗೇಕೆ ? ಚಿಕ್ಕ ತಮ್ಮನ ಹಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರವು ಅಕ್ಷುಣ್ಣವಾಗಿಲ್ಲವೆ ? '

‘ ಇದೆ ! ಆದರೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿರಿ; ಈಶ್ವರವತ್ತ ಅಧಿಕಾರವೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ನುನೋಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಉಪ್ಪವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವ ಅಧಿಕಾರದ ಗರ್ವವು ಉಳಿದೀತು ? ’

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ತುಸು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮಾತುಗಳು ಬೇಡ ಅಮ್ಮೋದ ? ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮನವನ್ನು ಕಲಕುವ ಕಾರಣವೇನು ? ಒಳ್ಳೇದು; ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಯಾ ? ಅವರೆಲ್ಲ ನೆಟ್ಟಗಷ್ಟೆ ? ’

‘ ಹೌದು ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕರ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ’

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಮತ್ತೆ ತುಸು ನಿಂತನು. ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿದನು, ‘ ಅನೇಕರೆಂದರೆ ಯಾರು ಯಾರು ? ’

‘ ರಾಧಾಚರಣ--ಶಶಿಕಾಂತ--ನಮ್ಮ ಸುರೇಶನನ್ನೂ ಕಂಡೆ. ’

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಪ್ರಸಂಗಾಂತರ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನಾದರೂ ಅವನ ಅದನ್ನು ಕಂಠದಿಂದ ಮೃದುವಾಗಿ ನಿರ್ಗತವಾಯಿತು--‘ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಾನೆ ? ’

ದಿವಾಣನು ತಲೆಬಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹೇಗಿರುವ ದೇನು ? ನೀವು ಅವನನ್ನು ಇರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ’

‘ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅಮ್ಮೋದ--ಅಂದರೆ ಬಹಳ ಸೊರಗಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ’

‘ ಅಷ್ಟು ಸೊರಗಿರದಿದ್ದರೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಅವಸ್ಥೆ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡೆ. ’

‘ ಕೆಲಸ ಹುಡುಕುವನೇ ? ಮುಂದೆ ಓದುವದು ಅಗಿಲ್ಲ ಹಾಗಾದರೆ ? ’

‘ ಓದುವದು ಹೇಗೆ ? ಆ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಕಳಿಸಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ’

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಇನ್ನೂ ಜೋರಾಗಿ ಗುಡುಗುಡಿಯನ್ನು ಎಳೆಯ ತೋಡಗಿದನು. ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸಹಸಾ ಸುಧೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ತಾಯೀ, ಬೀಸಣೆಕೆ ಇಟ್ಟುಬಿಡು; ಅಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕಬೇಡ. ’

ಸುಧೆಯು ಕುಂಠಿತಳಾಗಿ ಬೀಸಣೆಕೆ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು.

‘ ಕುಳಿತುಕೋ, ಏಳುವಿಯೇಕೆ ತಾಯಿ ? ’ ಮತ್ತೆ ಅವಳು ಕುಳಿತಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ ದಿವಾಣನು ಕೆಮ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ' ಇದರಿಂದ ಸಿಮ್ಮದೇ ಸನ್ಮಾನ ಭಂಗವಾಗುವದು. ಸಿಮ್ಮದೇ ಸುಮ್ಮನೇ ಎರವಾಗಿ ಆಗದ ಆನುತಾವವು, ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅಭಾವದಿಂದ ಆಗಬಹುದು. ಆಗ ಸಿಮ್ಮದೇ ಬಳಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗೆ ಅವನು ಬಂದರೂ ಒರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ಮೂಲ ಕಾರಣ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥಭಾವವು ಮಾತ್ರ ! '

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಕೇಳಿ ತಡೆದು, ' ಅದು ಸಿಜ. ಅವನು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿದನೇ ? '

' ಇನ್ನೇನು ಹೇಳುವನು ? ನಾನೇ ಹೇಳಿದೆ, ' ನಡೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ; ಅವರು ಪೂರ್ಣ ಕ್ಷಮಿಸದಿದ್ದರೂ ಅಣುವಾದರೂ ತಾಳ್ಮೆ ತೋರಬಹುದು ' ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು, ' ತಂದೆಯ ಅಂಧ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡ ನನಗೆ. ಇಷ್ಟಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಡಿ ನಾನವರ ಕುಪುತ್ರನಾಗುವೆನು. ಅವರು ಮೊದಲಿನಂತೆ ' ಸುರೇಶ ' ಎಂದು ಕರೆದರೇ ತಿರುಗಿ ಅವರ ಮುಂಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಮುಂಡಿನ ಬದಲು ಅವರ ದಯೆ ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ ' ಎಂದನು. '

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ ನಕ್ಕು, ' ತೇಜವಿನ್ನೂ ಇದೆ ! ' ಎಂದನು.

' ಅವನು ಇನ್ನಾರ ಮಗ ? ಸಿಮ್ಮದ ಮಗನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಇರಬೇಕಾದ್ದೆ. '

' ಹೋಗಲಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಸೀನೇ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ--ವಣಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಲೂಬಹುದೆಂದು ? '

' ಭವಿಷ್ಯದ ಮಾತು ಹೇಳಿದೆ. ಅದಲ್ಲದೇ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿರಿ. ಸಿಮ್ಮದ ಮಗನಾಗಿ ಊಳಿಗ ಗಿಳಿಗ ಎಂದು ಅನ್ನ ಸೀರಿಲ್ಲವೆ ಆ ಕಲಕತ್ತೆಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗತೊಡಗಿದರೆ ಅದು ಸಿಮ್ಮದ ಸನ್ಮಾನ--ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕರ. ಮನೆಯ ವಿವಾದವನ್ನು ಹೆರರೇಕೆ ಅರಿಯಬೇಕು ? ಅವನು ಸಿಮ್ಮದನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಉಭಯತರಿಗೂ ಲಜ್ಜಾಸ್ಪದವೇ. ಅದು ಹೊರಗೆ ಕರ್ಣಾಕರ್ಣಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಂತದ ಸಂಭ್ರಮದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಉಚಿತವೆನಿಸಿದಷ್ಟು ನಿಯಮಿತ ಸಹಾಯ ಕಳಿಸುವದು ಉತ್ತಮ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಮನಸಾ ಕ್ಷಮಿಸುವವಾಗದಿದ್ದರೆ ಎಂದೂ ಅವನ ಮುಖವಲೋಕನವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಅವನು ಕೇಳಿದ

ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಡಿರಿ. ಇದೇ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ! ಹಣ ಕಳಿಸುವವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವೆನೆಂಬುವುದು ತಪ್ಪು. ಅವನು ಇನ್ನಾರ ಮಗನೂ ಅಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. '

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಹೇಳಿದನು, ' ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಬೇಡ. ಹೋಗು, ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊ. ಪಥ್ರಮದಿಂದ ಬಳಲಿರುವಿ. ತಾಯೀ, ಇಂದು ಇನ್ನೇನು ಹಾಲು ಬೇಡ. ನೀನೂ ಹೋಗಿ ಮಲಗು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸು, ದೀವನೀವ ದೂರ ವಿನಲಿ. '

ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ಸಂತು ಮೃದುವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ' ಹಾಲು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? '

' ಇಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೇದು ಕಳಿಸಿಕೊಡು ಯಾರಿಂದಾದರೂ. ಆಮೋದ, ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಊಟವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? '

' ಇಲ್ಲ, ನೀವು ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಪಿಡುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಮಲಗಿರಿ. '

ಆಮೋದಬಾಬುವು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಸಂತೋಷಬಾಬುವು, ಸುಧೆಯು ಇನ್ನೂ ಸಂತುಕೊಂಡಿರುವವನ್ನು ನೋಡಿ, ' ಹೋಗು ವಧು ಮಾತಾ, ಹೋಗಿ ಉಂಡು ಮಲಗು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಾವನವರ ಆದೇಶ ಸೂಚಕ ಕಂಠಸ್ವರ ಕೇಳಿ ವಧು ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಧೀರ ಗತಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಭೃತ್ಯನಿಗೆ ಇಂದು ಎಲ್ಲ ದೀಪಗಳನ್ನು ಶಾಂತ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿ ಮಲಗಿದನು. ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಾ ದೇವಿಯ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದನಾದರೂ ಇಂದು ಅವಳು ಒಲಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಿನಿದ್ರ ಮುದ್ರಿತ ನೇತ್ರಗಳಿವಿರು ಹಿಂದಿನ ಎಷ್ಟೋ ಘಟನೆಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗ ತೊಡಗಿದವು. ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಯೌವನ, ಪತ್ನಿಯ ಅಮಲ ಪ್ರೇಮ, ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಲ್ಲದ ದುಃಖ; ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸ್ನೇಹಪುತ್ರಳಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವ. ಇದೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಾದು ಹೋದವು. ಅಂದಿನ ಆ ಹರ್ಷೋತ್ಪಾದ ಸ್ಮೃತಿಯು ಇಂದೂ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ಆ ' ಪುತ್ರಗಾತ್ರಸ್ಯ ನಂಸ್ವರ್ಣಃ ' ಇಂದೂ ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೆ ಸುಖ ಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೆನಹಿನ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹುಚ್ಚನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಆಟವು ಎಂದೋ ಮುರಿದು ಹೋಗಿದೆ; ಜೀವನವು ಹೊಸ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಅದರೂ ಹೊಸ ಜೀವನದ ತೊರೆಯಲ್ಲಿ ನೆನಹು ಹೊಸ ತೆರೆಗಳನ್ನು ತೂರವೇ ಬಿಡುವ ದಿಲ್ಲ. ಅದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಗಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿ ಬಿಡುವದು, ಅಳಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ನಗಿಸಿ ಬಿಡುವದು.

ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ನೆನಹಿನ ಮುನ್ನೀರಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ತೆರೆಗಳು ತೂರಿ ಬರತೊಡಗಿದ್ದವು. ಪುತ್ರೋತ್ಸವದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದವಾಗಲೇ ಕಾಲ ಚಕ್ರವು ಅವನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಅತಿ ಭೀಕರ ಅಘಾತವನ್ನು ತಗುಲಿಸಿ ಉರುಳಿ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಮಾತೃಹೀನ ಶಿಶುವನ್ನು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ತಾಯಿಯೂ ಆಗಿ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಿ ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಕಾಲಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಶಿಲುಕಿ ಘಟನೆಗಳು ಪಲ್ಲಟಿಸಿ ಹೋಗಿವೆ! ಇದೆಲ್ಲ ಮರೆತು ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಲು ಅವನಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತುಸು ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿದರೂ ಅದು ಸ್ವಪ್ನಮಯ; ಸ್ವಪ್ನವಾದರೂ ಶಿಶುವಿನ ಬಾಲ್ಯಸ್ಮೃತಿಮಯ.

ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಎಂದಿನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಒಂದೂ ಬಿಡದೆ. ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಯಥಾರೀತಿಯಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿದನು. ಸುಧೆಯು, ಅವನ ಅಸಾಧಾರಣ ಗಂಭೀರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ, ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದಳು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಅವನು ಯಾರೊಡನೆ ಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಾವವರಿತು ದಿವಾಣನೂ ಅಂದು ದೂರದೂರವೇ ಇದ್ದು ಕೊಂಡನು.

ಸಂಜೆಗೆ ನಿಯಮದಂತೆ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಜಲಯೋಗವಾದ ನಂತರ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ದಿವಾಣನನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸಿದನು. ಅದೇಶದಂತೆ ವಧುವೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಣಿಕೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಯ್ಯಾಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಒಂದೆರಡು ಅವಾಂತರದ ಮಾತುಕಥೆಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ದಿವಾಣನನ್ನು ನೋಡದೆ ಒಂದು ವರ್ತಮಾನಪತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, 'ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿದೆನು. ನನ್ನ ಸಂಭ್ರಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮಾಸಾತನ ಕೊಡುವದು ಯೋಗ್ಯ.'

ದಿವಾಣನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಹೇಳಿದನು, 'ಒಳ್ಳೇದು, ಇಷ್ಟೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಿಮಗೆ ತೋರಿದ್ದರೆ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಸ್ವೀಕೃತವಾದೀತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಮುಂದಿನ ಮಾತು.'

‘ ಮುಂದಿನ ಮಾತಲ್ಲ; ನನ್ನ ಸನ್ಮಾನ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕು. ವಧುವಾತಾ, ನಿನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಏನೆಂಬುದನ್ನು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳದೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳು. ಮಾಸಾಲನವನ್ನು ಕೊಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಷ್ಟೆ ? ’

ಸುಧೆಯು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ತನ್ನ ನತಮುಖವನ್ನು ಮಾವನವರ ವೃಷ್ಟಿ-ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಿರ ಕಂಠದಿಂದ, ‘ ಅಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

‘ ಅಲ್ಲ ? ಅವನಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಿಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ’

‘ ಅಲ್ಲ ಪಿತಾ, ಕ್ಷಮಿಸಬಲ್ಲಿರಾದರೆ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನೇ ನೀಡಿರಿ. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನಿಮಗದು ಸಹಜ. ’

‘ ಓಃ— ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆಯೇನು ? ಅಲ್ಲ, ಅದು ಅಷ್ಟು ಸಹಜವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಬಗೆಯ ಕಠಿಣ ಶಾಸನದ ಅಯೋಜನೆ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆ ? ’

ದಿವಾಣನು, ‘ ಇದು ನಿಮ್ಮಂಥ ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕಂತಲ್ಲ ’ ಎಂದನು.

‘ ನನ್ನಂಥ ತಂದೆಗೆ ತಕ್ಕಂತಹದು. ನನಗೇ ಇದು ಸಂಭವ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಧುವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, ‘ ತಾಯೀ ! ನೀನು ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ ? ಹೇಳು, ನೀನು ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆನೆಂದು— ನಾನೂ ಈಗಲೇ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆ. ಆದರೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೊಂದು ಹೊರಗೊಂದು ಹೇಳಬೇಡ. ’

ದೃಢ ಪದಗತಿಯಿಂದ ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ಹೋದಳು. ಅವಳ ಬಾಸ್ಪುರುದ್ದ ಕಂಠದಿಂದ ‘ ಇಲ್ಲ ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಹೊರಬರಲು ಹಾತೊರೆಯಿತು.

ಮರುದಿನ ಸುರೇಶನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಿವಾಣನು ಒಂದು ಸೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಅವು ತಿರುಗಿ ಬಂದವು. ಜೊತೆಗೆ ಸುರೇಶನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರವುಳ್ಳ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಕಾರ್ಡೂಫ ಬಂದಿತು. ಸುರೇಶನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ—‘ ಕಾಕಾ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಚಿರದಿನವೂ ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ನೀವು ನನಗಾಗಿ ತಂದೆಯವರೊಂದಿಗೆ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಈ ಯೋಜನೆ ಮಾಡಿರುವಿರಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ನಾನು ಈ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯನು. ’

ಸಜಲವಯನನಾಗಿ ದಿವಾಣನು ಪತ್ರವನ್ನು ಯಜಮಾನನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಒಂದು ಚೂರು ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟನು-- ' ನಾನು ಜಮೀನುದಾರ ಸಂತೋಷ ಗುಪ್ತ, ನನ್ನ ಪುತ್ರನು ನೀನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಆದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಮಾನಸಂಭ್ರಮವು ಕೆಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ನೀನು ಯಾವದೇ ಸಂಣ ನೌಕರಿಯಲ್ಲ ತೊಡಗಿಕೊಂಡರೆ ಅ ಅವಮಾನವು ನನಗೂ ತಟ್ಟುವದು. ಅತಃಪ, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುವ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಪ್ರತಿತಿಂಗಳೂ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವವು. ಮತ್ತು ನೀನು ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನನ್ನ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಇತಿ--

—ಶ್ರೀ ಸಂತೋಷ ಗುಪ್ತ ,

ಕೆಲದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿಗೆ ಸುರೇಶನಿಂದ ಒಂದು ಪತ್ರವು ಬಂದಿತು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಅನೇಕ ಕಂಪಿತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿ ಓದಿದನು-- ' ನಿಮ್ಮ ಸನ್ಮಾನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನನ್ನ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರನ್ನು ನಾನು ಶಿರಸಾಪಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ನಾನು ಇನ್ನು ಮೇಲೂ ಪರಿಪುಷ್ಠನಾಗುತ್ತ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳುವೆ.

—ಸುರೇಶ ,

ಪತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿ, ಅದನ್ನು ಬಹು ಜೋವಾನವಾಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು, ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಬಹು ದಿನದ ರುಷ್ಕ ಪ್ರಾಂತ ನಯನಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಎರಡು ವಸಿ ಕಂಗಳೆರು ಮಿಡಿದನು.

೮

ಸುರೇಶನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಓದಿ ಒಂದುವರೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಸಂತನು. ಇನ್ನು ಉಳಿದದ್ದೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಕರ್ಮರತವಾಗಿಸುವದು.

ಸ್ನೇಹಳು ಇನ್ನೂ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. ಅಷ್ಟೇ ಸರಲ ಸ್ವಭಾವ ದವಳು, ಅಷ್ಟೇ ಅನಭಿಜ್ಞಳು, ಅಷ್ಟೇ ಸರ್ಭರತೀಲಳು ! ಸುರೇಶನು

ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಏಕಾಗ್ರ ನಾಗಿ, ಸಂಸಾರ ಸ್ರೋತವನ್ನು ಈಸಿ ಈಸಿ ಪಾರಾಗಲು ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆಲ್ಲ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಹೊಸ ನೆಂಟನು ಆಂಟಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಹೆಸರು ಕಾಲೀಪದ. ಅವನು ಸ್ನೇಹಳ ತಂದೆಯ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಅಳಿಯನ ಲಾಸ ತಮ್ಮನಂತೆ-ಸಂಧಾನ ದಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಈ ಸಂಸಾರದ ಅನಭಿಜ್ಞ ದಂಪತಿಗಳ ಅಶ್ರಯವದವದ್ದರಿಂದ ಇತ್ತ, ಸ್ನೇಹಳು ತನ್ನ ಕಾಲೀಪದನ ನವಾಯದಿಂದ ಸಂಸಾರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅತ್ತ ಸುರೇಶನು ಸಿಟ್ಟಿಂತನಾಗಿ ತನ್ನ ಓದು ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ವಡೆದನು.

ಸಿಜನನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಕಾಲೀಪದನು ಇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದನು. ಸ್ನೇಹಳ ಸಂಸಾರದ ಭಾರವನ್ನು ತಾನೇ ಹೊತ್ತು ಅವನು ಸುರೇಶನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುನಿಯಮಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಭಾವವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲೀಪದನ ಅನೇಕ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳದೇ ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುರೇಶನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನು.

* * * *

ವಸಂತನಾಸ; ವಸಂತನು ಅನ್ನು ಮುಕುಲಗಳನ್ನು ಮುಂದಟ್ಟಿ, ಬಕುಲ ಸೌರಭವನ್ನು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಕಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಗಿರಿಸಿ, ಮಲಯದ ಗಾಳಿಗೆ ಹೊತ್ತ ಉತ್ತರೀಯದ ಅಂಜಲವನ್ನು ಬೀಸಿ ಜನ ಮನವನ್ನು ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಿ, ಅಲೋಕದ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗುತ್ತ, ತರಗಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತ, ಪಲಾರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಖಾಗತಿಯನನುಕರಿಸಿ ಕುಣಿದು ಮಣಿದು ಸರಾಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವಲಾರದ ಶಾಖಾ ವಿವಿಧವು ಕುಳಿತು ಕೋಗಿಲೆ ಅನರ್ಥಕವಾಗಿ ಯಾರನ್ನೋ ಕರೆಕರೆದು ಕೂಗುತ್ತದೆ- ಸಂಗಿಯನ್ನೇ ಇರಬೇಕು. ಅದು ಓ ಕೊಡಲೊಲ್ಲದು. 'ಕು-ಊ ಕು-ಊ'--- ಕಿಡಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಒಂದು ಕೋಮಲ ತರುಣ ಕಂಠವು ಲೋಕಿಲೆಯನ್ನು ಅಣಗಿಸಿ ಕೂಗಿತು; ಮತ್ತು ಒದನೆಯೇ ಒಂದು ಮಧುರ ಮುಖವು ಕಿಡಿಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕೋಗಿಲೆ ಅತ್ತ ಕಂಠತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಕೂಗಿತು 'ಕು-ಊ.' ಆ ಎಳೆ ಮೊಗವು ಕೆಂದುಬಿಗಳೆರಡನ್ನು ಸವಿಸುಗಿಯಿಂದ ತೊಡೆದು ಸಲೀಲವಾಗಿ ಮತ್ತೆ 'ಕು-ಊ' ರವ ಮಾಡಲು ಈ ಸಲ ನೂತ್ರ

ಕೋಗಿಲೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು! ಅದು ಚೀತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಕೂಗಲು ಅಣಕ ಸ್ವರವೂ ಇನ್ನೂ ಉಚ್ಚವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಸಣಸಾಟದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೋಗಿಲೆಯೇ ಬೇಸತ್ತು ಸೋಲೊಪ್ಪಿ ಸುಮ್ಮನಾಯಿತು.

ಹಿಂದಿಸಿಂದ ಸುರೇಶನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸ್ನೇಹಳ ಗಲ್ಲ ಹಿಡಿದು ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ' ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಕೇಣಕಿ ಕೆರಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಯಲ್ಲ? ಮೊದಲೇ ಅದರ ಪ್ರಿಯಳು ಓಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಬೇರೆ. ಅದರ ಅವಸ್ಥೆ ಏನಾಗಬೇಕು? '

ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಗುನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಆಗಿನಿಂದ ಹೀಗೇಕೆ ಒದರಿ ಒದರಿ ಸಾಯುವದು? ಈಗಲಾದರೂ ಸುಮ್ಮನಾಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ! '

' ಅದು ಒದರಿಕೊಂಡರೆ ನಿನ್ನದೇನು? ನೀನೇನು ಕಾಳಿದಾಸನ ವಿರಹಿಣಿಯೋ? ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವರಶರದಿಂದ ನಿನಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟಿತೆ ?

{ ನಲ್ಲನಿಲ್ಲದೆ ಜೀವ, ನಿಲ್ಲಲೊಲ್ಲದು ದೇವ !
ಎಲ್ಲಿರುವ ಬಲ್ಲಿರಾ ನನ್ನ ಕಾವ

ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಕಾವನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದಮೇಲೆ ಆ ಬಡಪ್ರಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಆಷ್ಟೇಕೆ ಸಿಟ್ಟು? '

' ಏನೇನೋ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಿದಿಯಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲೊಂದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಆ ಹಕ್ಕಿ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದು. ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಡನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಆ ಹಾಳು ಹಕ್ಕಿ ನೂರು ಬಾರಿ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಚೀರಿ ಚೀರಿ ಸಾಯ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತದೆ! '

' ಸಖೀ! ಸಹಿಸು ಸಹಿಸು ಇನ್ನು ಕೆಲದಿನ ಮಾತ್ರ. ಅದೇನು ಅನು ದಿನವೂ ಕೂಗುವ ಹಕ್ಕಿಯಲ್ಲ. '

' ಫೇಚು ಘಜವಾಗಿಯೂ! ಕೋಗಿಲೆಗೆ ಅಣಗಿಸಿದರೆ ಕಣ್ಣು ಬರುವಂತೆ. ಛೀ! ಹಾಗೆ ಅಣಗಿಸಬಾರದಿತ್ತು! '

ಸುರೇಶನು ಅವಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೋಚಿನ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ತಾನೂ ಕುಳಿತು ' ಯಾವ ಹಾಡನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ ಆದೇ ಸನ್ನ ಆ ಹಾಡನ್ನು-- ’

‘ ಹಾಗೆಂದರೆ ? ಯಾವುದು ? ’

‘ ಆದೇ ಆ ಹಾಡು, ‘ ಪ್ರತಿ ರಜನಿ ರಚಿಸಲಿನ್ನೆ ಸ್ವ ಸಖಾ ರಚಿಸಲಿನ್ನೆ ಸ್ವ
ಶಯನನು ’

‘ ಆದು ನನ್ನದಂದೆಯಾ ? ಕೇಳಿದವರು ಈಗಲೇ ಬಡಿಗೆ ತೆಗೆದು
ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದಾರು. ’

‘ ಒಳ್ಳೇದು, ಆ ಹಾಡಿನ ಮೇಲೆ ‘ ವಿರಹ ’ ಎಂದೇಕೆ ಬರೆದಿದೆ ?
ವಿರಹ ಏತರ ಹೆಸರು ? ’

‘ ಆದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಹಾ ಹತೋಸ್ತಿ! ಸಿಜವಾಗಿಯೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ತಿಳಿದಳು-- ಇದನ್ನು ಅರಿಯದಿದ್ದದ್ದು ಅತಿ ದಡ್ಡತನದ
ಲಕ್ಷಣ ! ಎಂದೇ ನಂಕೋಚಕೆಗೊಂಡು ನಾಚಿ ಕೆಂಪಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉಸುರಿ
ದಳು, ‘ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಹೇಳಬಾರದೇ ಹಾಗೆಂದರೇನು ? ’

‘ ವಿರಹವೆಂದರೆ ? ಇದೋ, ಹೀಗೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೋ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ
ದಿದ್ದರೆ ಸನ್ನ ಚೀವಕ್ಕೆ ಕಳವಳವಾಗುವದಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಆಗುವದು. ಅದರಲ್ಲೇನು ಮಹಾ ? ’

‘ ಆದೇ ಆ ಚೀವ ಕಳವಳಗೊಳ್ಳುವದೇ ವಿರಹ. ’

‘ ಹೌದೇ ? ’ ಎಂದು, ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ‘ ಹಾಗಾ
ದರೆ ವಿರಹ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದು ’ ಎಂದಳು.

‘ ಆದೇಕೆ ಕೆಟ್ಟದು ? ಈ ವಿರಹವೇ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಹಾರ.
ಪ್ರೇಮವು ಸಹ ಇದರಿಂದಲೇ ಪುಷ್ಟವಾಗುವದು. ಅದು ಹೋಗಲಿ. ನಿನಗೆ
ತಿಳಿಯುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-- ನೋಡು, ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರು
ಆಗಲಿದ ಹಾಡುಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಖಿ ? ಉಳಿದವು ಆಷ್ಟು ರುಚಿಸುವವೆ ? ರಾಧೆ
ವಿರಹದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಆರ್ಥಾತ್ ಕೃಷ್ಣನು ರಾಧೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಧುರ
ಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಕೊನೆಗೆ ಸವೇಗವಾಗಿ ತಲೆಕೊಡು
ವುತ್ತ, ‘ ಆದರೇನಾಯಿತು ? ಹಾಗೆಂದು ವಿರಹ ಎಂದೂ ನೆಟ್ಟಿಗಲ್ಲ. ನಾನು
ಆ ಹಾಡನ್ನು ಇನ್ನು ಕಲಿಯುವವಳಲ್ಲ ’ ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಸಾಕಾಗಿ ಸೋಲೊಪ್ಪಿ ಅವಳನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳು ' ಎಂದನು.

' ಹೇಳು ' ಎಂದು ಸ್ನೇಹಳು ಆರಳಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು.

ಸುರೇಶನು ' ಆಗಲಿ ' ಎಂದು ಹಾಡತೊಡಗಿದನು -

' ಯೌವನ ನಿಕುಂಜಂ ಸಕ್ತಿ | ಹಾಡಿತ್ತು ಏಳು ಸಖಿ, ಸಖಿ ಏಳು |
ಆವರಿಸಿದಲಸದಕ್ಷಿ | ನೋಡಿದೊ ತೆರೆ ಸಖಿ, ಸಖಿ ಏಳು | '

ಸ್ನೇಹಳು ಏಕಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಹಾಡು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಏನೂ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಸುರೇಶನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಸ್ವರ, ಮತ್ತು ಸ್ನಿಗ್ಧ ಅನುರಾಗಪೂರ್ಣ ಕಂಠಗಳು ಅವಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವು. ಮಧುರ ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಪ್ರೇಮವು ನನ ಆನುರಾಗದಿಂದ ಇನ್ನೂ ರಂಜಿತವಾಗಿ, ಅವರ ' ಯೌವನನಿಕುಂಜ 'ವನ್ನು ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿಸಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರೇಮ ನಿವೇದನದ ಅವೇಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಸುಪ್ತಿಮಗ್ನಳಾದ ಪ್ರಣಯಿನಿಯನ್ನು ಜಾಗರಿಸಿ ಸುರೇಶನು ಹಾಡುತ್ತಾನೆ, ' ಏಳು ಸಖಿ, ಸಖಿ ಏಳು ' ಎಂದು.

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಬಂದು ಒಂದು ವತ್ರವನ್ನು ಕೋಚಿನ ಮೇಲೆ ಒಗೆದು ಹೋದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಡಿ, ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ಪತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಸುಖೋಚ್ಛಾಸದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು - ' ಏನು ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಬರಗಾಗಿ ' ಇದಾರ ಪತ್ರ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ಓಹಿ ನೋಡಬಾರದೆ ? ನನ್ನ ವಾಗಲೀ ಕಾಲೀಪದನದಾಗಲಿ ಇರಬಹುದು. '

' ಆಲ್ಲ; ಇದರ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಬರೆದಿದೆ. ನನಗಾರು ಪತ್ರ ಬರೆದರು ? '

' ಎಲ್ಲಿ ನೋಡುವಾ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಪತ್ರವನ್ನು ಪತಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಸುರೇಶನು ಓದಿ ನೋಡಿದನು. ಬಳ್ಳೇ ನೀಟಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ, ' ತ್ರೀಮತಿ ಸ್ನೇಹಲತಾ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಾಸು ' ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ.

‘ ಆದೇ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ ! ಯಾರು ಬರೆದರು ? ಒಡೆದು ಓದಿಯೇ ನೋಡಿದರಾಯಿತು ’ ಎಂದು ಎನ್ನುತ್ತ ಸುರೇಶನು ಪತ್ರವನ್ನು ಒಡೆಯುತ್ತಲೇ ಸ್ನೇಹಳು ಕುತೂಹಲಿಂದ ಬಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹೆಸರನ್ನು ಓದಿ ನೋಡ ಬಾರವೇ ಮೊದಲು, ಯಾರು ಬರೆದರೆಂದು ? ಇದೋ ಹೆಸರು ಬರೆದಿದೆ, ಆದೋ—(ಶ್ರೀ ಸುಧಾ ದಾಸೀ—ಸುಧಾ ದಾಸಿ ಯಾರು ? ’

ಸುರೇಶನೂ ಚಮುಕಿತನಾಗಿ, ‘ ಎಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲದೆ ? ’ ಎಂದನು.

‘ ಇದೋ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೆ—(ಶ್ರೀ ಸುಧಾ ದಾಸೀ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ. ಮೇಲೆ ಏನು ಬರೆದಿದೆ—ರಾಣೀಗಂಜ್ ’

ಸುರೇಶನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಉತ್ಕಂಠಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ‘ ಹೀಗೇಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತೆ ? ಸುಧಾ ದಾಸಿ ಅವರಾರು ? ಅವಳನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಾ ? ’

‘ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲೊಲ್ಲದೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ, ಅವಳಾರು ? ’

‘ ಅವಳು—ಅವಳು— ’ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪತ್ರದ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಆ ಮೇಲೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಸ್ನೇಹಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಪತ್ರವನ್ನು ನೀನೇ ಓದು. ಓದಿದರೆ ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು ’

ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಂಕಿತಮುಖಳಾಗಿ, ‘ ಓದನ ಮೇಲೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ಆಗ ಹೇಳುವೆನು. ’

‘ ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಓದಲು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೀನೇ ಓದಿ ಹೇಳಲ್ಲ ? ’

‘ ಬರುವದು. ಅಕ್ಷರ ಒಳ್ಳೇ ದುಂಡಾಗಿವೆ. ನಿನ್ನ ಪತ್ರ ನೀನೇ ಓದ ಬೇಕಾದದ್ದು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲ ಪತ್ರ ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಸುರೇಶನು ತುಸು ಅಸ್ವ ಮನಸ್ಕನಾಗಿದ್ದು ಅಮೇಲೆ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ—ಸ್ನೇಹಳ ಉದ್ವಿಗ್ನ ಮುಖವು ವಿವರ್ಣವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಕಂಪಿತ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪತ್ರವು ಥರಥರ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ.

ಸುರೇಶನು ವ್ಯಗ್ರನಾಗಿ, ‘ ಏನು ಸ್ನೇಹಾ, ಏನು ? ’ ಎಂದನು.

‘ ಓದಿ ನೋಡು. ನಾನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಓದಿಕೊಂಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ’

‘ ಸುರೇಶನು ಏಚಲಿತನಾಗಿ ‘ ತಂದೆ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರಷ್ಟೆ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಹಿಲೆಯಾಗಿದೆಯಂತೆ, ಓದಿ ನೋಡು. ’

ಸುರೇಶನು ಹೆದರುತ್ತಾ ಹೆದರುತ್ತಾ ಮೊದಲು ಪತ್ರದ ಪ್ರತಿ ಅಕ್ಷರ ಸನ್ನೂ ಕಂಣಾಡಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಓದಲು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಸಾಹಸವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಓದಿದನು --

‘ ರಾಣೀಗಂಜ್

‘ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಾ,

‘ ಬಹುತರವಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರೆ. ಅದರೆ ಪತ್ರವನ್ನೋದಿ, ನಿನ್ನ ಪತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯಾದರೆ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲರಿ; ಹಾಗೂ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರಿ. ಪಿತೃವೇವನು ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವರ ಅವಸ್ಥೆಯು ಸಂಶಯಾಪನ್ನವು. ಅವರಿಗೆ ಬರೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತಾದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತಿಗೆ ಹೇಳು-- ಪಿತಾ ಅತ್ಯಂತ ಪೀಡಿತನೆಂದು. ಅವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಸತ್ತ ಕಂಡ ಕೂಡಲೇ ಹೊರಟು ಬರಬೇಕು. ನೀವು ಬಹಳ ಅಸ್ಥಿರರಾಗಬೇಡಿರಿ. ಅವರು ಎಂದಿಗಿಂತ ಇಂದು ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಕಲಕತ್ತೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಅಂಜೂರಿ ಮತ್ತು ದ್ರಾಕ್ಷಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವು ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚೇನು ಬರೆಯಲಿ ? ಇತಿ--

ಶ್ರೀ ಸುಧಾ ದಾಸೀ ’

ಸುರೇಶನು ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಸ್ನೇಹಳು ಅವನ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕಡೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದಳು, ‘ ಏನು ಓದಿದೆ ? ’

‘ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇನೆ. ’

ಸ್ನೇಹಳು ನೀರವವಾದಳು. ಸಹಸಾ ಸುರೇಶನು ವ್ಯಗ್ರ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಬೇಗ ಬೇಗ ಸ್ನೇಹಾ, ಬೇಗ ಎಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊ--ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡು--ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಹಿಲೆ. ’

‘ ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ’

‘ ಆಹಿ, ಕೆಲವೊಂದು ಅರಿವೆ ಅಂಚೂ ತೆಗೆದುಕೊ. ಕಾಲಿ-ಕಾಲಿ ? ’

ಕಾಲೀವದನು ಬಂದು, ‘ ಏನು ? ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸ್ತರೇಕೆ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ ರಾತ್ರಿಯ ಗಾಡಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವೆವು. ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಬಿಡು. ’

ಕಾಲೀವದನು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು, ‘ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಊರಿಗೆ ? ಯಾಕೆ ? ಏನಾಗಿದೆ ? ’

‘ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಬೇನೆ. ’

‘ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕಾಡಲೆ ? ಅವರು ನನಗೆ ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದ್ದಾರಷ್ಟೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ರೇಗಿಕೊಂಡನು. ‘ ಯಾಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ? ಅವರಿಗೆ ಕಾಡಲೆ. ’

‘ ಅದು ತಿಳಿಯಿತು. ರೇಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಹೇಳುವದನ್ನು ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ. ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರುವೆನು ಎಂದೇನಾದರೂ ಬರೆದಿರುವರೆ ? ’

‘ ಕ್ಷಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ’ -- ಎಂದನ್ನುತ್ತ ಎನ್ನುತ್ತ ಸುರೇಶನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಅಗ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ವಿಗತ ಜೀವನದ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಪಿತನ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ ವರ್ತಮಾನ ಓದಿ ಉತ್ಕಂಠಿತವಾದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ತಂದೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಲು ಹಾತೂರಿದಿತ್ತು. ಕಾಲೀವದನ ಬಂದು ಮಾತು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತು. ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವೆಂದರಿತು ಕೂಡಲೇ ಹೋಗಿ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಧಿಕಾರ ಅವನಿಗೆಲ್ಲ ? ‘ ಅವರು ಕ್ಷಮಿಸಿರುವರೆ ? ’ ಎಂದು ಅರುತಿರುಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುರೇಶನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅವನದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು.

ಕಾಲೀವದನು ಅವನ ಈ ಭಾವವನ್ನರಿತು, ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು -- ‘ ಪತ್ರವನ್ನು ಯಾರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ? ಯಜಮಾನರೆ ? ’

‘ ಅಲ್ಲ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಯಾರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ತುಸು ರುಷ್ಟನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಯಾರೇ ಬರೆದಿರಲಿ-
ತಂದೆಯವರಲ್ಲ. ’

ಕಾಲೀಪದನು ಅಪ್ರತಿಭನಾದದ್ದು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು-
‘ ನನಗೆ ಅಕ್ಕನಾಗಬೇಕು-ಆವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ’

ಕಾಲೀಪದನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ‘ ಒಳ್ಳೇದು, ಸುರೇಶಬಾಬುಗಳು
ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸುಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ’ ಅವರು
ಹೋಗುವವಾದರೆ ಹೋಗಲಿ; ಸ್ನೇಹಾ ನೀನು ಇರು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು---‘ ಅದೇ ಒಳ್ಳೇದು
ಸ್ನೇಹಾ, ನೀನು ಕಾಲೀಪದನ ಹತ್ತಿರ ಇರು; ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ--- ತಂದೆ
ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ’

ಕಾಳಿಯು ಮೆತ್ತಗೆ ಹೇಳಿದನು. ‘ ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಬರೆ
ದಿದ್ದಾರೆ---ತಂದೆ ಬರೆದಿಲ್ಲವಲ್ಲವೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ಉಗ್ರಕಂಠದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದನು---‘ ಸಾಕು
ಮಾಡು ಕಾಲೀಪದ, ತಂದೆಯವರೇ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಕಾಹಿಲೆ- ತಾವೇ
ಹೇಗೆ ಬರೆಯುವರು ? ’

ಅವರು ದಿವಾಣನಿಗೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿ ಬರೆಯಿಸಬಹುದು
ದಾಗಿತ್ತು ? ಇಷ್ಟು ತಿಳಿಯದೇ ನಿಮಗೆ ? ಇದು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆವರೆಗೆ
ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಆಟ. ’

ಸುರೇಶನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ತಲೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು.
ದುಃಖ, ಅಪಮಾನ, ಲಜ್ಜೆ ಎಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಲಕಿಬಿಟ್ಟವು.
ನಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲಿತಕಂಠದಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದನು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ತಂದೆ
ಕರೆದಿಲ್ಲ---ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ’

‘ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ ಸುರೇಶಬಾಬು; ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಹಿಂದೆ
ಮುಂದೆ ನೋಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಿ. ಏನೋ ಒಂದು ಭಾವದ ಭರದಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡಬೇಡಿರಿ. ನೀವು
ಹೋದಿರೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಕಂಠ
ತೊಯ್ದವು ಎನ್ನೋಣ. ಅದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಮಾತನ್ನೂ
ಆಡದೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಸಹ---’

ನಡುವೇ ತಡೆದು ಸುರೇಶನು ಅರ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ' ಸುಮ್ಮನಿರು ಕಾಲೀಪದ, ಇನ್ನು ಸಾಕು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ತಿರುಗಿಯೇ ಕಳಿಸಬಹುದು; ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅದರೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇನೆ. ನಾನು ಹೋಗುವನೇ. '

' ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಾ? ಅವಳನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆನ್ನುವಿರೇನು? ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮಗೆ ದ್ವಿಗುಣ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜಾಲವನ್ನು ಪಸರಿಸಿಬಹುದು. ನೀವು ಹೋಗಿರಿ. ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನೂ ಆ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸುವದು ಉಚಿತವೆ? '

' ಸ್ನೇಹಾ, ನೀನು ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಲೀಪದನ ಹತ್ತಿರ ಇರು. '

' ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ' ಸಜಲನಯನಳಾಗಿ ಪತಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತೀರ ಹೊಂದಿ ಸಂದು ಭಗ್ನಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು— ' ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನನಗೂ ಅಕ್ಕ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದಾಳೆ. '

' ತಂದೆ— ತಂದೆಯವರು ಬರೆದಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ! '

' ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—ಅವರೇ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ—ಅಕ್ಕ ಅದನ್ನೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. '

ಸ್ನೇಹಳ ಸರಲ ವಿಶ್ವಾಸವು ಸುರೇಶನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದ ಬಲ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿತು. ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು, ' ಇದು ಅಷ್ಟು ಅಸಂಭವವೇ ಕಾಲೀ? '

' ವಿವೇಚಿಸಿ ನೋಡಿರಿ; ಸರಿದೋರಿದ್ದು ಮಾಡಿರಿ; ನನಗಂತೂ ಅದೇಕೋ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸಲೊಲ್ಲವು. '

ಸ್ನೇಹಳು ವ್ಯಗ್ರಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ' ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುವದೇನಿದೆ? ನಿಮಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದೋ? '

' ಹೋಗಲಿ! ಏನಾದದ್ದು ಆಗುವದು. ಕಾಲೀ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಆಪದ್ಧಂಧು. ಅಸಾವಧಾನನಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಅಂದಿದ್ದರೆ ಮನ್ನಿಸು. ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಇರು; ಸ್ನೇಹಾ ಮತ್ತು ನಾನು ಇಂದೇ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. '

ಆ ಮೇಲೆ ತುಸು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಸುರೇಶನು ಎಂದು ಕೊಂಡನು, ' ನನಗೆನಿಸುತ್ತಿದೆ— ತಂದೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ - ಅವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. '

ಕಾಲೀಪದನು ಕ್ರೂರ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಹೆಗಲು ಕೊಡಹುತ್ತ ' ಹುಂ ' ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಎಂದನು.

ಹೌದಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ದುರ್ವದ ವಿಚಾರಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಊರ ವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಲತೆಯೊಡನೆ ವಿಶೇಷ ಮಾತಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತಿಯು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳೂ ವೇನಾನವಾಗಿದ್ದಳು; ಅಜ್ಞಾತ ಭಯದಿಂದ ಸಂಕುಚಿತಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಪತ್ರ ತೆಗೆತೆಗೆದು ನೋಡಿದನು. ಸ್ನೇಹಲತೆಗಾಗಿ ಅವನ ಚಿಂತೆ. ಪತ್ರ ಓದಿ ನೋಡಿದಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭಾವವಿದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಜ್ಞಾಧಾರಕನಿಗೆ ಪ್ರಭುವಿನ ಆದೇಶದಂತೆ, ಅಪರಾಧಿಗೆ ವಿಚಾರಕನು ವಿಧಿಸಿದ ಕಠೋರ ಶಾಸನದಂತೆ ಆ ಪತ್ರವು ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಸುರೇಶನು ಮುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು- ಸುಧಾ ತಾನಾರಂದು ನನಗೆ ಅಸುಜ್ಞೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅವಜ್ಞೆಯನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ? ಒಡನೆಯೇ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವೇಷಭಾವವು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಪರಾಧವು ಗುರುತರವಾದಂತೆ ಹೆರವರ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದ ತ್ವೇಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲೇ ಎಂದಂತೆ ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ಗಮನಿಸದಿದ್ದರೆ ? ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ? ಅವರೀಗ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಸುಧಾ ಅಧೀಶ್ವರಿ. ಅವಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ, ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆಗಾಗಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಟಿರುವೆವೆ ? ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಾಗಬೇಕಾದವನು ಸ್ವಯಂ ತಾನು. ಅಂಥವನು ಇಂದು ಅಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯನು, ದೂರೀಕೃತನು. ಒಬ್ಬ ಆಗಂತುಕಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧೀಶ್ವರಿಯೇ ? ಸುರೇಶನ ವಕ್ರವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆನೆದು ಕ್ಷೋಭದಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಒಡೆಯುವ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಂದೆಯು ಸುಧೆಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದರೆ ? ಸ್ನೇಹಳು ಆ ವಿಚಾರಕಳ ಪ್ರಭುತ್ವವ್ಯಂಜಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಎದುರು ಒಣಗಿ ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲ ? ನಿಟ್ಟುಸುರು ಬಿಟ್ಟು ಸುರೇಶನು, ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಕರೆತರದಿದ್ದರೇ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಮರು ಗಳಿಗೆಗೇ ತಂದೆಯ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ ನೆನಪಾಗಿ ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ ಹೋದನು.

ಅವರು ಗಾಡಿಯನ್ನಿಳಿದು ಬಂದಿ ಹತ್ತಿವಾಗ ಆಗಲೇ ನಸುಕು. ಗಿಡಗಳ ಸುರಿಯಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದ ಊರು ಮಸುಕುಮಸುಕಾಗಿ ಕಂಡಾಗ ಸುರೇಶನ ಕಂಠಿಗೆ ನೀರು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಚೌಧುರಿಯವರ ಮನೆಯ ಹೊಲದ ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ತೋಟದ ಗಿಡಗಳು ಬದಿಬದಿಗೆ ನಿಂತು ಸ್ಪರ್ಧೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆ ದೊಡ್ಡ ಸೇತುವೆ. ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಉಭಯ ವಕ್ಷದ ಅದೇ ಆ 'ವಿವಾದೀ' ಜಲಸ್ರೋತವು ಈಗಲೂ ಶ್ವೇಣವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಎದುರಿನ ವಿಶಾಲ ಅಲವ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ದನ ಕಾಯುವ ಹುಡುಗರು ಹಾಗೆಯೇ ಗಿಡದ ಜಟಿಕ್ಕೆ ಜೋತುಬಿದ್ದು ಜೀಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಠವನದ್ದಾಗ ಸುರೇಶನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದು. ಇದೇ ಸೇತುವೆಯ ಮೇಲಿಂದ ನೀರಲ್ಲಿ ಜಿಗಿಜಿಗಿದು ಅವೆಷ್ಟು ಈಸುವದು! ಈ ವಾದಿಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗಿರುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಚಿತರು. ಈಗಲೂ ಹರಿ, ಪರಶು, ಗೋಪಾಳರು ಇವೇ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರದಿನದ ತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಈಗೇರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನ್ನೂರಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಸಿತನು.

ಊರಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯು ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಅದರ ಕಿಡಕಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಊರ ಕುತೂಹಲಿಗಳ ಕಂಠು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕುಳಿತನು. ಅದರೂ ಜೀವ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತುಸು ತೆರೆದು ನೋಡಿದನು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಚೌಧುರಿಯವರ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆ. ಎದುರಿಗೆ ನವೀನಪಾಲ ಡಾಕ್ಟರನ ದವಾಖಾನೆ. ಅತ್ತ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರ ಚಂಡೀಮಂಟಪ. ಇತ್ತ ವಳ್ಳಿಯ ಸಾಲೆ. ಆ ನಿಟ್ಟು ಅಂಚೇಕಟ್ಟಿ. ಅದರ ಬದಿ ಚೆಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ದೊಡ್ಡ ಹಳೆಯ ಮನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅದೇ ತಮ್ಮ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆ ತನ್ನ ಉನ್ನತವಾದ ಮಸ್ತಕವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗರ್ವದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ. ಎದುರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅದೇ ಚಿರಪರಿಚಿತ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯ ಉಚ್ಚ ಸಿಂಹದ್ವಾರ. ಸುರೇಶನು ಮುಖ ಚಾಚಿ ನೋಡಿದನು- ಸಿಂಹದ್ವಾರದ ಸಮ್ಮುಖದಿಂದ ಒಂದು ವಾಹನವು ಸವೇಗವಾಗಿ ತಮ್ಮ ವಾಹನಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ವಾಹನ ಚಾಲಕನಾದ ರಹಿಮ್ ಬಕ್ಶನು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಗಡ್ಡವನ್ನು ನೀವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ 'ಬಾಬುಜಿ ಆಪ್ ಆಯೇ ಹೈಂ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮುನ್ನವೇ ಸುರೇಶನ ವಾಹನವು

ಮುಂದೊಡೀತು. ಎದುರಿಗೆ ರಾಮಚರಣ ಬಾನಸಾಮಾನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೆಲ ನೊಂದು ಐಷಭದ ಕುಟ್ಟಿಗಳೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸುರೇಶನನ್ನು ಕಂಡು ' ಯಾವಾಗ ಬಂದಿರಿ ಸಂಜೆ ಧನಿಯರೆ ? ದೊಡ್ಡ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಜಡ್ಡು. ಇಷ್ಟು ದಿನ. ' ಸುರೇಶನು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬಾನಸಾಮಾನನನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ ವಾಹನವು ತಲೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಸುರೇಶನು ಕೆಳಗೆ ದುಮುಕಿ ಆ ತಮ್ಮ ಕೆಂಪು ಹರಳು ಹಾಸಿದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸವೇಗವಾಗಿ ದಾಟಿ ಬೈತಕ್‌ಬಾನೆಯ ವಿಶಾಲ ಸೋಪಾನದ ಮೇಲೆ ಆತರನಾಗಿ ಅಡಿಯಿಡುತ್ತಲೇ ಮೇಲಿಸಿಂದ ಸ್ವೇದಕೋಮಲ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರು, ' ಸುರೇಶ- ಸುರೇಶ- ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಅಷ್ಟು ವ್ಯಸ್ತನಾಗಬೇಡ. ' ಚಮುಕಿತನಾಗಿ ಸುರೇಶನು ನೋಡಿದನು- ಇದಿರು ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ವೃದ್ಧ ದಿವಾಣ ಆಮೋದಬಾಬು. ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಲ ಕಾರಕೂನರೂ ಊರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರೂ ಉತ್ಕಂಠಿತರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸುರೇಶನು ನಿಂತಿದ್ದು ನೋಡಿ ದಿವಾಣನು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ' ಸ್ವೇಶಸ್ಥಿಗೆ ವಾಹನ ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತೊಂದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಹೊತ್ತು ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬಹಳ-- ' ಸುರೇಶನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಡೆದು, ಮೊದಲಿನಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಸೋಪಾನವನ್ನು ಏರುತ್ತ ಏರುತ್ತ ರುದ್ಧ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ' ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ! ಸುಮ್ಮನಾಗಿರಿ ; ಸುಮ್ಮನಾಗಿರಿ ಕಾಕಾ ! ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನು ಪತ್ತಿ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಡುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನು. ದಿವಾಣನು ಒದರಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಸುರೇಶ, ಯಜಮಾನರು ಅಂತಃಪುರದ ಎದುರಿಗಿನ ಅಂತಸ್ತಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ' ಸುರೇಶನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ದಿವಾಣನು ಕಾರಕೂನನನ್ನು ಕರೆದು- ' ಬಂಡಿಯವನಿಗೆ ಕೊಡುವದು ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿ ಕೊಡು. ಎಲೋ ನಗೇನ, ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ-- ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಪರಿಚಾರಕನು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿ ಹಾಗೇ ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ' ದೇವರು, ಬಂಡಿಯಲ್ಲ ಯಾರೋ ಇದ್ದಾರೆ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದಿವಾಣನು ಚಮುಕಿತನಾಗಿ, ' ಅದೇ ಆನ್ನುತ್ತೇನೆ, ಅಃ ಎಂಥ ಹುಡುಗಾಟಕೆ ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ತ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಬಂಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಬಂಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನಿಗೆ ' ಒಳಗೆ ಹೊಡೆ, ಬಂಡಿ ಇನ್ನೂ ಒಳಗೆ ಹೊಡೆ. ಇನ್ನೂ ಅತ್ತತ್ತ, ನಡೆ ಮುಂದೆ. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊಂದಿ ನಿಲ್ಲಿಸು. ಎಲಾ ನಗೇನ, ಗಿರೀಶ, ಯಾರಿರು ನಿರೋ; ಒಳಗೆ ಹೇಳಿರಿ, ದೇವಕೀ, ರೇಣುಕಾ ಬಂದಿ ಯಾರಿದ್ದವರನ್ನು

ಕಳಿಸು ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಲು ಪರಿಚಾರಕರು ವ್ಯಗ್ರರಾಗಿ ಅಂತಃ ಪುರಕ್ಕೆ ಓಡಿಬರು.

ಒಳಗೆ ಕುಳಿತವರನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ದಿವಾನನು ಒಂದು ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಅಳಿಗೆ ತಂಬಾಕು ತರಹೇಳಿದನು; ಮತ್ತು ಬಂದವರಿಗೆ ಯಜಮಾನನ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಡಾಕ್ಟರನು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಹೊರಗೆ ಕಾರಕೂಸನು ಬಂದಿ ಯವನೊಡನೆ ಬಾಡಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜಗಳಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಸುರೇಶನು ಮೇಲೆ ಬಂದು ಒಬ್ಬರು ಅರ್ಥ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದು ನೋಡಿ ಅವರೇ ತಂದೆಯವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಜ್ಞಾತ ಭಯದಿಂದ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ಸಂತುಕೊಂಡನು. ಒಳಗೆ ಮಲಗಿದವರು ಸುರೇಶನ ಆವೇಗ ವ್ಯಗ್ರವಾದ ಕಾಲುಸಪ್ಪಳವನ್ನು ಕೇಳಿರಬೇಕು. ಎಂದೇ ಆ ಶಬ್ದವು ಸಹಸಾ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಲು, ಕ್ಷಾಂತವಾದರೂ ಗಂಭೀರಕಂಠದಿಂದ ' ಯಾರು ' ಎಂದು ಒಳಗಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸುರೇಶನು ಕೇಳಿ ಪುಲಕಿತನಾದನು. ' ತಂದೆ--ತಂದೆಯವರದೆ ದೇವ ! ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥನಾಗಿ ಮುಂದಡಿ ಇಡುತ್ತಲೇ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದನು. ಒಳಗಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ದನಿಯೊಂದು, ' ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿರಿ. ನಾನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಯಾರೆಂದು ' ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಸುರೇಶನು ಈ ಸಲ ಸವೇಗವಾಗಿ ಅಡಿಯಿಟ್ಟನು. ತೆರೆದ ಬಾಗಿಲೆದುರಿಗೇ ಪಿತನ ರೋಗ ಶಯ್ಯೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಉನ್ನತ ಶುಭ್ರಲಲಾಟ. ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆ. ನೇರ ತುಂಬಿದ ಕಂಠೆರಡು ಕ್ಷಾಂತಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸುರೇಶನ ದುಃಖವು ಉಕ್ಕಿ ಕೋಡಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಮುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತ ಎರಡೇ ಹಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಕಾಲಬದಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ತುದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ರೋಗಿಯು ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ, ತಲೆಯ ಬದಿ ಕುಳಿತ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಯಾರು, ತಾಯೀ ನೋಡು ? ಯಾರೋ ನನ್ನ ಕಾಲಬದಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಂತಾಯಿತು; ಅನೋದನೇನು ? '

ಸುರೇಶನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು-- ತಂದೆ ಇನ್ನೂ ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಕುಳಿತ ಸ್ತ್ರೀ--ಅವಳು ಪರಿಚಿತಳೇ-- ಮೆಲ್ಲಗೆ ರೋಗಿಯ ತಲೆ ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಅಕುಂಠಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಾಗದೆ

ಸುರೇಶನ ದೃಷ್ಟಿ ನತನಾಯಿತು. ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಡೆದು, ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ 'ತಾಯಿ !' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಕುಳಿತವಳು ಬಾಗಿ ಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ವರದಲ್ಲಿ, 'ತಂದೆ' ಎಂದಳು.

'ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿತ್ತೆ ?'

'ಎಲ್ಲಿ ? ಇಲ್ಲ, ನೀವು ಎಚ್ಚರಾಗಿಯೇ ಇರುವಿರಿ !'

ನಿಟ್ಟುಸುರು ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷಬಾಬು ಮೃದುನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, 'ಬಹುತರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಪು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಯಾರೋ ಬಂದು ನನ್ನ ಕಾಲಬದಿ ಕುಳಿತಂತಾಯಿತು ! ಅನೋದನು ಬಂದಿದ್ದನೆ ? ಆದರೆ ಅವನ ಹಾಗೆ ಮಾತ್ರ ಎನಿಸಲಿಲ್ಲ.'

'ಯಾರ ಹಾಗೆ ಎನಿಸಿತು ?'

'ಏನೋ !--ಅವನಂತೆಯೇ ಇರಬೇಕು--ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ--'

ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಸುರೇಶನ ರುದ್ಧ ಆವೇಗವು ಕಂಠದ ಬಳಿ ನುಗ್ಗಿ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಅವನು ತಂದೆಯ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟನು. ಅವನ ಸ್ವರದಿಂದ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಚಮುಕಿತನಾಗಿ, ವ್ಯಾಕುಲ--ಆರ್ತ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, 'ತಾಯಿ--ತಾಯಿ, ಮತ್ತೆ ಹಾಗೆ ಎನಿಸುವದು; ಯಾರು ನೋಡಬಾರದೆ ?'

ಕುಳಿತವಳು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿದಿರಲು, 'ನೀವೇ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ತಂದೆ ! ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿರಿ.'

'ನೋಡಲು ನನಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವದು-ಸುಳ್ಳಾದರೆ-ಅವನೇ ಏನು ?'

ಸುರೇಶನು ಆರ್ತಕಂಠದಿಂದ ಕರೆದನು, 'ತಂದೆ !'

ಮಿಂಚು ಮೈಗೆ ತಾಕಿದಂತಾಗಿ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದನು.

'ಸುರೇಶ !'

'ತಂದೆ, ತಂದೆ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಸುರೇಶನು ಅವನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಸಹಸಾ ಅವನ ತಲೆಗೆ ಕೋಮಲ ಕರಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿ ಇನಿಡನಿಯೊಂದು ವ್ಯಗ್ರ ಕಂಠದಿಂದ, 'ನೋಡು--ನೋಡು; ತಂದೆ ಹಾಗೆಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ?' ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಮತ್ತು ಒಡನೆಯೇ ಸುಧೆ ಎಚ್ಚರದಷ್ಟೆ ರೋಗಿಯ ಬಳಿ ಸರಿದು

ಹೋಗಿ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾತರವಾಗಿ ' ತಂದೆ, ತಂದೆ ! ' ಎಂದು ಕರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಸುರೇಶನು ಪಿತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀರವವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ತಾನು ಈಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಅವನಿಗೆ ತೋಚಲೊಲ್ಲದು. ಸುಧೆಯು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣವಾದ ವ್ಯಾಕುಲ ನಯನಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, ತ್ವರಿತ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ' ಹೀಗೆ ಬಾ, ತುಸು ಗಾಳಿ ಹಾಕು. ಹೆದರಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ; ಏನೋ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದ ಹಾಗಿವೆ; ಬಹಳ ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೇ--'

ಸುರೇಶನು ಎದ್ದು ತಂದೆಯ ಬದಿಗೆ ಸಿಂತು ಅವನ ತಲೆಗೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕತೊಡಗಿದನು; ಮತ್ತು ಮೌನವಾಗಿ ಸುಧೆಯ ಅಶ್ರುಂತ್ರ ಶುಶ್ರುಷೆಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಿತ ಕಂಠದಿಂದ ಕೊನೆಗೆ, ' ಕಾಕಾ ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಲಾ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರೋಗಿಯ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಸು ತುಸು ಬಿಸಿ ಪಾಲು ಹಾಕುತ್ತ ಸುಧೆ ' ಬೇಡ. ಇದೋ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನೇನು ಭಯವಿಲ್ಲ. ತಂದೆ-ತಂದೆ--! '

ಸುದೀರ್ಘ ನಿರ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷಬಾಬುವು, ' ತಾಯಿ ! ' ಎಂದನು.

ಮುಖದ ಹಾಗೂ ದುಃಖದ ತೆರಗಳೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾಕಿ ದುರ್ಬಲ ಅಂತಃಕರಣವು ಬಂದು ನಿಮಿಷ ನಿವ್ವಂದವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ' ಸುರೇಶ ! ' ಎಂದನು. ಪಿತನ ಉದ್ವಿಗ್ನ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾರದ ಸುರೇಶನು ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ರೋಗಿಯು ಕ್ಷೀಣಸ್ವರವು ' ಸುರೇಶ ! ' ಎಂದಿತು. ಸುರೇಶನು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದನು- ತಂದೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬಲಗೈ ಚಾಚಿದ್ದಾನೆ. ತಂದೆಯ ಈ ಸ್ವೇದಮಯ ಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಅನಂದವಾಯಿತು; ಅನುತಾಪವೂ ಆಯಿತು. ನಡುಗುವ ಕೈಗಳಿಂದ ತಂದೆಯ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಕೈ, ಅವನು ಹಾಸಿಗೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

' ಪುತ್ರಗಾತ್ರಸ್ಯ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಃ ' ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಬೆಂದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಣ್ಣನ್ನು ನೀಡಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ಪುತ್ರನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲಿಟ್ಟು

ಇಷ್ಟುದಿನ ಹತ್ತಿಟ್ಟಿ ನೋವನ್ನು ನೀರಾಗಿ ಹರಿಸಿದನು. ವಯಸ್ಕ ಸಂತೋಷ ಶಾಬುವು ಇಂದು ರೋವನರತ ಬಾಲಕನಾದನು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅತ್ತಮೇಲೆ ತುಸು ಹಗುರೆಸಿತು. ಮುಖತಿರುಗಿಸಿ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆದನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಅಡಗಿಸಿ ನಿಂತು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ? ಮಾನ ನವರ ಕರೆಗೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನತಮುಖಳಾಗಿ ನಿಂತಳು.

‘ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ -- ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡು; ತುಸು ಗಾಳಿ ಹಾಕು ಮಾತಾ ! ’

ಸುಧೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಮೌನವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಹಾಕ ತೊಡಗಿದಳು. ಸಂತೋಷಬಾಬು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಅವಳ ಮ್ಲಾನ, ಗಂಭೀರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿನೋಡಿ ಅನುಕಂಪಿತ ಕಂಠದಲ್ಲಿ-- ‘ ಮಾತಾ, ನೀನು ನನ್ನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು-- ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

‘ ಹೇಳಿರಿ. ’

‘ ತಾಯಿ, ನೀನನ್ನು ಸುರೇಶನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೂ ಮನ್ನಿಸಬಹುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಕಾಣೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಹಸಾ ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ನನಗಿಂತ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಅವನ ಅಪರಾಧವು ಗುರುತರವು. ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಬಳಿ ನಾನು ಬೇಡುವದಿಷ್ಟೇ-- ನಾನು ಉಸುರಾಡಿಸಿರುವ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದೀತೇ ತಾಯಿ ? ’

ಸುಧೆಯು ಮೌನವಾಗಿ ಬೀಸಣಿಕೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಭರದಿಂದ ಅಲ್ಲಾಡಿ ಸಿದಳು. ಕೆಲ ನಿಮಿಷದ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ನಿರ್ವಾಸಬಿಟ್ಟು, ‘ ಎಂದಾದರೂ, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು ’ ಎಂದು ಉಸಿರಿದನು.

ಸುಧೆಯು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅವನ ಪವತಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಕಂಪಿತ ಕರಗಳಿಂದ ಮಾವನ ಅಡಿಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಕಟ್ಟಿದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ‘ ತಾವು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿರಿ ’ ಎಂದಳು.

‘ ನಿನಗದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ತಾಯಿ ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಅಶೀರ್ವದ. ’

ಸುರೇಶನು ನತಮುಖನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಪಿತನ ಈ ಮಧುರ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಅವನ ಕ್ಷಮಾಪೂರ್ಣವಾದ ಅಪರಿಸೀಮನಾದ ಸ್ನೇಹದ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಅಪಮಾನದ ಗಂಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಬರುವಾಗ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಮಾನ ಭಯದಿಂದ ಅದೆಷ್ಟು ಕ್ಲಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು !

ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾತ್ರ ಸುರೇಶನು ಕುಂತಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ಇರಲು ಹೇಣಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಕೋಚ ಭಾವಕ್ಕೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಲಜ್ಜಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದಿನವೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಪತ್ನಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿರದ, ವರಸ್ತ್ರೀಯಂತಿದ್ದ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಈ ಲಜ್ಜೆಯೇಕೆ ? ಈ ಸಂಕೋಚವೇಕೆ ? ಇಂತು ಮುಂತಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ಕ್ಷೋಭಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧದ ಗುರುತ್ವವು ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದೇಷ್ಟು ಎಂಬುದು ಮೂರ್ಖ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲವೋ ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಲೂ ಸುರೇಶನು ಸಮಾಜದ ಎದುರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸಲೇಬೇಕು.

ಸಂತೋಷಬಾಬು ಸುರೇಶನನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕರೆದು, ' ಸುರೇಶ, ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೂಡು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದಾರದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಎದ್ದು ಸುರೇಶನು ತಂದೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತನು. ಕಂಠನಿಂದ ಮಗನ ಮೈಗೆಲ್ಲ ನೇವಮಜ್ಜನ ಮಾಡುವಂತೆ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಬಾಬು, ' ಬಹಳ ಸೊರಗಿರುವೆ ' ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನ ಕಂಠಗಳಿಂದ ಮುತ್ತೆ ನೀರು ಹಳ್ಳವಾಗಿ ಹರಿಯಿತು.

ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಗನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ' ಅಳಬೇಡ ಮಗು ! ಸಾವಿರ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೂ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಾಗಬಲ್ಲೆನೆ ? ' ಎಂದನು ಸಂತೋಷಬಾಬು.

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಅನುತಾಪ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಸಹ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾರ ! ಅವನು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಕುಳಿತು ಅಳತೊಡಗಿದನು; ಮತ್ತು ಪಿತನು ಅವನ ತಲೆ ನವರತೊಡಗಿದನು. ಅತ್ತತ್ತು ಸುರೇಶನು ಶಾಂತನಾದನು

ಸುಧೆಯು ಅಳತೆಯ ಒಂದು ಗಾಸಿನಲ್ಲಿ ತುಸು ಔಷಧ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಸ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಸಂತೋಷಬಾಬು, ' ಇನ್ನು ಆ ಔಷಧ ಬೇಡ ತಾಯ್, ನೆಟ್ಟಗಾಗುವೆನಾದರೆ ಇದರಿಂದಲೇ ಆಗುವೆ. '

' ನೀವು ದಿನವೂ ಹೀಗೆ ಬೇಡವೆನ್ನುವಿರಿ ? '

' ಬೇಡವೆಂದರೂ ನೀನೆಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವೆ ನೂತನ ? '

ಸುಧೆಯು ನಗುತ್ತ, ' ನೂತು ಆ ಮೇಲೆ ಆಡುವಿರಂತೆ ಪಿತಾ ! ನೊದಲು ಇದನ್ನು ಕುಡಿಯಿರಿ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ' ದ್ರಾಕ್ಷೆ ತರುವದಾಗಿವೆಯಷ್ಟೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ಟ್ರಿಂಕಿನಲ್ಲಿವೆ ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಸುರೇಶನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು-- ಟ್ರಿಂಕು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ ! ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಳು ಸಹ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ !

ಸಂತೋಷಬಾಬು ಪುತ್ರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ' ನೀನು ಒಬ್ಬನೇ ಬಂದಿರು ನೆಯಾ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸುರೇಶನು ಮೃದುವಾಗಿ ' ಇಲ್ಲ ' ಎಂದನು.

' ಚಿಕ್ಕ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕರೆತಂದಿರುವೆಯಾ ? ಎಲ್ಲಿ ? ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ? '

' ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ. '

ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಉತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿ- ' ಇನ್ನೂ ಸಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದೆಯೇ ? ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿಂತ ನಾಗಿ ಕುಳಿತೆಯಾ ? ತಾಯಿ-- ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಸುಧೆ ಎದ್ದು ಸಂತ ಪಳು ಸುರೇಶನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿಸುಕವೇ ಸಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಸುರೇಶನಿಗೆ ಮುಖದ ವಿಕೃತಭಾವವನ್ನು ಅದೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಬಚ್ಚಿಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆ ಅವನ್ನರಿತು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸಂತಿದ್ದ ಓರ್ವ ಅತ್ತೀಯಳಿಗೆ ಇಂಗಿತದಿಂದ ಹೇಳಿ ದಳು, ' ನೀನು ಹೋಗು. '

ಅತ್ತೀಯಳು, ' ಚಿಕ್ಕ ವಧುವನ್ನು ನಾವು ಇಳಿಸಿ ಕರೆತಂದಿದ್ದೇವೆ. ಓವಾಣರು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದರು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬು ವ್ಯಗ್ರನಾಗಿ, ' ಇಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡು, ನಾನು ನೋಡಿ ವರಿಸುವೆನು ' ಎಂದನು.

' ಇವೇ ಈ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿದ್ದಾರೆ. '

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ, ಅವಗುಂಠಿತ ಸ್ನೇಹಳು ನಡುಗುವ ನದಿಗೆಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಒಂದಳು. ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ನತಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು; ಮತ್ತು ಸುಧೆಯು ರೋಗಿಯ ಆಹಾರ-ಪಥ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು.

ಸಂತೋಷಬಾಬು ' ಬಾ ತಾಯಿ ! ' ಎಂದು ಸ್ನೇಹಲತೆಯನ್ನು ಕರೆದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮಾವನವರ ಪಾದಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದಳು. ಸಂತೋಷಬಾಬು ಸ್ವಿಗ್ಧಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ' ಬಾ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊ; ಈ ಬದಿಗೆ ಬಾ ' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತಳು.

' ನಾಚಿಕೆ ಏತರದು ತಾಯೀ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಪಿತನಲ್ಲವೆ? ಕುಳಿತುಕೊ. '

ಅವಗುಂಥನದ ಮರೆಗೆ ಸ್ನೇಹಳು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟು ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವಳೆಂದೂ ಕೇಳಿಲ್ಲವೇನೋ ! ಇಲ್ಲಿ ಬರಲು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅರಿಯದ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಸ್ನೇಹಮಯ ಮಹಾಪುರುಷನ ಬಳಿ ಬರಲು ಭಯವೇ ?

ಸ್ನೇಹಳ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಹಸ್ತಸ್ವರ್ಗ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಬಾಬು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ, ' ನಾನು ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟೆ ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹರಸುತ್ತೇನೆ, ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗುವೆ- ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಸುಧೆಯು ಪಥ್ಯಮೊಂದಿಗೆ ಸುರೇಶನು ಕುಳಿತ ಕಡೆ ಬಂದಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಎದ್ದು ಬದಿಗೆ ಸರಿದು ನಿಂತನು. ಸುಧೆಯು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ' ಸಿತಾ, ಪಥ್ಯ ತಂದಿದ್ದೇನೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಿರಿ ' ಎಂದಳು.

' ಕೊಡು ತಾಯೀ. '

ಸುಧೆಯು ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತು ನಿಪುಣ ಹಸ್ತದಿಂದ ಜತನವಾಗಿ ಪಥ್ಯ ಸೇವನ ಮಾಡಿಸಿದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಈ ಮೊದಲೇ ಬಾಗಿಲೊಳಗಿಂದ ಸುಧೆಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಅನಂದದಿಂದ ಅವಳ ಪ್ರತಿ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಉದಾರತಾ ವ್ಯಂಜಕ ಮುಖಮಂಡಲ, ಜಲಪೂರ್ಣ ಆಯತನಯನ, ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರ ಕಾಂತಿ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕಳಸವಿಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಅವಳ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾವಹಾರ ಮತ್ತು

ಸರ್ವಕರ್ಮನಿಪುಣತೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಭಕ್ತಿಬುರಿತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಮನವು ತುಂಬಿ ಬರತೊಡಗಿತ್ತು. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳು ಮಿಲನೋಚ್ಚಾಸದಲ್ಲ ಕಂಡೀರು ಸುರಿಸುವಾಗ, ಸುಧೆಯು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿವಾದ ಆಯತ ನಯನಗಳಿಂದ ಎಳೆಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ನೀರು ಧಾರೆಯಾಗಿ ಅವಳ ಉಜ್ವಲ ಕಪೋಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಬಾಗಿಲೊಳಗಿಂದ ಆ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಅವಳಿಗೊಂದು ಸ್ನೇಹಳಿಗೂ ಅಳುವಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವರೆಗೆ ಕೇವಲ ಲುಬ್ಧನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಅವಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭಂಗಿಯನ್ನೂ ಪ್ರರಂಸಾ ನಯನಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ಸುಧೆಯಸಹಿತಿದ್ದ ತನ್ನ ಜಟಿಲ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೆನಸಿ ಅವಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಏಳಿಸಿ ನೋಡುವ ಕೀಳುತನವನ್ನು ಕಲಿತಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ. ಮನದಲ್ಲಿಯೇ, “ ಆಹಾ- ನನ್ನ ‘ ಅಕ್ಕ ’ ನೋಡಿದರೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆ ಉಕ್ಕಿಬರುವಹಾಗಿದ್ದಾಳೆ ” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಆದರೆ ಅವೇ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಈಗ ತೀರ ಪತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅವಳ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಹೃದಯವು ಆದೇಕೋ ಹೆದರಿ ಗದಗದ ನಡುಗಿತು. ಅಕ್ಕನ ಆ ಸ್ನೇಹಮಯ ಮುಖವುಂಡಲವು ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ! ಅವಳ ಅರಕ್ತ ಮುಖದಲ್ಲಿಯ ಆಯತಕೃಷ್ಣನಯನಗಳೆರಡರಿಂದ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ, ಅಸಹನೀಯವಾದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಹೊರಬರುತ್ತಿದೆ!

ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಪಥ್ಯಸೇವನವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಸಂತೋಷಬಾಬು ಸ್ನಿಗ್ಧ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ‘ ತುಸು ನಿಲ್ಲು ತಾಯಿ! -- ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿ, ಹೀಗೆ ಬಾರಮ್ಮಾ! ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಂತೆ ಶಯ್ಯಾಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ನಿಂತಳು. ಅಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವ ಸಾಹಸವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ. ಸಂತೋಷಬಾಬು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸ್ನೇಹಳ ಕಂಪಿತ ಹಸ್ತವನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು, ಇನ್ನೊಂದ ರಿಂದ ಸುಧೆಯ ಬಲಗೈ ಹಿಡಿದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟನು. ತೊಯ್ದ ಕಂಠುಗಳಿಂದ ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಡುಗುವ ದಿಸಿಯಲ್ಲಿ ‘ ತಾಯಿ, ನಾನು ಇವಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗುವೆ. ಇವಳು ನಿನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ತಂಗಿ. ಚಿಕ್ಕ ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡು. ಅವಳು

ವೇಸಿ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಕಂಪಿತ ಹೃದಯದಿಂದ ಸಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಏಳುತ್ತಲೇ ನೆತ್ತಸ್ನ ತೋಳೊಂದು ಸ್ನೇಹಳ ಒಂದು ಕೈಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸ್ನೇಹಳು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ - ಅವಳು ಅಪೂರ್ವ ಸ್ನೇಹಮಯ ದೇವಿಯೇ ಸೈ ! ಅವೇ ಆ ಉಜ್ವಲ ನೇತ್ರಗಳು ಈಗ ಸ್ನೇಹಳ ಭೀತ ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂಕೈಸಿ, ಶಾಂತ ಸ್ನೇಹ ಸುಧೆಯನ್ನು ಫಾರೆಯಾಗಿ ಎರೆಯುತ್ತಿವೆ ! ಸ್ನೇಹಳು ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ ಸುಧೆಯ ಎದೆಗೆ ತನ್ನ ತಲೆ ತಾಕಿಸಿ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಧುರವಾಗಿ ' ಅಕ್ಕ ! ' ಎಂದಳು.

* * * * *

ಸುಧೆಯ ಆಶ್ರಾಂತ ಶುಕ್ರಾಷೆ ಮತ್ತು ಸುರೇಶನ ಕ್ಷಾಂತಿಹೀನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷಬಾಬು ತನ್ನ ಹೊಸದಾಗಿ ಹೂಡಿದ ಸ್ನೇಹ-ಸಂಸಾರದ ಆನಂದಭೋಗವನ್ನು ಬಹಳ ದಿನ ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಆಸನ್ನ ಮರಣದ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ ಕೆಲ ಜೀವಗಳು ಬೇಸರಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಬೇಕು ಬೇಡಗಳ ಮಾತನ್ನೇ ಮರೆತು, ಒಮ್ಮನದಿಂದ ತನ್ನ ಸೇವಾ ಶುಕ್ರಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನದ ವಿಲಂಬದಿಂದ ಅವರ ಸ್ಫೂರ್ಯ ಭಂಗವಾದೀತೆಂದು ಭಯಗೊಂಡ ಅವನಿಗೆ ಇದ್ದ ಕೆಲ ದಿನಗಳೇ ಬಹು ಉದ್ದವಾಗಿ ತೋರಿದವು ಮತ್ತೊಂದು ಭಯ- ತನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನದ, ರೀತಿ ನೀತಿಯ ಪರಿವರ್ತನವಾಗಿ ಹೋದರೆ ! ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಯ ಸಂಗಡ ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಎದುರಿಗಿದ್ದರೆ ನೋಡನೋಡಲು ತಬ್ಬಿಕ್ಕನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಸುಧೆಯು ಅವನೊಡನೆ ಅಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಶ್ವಶುರನ ಸೇವಾ ಶುಕ್ರಾಷೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಆರೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳೆಂದರೆ ಆಗ ಅವನ ಜೀವ ತಿರುಗಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಸಹಜ ಸರಲಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂತೋಷಬಾಬು ಅಂಥ ನೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮನದೊಳಗೇ ಸುಧೆಗೆ ಅಜಸ್ರ ಅಶೀರ್ವಾದ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಮೃದುಕಂಠದಲ್ಲಿ- ' ಇನ್ನು ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಬಲ್ಲೆ ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಯ ದಿನ, ಸುರೇಶನು ಎಲ್ಲರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿತನಿಗೆ ಕೇಳಿದನು, ' ಪಿತಾ, ನನಗಾಗಿ ಏನಾದರೂ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ ಇದ್ದರೆ ಅಪ್ಪನೇಕೊಡಿಸಬೇಕು. '

‘ ಆಜ್ಞೆಯೆ ? ಏನಿದೆ ? ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ’

‘ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚವಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ, ತಂದೆ ! ಕಾಕಾ ಅವರ ಪತ್ನಿರ ಕೇಳಿದ್ದೆ - ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ವಧುವಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಿರಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಿರಂತೆ. ’

ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಂಠು ಕೊರಳಿಸಿ ಸ್ನೇಹಗದ್ಗದನಾಗಿ ‘ ನನ್ನ ಈ ತಾಯಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ಆಗ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಈಗ ಈ ನನ್ನ ಮಹಾನಾತೆಗೆ ಮನುಷ್ಯೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಜ್ಜಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹೋಗಬಲ್ಲೆನೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಪಿತನ ಪದತಲ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ, ರುದ್ಧಕಂಠನಾಗಿ, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಕ್ಷಮಿಸಿರುವಿರಾ ಪಿತಾ ? ’ ಎಂದನು.

‘ ನಿನಗೆ ಕ್ಷಮೆ? ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗುವದು ನನ್ನಿಂದ ಆಗಿತ್ತೇ ಸುರಾ ? ನಿನಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಗಲೇ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನು. ’

ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥನಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ‘ ಇನ್ನು ಸಾಕು ಸುರಾ, ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತು ನಾನು ಇನ್ನು ಬಹಳ ಆಡುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಕೋಪವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋದೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ನಾನು ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಿಯು; ತೃಪ್ತನು. ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಹೋಗುವೆ. ನನ್ನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ವಧುಮಾತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಲ್ಲೆ - ಅವಳು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ನನ್ನ ಆ ಮಹಾಮಾತೆಯನ್ನು ನೀನಿನ್ನೂ ಅರಿತಿಲ್ಲ ಸುರಾ ! ’

ಇಳಿಹೊತ್ತಿಗೆ, ಪುತ್ರನಿಗೂ ಪುತ್ರವಧುಗಳಿಗೂ ಅಶೀರ್ವದಿಸಿ ಸಂತೋಷಬಾಬುವು ಪ್ರಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಚಿರನಿದ್ರಾ ಮಗ್ನನಾದನು. ಸುರೇಶನು ಶಿಶುವಿನಂತೆ ಭೋರಿಟ್ಟು ಅತ್ತನು; ಸ್ನೇಹಳು ಕೆಲದಿನ ಮಾತ್ರ ಮಾವನ ಸ್ನೇಹಸ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು, ಮತ್ತೆ ಪಿತೃಮಾತೃಹೀನಳಾಗಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಅವಶಳಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿ ಹೋದಳು. ದಿವಾಣನು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೈಸತೊಡಗಿದನು. ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಧೈರ್ಯದ ಪ್ರತಿಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಮೌನವಾಗಿ ದಿವಾಣನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಯಥಾಕರ್ತವ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೂ ಅನ್ಯಕ್ತಯಾತನೆಯಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಜರ್ಜರಿತವಾದಷ್ಟು

ಇನ್ನಾರದೂ ಆಗಿರಲಾರದು. ಅವಳ ಆ ಯಾರೂ ಆರಿಯದ, ಆಸಾಧಾರಣ ಆತ್ಮನಿರ್ಭರತೆಲ ಹೃದಯವು ಇಂದು ಅದೆಷ್ಟು • ತೂನ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಬ್ಬಳೇ ಬಲ್ಲಳು;— ಅವಳು ಸುಧೆಯು.

೧೦

ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಂತರ ಕೆಲದಿನ ಉರುಳಿದವು. ಸುರೇಶನು ಕ್ರಮ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಸ್ನೇಹಳಿಗಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥನಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಸ್ನೇಹಳು ಅಪರಿಚಿತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ - ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ. ಪತಿಯ ಬಳಿಗೂ ಅವಳು ತನಗೆ ಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಸುಧೆಯು ಅವರಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸುರೇಶನಿಗೇ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಳ ಜೊತೆಗಿರಬೇಕಾಗಿಬಂತು.

ದಿವಾಣನು ಒಂದು ದಿನ ಸುಧೆಗೆ, 'ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಜಮಾನರು ಸುರೇಶನನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ಇನ್ನೂ ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕಲಿತಿಲ್ಲ. ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಲೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚೇತರಿಸಬಲ್ಲೆ' ಎಂದನು.

ಸುಧೆಯು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ತುಸು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, 'ಇಲ್ಲ ಕಾಕಾ, ತಂದೆಯವರಿದ್ದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗ ಯಾವ ವಿಸಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಬಾಯಿ ಹಾಕದಿರುವದೇ ಒಳ್ಳೆದು. ಎರಡು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ತಾವೇ ತಿಳಿದು ನಡೆಯಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.'

'ತಾಯೀ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡ. ನೋಡುತ್ತೇನೆ- ನೀನು ಚಿಕ್ಕ ವಧು ಮಾತೆಯ ಅಥವಾ ಸುರೇಶನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಈಗ ಶೋಕವ್ಯಾಕುಲರು. ಅವರ ಮನೆಯಾದರೂ ಅವರಿಲ್ಲಿ ನವಾಗತ ಆತಿಥಿಗಳು. ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನೀನು- ನನ್ನ ತಾಯಿ. ಒಬ್ಬಳೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವಿಯೆಂದು.'

‘ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸುವೆ ಕಾಕಾ, ಸಿತನ ಅಶೀರ್ವಾದವಿದೆ; ಅದರೆ ಈಗ ನನಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಬೇಡಿರಿ. ’

‘ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮುಖದಿಂದಾದರೂ ಆತ್ಮೀಯ ಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಅಲ್ಲ ಕಾಕಾ, ಅದೆಂದಿಗೂ ನನ್ನಿಂದಾಗದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮೀಯತೆ ತೋರಿಸಲಾರೆ. ಹಾಗೆಂದೇ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಹಾಗೆ ವಿರೋಧಿಸಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಸದಾ ಒಂದೇಬಗೆಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಿಲ್ಲ ಕಾಕಾ! ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎನಿಸುವದು ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನದೆಂದು, ಮತ್ತೆ ಪರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಎನಿಸುವದು ಇಲ್ಲ, ನನ್ನದು- ನನ್ನವರು ಇಲ್ಲವೆಂದು! ತಂದೆಯವರಿದ್ದಾಗ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ನೀವು ಬಹುತರವಾಗಿ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ. ಅದರೆ ತಂದೆಯವರ ಸ್ನೇಹಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಗ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಯಾವ ಕ್ರೋಧವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಕಂಡೂ ಕಂಡೂ ಅವರನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದಾಗ, ನನಗನಿಸಿತ್ತು, . . . ಅಃ, ಹೋಗಲಿ ಆ ರಗಳೆ, . . . ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ತೀರಿತುಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅದೇಕೋ ಎನಿಸುವದು- ನನ್ನೆಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯವು ನಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿದೆ ಎಂದು. ’

ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸ ಬಿಟ್ಟು ದಿವಾಣನು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಮಹಾ ಸಮಾರೋಹದಿಂದ ಮತ್ತು ಬಹು ಅರ್ಥವ್ಯಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸಂತೋಷಬಾಬುವಿನ ಶ್ರಾದ್ಧಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಗವಾಯಿತು. ಶತ್ರುಪಕ್ಷವೂ ಒಪ್ಪಿ, ‘ ಹಾಂ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಯಿತು ’ ಎಂದರು. ಆತ್ಯಧಿಕ ವ್ಯಯವಾದ್ದರಿಂದ ಸುರೇಶನಿಗೆ ತುಸು ಸಾಲವೂ ಆಯಿತು. ದಿವಾಣನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ವೆಚ್ಚಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಜಮಾನನು ಅತ್ಯಂತ ಮುಕ್ತಹಸ್ತನಿದ್ದಮೂಲಕ ಅಷ್ಟೇನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸುರೇಶನ ಇಚ್ಛೆ ಹಾಗೂ ಅದೇಶದಿಂದ ಹೀಗಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಾದವು ಅನುಚಿತವೆಂದುಕೊಂಡು, ದಿವಾಣನಾಗಲೀ ಸುಧೆಯಾಗಲೀ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ವಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ದಿವಾಣನು ಸುರೇಶನನ್ನು ಕರೆದು, ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ಯಥಾಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ, 'ಕಾಕಾ-ಇದರರ್ಥವೇನು? ನೀವಿರುತ್ತಲೇ ನಾನಿದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ!' ಎಂದನು.

'ಮಗು, ಅಗ್ಗನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನೂ ಇನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತನಾಗಿರಬೇಡವೇ? ನಾನು ಕಾರೀವಾಸವನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಯಿಸಿದ್ದೇನೆ.'

ಸುರೇಶನು ಮೌನವಾಗಿ ಬಿಡಿದು 'ಓ! ತಿಳಿಯಿತು, ನಾನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪಿತೃಹೀನನಾಗಲು ಬೇಕು' ಎಂದನು.

ದಿವಾಣನು ಅವನಿಗೆ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸುರೇಶನು ಏನೂ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡದೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ದಿವಾಣನು ಸುಧೆಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಸುಧೆಯು ವ್ಯಗ್ರಳಾಗಿ, 'ಇಲ್ಲ ಕಾಕಾ, ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೋಗಗೊಡಲಾರೆ' ಎಂದಳು.

'ಮಾತಾ, ನೀನು ಬುದ್ಧಿಮಂತಿಯೂ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದೆ?'

'ಹೀಗೆ ಹೇಳದೆ ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಅಂದು ತಂದೆ ಮರಳಿ ಬಾರದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವೂ ಹೊರಟರೆ, ನೀಸಂರಯವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ನಂಶವು ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋದೀತು.'

'ಇದೆಂಥ ಮಾತು ತಾಯಿ! ಸುರೇಶನು ವಿಷಯಸಂಪತ್ತಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅರಿಯದರೂ, ಅವನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗ-ನಿನಗಿನ್ನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ತಾಯಿ! ಹೋಗಲಿ-ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಎಲ್ಲ ಕೇಳಿರುವಿ, ತಿಳಿದಿರುವಿ. ಪ್ರಯೋಜನವೆನಿಸಿದಾಗ ನೀನೇ ಅವನಿಗೆ ವರಾಸುರ್ಶ - ಗಿರಾಸುರ್ಶ ಕೊಡುತ್ತಿರು ಹೀಗೆ ಸರಿದು ಸಿಲ್ಲಬೇಡ, ತಾಯಿ!'

'ನೀವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುವಿರಿ ಕಾಕಾ! ನಾನಂತೂ ಸರಿದು ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಈಗ ಯಜನಾಸರಾದವರು ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಕೋರಿರುವರೆಂದು ನಾನು -'

'ಹುಡುಗ ಬುದ್ಧಿ; ಅಲ್ಲದೇ ಅವನಾದರೂ ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಕೈಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ನೀನು ನೀನಾಗಿಯೇ ಏಕೆ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನ-ಮಾಸಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ ಮಾತಾ! ನಿನ್ನೆ ಕಾರಕೂನನು ಹೇಳಿದನು- ನೀನು ಅವನ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ ಏನನ್ನೂ ಈಗ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವಂತೆ; ಭಾಂಡಾರಿಯು ಹೇಳಿದನು,

‘ ತಾಯಿ ಈಗೇನೂ ಹುಕುಮು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾರಕೂನನು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡುವದಿಲ್ಲ ’ ಎಂದು— ಇದೆಲ್ಲ ಏನು ತಾಯಿ ? ’

‘ ನಾನು ಎರಡು ದಿನ ಅವಕಾಶ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಕಾಕಾ. ’

ದಿವಾಣನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು, ಮ್ಲಾನಮುಖದಿಂದ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಇದೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ, ಎಂದೇ ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೋಗ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ’

ಈಗ ಸುಧೆಯ ಮುಖವೂ ಮ್ಲಾನವಾಯಿತು. ಗಂಭೀರಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅದಾಗದು ಕಾಕಾ, ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು. ನಾವು ತುಸು ತಪ್ಪಿ ಅತ್ತರೆ ನಕ್ಕರೆ, ನೀವು ಹಾಗೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬನ್ನದ ಮುನ್ನೀರಲ್ಲಿ ತೇಲಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಬಿಡುವಿರಾ ? ಕೆಲವು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ನೀವೇಕೆ ಇದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನರಾಗುವಿರಿ ? ಯಾರ ಸಂಸಾರವೋ ಅವರಿಗಂತೂ ಇದೆಲ್ಲದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ! ’

ವೃದ್ಧ ದಿವಾಣನು ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷೋಭಗೊಂಡ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ‘ ನಿನಗೆ ಒಳಿತೆಂದೆನಿಸಿದ್ದು ಮಾಡು, ತಾಯಿ ’ ಎಂದನು.

‘ ಅದೇನೇ ಇರಲಿ ಕಾಕಾ, ನಿಮಗೆ ಈಗ ಹೋಗುವದಾಗದು. ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ವರ್ಷವಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನೇನೇ ಮಾಡಲಿ— ಇದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಡಕೂ ಇಲ್ಲ—ಆದರೆ ಹಾಗೆಂದು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಅವರನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಗೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಓಗಾದಲ್ಲಿ ಪಿತನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಥಿತನಾಗ ಬಹುದು. ’

ದಿವಾಣನು ಚಿಂತಿತನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ನಾವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿಗೈದು ಬಿಟ್ಟೆ; ಸುರೇಶನೂ ಕಂಠಿತ್ತಿ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ? ಕೆಲಸ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಚೇರಿಗೆ ಕರೆದಿದ್ದೆ. ಏನನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೇ ಅವನು ಎದ್ದು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಳ್ಳೇದು; ಹೋಗಬೇಡವೆಂದರೆ ಬಿಟ್ಟೆನೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ, ನಿಷ್ಠೆಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ತಿಳಿಯಲು ದೋಷವೇನು ? ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮುದುಕ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಲ್ಲೆ ? ನನಗೆ ನಿಸ್ತಾರ ಬೇಡವೆ ? ’

‘ ನಿಮಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾಕಾ, ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಅಗುವದಿಲ್ಲ—ಈಗ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ. ’

ಕೆಲ ದಿನ ಕಳೆದು ಹೋದವು. ಸುರೇಶನು ಒಂದು ದಿನ ಬೇಸರಪಟ್ಟು ಕೊಂಡು ದಿವಾಣನನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದನು, ' ಈಗಿನ ಆಳುಹೋಳುಗಳ ಕೆಲಸದ ಗೊತ್ತು ಗುರಿ ಎಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲವೇನು ಕಾಕಾ ? ಕಂಡಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹೊಲಸು, ನೋಡಿದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅನಿಯಮ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬುಡವೇಲು. ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗಳು ಅತಿ ಹೊಲಸು, ಹಾಸಿಗೆಗಳಂತೂ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವದಿಲ್ಲ, ಕಸಬರಿಗೆ ಅಡಿಸುವ ದಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲ ಯಾರ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲವೇನು ? '

ದಿವಾಣನು ಗಂಭೀರ ಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ' ಅವೆಲ್ಲ ಮನೆಯ ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸ. ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. '

' ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಏನಾಗಿದೆ ? ಇಂದು ಬಹಳ ರೇಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನಾನಂತೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೇ ತರುವವನಲ್ಲ. ಅದೂ ನನಗೇ ಇಂದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದೆ. '

ಕಾರಕೂನನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು; ಅವನು ಹೇಳಿದನು, ' ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಡಿದಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ಮೇಲಿನ ಮನೆಯ ಅ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಚಾಕರರಂತೂ ನಮ್ಮ ಅನಸ್ತೆಪಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಡಿದಾಟಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಅಡಿಗೆಯವನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋದನು. ಹೋಗುವಾಗ ' ಹಿರಿಯೊಡತಿಯವರು ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರನ್ನು ನೋಡುವದಿಲ್ಲ, ಶಾಸನ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ— ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಬೇಡ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದನು. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಅಡಿಗೆಯವನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸತ್ತೆ. ಕಡೆಗೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಮಾಡಿ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. '

' ಈ ಎಲ್ಲ ಈ ಬಗೆಯ ಅರಾಜ್ಯಕವೇಕೆ ಕಾಕಾ ? ನೀವು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ? '

' ನನಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಕೂಡುವ ಅವಕಾಶ ಉಂಟೆ ಸುರೇಶ ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಯಜಮಾನರಾಗಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಿಣಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಸಾಗೀತೆ ? ನಿಮಗಂತೂ ಏನೂ ನೋಡಲು ಬೇಡ. '

' ಇದೆಲ್ಲ ನಾನು ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದೇ ಕಾಕಾ ? ನಾನು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಸೇವಕಸೇವಕಿಯರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಡ್ಡಾಡಲೇ ? ತಂದೆ ಇದ್ದಾಗ ಇದೆಲ್ಲ ಯಾರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ? '

ದಿವಾಣನು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಕೂನನು ಹೇಳಿದನು, ' ದೊಡ್ಡ ಸೊಸೆಯವರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಾಕರರು ಗಟ್ಟಿಸಿ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಒಂದಿಷ್ಟು ಆತ್ತ ಇತ್ತ ಆಗಲು ಅವಕಾಶ ವಿತ್ತೆ ? ನಿನ್ನೆ -- '

ಸುರೇಶನು ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ, ' ತಂದೆಯವರೇನೋ ಹೊರಟು ಹೋದರು-- ಮೊದಲು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರುತೂ ಇರುವರಲ್ಲವೆ-- ಅವರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ' ಎಂದನು.

ದಿವಾಣನು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಕಾರಕೂನನು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು, ' ಅವರು ಈಗ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಪಣ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತೆಂದು ದಿವಾಣಜೀಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಬೈದರು-- ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ವಧು ಮಾತೆಯು ಇದೆಲ್ಲ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೋಷವೇನು-- '

ಸುರೇಶನು ಕಾರಕೂನನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ತುಸು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದನು, ' ನಿಜ, ನೀನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದಿ, ದೋಷವು ಕಾಕಾ ಅವರದೇ ಸರಿ ! ಕಾಕಾ, ಏನಾದರೂ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಹಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವದು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವೆ ! '

' ನಾನು ಇನ್ನೇನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಿ ಮಗು. ದೊಡ್ಡ ತಾಯಿಯೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. '

' ಅವರು ಈಗ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ? '

' ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಆ ಭಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಇರಬಹುದು. '

ಸುರೇಶನು ಹುಬ್ಬುಗಂಟ್ಟಕ್ಕಿ, ' ಇದು ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತು ಕಾಕಾ ! ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಾನೇನು ಭಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೆನೆ ? ' ಎಂದನು.

' ಆಗ ಯಜಮಾನರಿದ್ದವರು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ನೀನೇ ಯಜಮಾನ ! '

' ಯಜಮಾನನಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಗ ನನಗೇನು ಮಾಡೆಂದಿರಿ ?-- ನಾನು ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೇ ? '

' ಹೇಳುವದು ಉಚಿತ. ಗೃಹಿಣಿ ಇಲ್ಲದೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಸುನಿಯಮ ದಿಂದ ಸಾಗವು. ಮನೆತನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಳ್ಳೇ ಗೃಹಿಣಿಯ ಆವಶ್ಯಕತೆ. ಈ

ನಿಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಪುರುಷರದಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿ ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ--'

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಭಾವಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, 'ಆವರು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಪ್ರಧಾನರಿದ್ದವರು ಇದೆಲ್ಲ ಮಾಡುವುದುಚಿತ. ತಂದೆ ಅವರನ್ನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಈ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರಧಾನರನ್ನಾಗಿ ಇರಿಸಿ ಹೋದುದು? ಅವರ ಆ ಅಧಿಕಾರ ದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಹಸ್ತಾಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅನರ್ಥಕವಾಗಿ ಅವರು ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?'

' ನೀನು ರೇಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ ಸುರೇಶ. ನೀನು ಯಜಮಾನ ನೆಂದವೇಲೆ ತುಸು ಸಹನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅವರ ಭ್ರಮೆ ನಿರಸನಮಾಡಬೇಕು.'

' ನಾನು ಯಜಮಾನನಾಗಲು ಒಳ್ಳೆ ಕಾಕಾ! --- ಇದೆಲ್ಲ ನನಗೆ ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲ.'

ಆಗ ಸುರೇಶನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು- ಪಿತನ ಪರಂಧಾನುವಾದಂದಿನಿಂದ ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಸ್ನೇಹಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸಹ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಪಿತನ ಆಸ್ವಾ- ಸ್ಥ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಸೆಳೆದು ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಸಂಗಲಾಭವಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಆ ಸ್ನೇಹಸಹಜ ನಡವಳಿಯಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವಿದ್ದ ಅಪ್ರೀತಿಕರ ಸಂಬಂಧದ ಉತ್ತಾಪವನ್ನು ಸ್ನೇಹಳು ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ನೇಹಳ ಹೃದಯ ಅದೆಷ್ಟು ಸರಳವೆಂದು ಸುಧೆಯು ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಸುಧೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸುರೇಶನು ಇನ್ನೇನೂ ವಿಚಾರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಗ್ಲಾಫಿಕರ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಈಗ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆ. ಪಿತನು ತನ್ನನ್ನು ಮನಸಾ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಇದೇನು ಈ ವಿಶ್ರಮಿಯೆ? ಪರಕೀಯಳಂತಿದ್ದ ಸುಧೆಯು ಕೆಲವು ತುಚ್ಛಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂದು ಅವನೆದೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಲನೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ವಿಮೋಹದಲ್ಲಿ ಅವಳದೇನೂ ಅನ್ಯಾಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನಿಗನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. ಆಗ ಅವನದುಕೊಂಡನು, ' ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಒಂದು ಬಾಯಿಮಾತಿಸಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಜಂಜಾಲದ ಉತ್ಪಾತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾದರೆ

ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವದೇ ಲೇಸು. ನಾನಂತೂ ಅವಳ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಕೈಹಾಕಿಲ್ಲ, ಕೈಬಾಕುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ— ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಉಚಿತ. ’

ಅಂದು ಅವನು ಸುಧೆಯನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ವರಾಂಡಾದ ವರೆಗೆ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಅಡಿಯಿಡಲಾರದೆ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟನು. ದುರ್ನಿವಾರವಾದ ಸಂಕೋಚವು ಅವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು. ಬಹುಯತ್ನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕುತ್ತು, — ಏನೆಂದು ಮಾತು ಮೊದಲಿಸುವದು? ಅಂತೂ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸಮಜಗತಿಯಿಂದ ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅವಳು ಕಿಡಕಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಏನೋ ಹೆಣೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪದಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಕಿತಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ— ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸುರೇಶ! ಸುಧೆಯು ಅಂದುಕೊಂಡಳು— ಹೀಗೆ ಚಕಿತಳಾಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿರದಿದ್ದರೆ ಕೆಲಕಾಲ ಇದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ನೋಟ ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರೆ ಆಗದು. ‘ಬಾ’ ‘ಕುಳಿತುಕೊ’ ಎಂದೇನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಅಸಂಗತವೆನಿಸುವದು. ಸುರೇಶನು ನಿಶ್ಚಯ ವಾಗಿ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯೇ ಮೊದಲು ಒಂದು ಏನಾದರೂ ಆಡಿ ಇಲ್ಲವೇ ಮಾಡಿ ಬಿಡಬೇಕಾದ್ದು. ವಿಪದ್ಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ಸುಧೆಯು ತ್ರಸ್ತಪ್ರಸಾದಿಂದ ಹೆಣಿಗೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಡುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು.

ಸುಧೆಯ ಸುದೈವದಿಂದ ಸುರೇಶನೇ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿದನು, ‘ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಅಲೋಚಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ’

‘ ಸುಧೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ನೆನೆದುಕೊಂಡಳು— ‘ ಆದು ಗೊತ್ತು. ’ ಅದರೂ ಅವಳು ತುಸು ವಿಸ್ಮಿತಳಾದಳು— ಅವನು ಏನು ಹೇಳಲು ಬಂದಿರು ವನೋ! ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಅಕುಂತಿ ಸ್ಥಿರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರೇಶನ ಮುಖದ ಮೇಲಿರಿಸಿ, ಸ್ಫುಟಕಂಠದಿಂದ, ‘ ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸದ ಮಾತೇ ಬಹಳ ಮಾಡಿ ? ’ ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ದಿನದ ಕಛೋಪಕಥನದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅವಳ ಇಂದಿನ ಈ ಮಾತಿನ ಭಂಗಿಯಿಂದಲೂ ಸುರೇಶನ ರಕ್ತವು ತುಸು

ಕಾದುಕೊಂಡಿತು. ಸುಧೆಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ- ಸುರೇಶನು ಬಂದರೆ ತನಗೆ ಕೇವಲ ಕೆಲಸದ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳಲು ಬರುವುದೆಂದು. ಇದೇ ಉಪಹಾಸ ! ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಸಂತುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ' ಹುಂ, ಕೆಲಸದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ಮಾತು ಬೇಗ ಮುಗಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ತುಸು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಖುರ್ಚಿಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು.

ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು- ಸುರೇಶನು ಇಷ್ಟು ಉಪೋದ್ಘಾತ ದೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು. ತುಸು ನಗೆಯು ಅವಳ ತುಟಗಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿತು. ಅವಳೂ ಸಹಜ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ' ನೀನು ಬೇಗ ಮುಗಿಸಿದರೆ ನಾನೇನು ತಡಮಾಡುವದಿಲ್ಲ ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ' ಕಾಕಾ ಹೇಳಿದರು- ನೀನು ಸಂಸಾರದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಈಗೇನನ್ನೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ, ನೋಡುವದಿಲ್ಲ ವೆಂದು. ಇದು ನಿಜವೇ ? ' ಎಂದನು.

' ಈ ಮಾತು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ಕಾಕಾ ತಾವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವ ರೆಂದು ತೋರುವದಿಲ್ಲ '

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಅಪ್ರತಿಭನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಕಾಕಾ ಹೇಳಿದರೆಂದೇ ಏನಲ್ಲ- ನಾನೇ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ. '

' ನೀನು ? '

' ಹುಂ, ಇದು ಅಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತೇನೂ ಅಲ್ಲ--'

ಸುಧೆಯು ತುಸು ಉತ್ತೇಜಿತಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ತುಸು ಅಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತೇ ಸರಿ. ನಾನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಅಥವಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ ? '

' ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೇ ನಾವು ಅಶ್ರಯಹೊಂದಿ ಇರುವೆವೆಂದಮೇಲೆ ಈ ವ್ಯರ್ಥ ಗೊಂದಲದ ಕಾರಣವೇನು ? ನೀನು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಇರುವಿ ಯಷ್ಟೇ ? ತಂದೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಣುವೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಆ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಎಂದಿಸಿದಲೂ

ಸಂಸಾರದ ಇನ್ನುಳಿದವರ ಸುಖಶಾಂತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ಇಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು, ಮತ್ತು ನಮಗೂ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ ಇರಗೊಡು. ’

‘ ನಾನೇ ನಿಮ್ಮ ಶಾಂತಿಗೆ ಭಂಗ ತಂದೆನೆ ? ’

‘ ಭಂಗತಂದಿರಬೇಡ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನು ? ’

ಸುಧೆಯು ಒಳಗೊಳಗೆ ಕುದಿಯತೊಡಗಿದಳು. ಏನೋ ಒಂದು ಮಾತು ಆಡಬೇಕೆಂದು ಅತಿ ಚಪಲವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ಮಾತನ್ನು ನುಂಗಿ ಕೊಂಡು ಹೇಳದಳು, ‘ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಅರ್ಥ ಉಂಟೆ ? ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಯಾರು ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ? ’

‘ ಒಳ್ಳೇದು, ನೀನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ನಿನಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಿತ್ತು, ಎಂದೇ ಹೇಳಿದೆ. ಕಾಕಾ ಅವರೂ ಹೇಳಿದ್ದರು- ನಾನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದು. ’

‘ ಏನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಿ ? ’

ಸುರೇಶನು ತುಸು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಮೇಲೆ ತುಸು ಕೆಮ್ಮಿ ಗಂಟೆಲು ಸರಿಸಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು, ‘ ನೀನು ತಂದೆಯವರಿದ್ದಾಗ ಈ ಮನೆತನದ ಗೃಹಿಣೀಸದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಿ. ಈಗ ಅದನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವದೇಕೆ ? ನೀನು ಮೊದಲು ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಇರುವಿಯಷ್ಟೆ ? ’

ಈ ಸಲ ಸುಧೆಗೆ, ಕುದಿಗೆ ಬರುವ ಉಕ್ಕು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಕೊಳ್ಳುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವಳು ಧೀರಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರೆ ? ’

‘ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ಕಾರ್ಯವಾಗದು. ನಿನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಅಸಹ್ಯ ನ ಮಾಡಿದರೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ. ’

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಮೌನವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನಮುಖದಿಂದ ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ? ನಾವು ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನೇ ಬಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಿಯೆಂದಮೇಲೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಿಯಷ್ಟೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ. ’

ಸುರೇಶನು ನೀರವನಾದನು. ಉತ್ತರವು ಕ್ಷುದ್ರವಾದರೂ ಅದರ ಸೃಷ್ಟಿತೆಯು ಅವನಿಗೆ ಅಸಮಾನ ಬೋಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು, ಮತ್ತು ಅವನ ಕರ್ಣಮೂಲವು ಅರಕ್ತವಾಯಿತು. ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಸಂವರಣಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡದೇ ಅವನು ಸರ್ಗವದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಒಳ್ಳೇದು ! ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ನನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಹೇಗಿದ್ದರೋ ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಇರಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಸ್ವಾರ್ಥವು ಕೇವಲ ಇಷ್ಟುವಾಕ್ಯ, ನಾನು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಆವೇದನೆಯನ್ನು ವಿವೇದಿಸಲು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದೆ ! ’

ಸುಧೆಯು, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿದ್ರೂಪದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು, ‘ ಅದು ಗೊತ್ತು. ನಿನ್ನ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಕರ್ತವ್ಯದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಸುಖಿಯಾದೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಸಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತುಸು ಒಬ್ಬನೇ ತಿರುಗಾಡಿದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೀಪಹತ್ತಿದ್ದು ನೋಡಿ ಚೇತನಗೊಂಡನು. ಸಹಸಾ ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು-- ಸ್ನೇಹಳು ಒಳಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ. ಅಗ ಅವನು ಅಂತಃಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.

೧೧

ಸುರೇಶನು ಹೊರಟು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಏನೂ ಅಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಅವಳು ಹೆಣೆಗೆಯ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕಿಡಿಕಿಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಳು. ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೆಣೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೂ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳು ಅವಳಿಗೆ ನೆನಪಾದವು. ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ಇದೇ ನಿರ್ಜನಕಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಕಠೋಪಕಥನದ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಅಂದೂ ಮಾತಿನ ಉಪಸಂಹಾರವಾಗಿತ್ತು--ಕಲಹದಲ್ಲಿ ಇಂದೂ ಅದೇ ರೀತಿ. ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಮೊದಲ ಆಲಾಪಗಳು ಅತಿ

ಮಧುರವಂತೆ ! ಚಿರನವೀನ ಸುಂದರವಂತೆ ! ಹೆಣೆಯುವದು ಸಾಗದಾಯಿತು. ಅಧರ ಸಂಪುಟವು ಅಲುಗಿ ನೀಶಬ್ಧ ನಿಷ್ಕಾರ ಪಾಸ್ಯರೇಖೆಯು ಮೂಡಿ ಅವಳ ವ್ಯಂಗ್ಯ - ವ್ಯಂಜಕ ಮನದ ರೀತಿಯನ್ನರುಹಿತು. ಅವಳು: ನೆನದಿರಬೇಕು, ' ಪತಿಪತ್ನಿಯರು ! ಹೌದು, ಒಳ್ಳೆ ಚನ್ನಾಗಿದೆ ! '

ಪತಿಯು ಅಂದಿನ ಅವಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯಗಳು ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೇಲಿ ಬಂದವು. ಅಂದು ಅವಳು ಏನನ್ನೂ ಆರಿಯದೇ ವಿಶ್ವಸ್ತಹೃದಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಳಿಸಾರಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಾಮಿ ಅವಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಅಪಮಾನವು ಅವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಹುದಿನ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ! ಇಂದು ತಾನೇ ಅವಳೊಡನೆ ಸಂಧಿಸಾಪನೆಗಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈಗವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗಿಹೋಗಿದೆ, ಸುಧೆಯು ಅಷ್ಟು ಕ್ಷುದ್ರಳಲ್ಲ ನೆಂದು ! ಅವಳು ಕಾರ್ಯರಂಗದಿಂದ ಒಂದರಗಳಿಗೆ ಮೈದೆಗೆದರೂ ಅನ್ಯರ ಕ್ಷಯವೃದ್ಧಿಯ ಕಾರಣವಾಗುವಳೆಂದು ! ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿದೆ, ಮಾನವಿದೆ !

ಸುರೇಶನ ಅವಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಸುಟಿಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಇಂದವನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅವಳ ಮನವೊಲಿಸಿ ಕೊಡಬಂದಿದ್ದಾನೆ ! ಸುರೇಶನಿಗೆ ತಾನೂ ಇಂದು ಅವಜ್ಞೆತೋರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನೆನದು ಅವಳ ಹೃದಯವು ವಿಜಯಾನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು— ಅವನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಉತ್ಪೀಡಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಇನ್ನೂ ಚಂಚಲಗೊಳಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ಪರಾಜಿತನನ್ನಾಗಿಸಬಹುದಾದರೆ ತನಗೆ ಇನ್ನೂ ಅದೆಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ !

ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿ ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಹೆಣಿಗೆಯನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಸುಧೆಯು ವರಾಂಡಾದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಈ ಕೆಲವು ದಿನ ಕೇವಲ ಹೆಣಿಗೆಯ ಮನೆಗಳನ್ನು ಗುಣಿಸಿ - ಎಣಿಸಿ, ಸೂಚಿಯಿಂದ ಎಳೆ ತುಂಬಿತುಂಬಿ ಅವಳ ಅಕ್ರಾಂತ ಕರ್ಮರತ ಹೃದಯವು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಎಂದೇ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ವರಾಂಡಾದ ರೇಲಿಂಗು ಹಿಡಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬಸುಯತ್ನ - ನಿಯಂತ್ರಿತ ಗೃಹಸ್ಥಾಲಿಯು. ಈ ಕೆಲದಿನ ಆದರ ಕಡೆಗೆ ಕಂಣೆತ್ತಿ ಸಹ ಅವಳು ನೋಡಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಸುರೇಶನ ಆವ್ದಾನದ ಮೂಲಕ, ತನ್ನಿಂದ ಸುರಚಿತವಾದ ಗೃಹಸ್ಥಾಲಿಯು

ತಾನಿಲ್ಲದಾಗ ಹೇಗೆ ಆರಾಜಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೋಡಲು, ಅವಳ ಕಂಠುಗಳು ಅತುರಪಟ್ಟವು.

ಸುಧೆಯು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸಿಂತು ಸಿಂತು ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಅನಂದದಿಂದಲೂ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು--ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಆವ್ಯವಸ್ಥೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ವಿಶ್ವಂಖಲೆ ! ಹೊಸದಾಗಿ ನಿಯೋಜಿತನಾದ ಭಾಂಡಾರಿಯು, ನಿಯಮದಂತೆ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟು, ಕೀಲಿಯ ಕೈ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಿಯೋ ತಿರುಗಲು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಲಿನಿಂದ ಪಾಕಶಾಲೆಗೆ ತಂದ ವಿಧವಿಧದ ಕಾಯಿಸಲ್ಯಗಳು ಒಂದು ಬದಿ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಒಬ್ಬಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಬ್ಬಳು, ' ಕಾಯಿಸಲ್ಯವೆಲ್ಲ ಕೊಳೆತುಹೋಯಿತು. ಹೆಚ್ಚುವಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ' ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ರ್ಘುಂಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ನಾನೇ ನನ್ನ ಜಂಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಸುಣ್ಣವಾಗಿದ್ದೇನೆ-- ಕಾಯಿಸಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿ ಬೇಕಂತೆ ! ಹೆಚ್ಚಿಕೋ ಬೇಕಾದರೆ ! ಹೆಚ್ಚಿಯಾದರೂ ಮಾಡುವ ದೇನು ? ಹೊಸ ಆಡಿಗೆಯವನು ಕುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದು ಕಂಜೆತ್ತಿ ನೋಡುವ ಹಾಗಿರುವ ದಿಲ್ಲ ! ಭೂತಗಳೂ ತಿನ್ನಲು ಹಿಂದೆಗೆಯುವವು ! ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಸಿಬಿಸಿ. ಉಳಿದಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿ ಕರಕು. ಅಲ್ಲದೇ ಎಂಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಡುವವರಾದರೂ ಯಾರು ? ಭಾಂಡಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಯಾವದೋ ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ! '

ಮೂರನೆಯವಳು ಹೇಳಿದಳು, ' ಎಲ್ಲಿಯೋ ತಮಾಸೆ ನಡೆದಿದ್ದೀತು, ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ಇರುಳೆಲ್ಲ, ತಿರುಗದಹಾಗೆ. '

ಕುದುರೆಯ ಪಾಗಾದವನು ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸಿಂತು ಒದರಿದನು, ' ಕಂಯ್ ರೋಜ್ ಸೇ ದಾನಾನೇ ಸ್ರೇಘ್ ಕಮಾತಿ ಪಡ್ತಾ ಹೈಂ ಔರ್ ಪಾಚ್ ಸೇರ್ ದಾನಾ ದೇನಾ-- ಹೋ ಭಾಂಡಾರೀಜೀ ! '

ಒಬ್ಬ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಚೀತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಸುಡುಗಾಡಿಗೆ ಹೋಗು ! ಭಾಂಡಾರೀ ಇಧರ್ ಕಹಾಂ ? ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿಕೋ, ಯಹಾಂ ಓ ನಹೀ ಹೈ. ಕಳ್ಳನ್ನ ತಂದು ! ದಾನಾ ಕೆಂವ್ ? ಕದಿಯಲಿಕ್ಕೆ ? '

' ಹಾಂ ಹಾಂ, ಹಮಾ'ಲೋಗ್ ದಾನಾ ಚೋರಿ ಕರೆ ಹೈಂ. ಔರ್ ತುಮ್ ಖಾಲಿ ಪೂಜಾ ಪರ್ ರಹತೇ ಹೋ ? ದೇಖೋತೊ ಕ್ಯಾ ಮುಷ್ಕಿಲ್ ! ಹರ್ ರೋಜ್ ಐಸಾ ಹೋತಾ ಹೈ. ' ಕುದುರೆಯವನು ಬಯ್ಯುತ್ತ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಖಾನಸಾಮಾ ರಾಮಚರಣನು ಬಂದು ಗದ್ದರಿಸಿ ಕಂಣು ಗೋಣು ತಿರುಗಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, ' ರಂಡೇರು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ! ಇಂದು ಧನಿಯರು ಎಷ್ಟು ಬೈದರು. ದಿವಾಣಜೀಯವರೂ ನನಗೆ ಬೈದರು. ಮುಂಡೇರು ಮೇಲಂತಸ್ತಿನ ಕಸಗಿಸ ಅದೇಕೆ ಗುಡಿಸುವದಿಲ್ಲ ? '

ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರು ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಚೀರಿ ಹೇಳಿದರು, ' ಇರಲಿ, ಹಾದೀ ಹಿಡಿ ! ಸರ್ದಾರಗಿರಿ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾನಪ್ಪ ! ನಾವು ಕೆಳಗಿನ ಮನಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋದು. ಅದಕ್ಕೇ ನನಗೆ ಹೊತ್ತು ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಓಡಿ ಹೋದವರೇ ಮೇಲಿನ ಕೆಲಸ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. '

' ಅವರನ್ನು ನೀವೇ ಬಡಿದಾಡಿ ಓಡಿಸಿದಿರಿ ! ಹೊಸ ತೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ ? ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾರೆ, ನನಗೆ ಮೇಲೆ ಹೋಗಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ ! ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಮಟ್ಟಲಿಲ್ಲ, ಬರೀ ಬಡಿದಾಟ ! '

' ಹೌದೋ ಹೌದು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಭಾರಿ ಮಾಡುವಿ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಓಡಿಸಿದೆನೆ ? ತಾ ಬಡದಾಡಿ ಹೋದಳು. ಅಪಕೀರ್ತಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ? ಇಕಾ ನಾನೂ ಹೊರಟೆ. ಇಷ್ಟು ಮೂಗು ಮುರಿಮುರಿದು ಮಾತಾಡೋದೇಕೆ ? ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ--ಯಜಮಾನ ಯಜಮಾನಿ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ ಕೆಲಸದ ಜನ ನಿಲ್ಲುವರೆ ? '

' ಹೋಗು ಭಂಡೇ, ಹೋಗು. ನಿನ್ನಂಥವಳು ಸಾವಿರ ಜನ ಸಿಕ್ಕಾರು. ಭಾಂಡಾರಿಕಾಕಾ ಒಳ್ಳೇ ಮೋಜು ಮಾಡಿದ. ಕಾರಕೂನನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕೀಲಿ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಏನು ತಿನ್ನ ಬೇಕು ? ನನಗೂ ಸಾಕಾಯಿತು. ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುವದೇ ಸುಖ. '

ಸುಧೆಯು ವರಾಂಡಾದಿಂದ ಸರಿದುಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಂತು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಅವಳಿಗಿನ್ನೂ ಅನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಸಂಸಾರ ದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದದ್ದು ಅವನ ಕ್ಷೋಭೆಗಾಗಿ. ಅವನೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಇನ್ನೂ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಈ ಆಯೋಜನವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ; ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಯತ್ನವು ಮಾಡಿದವರನ್ನೇ ಪೀಡಿಸುವದು !

ಆಗ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ. ಎದುರಿಗೆ ಸುರೇಶನ ಶಯ್ಯಾಗ್ರಹದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತುಸು ಮುಂದರಿದು ಬಂದಳು. ಸುಧೆಯು ನೋಡಿ, ಕೂಡಲೆ ತಿರುಗಿ, ಏನೋ ಕೆಲಸ ಮರೆತವರ

ಹಾಗೆ ತ್ವರಿತ ಗತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಳ ಭಾವನೆ- ಸ್ನೇಹಳು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲೆಂದೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಎದುರಿಗೇ ಮೇಲಿನ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಸ್ತ ಸೋಪಾನಶ್ರೇಣಿ. ಯಾರೋ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತ್ತ ಹತ್ತುತ್ತ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಎಡವಿ ತ್ರಸ್ತಸ್ತರದಲ್ಲಿ ' ಆ! ' ಎಂದರು. ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು- ಅವನು ಸುರೇಶ. ಬೇಗ ಬೇಗ ಸುಧೆಯು ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿಸಿತು- ಸುರೇಶನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಉಚ್ಚಕಂಠದಲ್ಲಿ ಅವರಿವರನ್ನು ಕೂಗಿದನು. ಬಹಳ ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಪರಿಚಾರಕನು ಬಂದು ಬೆಳಕು ತೋರಿಸಲು ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಕೇಳಿಸಿತು- ಹೊಸದಾಸಿಗೆ ಪರಿಚಾರಕನು ಬಹು ಕಲರವ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚ ಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಸದಾಸಿಯು ದೀಪದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಲು ಸುಧೆಯು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಇಂದು ತನಗೆ ದೀಪದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದಳು.

ಸುಧೆಯು ಮುಂಜಾನೆ ಸಜ್ಜೆಯಿಂದಿದ್ದಾಗ ಹೊರಗೆ ಆಗಲೇ ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಚಕಿತಳಾಗಿ, ಅಭ್ಯಾಸ ನಶದಿಂದ, ' ಓಃ ! ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ! ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಮತ್ತೆ, ' ಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟಾದರೇನು ? ಆಗದಿದ್ದರೇನು ? ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ' ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಸಿಸಿತು. ಅವಳು ತನಗೆ ಬೇಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಈ ಅಲಸ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೂಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ರುದ್ಧದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದೇಷ್ಟು ಸಲ ಕರಾಘಾತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ? ಈ ಕರ್ಮಘೋನ ಪ್ರಭಾತವು ಅವಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನಂದಹೀನವೆನಿಸಿತು.

ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ಹೊರಬಂದು ವರಾಂಡಾದಲ್ಲಿ ಸಂತುಕೊಂಡು ಭಾವಿಸ ತೊಡಗಿದಳು-- ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೇ ಅಲಸ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿನ ಕಳೆಯುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಏನು ಕೆಲಸ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಂದ ಅದರ ಪುನರಾರಂಭ ಎಂಬುದಿನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದಳು- ದಾಸಿಯರ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಅದೇ ನಸುಕು ! ಇನ್ನೂ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಕೆಲವರು ಆಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಲವರು ಕಣ್ಣು ತಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು

ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಕುಳಿತು ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ಹುಳದ ದೌರಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಾದ ನಿದ್ರಾ ಭಂಗದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವೇ ಏಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತಂಗಳ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅತ್ಯಂತ ರೇಗಿ ಹೋಗಿ ಸುಧೆಯು ರೇಲಿಂಗಿನ ಮೇಲಿಂದ ಬಾಗಿ ತುಸು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಲ್ಲಿ 'ಬಿಂದಿ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ದಾಸಿಯರ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಚಟುವಟಿಕೆ ತಲೆದೋರಿತು. ಬಿಂದಿಯು ಹೆದರುತ್ತ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ನೋಡಿ 'ಮೇಲೆ ಬರಹೇಳಿದಿರೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸುಧೆಯು ಉತ್ತರವಾಗಿ, 'ಇಲ್ಲ, ನಾನೇ ಕೆಳಗೆ ಬರಬೇಕೇನು ಎಂದು ಕೇಳತಕ್ಕವಳಿದ್ದೆ' ಎಂದಳು. ಹಿಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿ ಸುಧೆಯು ಚಮುಕಿತಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ—ಸುರೇಶ! ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಕೂಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತು,—ಛಿ, ಛಿ, ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಈ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಬಿಟ್ಟನು!

ಸುರೇಶನು ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಹಾಗೇ ಕೆಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ತಾನೂ ತಿರುಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕವಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಬದಿಯ ಶಯ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ 'ಅವ್ವಾ! ಅಃ' ಎಂಬ ಸರಳವ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಸುಧೆಯು ಹೋಗಬೇಕೆಂದವಳು ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, 'ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಮೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೋಗಿ ನೋಡುವುದುಚಿತವಲ್ಲವೇ? ನೋಡಿಯಾದರೂ ಮಾಡುವದೇನು? ಅವಳ ಪತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿ-ಗಿನ್ನಾರು ನೋಡುವರು! ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾ. ಆದರೆ ಕೆಲಸವಾದರೂ ನನಗೆ ಏನಿದೆ? ಅವಳ ಪತಿಯಂತೂ ಹೊರಗೆ ಹೋದನು. ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಹಾಗೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ!— ಇಲ್ಲ ನೋಡಿಯೇ ಬರುವಾ' ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಸುಧೆಯು ನೀಶಬ್ದಪದದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಪರ್ಯಂಕದ ಬಳಿ ನಿಂತಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಮಾನಮುಖಳಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾತನೆಯ ಚಿನ್ನವು ಅವಳ ಮುದ್ರಲಲಾಟದಲ್ಲೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅವಳ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತೂಗುಗಣ್ಣುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕಪ್ಪು ಕಲೆ. ರುಕ್ಷ ಆಯುತ್ಸರಕ್ಷಿತ ಕೂದಲು ಕೆದರಿ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರವಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮುಖವು ಮುಗ್ಧ ಶಿಶುವಿನಂತೆ. ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರೀತಿ ಬರುವ ಹಾಗಿದೆ. ಸುಧೆಯು ಅವಳನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ನೋಡಿ, 'ಆಹಾ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ' ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಮತ್ತೆ ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖ ಕಿವಿಚಿ 'ಅವ್ವಾ-ಅವ್ವಾ-ಓ?' ಎಂದನ್ನುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಬಂದು ಅವಳ ಹಣೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿತು. ಈ ಸುಖಸ್ವರ್ಶಕ್ಕೆ ಚಕಿತಳಾಗಿ ಕಣ್ಣರೆದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ-ಸುಧೆಯು ! ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ-ಅವಳೇ. ಸಂಕಟಕಾತರಳಾಗಿ ಸ್ನೇಹಳು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣರೆದಾಗ ಮೊದಲವಳಿಗೆ ತಾಯಿಯೆಂದೇ ಭಾಸವಾಗಿತ್ತು. ತಟ್ಟಿದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಕಂಠುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ನೇಹವಿತ್ತು; ಅವಳ ಕರುಣೆಯಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅಕ್ಕನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. 'ಅಕ್ಕ' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಉಸುರಿ ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಕುಳಿತಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಇನ್ನೂ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಮೊಗವಿಟ್ಟು ಅವಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಕ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು ಪುಲಕಿತಳಾದಳು. ನಂಬಿ ಬಂದ ಮಗುವನ್ನು ಮೈದಡವಿ ಎದೆಗವಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಎನಿಸುವಂತೆ, ಕೂಸಿನಂತಹ ಸ್ನೇಹಳ ಈ ಸಡವಳಿಯಿಂದ ಅವಳ ಎದೆ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತು. ಕೂಡಲೇ ಸುಧೆಯು ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮೈದಡವಿ ದಣಿ ತಟ್ಟುತ್ತ, 'ಎಷ್ಟು ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆ ? ತಲೆ ನೋಯುವದೇ ನಿನ್ನದು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಕಾತರನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, 'ಓ, ಭಯಂಕರ' ಎಂದಳು. ಸುಧೆಯು ಹಾಗೇ ತಲೆತಟ್ಟುತ್ತ, 'ಈಗ ತುಸು ಅರಾಮವೆನಿಸುವದೇ ?' ಎಂದಳು.

'ಆಃ ! ನಿನ್ನ ಕೈ ಬಹಳ ತಂಪು ಅಕ್ಕ ! ಬಹಳ ಅರಾಮವಾಗುತ್ತಿದೆ.' ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಅವಳ ಗದ್ದವನ್ನು ಹಿಡಿದು, 'ಯಾವಾಗಿನಿಂದ ಮೈಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ಜ್ವರ ಬಂದದ್ದು ರಾತ್ರಿ. ನಿನ್ನೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೇ ಆತಿ ತಲೆ ನೋವು.'

'ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನೆ ನೀನೇಕೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ಕರೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ?'

'ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆ ನೀನು ಹೊರಗೆ ವರಾಂಡಾದಲ್ಲಿ ನಿಂತಾಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆಂದೇ ಹೊರಟೆ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ, ಹಾಗೇ ಹೊರಟು ಹೋದೆ.'

ಅನುತಾಪದ ಅವೇಗದಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು, ' ನೋಡದೆ ಏನು ? ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದಂತೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ-- ನನಗೆ ಆಗ ಹೇಳದಷ್ಟು . . . ' ಎಂದೇನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದವಳು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಡೆದಳು.

' ನನಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೆ ಆಗ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡದೇ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತೆ ?-- ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. '

ಸುಧೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೆಂದುಕೊಂಡಳು, ' ನನಗೆ ಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ನಾನು ರೇಗಿಕೊಂಡಾಗ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಬಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಂದಿದ್ದರೆ ಏನು ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ! '

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯ ಕೈ ಎತ್ತಿ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ' ಆಃ ಎಷ್ಟು ತಂಪು ! ' ಎಂದಳು.

' ಈಗಲೂ ತಲೆ ನೋಯುವದು ಹಾಗೇ ಇದೆಯೇ ಸ್ನೇಹಾ ? '

' ಹುಂ, ಹೌದು. '

' ಒಂದಿಷ್ಟು ಓ-ಡಿ-ಕೋಲನ್ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು '- ಎಂದೆ-ನ್ನುತ್ತ ಸುಧೆಯು ಎದ್ದಳು. ಟೇಬಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ, ಸೆಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಕಡೆಗೆ ಗ್ಲಾಸ್ ಕೇಸಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಸಿಡುಕಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ' ಹೋಯಿತೆಲ್ಲಿ ? ' ಅಲ್ಮರಿಯಲ್ಲಿ ಟೇಬಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸೀಸೆ ಇದ್ದವಲ್ಲ ? '

' ನಡುನಡುವೆ ತಲೆ ನೋಯುವದು, ಎಂದೇ ತೀರಿಹೋಗಿರಬಹುದು. '

' ನಡುನಡುವೆ ಯಾರ ತಲೆ ನೋಯುವದು ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ' ಅವರದು ' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಉಸುರಿದಳು.

' ತೀರಿದರೆ ಮತ್ತೆ ತರಿಸಿ ಇರಿಸಬಾರದೇನು ? ಮತ್ತೆ ಎಂದೂ ಅದು ಬೇಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲವೆ ? ಒಳ್ಳೇ ಎಣಕೆಯ ಮನುಷ್ಯರು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ! ಸೀಸೆಗಳು ಸಹ ಹಾರಿ ಹೋದವೇನು ? '

' ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಗಿಳಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. '

' ಈಗ ಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲ. ಬಂದಿಯನ್ನು ಕರೆದು ತರಿಸುವೆ. '

' ಬೇಡ ಅಕ್ಕ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ. ನನ್ನ ತಂಪುಕೈಯಿಂದೇ ತಲೆ ನೋವು ನಿಂತುಬಿಡುವದು, ಹೋಗಬೇಡ. '

‘ ಹುಚ್ಚಿ ! ಏಳಬೇಡ, ನಾನು ಈಗ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಹೋಗಿ ಕೂಡಲೇ ಒಂದು ಸೀಸೆ ಓ-ಡಿ-ಕೋಲನ್ ಮತ್ತು ಒಂದು ತುಣುಕು ಸ್ವಚ್ಛ ಅರಿವೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಪ್ರತ್ಯಾಶಿತ ನಯನಗಳಿಂದ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯು ಅವಳ ಬಳಿ ಬಂದು ಮೆತ್ತಗೆ ಅವಳ ಗಲ್ಲಗಳೆರಡನ್ನು ಹಿಚುಕಿದಳು. ಅಲ್ಲಾದ ದಿಂದ ಬಾಯ್ತುಂಬ ನಕ್ಕು ಸ್ನೇಹಳು, ‘ ನೀನು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆದರಿದ್ದೆ- ’ ಎಂದಳು.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಸುಧೆಯು, ‘ ಕಾಜಿನ ಗಾಸು ಇಲ್ಲವೇ ಬಟ್ಟೆಲು ಏನೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ; ಯಾವದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇರಿಸಿತ್ತು. ಈಗ ಒಂದೂ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ! ಅಮ್ಮರಿಯ ಕೀಲಿಯ ಕೈ ಎಲ್ಲಿ ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ಕೀಲಿಯಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ ! ಹಾಸಿಗೆಯ ಬುಡಕ್ಕೆನಾದರೂ- ’

‘ ನೀನು ತೊಂದರೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ನಾನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಹಾಸಿಗೆಯ ನಾಲ್ಕು ಬದಿಗೂ ಹುಡುಕಿದಳು. ಕೀಲಿಯ ಕೈ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವಳು ಸಿಡಿಮಿಡಿಯಿತು. ಅದು ಸುರೇಶನ ಮೇಲೆಯೇ ಇರಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಯಹೀನನಾಗಿ ಆದು ಹೇಗಿರಬಲ್ಲನೋ ? ಸಹಸಾ, ಈಗಿನ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯ ರೀತಿಯೇ ನೆನಪಿಗೆ ಬರಲು, ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ವಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಅತಿ ಕಾರ್ಯಕುಶಲಿಯು ಸಹ ಹೀಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಮರಗುವುದುಂಟು ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಹಣೆಗೆ ಓ-ಡಿ-ಕೋಲನ್ನಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಯಾಯಿತು. ಸ್ನೇಹಳ ತಲೆನೋವು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತಲೆಗಿಂಬಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತ ಸುಧೆಯು, ‘ ಈಗ ತುಸು ಮಲಗು ನೋಡುವಾ. ಡಾಕ್ಟರನನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಜ್ವರ ಇಳಿದು ಬಿಡುವದು. ಈಗ ಮಲಗು ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

‘ ನಾನಂತೂ ಕಹಿ ಔಷಧ ಕುಡಿಯುವವಳಲ್ಲ ಅಕ್ಕ ! ನರೇಶ ಡಾಕ್ಟರನ ಔಷಧ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದು. ’

‘ ನರೇಶ ಡಾಕ್ಟರನು ಕಲಕತ್ತೆಯವನೇನು ? ಇಲ್ಲಿಯ ನಮ್ಮ ಡಾಕ್ಟರಾ ಹೋಮಿಓಪೆಥಿ ಗುಳಿಗೆ ಕೊಡುವನು. ತಿನ್ನಲೂ ಸವಿಯಾಗಿದೆ. ಮಲಗು ಮಾತಾಡಬೇಡ. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಆಕ್ಕನ ಅಜ್ಜಿಯಂತೆ ಮಲಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿ, ' ಬರಲೊಲ್ಲದು ಆಕ್ಕ, ನಿದ್ರೆ ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಮಾತಾಡೋಣ ಬಾ. '

' ಈಗ ಹರಟೆಯೆ ? ಮಲಗು. ಒಳ್ಳೇದು, ನಿನಗೆ ಜ್ವರ ಬಂದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ ? '

' ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಜ್ವರ ಬಂದದ್ದು. ಅದಕ್ಕೇ. '

' ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ? '

' ಆಗ ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದೆ. '

' ತಲೆನೋವಂತೂ ನಿನಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಅದನ್ನೂ ಅರಿಯರೇ ? '

' ಅದು ಗೊತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೌದು, ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದರು ಹೇಳಿದ್ದೆ. '

' ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವದು ಮುಟ್ಟುವದು ಇಲ್ಲವೇನು ? ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಿರೇನು ? ಅಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವಾದಾಗ ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ? '

' ಕಾಲೀಪದ ಇದ್ದರಲ್ಲ. ಬಹಳ ಜಾಡ್ಯವಾದಾಗ ಅವರೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. '

' ಹೆಚ್ಚು ಹರಟುವದು ಬೇಡವಿನ್ನು; ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಗು. '

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹೋದಳು.

ಒಂದಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಕಾಲುಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಸಿತು. ಬಂದವರು ಸುರೇಶನೇ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಒಳಗಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೋಣೆಯ ಒಳಹೊಕ್ಕಳು. ಸುರೇಶನು ಯಾತಕ್ಕೊ ಒಳಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ—ಸ್ನೇಹಳು ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇಕೆ ಮಲಗಿರುವಳು ಎಂದು ಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವಳ ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ದಾಸಿಯು, ಡಾಕ್ಟರನು ಬಂದಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಸುರೇಶನು ಅವಸರವಸರದಿಂದ ಅದರೂ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಡಾಕ್ಟರನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆತಂದನು.

ಡಾಕ್ಟರನು ಸ್ನೇಹಳ ಕೈ ನೋಡಿ, ' ಜ್ವರ ಯಾವಾಗ ಬಂದದ್ದು ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸುರೇಶನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ' ಇಷ್ಟೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನೆಯೇ ಇರಬೇಕು. ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಕೇಳಲೇನು ? ' ಎಂದನು.

' ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜ್ವರ. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದೆ. ಚಿಂತೆಯ ವಿಷಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ಔಷಧ ಕಳಿಸುವೆ. ಬೇಗ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು. '

ಡಾಕ್ಟರನು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಂಠು ತೆರೆಯುತ್ತಲೇ ' ಅಕ್ಕ '— ಎಂದು ಕರೆದಳು.

ಸುರೇಶನು ನೇಹದಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ' ಇಷ್ಟು ಜ್ವರ ಯಾವಾಗ ಬಂದದ್ದು ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

' ನೀನು? ನೀನು ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ? ಅಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರು? ' ಅಕ್ಕ!

ಸುರೇಶನು ಬೆರಗಾಗಿ ' ಯಾರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವೆ ? ಮಲಗು ಇನ್ನಷ್ಟು. ಇಷ್ಟು ಜ್ವರ. ಅದರೂ ಮುಂಜಾನೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ' ಎಂದನು.

' ಆಗ ನಾನು ಮಲಗಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಜ್ವರ ಬಂದಿತು. ನಿನಗೆ ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? '

' ನೀನು ಅಡ್ಡಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದು ನೋಡಿ ಮೈಗೆ ಕೈಹಚ್ಚಿ ನೋಡಿದೆ. ಮೈ ಕಾದ ಹಂಚಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರನೂ ಬಂದನು. ಡಾಕ್ಟರನನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಏಕೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಬೆರಗಾಗಿ, ' ಎಲ್ಲಿ, ನಾನಂತೂ ಡಾಕ್ಟರನನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸಲಿಲ್ಲ ವಲ್ಲ ? ' ಎಂದಳು.

' ನೀನು ಕರೆಕಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನಾರು ? ಬಹುತರವಾಗಿ ಊಳಿಗದವರಾದರೂ ತುಸು ತಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂಜಾನೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿ ಜ್ವರದ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಸುವದು ಉಚಿತವಿತ್ತು, ಸ್ನೇಹಾ ! '

ಸ್ನೇಹಳು ಅಪ್ರತಿಭಳಾಗಿ, ' ಯಾರೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಲಿ ?--- ಅಕ್ಕ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಲು ಹೇಳಿದರು-- '

ಸುರೇಶನು ತಡೆದು, ' ಅಕ್ಕ ಯಾರು ? ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ, ' ಅಕ್ಕ ಮತ್ತಿನ್ನಾರು ? ನನ್ನ ಅಕ್ಕ ! ಅವರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರಲ್ಲ ! '

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟು, ' ಎಲ್ಲಿ ? ಇಲ್ಲ-ಎಲ್ಲಾ ! ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಮಲಗಿದ್ದೆ ' ಎಂದನು.

' ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಅವರು ಹೋಗಿರಬೇಕು. '

' ನೀನು ಕನಸು ಕಂಡಿರಬೇಕು. ತಲೆ ನೋಯುವದೇ ? ಓ-ಡಿ-ಕೋಲನ್ ಹಾಕಿದ್ದೆಯಾ ? '

' ಈಗ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಸಂತಿದೆ ಎಂದರೂ ಪರವಿಲ್ಲ. ನೀನೆಂದೆ-ಅಕ್ಕ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕನಸು ಕಂಡೆನೆಂದು. ಇದೋ, ಅವರೇ ಇದನ್ನು ಹಣಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೊಂದು ಗಾಳಿ ಹಾಕಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ತಲೆ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಲೆ ನೋವು ಇಷ್ಟಿತ್ತು--ಓಃ '

ಬದಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು ಸಿಡಿಸಿಡಿದು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ' ಆಃ, ತಿಳಿಗೇಡಿ ಸ್ನೇಹಾ ! ಇಷ್ಟು ಪೆದ್ದೆಗಳನ್ನಂತೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ! ಛಿ, ಛಿ, ಓಗೆ ಹೇಳಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆನು. '

ಸುರೇಶನು, ' ಇದ್ದೀತು, ಈಗ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಲಗು ನೋಡುವಾ ' ಎಂದನು.

೧೨

ಅಂದಿನ ದಿನ ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಸ್ನೇಹಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಪತಿಗೆ, ' ಯಾಕೋ ಅಕ್ಕ ಮತ್ತೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ? ನೀನು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ಕರೆಕಳಿಸಬಾರದೆ ? ' ಎಂದಳು.

‘ ಯಾಕೆ ? ನಿನಗೆ ಏನಾದರೂ ಅನನುಕೂಲವಾಯಿತೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ನಾನಂತೂ ಇಂಪು ಇಡೀ ದಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಏನು ಬೇಕು ಹೇಳಬಾರದೆ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಅಪ್ರತಿಭಳಾಗಿ ‘ ಅಲ್ಲ ಹಾಗಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ? ನನಗೆ ಏನೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ’

‘ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಗಿಸ್ತಕ ಏನಾದರೂ ಓದಲೇನು ? ’

‘ ಬೇಡ, ನೀನು ಹಾಗೇ ಮಾಡಬೇಡು. ’

ರಾತ್ರಿ ಸ್ನೇಹಳ ಜ್ವರ ಇಳಿದವು. ಇರುಳೆಲ್ಲ ಅವಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಲಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದಳು. ಮುಂಜಾನೆ ಸುರೇಶನು, ‘ ಈಗಂತೂ ನೆಟ್ಟಿಗಿರುವೆಯಲ್ಲ ? ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಯೇ ಓದು, ಹೊತ್ತು ಹೋಗುವುದು. ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟೆ. ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಕೊಡುವೆ. ಸೊಗಸೆನಿಸದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಸೆಡವಿಸಿಂದ ‘ ನಾನೇನು ಸಿನ್ನೆ ಇಡೀ ದಿನವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಡಿಸಿದ್ದೇನೆ ? ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ಹೊರಗೆ ? ನಾನಂತೂ ಕರೆ ದಿರಲಿಲ್ಲ ’ ಎಂದಳು.

ಸೆಡವಿಸಿಂದುಬ್ಬಿದ ಸ್ನೇಹಳ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೊಂದು ಮೆಲ್ಲನೆಯ ವೆಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಸುರೇಶನು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಸರ ಬರುವ ವರೆಗೆ ಓದಿದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉತ್ಕಂಠಿತಳಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವಳು—ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ?

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಓದಿ ಓದಿ ಅವಳ ತಲೆ ಚಿಟ್ಟಿಹಿಡಿಯಿತು. ಅಗ ಪುಸ್ತಕ ಬಗೆದು ಸ್ನೇಹಳು ನಾಲಕ್ಕು ಕಡೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಗಿದಳು, ‘ ಅಕ್ಕ ! ’ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳು ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಮುಸುಗುಟ್ಟಿದಳು. ಕಂಠು ಕೆರೆಯಾಯಿತು.

ಒರ್ವ ವಯಸ್ಕ ತೊತ್ತು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಳು, ‘ ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿ, ಕರೆದೆಯೇನು ? ಈಗ ಬಾರ್ಲಿ ತಂದುಕೊಡಲೇನು ? ’ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ನೇಹಳು ತುಸು ಬೆರಗಾದಳು. ಯಾಕೆಂದರೆ ದಾಸಿಯರ ಈ ಬಗೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಅವಳು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ‘ ನಾನು ಬಾರ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

‘ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ ? ಅದೇನು ? ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ? ತರುತ್ತೇನೆ. ’

‘ ಇಲ್ಲ—ಇಲ್ಲ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಹೋಗು ನೀನು, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಬರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ’

ಅವಳು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ತಲೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಪುಸ್ತಕ ತೆರೆದು ಹಿಡಿದು ಓದಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು; ಇನ್ನೇನು ಮಾಡುವದು? ಒಬ್ಬಳಿಗೇ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲೊಲ್ಲದು. ‘ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ, ಅದರೂ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವದಾಗುತ್ತದೆಯೆ ? ’ ಸ್ನೇಹಳು ಚ ಕಿ ತ ಳಾ ಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ— ಬಾರ್ಲಿಯ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಲ್ಲದ ತುಂಬ ನಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಳ ಮುನಿಸು ದುರ್ದವನುನೀಯವಾಯಿತು. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಅದರ ಮರೆಗೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

‘ ಮತ್ತೆ ಓದುತ್ತೀಯಾ ? ಇಟ್ಟುಬಿಡು. ಅದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ತಲೆ ನೋಯುವದು. ’

ಅದರೂ ಸ್ನೇಹಳು ಪೂರ್ವವತ್ ! ಸುಧೆಯು ರಹಸ್ಯವರಿತು ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಪುಸ್ತಕ ಕಸಿದು ‘ ಸಿಟ್ಟಾದೆಯೇನು ? ಬಾರ್ಲಿ ತುಸು ತಕ್ಕೊಳ್ಳು ನೋಡುವಾ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಒಲ್ಲೆ, ನಾನೊಲ್ಲೆ. ’

‘ ಇನ್ನು ಸಿಟ್ಟಾಗುವುದು ಒಳಿತಲ್ಲ. ಏಳು. ಆರಿ ಅಂಗಾರವಾಗುವದು. ಏಳು— ’

ಸ್ನೇಹಳು ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಒಳ್ಳೆಯವಳ ಹಾಗೆ ಸುಧೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಳು. ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಹಚ್ಚಿ ಒರೆಸಿ, ಸುಧೆಯು ಅವಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಸಸ್ನೇಹ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ, ‘ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದೆ ? ಏನಾಗಿದೆ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಗಡಿಗೆಯ ಹಾಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು.

‘ ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ನಿನ್ನಿನ ದಿನವೆಲ್ಲ ನೀನು ಬರಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ’

‘ ಓ ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ? ನಾನು ಇನ್ನೇನೋ ಮಹಾ ಎಂದಿದ್ದೆ ! ’

ಸುಧೆಯು ಏಳಿಸಿ ನಕ್ಕ ನಗೆಯಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಮುನಿಸು ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿತು. ನೋಡನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳ ತುಂಬುಗಣ್ಣುಗಳು ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳವಾದವು. ಸುಧೆಯು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ ಬಸವಳಿದು, ‘ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಳುವೆಯಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ ? ’ ಎಂದು ದನಿ ನಡುಗಿಸಿದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖ ಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಠೊರೆಸತೊಡಗಿದಳು. ಬೆರಗಿನ ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ, ಸುಧೆಯು ಒಂದು ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಳ ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ಆಯತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಏನೇನು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಳೋ ಅವಳೇ ಬಲ್ಲಳು. ಒಮ್ಮೆ ಅಸ್ಸುಟವಾಗಿ, ‘ ಅದರೆ ಹೀಗಂತೂ ನಾನೆಂದೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ—ಇದು ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಸಿಲುಕದ್ದು ! ’ ಎಂದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಯಾರೂ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳು ಕೆಲ ಸಲ ಕಂಠತ್ತಿ ನೋಡಿಯೇ ನೋಡಿದಳು— ಸುಧೆಯು ಮೂ ನಳಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಮುಖದಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆನಿಸಿತು—ಅಕ್ಕ ನಿಜವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ಹೋಗಿ, ಮೆತ್ತಗೆ, ‘ ಅಕ್ಕ ’ ಎಂದು ಕರೆದಳು.

ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿಯೇ ನಿಶ್ವಾಸಬಿಟ್ಟು ಸುಧೆಯು, ‘ ಯಾಕೆ ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ಸಿಟ್ಟಾದೆಯಾ ಅಕ್ಕ ? ’

ಸುಧೆಯು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಉತ್ತೇಜಿತಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಯಾಕಾಗಬಾರದು ? ಈ ರೀತಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಪದಸ್ಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು ನಿನಗುಚಿತವೆ ? ನೀನು ತುಸು ತಿಳಿದು ನೋಡಬೇಡವೆ ? ಇದೇನು ಹುಡುಗಾಟಿಕೆ ನಿನ್ನದು—ಇದು ಗೊಂಬೆಯ ಆಟವೆ ? ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಾರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ನಿನಗೆ ? ನನ್ನನ್ನು—’ ಸಹಸಾ ಸುಧೆಯು ಉತ್ತೇಜಿತ ಸ್ವರವು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು.

ನೋಡುತ್ತಾಳೆ- ಸ್ನೇಹಳ ಮುಗ್ಧ ಮುಖಶ್ರೀಯು, ಮೂಲನವಾಗಿ ಬಿಳುಪೇರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಸ್ನೇಹಳು ಹೆದರಿ ಹಾಹಾರಿ ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಪಲ್ಲಂಗದ ರೇಲಿಂಗು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಸುಧೆಯ ಹೆಗಲನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಒಡನೆಯೇ ಸುಧೆಯು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿಸಿದಳು. ಬೀಸಣಕೆ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ತ್ರಸ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತ ಹಾಕುತ್ತ ಭೀತಕಂಠದಿಂದ ಕರೆದಳು, ' ಸ್ನೇಹಾ, ತಂಗಿ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ತುಸು ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ' ಅಕ್ಕ ' ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟಳು

' ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯವಳಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಬೆದರಿಸುವದಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ. ಇನ್ನು ಏನಗೇನೂ ಅನ್ನುವದಿಲ್ಲ. '

ಬಾಲಿಕೆಯಂತೆ ಅತ್ತು ಬಿಟ್ಟಳು ಸ್ನೇಹಾ. ' ನೀನು ಸಿಟ್ಟಾದೆಯೇಕೆ ಅಕ್ಕ ? ನಾನಂತೂ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. '

ಸ್ನೇಹಳ ಕಂಠೋರಿಸುತ್ತ ಸುಧೆಯು ರುದ್ಧಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಸುಮ್ಮನಾಗು--ಸುಮ್ಮನಾಗಕ್ಕಾ!-- ನಿನ್ನ ತಪ್ಪೆ ? ತಪ್ಪು ಎಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಎಡಬಲಕ್ಕೂ ಸುಳಿಯಲಾರದು. ತಪ್ಪು ನನ್ನದು-- ಇನ್ನಾರವೆನ್ನಲಿ ? ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನನ್ನ ಈ ಸಂಬಂಧವೇಕಾಯಿತು ! '

' ಯಾವ ಸಂಬಂಧ ಅಕ್ಕಾ ? '

' ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಈಗ ತುಸು ಮಲಗು ನೋಡೋಣ. '

' ಮಲಗಿದರೆ ನೀನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆ ? '

' ಇಲ್ಲಾ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕೆಲವು ದಿವಸ ನಾನು ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ವಿನಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಕಷ್ಟ ಕಲೆಯು ತೊಳೆದು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ ತೊಳಗಬಹುದು. ಆದಾಗದ ವರೆಗೂ, ಏನಗೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳುವೆ, ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿದೆಯಾದರೆ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವೆನು-- ಹೇಳು ನಡೆಸುವಿಯಾ ? '

' ನಡೆಸುವೆನು. '

' ನಿಜವಾಗಿಯೂ ? '

' ಹುಂ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ. '

ಸುಧೆಯು ತುಸು ತಡೆದು, ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿ-
ವಳು, ' ಎಂದೂ ಪತಿಯ--- ನಿನ್ನ ಪತಿಯ ಹತ್ತಿರ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ
ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಬಾರದು. '

' ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮಾತು ? '

' ಅದು ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ಮಾತೇ ಇರಲಿ. ತಿಳಿ---ನಾನು
ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು, ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದದ್ದು,
ಅಥವಾ ನೀನು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದದ್ದು, ಇದೆಲ್ಲ ಬಂತು. '

ಸ್ನೇಹಳು ಬವಳ ಬೆರಗಾಗಿ, ' ಅದೇಕೆ ಅಕ್ಕಾ ? ' ಎಂದಳು.

' ಅದೇಕೇ ಇರಲೊಲ್ಲವೇಕೆ---ನೀನೀಗ ನನ್ನ ಮಾತು ನಡೆಸುವವಳೋ
ಅಲ್ಲವೋ ? '

ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಸ್ನೇಹಳು ' ಅಗಲಿ ' ಎಂದಳು. ಆ ಮೇಲೆ
ತುಸು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೇಳಿದಳು, ' ಅವರಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದರೆ ? '

ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು, ' ಎಂದಾದರೂ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿರುವರೇನು ? '
ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಅವಳ ಕಂಠಗಳು ಉಜ್ವಲವಾದವು.

ಸ್ನೇಹಳು ಭೇತಳಾಗಿ, ' ಇಲ್ಲ ' ಎಂದಳು.

' ಎಂದ ಮೇಲೆ ಎಂದೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೂ ಕೇಳಿದರಾದರೆ,
ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಗ ನೋಡಲು ಬಂದೀತು. ಅದಿರಲಿ, ಈಗ ನೀನು
ಮುಲಗು, ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ವಿಚಲಿತಳಾಗಿ, ' ಬೇಡ ಅಕ್ಕ, ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ? '
ಎಂದಳು.

' ನಿನ್ನ ವರನು ಈಗಲೇ ಬರಬಹುದು. '

' ಬಂದರೇನಾಯಿತು ? ಬಂದರೆ ಬರಲಿ. '

' ಇದೇ ಏನು ನಾನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು ? ಅದೋ
ಬಂದರು ! '

ಸ್ನೇಹಳು ವಿಚಲಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ' ಹತ್ತಿರ ಯಾರು ಇದ್ದರೆಂದು
ಕೇಳಿದರೆ ? '

ಸುಧೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿದಳು, ' ಬಿಂದಿ ಎಂದು ಹೇಳು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಏನೂ ಹೇಳಬೇಡ. ಅವರು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. '

' ಕೇಳಿದರೆ ? ಏ-ಅಕ್ಕಾ, ಹೇಳಿ ಹೋಗು--ಅಕ್ಕಾ--'

ಅವಳ ಅಕ್ಕ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ನುಹಲು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಸುರೇಶನು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದನು, ' ಯಾರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ' ಪತಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದರೆ ? ' ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆ.

' ಹೇಗಿರುವೆ ? ಮತ್ತೆ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಅವಳ ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದನು. ' ಇಲ್ಲ, ಹಣೆ ತಂಣಗಿದೆ ' ಎಂದು ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸುಂಗಿಸಿ, ' ನಾನು ಈಗ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಬಿಂದಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಜೋಗಲೇನು ? ' ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೆದರಿ ಕೇಳದ್ದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿ ನಿಶ್ಚಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ' ಬಿಂದಿ ದಾಸಿಯನ್ನೆ ? ಒಳ್ಳೇದು ಕಳಿಸು. '

ಸುರೇಶನು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಲೇ ಬೃಂದಾವಲೀ ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಳು. ' ಗಾಳಿ ಹಾಕಲೇ ? '

' ಬೇಡ, ನೀನು ಕೂಡು. ಮಾತಾಡೋಣ. ಅಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ಗೊತ್ತೆ ? '

' ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. '

' ಯಾವಾಗ ಬರುವರು ?-- ನೀನು ಆ ವರೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳು ಬಿಂದಿ. '

' ಏನು ಹೇಳಲಿ ? ಶ್ಲೋಕ ? '

' ಅಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಊರ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳು. '

' ನಮ್ಮೂರಿನ ಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ಏನಿದೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿ ? ಅದಕ್ಕಿಂತ ನಿಮ್ಮ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳು. ನೀವು ಕಲಕತ್ತೆಯ ಜನ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬೇಸರ ಬರುವದೇ ? ಇಲ್ಲ, ಸರಿಹೋಗುವದೆ ? '

‘ ಬೇಸರ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಬೃಂದಾವಲೀ---ಅಲ್ಲಿಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸರಿ ಎನಿಸುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರಾದರೂ ಯಾರು ? ಅಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆಸುವ ಹಾಗೆ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ’

‘ ಅವ್ವಾ ! ಅದೇನು ? ಅಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣ. ಜನರಿಲ್ಲವೆ ? ಇದೇ ಈ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟು ಜನ ಹೆಂಣು ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ತಾಯಿಯವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಮಾತುಕಥೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಇನ್ನೇಟು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು ! ’

‘ ಎಲ್ಲಿ, ನಾನು ಬಂದಮೇಲೆಯಂತೂ ನೋಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ ? ಅವರಿಗ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಇನ್ನಾರ ಬಳಿ ಬರಬೇಕು ? ಯಾರ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರು ಈಗ ಇದ್ದೆಲ್ಲದರಿಂದ ಮೈದೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ’

‘ ಯಾಕೆ ಮೈದೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ ? ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಬರಹೇಳು, ಅಂದರೆ ನಾನೂ ಅಕ್ಕನೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಆಡುವೆನು. ಅವರು ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ ? ’

ಬಿಂದಿಯು ಹೆಗಲು ಓರೆನಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಬಾರದೇನು ? ಕರೆದರೆ ಬಂದೇ ಬರುವರು. ’

‘ ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೀವು ಬಹಳ ಸೇರುವಿರಿ ಅಲ್ಲವೆ ? ಅವರು ನನಗೆ ಬಹಳ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆಂದಿ ಬಂದೀ ! ಅವರು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇ ಮನುಷ್ಯಳು ಅಲ್ಲವೇ ಬೃಂದಾವಲೀ ? ’

ಬಿಂದಿಯು ಆಗ ಸಾಡಂಬರವಾಗಿ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದಳು, ‘ ದೊಡ್ಡ ತಾಯಿಯವರ ಮಾತೇ ನೀವು ಹೇಳುವದು ಚಿಕ್ಕತಾಯಿ ? ಅವರದೇನು--- ಎಷ್ಟು ಬಲ್ಲಿರಿ ನೀವು ? ನಾವು ಅವರ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ತಂದದಿನ್ನಿಂದ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದ ಮಾತನ್ನು ಒಂದು ಬಾಯಿಂದ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ? ಯಜಮಾನರಿಗಂತೂ ಪ್ರಾಣದಂತಿದ್ದರು. ಅವರು ‘ ತಾಯಿ ’ ‘ ತಾಯಿ ’ ಎಂದು ಕರೆಕರೆದು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರದಾದರೂ ಯಜಮಾನರ ಮೇಲೆ ಅದೆಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ ! ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆ ಆರೈಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ’ ಈ ಬಗೆಯ ಮಾತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸಾಗಿತು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೂ ಅವಳ ಸುದೀರ್ಘ ವರ್ಣನೆ ಕೇಳಿ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಧೆಯು ತನ್ನೊಡನೆ, ಒಮ್ಮೆ ಅತಿ ಶಾಂತವಾಗಿ

ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣಳಾಗಿರುವದನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅತಿ ತೀವ್ರಳಾಗಿ ತೇಜಃಪುಂಜಳಾಗಿರುವದನ್ನೂ, ಮಗುವೊಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ನೀಸಂಪರ್ಕಗಳಹಾಗೆ ಇರುವದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ನಡುನಡುವೆ ಸ್ನೇಹಳು ಚಕಿತಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧೆಯ ಉದಾರ ಕರುಣಾಮಯ ಕಂಠಗಳನ್ನೂ ಸಲಿಗೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಹೃದಳಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಅವಚಿಕೊಳ್ಳುವದಾಗಿಸುವದು; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವಳ ಗಂಭೀರ ಭಾವನನ್ನೂ, ಕಂಠನಲ್ಲಿಯ ಅಸಹನೀಯ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವಳು. ಈ ಒಡಪು ಅವಳಿಗೆ ತೀರ ಹೊಸದು. ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೀಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಬಹುದೆಂಬುದು ಅವಳ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಮೂತು. ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅಸಂತುಷ್ಟರಾದರೆ ಬಹಳ ನೆಂದರೆ ಮುಖ ಮುದುಡಿಸಿಕೊಂಡೋ ಇಲ್ಲವೇ ಗಡಿಗಿಯ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೋ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತುಬಿಡುವದು ಎಂದೇ ಅವಳ ಎಣಿಕೆ. ಸಿಟ್ಟಾಗದಾಗಲೂ ಆದಂತು ಹೀಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವದು, ಅಥವಾ ಗಂಭೀರವಾಗಬೇಕಾದರೂ ಏಕೆ ಎಂಬುದು ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಿಲುವುದು. ಸುರೇಶನನ್ನುಳಿದು ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತನ್ನವಳೆಂದರೆ ಸುಧೆ. ಮಾವನವರು ಹೋಗುವಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಅವಳಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳ ದಯಾ, ಸ್ನೇಹ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಕಾರ್ಯಕೌಶಲ್ಯ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ಮಾವನವರು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನ ಗೌರವವನ್ನರಿತು ಅವಳನ್ನು ಕಂಡಂದಿನಿಂದಲೂ ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯನ್ನು ದೇವಿಯ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇಂಥ ದೇವತಾಸಮಳು ತನ್ನವಳೆಂದು ನೆನೆದುಕೊಂಡಾಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದ ಹಿಗ್ಗು. ಎಂದೇ, ಹೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಕೆಲಸವಿರಲಿ ಇರದಿರಲಿ, ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷನಿರ್ಭರಳಾಗಿ ಆಗಾಗ ಅವಳು ಕೂಗುವಳು--' ಅಕ್ಕಾ ' ಎಂದು.

ಅದರ ಶ್ರುತರನ ದೇಹಾಂತವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೇನು ? ನಿನ್ನೆ ಹಾಗೆ ನೇಪವಾಗಿದ್ದವಳು ಇಂದು ಇದೇನು ಹೀಗಿದ್ದಾಳೆ ! ಯಾಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅಕುಲಳಾದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಪತಿಗೆ ಅವಳು ಕಾರಣ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪತಿಯು ಗಂಭೀರ ಮುಖನಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನೇಹಳು ದಾರಿಗಾಣದೆ ತಾನೂ ನೀರವವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಬೇಸಿಗೆಯ ಮೋಡದಂತಹ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಬಳಸಾರಲು ಸಾವಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ಸ್ನೇಹಳು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಆಕ್ಕನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆರಿಯ-
ಲೋಸುಗ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯ ಇಂದಿನ ರೀತಿಯಂತೂ ಇನ್ನೂ
ಹೊಸದು. ಇಷ್ಟೊಂದು ಸ್ನೇಹವು ಅವಳಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಸ್ನೇಹಳು
ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ
ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತೃಪ್ತಿಯೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಂದಿಯ
ಬಾಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಾನವರ ಕಾಲದ ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು
ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಅವಳ ಮಾನಸಪಟಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಗೆಯ
ಚಿತ್ರವು ಅವಳಿಗೆ ಅತಿ ಸುಂದರವೆನಿಸಿತು. ಸುಖಮಯ, ಸ್ನೇಹಮಯ,
ಶಾಂತಿಮಯವೆನಿಸಿತು. ಸ್ನೇಹಳು, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು
ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ತಂದೆ ಮಗಳನ್ನು, ಮಗಳು ತಂದೆಯನ್ನು ಅಡೆಷ್ಟು
ಪ್ರೀತಿಸುವದಂತೆಂಬುದನ್ನೂ ಅವಳು ಆರಿಯಳು. ಎಂದೇ ಈ ಚಿತ್ರವು
ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ಸೊಗಸೆನಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಚಿತ್ರದ ಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತುವು
ತನ್ನ ಆಕ್ಕ ಸುಧೆ. ಸ್ನೇಹಳು, ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಆನಂದದಿಂದ ಉಬ್ಬುಬ್ಬಿ
ಹೇಳಿದಳು, ' ಆಕ್ಕ ನನ್ನನ್ನೂ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಬೃಂದಾವಲೀ. '

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸುರೇಶನು ಬರಲು ಸ್ನೇಹಳು ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ
ಸರಗಳೆದುಕೊಂಡಳು. ಬಿಂದಿ ತನ್ನ ವಾಕ್ಯಸ್ರೋತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬೀಸಣಿಕೆ
ಉರಿಸಿ ಎದ್ದುಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ಹಾಸ್ಯಮುಖದಿಂದ, ' ಇಷ್ಟೊಂದು
ಮಾತುಕಥೆ ಏತರ ಬಗ್ಗೆ ? ಬಿಂದಿಯ ಕೂಡ ಬಹಳ ಗೆಳೆತನ ಕೂಡಿದಂತಿದೆ
ಯಲ್ಲ ! ' ಸ್ನೇಹಳು ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆಯಿಂದ ಉತ್ಸುಕಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು,
' ನಮ್ಮ ಆಕ್ಕನ ಮಾತುಕಥೆ ಅಡುತ್ತಿದೆವು. ' ಸುರೇಶನು ಮೊದಲು ಮೌನ
ವಾದನು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಒಬ್ಬರ ಮಾತನ್ನೇ ಎತ್ತಿದರೆ ಉದಾಸೀನ
ವಾಗಿರುವದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುರೇಶನು ಕೇಳಿ
ದನು, ' ಕಥೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತೇನು ಅದು ? '

' ಅದು ಕಥೆಯಲ್ಲ. ಹೀಗೇ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು. ಆಕ್ಕ ಬಹಳ
ಒಳ್ಳೆಯವಳು ಅಲ್ಲವೆ ? '

ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, ' ನಾನು ಹೇಗೆ ಅದನ್ನರಿಯಬೇಕು ? ' ಎಂದನು.

' ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು, ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ ? ಆಕ್ಕನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ
ಸೇರಿಕೆ. ತಂದೆಯವರು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕ್ಕನಿಗೆ ಅವರು
ಮಾತಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. '

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಸುಮ್ಮನೆ ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಗೊತ್ತು ' ಎಂದನು.

‘ ಅಕ್ಕನ ತಂದೆ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಎಷ್ಟೊಳಸಲ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ತಂದೆಯವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವದೆಂದು ಮತ್ತು ಸಂಸಾರವು ವಿಶ್ವಂಖಲ ವಾಗುವದೆಂದು, ಅಕ್ಕ ಎರಡು ದಿನ ಕೂಡ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ’

ಸುರೇಶನು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದನು, ‘ ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ - ನೀನು ಎಷ್ಟೋ ಅಟ್ಟಂಬಟ್ಟಂಬಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡು, ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ದೇಶ ದೇಶಾಂತರ-- ’

ಸ್ನೇಹಳು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೇ ನಡುವೇ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟಳು, ‘ ಅಕ್ಕ ದಾಸದಾಸಿಯ ರನ್ನು ಸಹ ಪ್ರೀತಿಸುವರು. ಬಿಂದು ಅವೆಷ್ಟು ಹೊಗಳಿ ಹೇಳಿದಳು. ಮತ್ತು ಅವರಂತೆ ಸಂಸಾರದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಇಡಲು, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಜತನದಿಂದ ನೋಡಲು, ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಇನ್ನಾರೂ ಆರಿಯರು. ’

ಸುರೇಶನು ಹುಸಿನಗೆ ನಕ್ಕು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನನಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಹೆಚ್ಚು ಬಲ್ಲೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಯಾಕಂದರೆ ನಾನಂತೂ ತೀರ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ನೀನು ಹೇಗಿರುವೆ ಹೇಳು ನೋಡುವಾ? ಈಗೇನೂ ಜಾಡ್ಯವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ? ’ ಎಂದನು.

‘ ಇಲ್ಲ, ನೆಟ್ಟಿಗಿರುವೆ. ನೀನೇನು ವಿಪರೀತ ನೋಡಿದೆ? ’

‘ ಸಾಕು, ಆ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಏನು ಓದಿದೆ ನೋಡೋಣ? ’

‘ ಇಲ್ಲ ಆದಾಗದು. ಯಾರನ್ನು ವಿಪರೀತ ನೋಡಿದೆ ನೀನು? ’

‘ ಇದೇ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಾತು ಹೇಳಿದೆಯೆಲ್ಲ? ಮೊದಲು ಅವರು ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರು-- ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಂಠಿನಿಂದ ಈಗ ನೋಡುವದೆಲ್ಲ ವಿಪರೀತವೇ. ’

‘ ಕಂಠಿನಿಂದ ಏನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ? ಹೇಳಬಾರದೆ? ಹೇಳಲೇಬೇಕು ನೀನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಮುಖನೆತ್ತರೇ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಅವರು ಈಗಂತೂ ಯಾವುದನ್ನೂ

ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲ! ಸಂಸಾರದಿಂದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಸಂಸಾರವು ಬಹಳ ವಿಶ್ರಂಬಲವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಕಾಕಾ, ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದೇಳಲು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆ ದಿನ ಹೇಳಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ-

‘ ಆದರೆ—ಏನು ? ಅಕ್ಕ ಏನೆಂದರು ? ’

‘ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀನು ಹುಡುಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರೆ. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತಿಷ್ಟು. ಈಗ ಅವರೊಡನೆ ಯಾರದೂ— ಆರ್ಥಾತ್ ಸಂಸಾರದ ಯಾವ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದ್ದರೂ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡ. ’

ಸ್ನೇಹಳು ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಅವಳಿಗೆ ಒಡೆಯದ ಒಗಟವಾಗಿ ಹೋದಳು. ಆ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನದಿಂದ ತಳ್ಳಿ ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅದೇನೇ ಇರಲಿ. ಆದರೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾರೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು. ಸ್ನೇಹಳ ಮಾತು ಅವನಿಗೆ ಅತಿ ಅಸಂಗತವೆನಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ವ್ಯಂಗ ವ್ಯಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಇರಬಹುದು. ’

ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಉಜ್ವಿನ ಭರದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಮಾತು ಮುಂದರಿಸಿದಳು, ‘ ನನಗೆ ತಲೆ ನೋವೆಂದು ಅದೆಷ್ಟು ತಲೆಹಿಚುಕಿದರು. ಬಲು ಮೆತ್ತನೆಯ ಕೈ. ಮತ್ತು ಕೈ ಅದೆಷ್ಟು ತಂಪು! ಅವರ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ಮಲಗುತ್ತಲೇ ನನ್ನ ತಲೆನೋವು ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಬಹಳ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತಿ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗತೊಡಗಿದನು. ಇದೆಂಥ ರಹಸ್ಯ ಚಿತ್ರವು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ! ಇದು ‘ ಅರಬ್ಯ ರಾತ್ರಿಯ ’ ಕಥೆಯಂತಿದೆ ಕೇಳಲು! ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, ‘ ನಿನ್ನ ಕಂಠ-ಗಂತೂ ನನ್ನಂಥವನೂ ಸಹ ಬಹಳ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವವನೇ. ನಿನ್ನಂಥವಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ’

‘ ಯಾಕೆ ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಇಷ್ಟು ಮತಿಮೂಢಳೇ ನಾನು ?—ಒಳ್ಳೇದು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ ? ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು. ’

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಗಂಭೀರನಾದನು. ಆ ಮೇಲೆ ಸಪೇಮ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಗಲ್ಲಗಳೆರಡನ್ನು ಹಿಚುಕಿ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದನು, ' ಇದೇನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಂತಿದೆ? ಮಾತಾಡಲೂ ಕಲಿತು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. '

' ನಾನು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಆರಿಯೆನೆ? ನಾನಿಷ್ಟು ಪೆದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದೆಯೋ ನೀನು? ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ - ಅಕ್ಕನೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವಳು. '

' ನಿನ್ನಂಥವರೇ ನಿಜವಾದ ಸುಖಿಗಳು ಸ್ನೇಹಾ! ನಿನಗೆಂದೂ ದುಃಖವಾಗುವದಿಲ್ಲ ನೋಡು. '

' ಯಾಕೆ? '

' ಆತಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ ನೀನು. '

' ಮತ್ತೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವೆಯೋ? ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ ನೋಡು ಇಲ್ಲವೋ ನೀನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ನಿಲ್ಲು. ಡಾಂ, ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು-ಅಕ್ಕ ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತುಸು ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದಾರೆ. '

ಸುರೇಶನು ಗಹಿಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದನು, ' ನಿಜವಾಗಿಯೂ? ಏನೇ ಆಗಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಅಪಿಷ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ ನೋಡು. ಇನ್ನು ನೀನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಯಿತು. '

' ಕೇವಲ ಚೇಷ್ಟೆಯೇ ನಿನ್ನದು. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಕ ನೀನಿಗೆ ಹಾಗೇಕೆ ಹೇಳಿದರು, ಹೇಳಬಲ್ಲೆಯೋ?—' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಅವಳಿಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು—ಸುಧೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಏನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಳೆಂಬುದು. ಒಂದು ದಿನವೂ ಅವಳು ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಾತು ನಡೆಸಲಿಲ್ಲ! ಇದರಿಂದ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅವಳ ಉತ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕೇಳಿದನು, ' ಏನು ಹೇಳಿದಳು? '

ಸ್ನೇಹಳು ಭೀತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಇನ್ನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ ಕೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಹುದು. '

' ಸಿಟ್ಟಾಗುವದೇ ಸರಿ. ಅವರು ನನಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲ ಒಂದಿನ್ನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ನನಗೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ನೀನು ಅವರ ಮಾತನ್ನಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಅಡುವೆಯೆಂದೂ ತೊರಲೊಲ್ಲದು. '

ಸ್ನೇಹಳು ನಡುವೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿದಳು, ' ಅಲ್ಲ, ಹಾಗಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ ನಿನಗೆ ಏನೂ ಅಂದಿಲ್ಲ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನೇ--'

ಸುರೇಶನು ಬೇಸರ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಇನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡು ಸ್ನೇಹಾ, ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನಗಂತೂ ಬೇಜಾರವಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಒಂದೆರಡು ಮಾತಾಡುವುದಾದರೆ ಅಡು. * ಒಂದು ಹಾಡು ಬೇಕಾದರೆ ಹಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. '

೧೨

ಸುರೇಶನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾಲೀಪದನನ್ನು ಕರೆದು ಸಂಸಾರದ ಭಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ಕಾಲೀಪದನ ಕಾರ್ಯಕೌಶಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಅಗಾಧ ವಿಶ್ವಾಸ. ಕಾಲೀಪದನು ಬಂದು ಯಜಮಾನನ ಶಾಲಕನೆಂಬ ತೀವಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಜಾಲವನ್ನು ಪಸರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇವರ ಫಲವಾಗಿ ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆಳುಹೋಳುಗಳು ಅಪ್ಪರಿಷ್ಟರು ಅತಿ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾಗಿ ಹೋದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕಾಲೀಪದನು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯ. ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಯಣ ಮತ್ತು ಕತ್ತರಿಯ ಪೇಚಿನವ.

ಒಳಗೆ ಹೀಗೆ ಗೊಂದಲವಿರಲು, ಒಂದು ದಿನ ಸುಧೆಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂತು- ವೃದ್ಧ ದಿವಾಣನು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸುರೇಶನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಕಾರ್ತೀವಾಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನೆಂದು. ಸುಧೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಡ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸುಧೆಗೆ ನಾವಿಕನಿಲ್ಲದ ಹಡಗ ಇನ್ನು ಮಣುಗಲು ತಡವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎನಿಸತೊಡಗಿತು.

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತೋಚದಾಗಲು ಕಾಲೀಪದನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದನು. ಅವನು, ' ಹೆದರಿಕೆ ಏತರದು ? ನಾನಿದ್ದೇನೆ. ಹಳೆಯ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಿಕ್ಕುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಿಂದ ಅವರ ಉರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಹೋಗಿದೆ ' ಎಂದನು.

ಸಂದಿಗ್ಧ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸುರೇಶನು ' ಅದೂ ನಿಜವೇ ' ಎಂದನು. ' ಆದರೆ ಮರುದಿನ ಮಂಜಾನೆ ಕಾಲೀಪದನು ಬಂದು ದೂರು ಹೇಳಿದನು. ' ತಾನು ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರಲು ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಪ್ರತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡ ವಧುವಿನ ಹೆಸರಿನ ಪತಾಕೆಯು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಸುತ್ತಿವೆ. ಸಮಸಾ ಇಂದು ದೊಡ್ಡ ವಧುವಿನ ಸಂಸಾರದ ಸಮಸ್ತ ಭಾರವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದವು ಲೆ ಇನ್ನು ನನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಲ್ಲಿ ? '

ಆದರೆ ಈ ಅವೇದನದ ಫಲವು ವಿಪರೀತವಾಯಿತು. ಸುರೇಶನು ಕೇಳಿ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ನನ್ನವಾಗಿಯೂ ? ಅವರು ಭಾರವಹಿಸಿರುವರೆ ? ಆ ಬದುಕಿಕೊಂಡೆ. ಗಂಡಸರಿಗೆಲ್ಲ ಗ್ರಹಸ್ಥಾಲಿಯ ಜಂಜಾಲ ಬಗೆದರಿದೀತೆ ಕಾಲೀ ?-- ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಹೊಸ ಮನುಷ್ಯ. '

ಕಾಲೀಪದನು ಮನದಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವೇ ಮಾತು ? ' ಎಂದನು.

ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕುಚಿತನಾದನು. ಅವಳು ಅಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ನೀನು ಹೊಸಬ. ಇಲ್ಲಿಯದನ್ನು ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಏನೂ ಅರಿಯೆ. ಆದರೂ ನೀನು ನಮ್ಮವನು. ನೀನು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ದಿವಾಣನ ಅಧಿಕಾರ ತೆಗೆದುಕೊ. ಏನಾದರೂ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೆನಿಸಿದಾಗೆಲ್ಲ ನಾನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ತಂದೆ ಮತ್ತು ಕಾಕಾ, ನನಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲ ಬಲ್ಲೆ. '

ಬಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧಿಕಾರದ ಕೆಳಕೆ ತಾನು ದಿವಾಣನಾಗುವದೆ ? ಕಾಲೀಪದನು ಮತ್ತೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಸುರೇಶನು ಅತ್ಯಧಿಕ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ, ಅನಂದಿತನಾಗಿ ಮತ್ತು ತುಸು ಬಚ್ಚಿತನೂ ಆಗಿ, ' ಹಾಗಾದರೆ ಕಾಲೀ ನಿನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸುಧೆಯೂ ಕಾಲೀಪದನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು, ' ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹೇಳು- ' ಎಂದು.

ಕಾಲೀಪದನು ತಲೆಬಾಗಿ ' ಇಲ್ಲ ' ಎಂದನು. ಆದರೆ ಮನದಲ್ಲಿಯೇ, ' ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಸು ಕಡಿನೆ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯ ' ಎಂದು ಕೊಂಡನು.

ಸುಧೆಯು ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಕಾಲೀಪದನೂ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕಂದು ಹೋದನು. ಸುಧೆಯ ಈ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪರಿನರ್ತನದಿಂದ ಸುರೇಶನು ಚಕಿತನಾಗಿ 'ಇದರರ್ಥವೇನು ?' ಎಂದು ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಸಂಸಾರವು ಮತ್ತೆ ಸುನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿ ಸಾಗತೊಡಗಿತು. ಕಾಲೀಪದನು ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಕೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸುಧೆಯು, ಆಯಾಚಿತವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಾಲೀಪದನು ಸಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಈಗ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಉಜುಪು ತೊಡವು ಕೊಡಲುಮಾಡಿ ಗೃಹಯೋಜನೆಯ ಪರ್ಯಂತ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ರುಚಿಯ ವರಿಚಯವಿದೆ ! ಹೊಸ ಹೊಸ ಶಿಲ್ಪಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲ, ಹಿಡು ಬರೆಹದಲ್ಲಿ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ಚಿಕ್ಕತ್ತಾ ದಾನಮಾಡಿ, ತಾನು ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುತ್ತ ನಡುನಡುವೆ ತನ್ನ ಬಂದೂಕಿಗೂ ಕೆಲಸ ಕೊಡಲೆಂದು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ಇನ್ನುಳಿದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅವನು ಕುಳಿತಾಗಲೆ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಿಂದ ತುಸು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸಿಗಬೇಕಾದರೆ. ಸುಧೆಯು ಸಹ ಸುರೇಶನೊಡನೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸ್ನೇಹವರ್ತನಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳ ಬಳಿ ಅವಳು ಬೀಸಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಅವನ ಬಳಿ ಇರುತ್ತಿಲ್ಲ. ತುಸು ಕುಂತಿತ್ವವಾಗಿರುವಳು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವಿಶ್ವಂಖಲತೆ ತೋರಿದರೆ ಸುರೇಶನೊಡನೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನಿಸಿದರೆ ಅವಳು ಅಕುಂತವಾಗಿ ಅವನೊಡನೆ ವಿಚಾರ ವಿನಿಯಮ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರದ ಯಾಗೂ ಸ್ನೇಹಳ ಸಮಾಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಹೊತ್ತು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲ ದಿನದಿನ ಉನ್ನತಿಯೇ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಸಾರದ ಉಚ್ಛ್ರಂಖಲ ಗತಿಯನ್ನು ನಿಪುಣ ಕರ್ಣಧಾರನಂತೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಸ್ನಿಗ್ಧದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸ ಬಲ್ಲವಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವರಾರು ? ಸುರೇಶನು ಈಗ ಸುಧೆಯನ್ನು ಅತಿ ಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಯು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದರೂ ಈಗ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಕುಂತಿತನಾಗುವನು.

ಮುಧ್ಯಾನ್ತದ ವಿರಾಮಸುಖದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತು ಸುಧೆಯು

ಇಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತು ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು. ಬದಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಅರಳದ ಹೂವಿನಂತಿದ್ದ ಕೂಸೊಂದು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಾಯಿತು, ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಲಾಭವಾಗಿದೆ.

ಸುಧಾ, ' ಇನ್ನು ನನ್ನಿಂದಾಗದು ಸ್ನೇಹಾ, ಇದಿಷ್ಟು ನೀನೇ ತುಂಬು ' ಎಂದಳು.

' ನನ್ನಿಂದ ಆಗದು. ನಾನು ತುಂಬಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. '

' ನೆಟ್ಟಗಾಗದೇನು ? ಮಗು ಎದ್ದಿದೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ-ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. '

' ಆಃ, ತುಸು ಅಳಲಿಬಿಡು ಅಕ್ಕಾ, ಮುಗಿಯಬಂದಾಗಲೇ ಇಲ್ಲದ ಅಲಸ್ಯೆ ನಿನ್ನದು. '

ಸುಧೆಯು ಮಗುವನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಮುಸುಗೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೂ ತುಂಬುವದಿಲ್ಲ ' ಎಂದಳು.

' ಒಳ್ಳೇದು ಇಟ್ಟುಬಿಡು. ನಾಳೆ ತುಂಬಿದರಾಯ್ತು. ಮಗುವಿಗೆ ತುಸು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡು, ನೋಡುವಾ. '

' ನನಗಾಗಿ ನಿನ್ನದು ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಅದೇಶವಿದ್ದದ್ದೇ. '

' ಒಳ್ಳೇದು ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ, ಹೋಗು, ನಿನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗು. '

ಸ್ನೇಹಳು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟಳು. ನಕ್ಕು, ' ಹಾಂ, ಹೀಗೋ ? ಅಪರು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ-- ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯೂ ಮುಗುಳು ನಗೆ ನಕ್ಕು ' ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿಯಂತೂ ಈ ಹರಿಣಿಯನ್ನು ತಂದರು ಮನೆಗೆ; ಈ ಸಲ ಇನ್ನೇನು ಹಿಡಿದು ತರುವರೋ ? ' ಎಂದಳು.

' ಅಂದರೆ ನಾನು ಹರಿಣಿಯೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಸಲ ಒಂದು ಹುಲಿ ಹಿಡಿದು ತರಬಹುದು. '

ತನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಸ್ನೇಹಳು ತಾನೇ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗತೊಡಗಿದಳು. ಸುಧೆಯು ತುಸು ಗಂಭೀರಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಹುಲಿಯಂತೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ, ಒಂದು ತೋಳವಾಗಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. '

ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಇಂಗಿತ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ' ಹುಲಿ ? ಓ--ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಿ ಶಾಲೆ

ಯೊಳ್ಳೆಗಿನ ಹುಲಿಯೇನು ? ಆದರೆ ತೋಳವೇಕೆ ? ಆ ಹುಲಿಯಂತೂ ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಜೀವಜಂತುಗಳನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ದೇವರು ತೋಳವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ? ’

‘ ಅದನ್ನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿರಿಸಿದೆಯೆಂದು ಪರಿಣಾಮ— ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಬೇಟೆಗಾರನ ಗೋಣು ಮುರಿಯುತ್ತಿತ್ತೇನೋ ? ’

‘ ಆದರೆ ಆ ಹುಲಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಬೇಟೆಗಾರನು ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೊಂಡ ಹುಲಿ. ’

‘ ಆದೂ ನಿಜ ’ ಎಂದು ಸುಧೆಯು ಮಗುವನ್ನು ನೈವೊದವತೊಡಗಿಹಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಅಲಸ್ಯದಿಂದ ಮಲಗಿ, ‘ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲದು ಅಕ್ಕಾ ! ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಬೇಟೆ ಮುಗಿದರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ’ ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು, ಮಲಗಿದ ಮಗುವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲ ಮಲಗಿಸಿ, ‘ ಏನೂ ಈಗೇನು ? ಮೊದಲು ಸಂಜೆಯಾಗಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದು ಕಕ್ರಾಂತವಾಗಲಿ, ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪಿಡಲಿ, ಅಮೇಲೆ ಅಲ್ಲವೇ ಬರುವದು ? ’

‘ ನೋಡು ಅಕ್ಕ, ಅದು ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ತುಸು ಬೇಡವೆನ್ನುವದಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ’

‘ ಒಳ್ಳೇ ನರಿಯಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಹೇಳಿದೆ—ನಾನಂದರೆ ಹಾಕಿದ ಗೆರೆ ದಾಟುವದಿಲ್ಲ ನೋಡು ! ’—ಎಂದು ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಹೆಣೆಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಳು. ಈ ಸಲ ಸುಧೆಯ ಕೊನೆಯ ಮಾತಿನ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಸ್ನೇಹಳು ಒಳಬಳಗೇ ದುಃಖಿತಳಾದಳು. ಆದರೆ ಏನು ಹೇಳುವವೆಂದು ಉತ್ತರ ತೋಚದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನಾದದ್ದು ನೋಡಿ ಸುಧೆಯು ನಗುತ್ತ, ‘ ಸಿಟ್ಟಾದೆಯಾ ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ನೀನು ನಡುವನದುವೆ ಒಗೆ ದುಃಖಕೊಡುವ ಒಂದೊಂದು ಮಾತನ್ನೇಕೆ ಆಡುವೆ ಅಕ್ಕ ? ’

‘ ಯಾಕೋ ? ಅದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಸ್ನೇಹಾ ! ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಗಳಗಂಟೆ. ’

‘ ನಾನು ಹಾಗೆಂದೆನೆ ? ’

‘ ఆన్నదిద్ద రూ నోడెడువదిల్లవేను ? ఇదోడె నిన్నోడెనేయంతూ ఈగ నడదే ఇదే. అల్లదే నాను సంణవళిరువాగ నన్న తండేరు కూడ దేగే జగళాడుత్తిదే కేళు. ’

‘ నిమ్మ తండే ! బళ్ళేదు ఆక్కా, నిమ్మ తండేయ మనగే హోలెగలు నిన్న జీవ హాతొరేయువదిల్లవే ? ’

‘ ఇల్ల. ’

‘ ననగే తండేయిద్దర, నన్న జీవ మాత్ర హాతొరేయిత్తిత్తు ఆక్కా. ’

‘ దేళిదేనల్లవే నాను ఐనోడె ఒండు బగేయ మనుష్కళేండు ? ఈగ జగళద మాతు దేళుత్తేనే కేళు. ’ స్నేహళిగే దుఃఖి కేట్టేద్ద వాగి అనుతప్తళాద సుధేయ మూతిగే బంణ బళేదు అవళ క్లిష్ట మస వన్ను ఆరళేసలు యత్తిసిదళు. అనందద భరదల్ల స్నేహళు బిద్దు బిద్దు నగతొడగిదళు.

‘ ఐను ? ఐనాగిదే—ఇష్టకే సగే— ఇబ్బ రూ సావరిసికొండు నోడెడుత్తారే— సురేశ! స్నేహళు ఎద్దు కుళతు, ‘యావాగ బండే?’ ఎండళు.

‘ తుసు నోదలు. ఇష్టు నగేయ కారణవేను ? దూరదండలె నగే కేళిసుత్తిత్తు. ఓగిన విషయవే ? ’

‘ అదు ఓగే ఒండు మాతు కేళి. అక్క సళునేయేకే ? ’

‘ ఊట బేడవే ? ’

సురేశను, ‘ అదు ఇదు సాకష్టు తిందిదేనే, ఈగ ఇన్నేసు ఊట మాడువదిల్ల ’ ఎండను.

‘ దాగాదరే ఇన్నేను —కూడు ఆక్కా. ’

స్నేహళు మత్తు సురేశను ఓగే మాతుకళయోడుత్తిద్దాగ సుధేయం ఎంచూ కూడుత్తిరలిల్ల; మత్తు ఆవరాదరూ ఒత్తాయపడిసలు సాదసగోళుత్తిద్దిల్ల. కేల సమిషగళ ఓండయే సుధేయ ఒండు ఆతకిరత మాతినింద స్నేహళు వ్యభితళాగి హోలెగిద్దళు. ఈగ అవళ అసురొధవన్ను సిరాకరిసి మత్తే అవళ మనస్సిగే నోలెవు కేడువదు

ಸುಧೆಗೆ ಸರಿದೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು-- ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ವೈಮರೆತು ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು. ಸುರೇಶನು ಕೂಡ ದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅವನಿಗೂ, ' ಕೂಡಬಾರದೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯ ಪೀಕಲಾಟವನ್ನು ಸುರೇಶನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಎಂದೇ ಅವನೂ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಸ್ನೇಹಳ ಮಾತಿಂದ ಸಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಸುಧೆಯು ಮಲಗಿದ ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೊಡೆಯ ನೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಳು.

' ಏನು ಬೇಟಿಯಾಡಿದೆ ? ಆಕ್ಕ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು ತೋಳ ಹಿಡಿದು ತರುವಿಯೆಂದು. '

' ತೋಳ ! '---ತುಸು ನಕ್ಕು ಸುರೇಶನು ಕೇಳಿದನು, ' ಅದು ಹೇಗೆ ? ತೋಳವೇಕೆ ? '

' ನಾನೇನೋ ಹರಣಯಂತೆ ? ಪಂಜರದ ಮಲಿಯು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹಿಡಿದರೆ ! ಅದಕ್ಕೇ ತೋಳವು ನಮಗೆ ನಿಜ್ಜಲಕ ಕೊಡುವಂತೆ ! '

' ನೀನು ಹರಿಣಿ ಮತ್ತೆ ನಾನು ? ವರಾಹ ಗಿರಾಹವೇನು ? '

' ನೀನಂತೂ ಬೇಟೆಗಾರ. '

' ಒಳ್ಳೇದು, ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆ ಪಂಜರವಲ್ಲನ ಮಲಿಗೆ ಹೆದರುವವೇಕೆ ? '

ಇದೇನು ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟೆಂದುಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ತ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟಳು, ' ಇಲ್ಲವಿಲ್ಲ, ಆ ಮಾತಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳು ಒಂದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ತಿಳಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಬೇಟೆ ಏನು ತಂದುದಾಯಿತು ? '

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಉಬ್ಬಿ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಸುಧೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ' ಕೆಲ ಹಂಸಗಳು ಮತ್ತು ಪಾರಿವಾಳಗಳು. ನೋಡುವೆಯಾ ? '

ಸುರೇಶನ ಈ ಅಸಂಕೋಚವಾದ ನೋಟದಿಂದ ಸುಧೆಯು ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ' ಇಲ್ಲ, ಅವೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಸೇರುವದಿಲ್ಲ; ಆಹಾ, ಅವುಗಳದೇನು ದೋಷವೆಂದು ಅವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆ ? '

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಎದ್ದು ಸಂತಳು. ' ಎದ್ದೆಯೇಕೆ ಆಕ್ಕ ? ಬರಬಾರದೇ ಹೆಣಿಗೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸೋಣ. '

' ನೀನು ಮುಗಿಸು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲಸವಿದೆ--'

ಸುಧೆಯು ಮಾತು ಮುಗಿಸುವ ಮುನ್ನವೇ ಸುರೇಶನು ಎದ್ದು ಹೋಗು
ಲನುವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು, ' ತುಸು ವಿಶ್ರಮಿಸಬೇಕು— ವೈಯಲಿ ಬಹಳ
ನೋಯುವದು. ' ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಸುಧೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂದರಿತೆ-
ಸುರೇಶನು ಹೊರಟು ಹೋದನೆಂದು ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು.

ಸ್ನೇಹಳು, ' ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟಿರ, ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತಿರಲೇ ? ' ಎಂದಳು.

' ಬಾ ಹಾಗಾದರೆ ಹೆಣೆಗೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸೋಣ. '

' ಅದೇ ಒಳ್ಳೆದು ಬಾ. ' ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ತುಸು
ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೂಸು ಆಳುತ್ತಿರಲು ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳ ಕೈಯಿಂದ ಹೆಣೆಗೆ
ಯನ್ನು ಕಸಿದು ಹೇಳಿದಳು, ' ನೀನು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊ, ನಾನೆಲ್ಲ ಇದನ್ನು
ಮುಗಿಸಿ ತರುತ್ತೇನೆ. '

' ನಾನು ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಬೇಕೇನು ? '

' ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ?— ಅತ್ತ ಹೋಗಬಾರದೆ ? '

' ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. '

' ಚೇಷ್ಟೆಯಿಲ್ಲ— ಹೋಗು, ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನೋಡು.
ಅಲ್ಲದೇ ಊಟದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು ಮತ್ತೆ. '

' ಆಗಲಿ ' ಎಂದು ಸ್ನೇಹಳು ಎದ್ದು ಹೋದಳು.

ಹೆಣೆಗೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿ-
ದಳು. ತನ್ನ ಈ ವಿಧವಾದ ವರ್ತನದಿಂದ ಸುರೇಶನನ್ನೇಕೆ ತೊಂದರೆಗೀಡು
ಮಾಡುವದು ? ತನ್ನ ಈ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಸುರೇಶನೊಂದಿಗಿದ್ದ ತನ್ನ
ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿದಂತಾಗುವ
ದಿಲ್ಲವೆ ? ಸುರೇಶನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತೊಡೆದುಹಾಕಿರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು
ಅವನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜಾಗರಿಸುವುದು ತೀರ ನಾಚಿಗೆಗೇಡು. ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ
ಸ್ನೇಹಳ ವತಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಗಾಢಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು
ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೇ ? ಸ್ನೇಹಳದು ಬಹಳ ಸರಳ ಮನಸ್ಸು. ಅವಳ ವತಿ
ಯೊಡನೆ ತಾನು ತುಸು ಅತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಇರುವವನ್ನು ನೋಡಿದರೂ
ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗುವಳು. ಅಂಥ ಸ್ನೇಹಳ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಅವಳ ವತಿಯ
ಮನದಲ್ಲಿ, ಲಜ್ಜೆ ಅಥವಾ ಅನುತಾಪದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಬೇರೆ ಭಾವನೆ

ಸುಳಿಯಗೊಡುವದು ಸುಧೆಯ ಅಮಾರ್ಜನೀಯ ಅವರಾಧವೆ ಸೈ. ಸುರೇಶನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ, ತೋರಿದ ಅವಜ್ಞೆಗೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ಸೇದಾದರೂ, ಆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸ್ನೇಹಳ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತಿಯಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದೇಕೆ? ಸ್ನೇಹಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲವೆ? ಅಕ್ಕನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಏಕೆ ತಾನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ? ಈ ದುರ್ಬಲತೆಯು ತನ್ನ ನ್ನಂದಿಗೆ ಬಿಡುವದು?— ಸುಧೆಯು ಹೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಖಾದ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಾಟಿನೊಂದಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಸ್ನೇಹಳ ಶಯನಗೃಹದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿವತ್ತಾಗಿ ಬಳಗಿದ್ದವರು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ನೇಹಳು ಮಗುವನ್ನು ಮಡಲಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪತಿಯ ಎದೆಗಾತು ಕೂತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ಪರ್ಯಂಕದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧಶಾಯಿತನಾಗಿ ಕುಳಿತು ನಡುನಡುವೆ ಉಭಯತರನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿವಾನ.

ಸುಧೆಯು ನೀಶಬ್ಧವಾಗಿ ಸುಂದು ಬಂದಳು. ಇಂದಿಬಂದ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೇ ಅತ್ತೀಯಂಥ ವ್ಯವಹರಿಸುವದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ— ಎಂದೇ ದೇವರು ಅವಳಿಗೆ ಇಂಥ ಪರೀಕ್ಷಾವ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಂದೊದವಿಸಿದನೇ? ಒಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆ ಕಿತ್ತಲೊಲ್ಲವು.

ಆದರೆ ಅವಳ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯೂ ಸಂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಜೀವನದ ಪ್ರಧಾನ ಯೌವನದ ಅಕುಲ ವಾಸನಾ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಪರಾರ್ಥ ಪರತೆಯ ದೀಪ್ತೋಮಾನಲದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮವಾಗಿಸಿಯೂ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಇಷ್ಟು ಸಹ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಜೀವನದ ಸ್ನೇಹ, ಪ್ರೇಮ, ಆಶಾ, ತೃಷ್ಣ ಇಷ್ಟೊಂದು ಗರಲಸಮಭಾವಗಳನ್ನು ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ನುಂಗಿ ಕುಳಿತ ಅವಳ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಕರಿಣ ಪ್ರಾಣವು ಇನ್ನೂ ಇಷ್ಟು ದುರ್ಬಲವೆ? ಆದಾಗದು, ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲೇಬೇಕು.

ರುದ್ಧಕಂಠವನ್ನು ಸರಿಸಡಿಸಿಕೊಂಡು ' ಸ್ನೇಹಾ ! ' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ವಿಚಲಿತಳಾಗಿ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಎದ್ದು ನಿಂತು, ' ಯಾರು, ಅಕ್ಕ ? ' ಎಂದು ಮಗುವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದಳು. ಅಸುಮಯದಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಾಟು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ ಸುರೇಶನೂ ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಅವಸರವಸರದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಮಗು ಚೀರಿ ಅಳತೊಡಗಿತು.

ಸುಧೆಯು ಅತ್ಯಂತ ವಿಪದ್ಗ್ರಸ್ತಳಾದಳು. ಮೊದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೇ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಈ ವಿಸ್ಮಿತಭಾವವು ಅವಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಅಪದಸ್ಥಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಅದರೂ ಸುಧೆಯು, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸ್ಥಿರಳಾಗಿ, ಅತಿಕಷ್ಟದಿಂದ ತಾಟನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಮೌನಮುಖದಿಂದ ನಕ್ಕು, ' ಊಟದ ಮಾತು ಮರೆತು ಹೋಯಿತೆ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ' ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ, ಅದರೆ ಉಣ್ಣೆ ಲು ಒಲ್ಲರಂತೆ-ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ' ಎಂದಳು.

ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮಗುವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆತ್ತಿ ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಮೃದುವಾಗಿ ಸುಧೆಯು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಊಟದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ನೀನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿ ನೋಡು. '

ಸುರೇಶನು ಅವಸರವಸರವಾಗಿ, ' ಉಣ್ಣುವೆ, ಹಸಿವೆಯಿರಲಿಲ್ಲ—ಅದಕ್ಕೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆನು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸುರೇಶನು ತನ್ನ ಪೇಚಾಟವನ್ನು ನೋಡನೊಲ್ಲನೆಂದು ಸುಧೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುರೇಶನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಸುಧೆಯು, ' ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ಹಸಿವೆ ಎನಿಸುವದು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡದೇ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಸ್ನೇಹಳು ಬೀಸಣೆಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ನೋಡಿ, ' ಬೇಡ ಬೇಡ, ಅದೇನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ' ಎಂದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯ ಸೊನ್ನೆಯರಿತು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಬೀಸಣೆಕೆ ಬೀಸತೊಡಗಿದಳು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಳು, ' ಹಸಿವೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ ? ' ಎಂದಳು.

' ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರೆ ಹಸಿವೆಯೆನಿಸುವದೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜವೇ. '

ಅದರೂ ಸುಧೆಗೆ ಚಿನ್ನಾಗಿ ಮೈಚಳಿಬಿಟ್ಟು ಮಾತಾಡುವದಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಅನ್ಯಮನಸ್ಸಳಾಗಿ ಮಗುವಿನೊಂದಿಗೆ ಆಟವನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ನೇಹಳು, ' ಇನ್ನಷ್ಟು ಏನಾದರೂ ಬಡಿಸಲೇ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ಇನ್ನು ಸಾಕು. '

ಸುಧೆಯು, ' ಹಸಿವೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಉಣ್ಣೆ ಲು ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ' ಎಂದಳು.

ಆದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕನು. ಸುಧೆಯ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳಿದನು, ' ಆದು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಲಕ್ಷಣ. '

ಸ್ನೇಹಳು ನಕ್ಕು, ' ನೀನು ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೆಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಿ ? ' ಎಂದಳು.

' ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? ಉಣ್ಣುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಷ್ಟು ಉಂಡೆ ! '

ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ, ' ಊಟ ಹತ್ತಿರ ಬಂತೆಂದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ--' ಎಂದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು, ' ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಲಸ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು - ಇಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ! ' ಎಂದಳು.

' ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವೆ ? ಅಧ್ರುವದ ಬೆನ್ನು ಯಾರು ಹತ್ತುವರು ? ಆದರೆ ಧ್ರುವವಿದ್ದದ್ದು ತಾನಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಾಗ ಆದನ್ನು ಅನಾದರ ಮಾಡುವವನೇ ಬುದ್ಧಿಹೀನ. '

ಸುಧೆಯು ಈ ಸಲ ಅತ್ಯಂತ ಸವಜ ಭಾವದಿಂದ ಸುರೇಶನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಾಸ್ಯ ಮುಖದಿಂದ, ' ಆದರ ಅರ್ಥದಷ್ಟಾದರೂ ಮುಗಿಸಿದರೆ ಆ ಮಾತು ಮುನ್ನಿಸುವೆ '---ಎಂದಳು.

' ಒಳ್ಳೇದು ' ಎಂದು ಸುರೇಶನು ಹಾಕಿದ್ದೆಲ್ಲ ಉಂಡು ಮುಗಿಸಿದನು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಬಂದು ಎಂಜಲ ಗೋಮಯ ಮಾಡಿ ಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ತೊಂಬಲ ಆಗಿಯುತ್ತ ಒಂದು ಖುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಸ್ನೇಹಳು ಟೀಬಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಈಗ ಸುಧೆಗೆ ಏನು ನೆನಪು ಹೇಳಿ ಹೊರಬೀಳಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಹೊಲೆಯಲೊಲ್ಲದು. ಅಂತೂ ಒಂದನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು, ' ಸ್ನೇಹಾ, ಕೂಸಿಗೆ ಹಾಲು ಹಾಕಿದ್ದೀಯಾ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

' ಇನ್ನೂ ಹಾಕುವ ಹೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ. '

' ನಿನಗೆ ಹೊತ್ತುಗಿತ್ತು ಬಹಳ ಗೊತ್ತು ನೋಡು ! ಕೂಸು ವಸಿದಂತಿದೆ. '

ಕೂಸಿನೊಂದಿಗೆ ಸುಧೆಯು ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಳು, ' ಅಕ್ಕನಿಗೆ ನೆನಪೇನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಕೂಸು ಈಗ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹೋದಳು. '

ಸುರೇಶನು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು, ' ಏನು ಆಲೋಚಿಸುವೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಜಡಿತಕಂಠದಿಂದ, ' ಆಲೋಚನೆಯೇನು ಬಂತು ? ಯಾಕೋ ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಹಾಲುಸಕ್ಕರೆ ಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ! ಹೀಗೆ ಎಂದೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ ! '

' ಅವರು ಹಾಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ? ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಷ್ಟು ಸಲಿಗೆ ಯಿಂದಿರಲಿಲ್ಲ ನಿಜ. '

' ಒಳ್ಳೇದು ಸ್ನೇಹಾ, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಮನುಷ್ಯಳು, ಅಲ್ಲವೇ ? ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ಇರುವಳು ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲ. '

' ತಿಳಿಯುವಂತಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ನಾನಂತೂ ಅವರನ್ನು ಅನುದಿನವೂ ಹೀಗೇ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಮೊದಮೊದಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಪರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ನಿಜ. ಆಗ ನಾನು ಹೊಸಬಳೆಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ನೀನಂತೂ ನನಗಿಂತಲೂ ಪರನಂತೆ ಇದ್ದೆ. '

ಸುರೇಶನು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು, ' ನಾನೂ ಹೊಸಬನಲ್ಲವೆಂದು ? ನನ್ನೊಡನೆ ಎಂದಿನ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಗಂಭೀರಳಾಗಿ ಏನನ್ನೋ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ, ' ಅನ್ಯಾಯವೇನು ಅವರದೆ ? ಅವರ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ನಿನ್ನ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ಆಳೆದು— ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಲೇ, ಸುರೇಶನು ಒಡನೆಯೇ ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಎದೆಗೆಳೆದುಕೊಂಡು, ' ಸಾಕು ಸಾಕು ಗುರುಗಳೇ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ— ಆ ಅನ್ಯಾಯದ ಫಲವು ಇದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಅದರಿಂದ ಅನುತಪ್ತನಲ್ಲ ' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕು, ' ನೀನು ಅತಿ ಕೆಟ್ಟವನು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಹೊರಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಾತು ಒಳಗೊಳಗೆ ಎಂದೂ ಕುಟುಕುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ? ಸುಧೆಯು, ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಅಕ್ಕತ್ರಿಮು ಸ್ನೇಹದಿಂದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಎನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಅವಿಚಾರವೆಷ್ಟು ಗುರುತರವೆಂದು ? ಅವಳು ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೃಢಳಾದರೂ ಸ್ನೇಹಕೋಮಲಳು. ಇಂಥ ಒಂದು ಮಹಾಹೃದಯಕ್ಕೆ

ತಾನು ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿಚಾರವು ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿ-
ದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಅವಳು ತೋರುವ ಅಸೀಮವಾದ ಅಕಪಟ
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಶ್ರದ್ಧಾ, ಭಕ್ತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ,
ವಿಸ್ಮಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತೀವ್ರ ಅನುತಾಪವ್ಯಥೆಯು
ಅಗಾಗ ಅವನನ್ನು ಸೀಡಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಜವಿದ್ದರೂ ಈ ಭಾವಗಳಿಗೆ
ಸುರೇಶನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಎಡೆಗೊಡಲು ಸಾಪಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.
ಈ ಭಾವಗಳ ಮಹಾಪೂರದ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸುರೇಶನು ಬದುಕುವ ಬಗೆ
ಹೇಗೆ? ಎಂದೇ ಸುರೇಶನು ಅವುಗಳ ಗಾಳಿ ತಾಕಿದರೂ ಗದಗದ ನಡುಗಿ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ,
ಸ್ನೇಹಾ-ಸ್ನೇಹಾ-ಸ್ನೇಹಳೇ ತನ್ನ ಸತಿ, ಸ್ನೇಹಳೇ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಧೆಯೊಡನೆ ಯಾರ ವಿವಾಹವೂ ಆಗಿಲ್ಲ;
ಆಗುವದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವಳು ಈ ಲೋಕದವಳೆ?--
ದೇವಲೋಕದವಳು. ಅವಳು ದೇವಿಯು; ಸ್ನೇಹವಿತರಣೆಗಾಗಿಯೇ
ಅವಳು ಈ ಸಂಸಾರದ ಸಂಗಡ ಅಬದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನೊಡನೆಯೂ
ಅವಳದು ಎಳ್ಳನೊನೆಯಷ್ಟೂ ಮುಳ್ಳಕೊನೆಯಷ್ಟೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಅವಳ
ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಾವ ಬಗೆಯ ಭಾವವೂ ತನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಸುರೇ-
ಶನು ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪಣವಿರಿಸಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವನು.

೧೪

ಒಂದು ವರ್ಷ ಉರುಳಿ ಹೋಯಿತು. ಸುಧೆಯು ದಿನದಿನವೂ
ಸುರೇಶ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಳ ಸುಖಸ್ಮೋತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಒಂದು-
ಗೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ನೇಹಳ ಮಗು ಪುಟ್ಟ ಪ್ರಭಾತನು ಅವಳ
ಹೃದಯದ ಸಂಪತ್ತು; ಸ್ನೇಹಳು ಅವಳ ಆಟದ ಗೊಂಬೆ. ಸುರೇಶನಿಗೂ,
ತನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಮಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ, ಅಮೋದ ಪ್ರಮೋದದಲ್ಲಿ, ನಗುವದು
ಕೆಲೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಓರ್ವ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಗಾತಿಯು. ತನ್ನ ದೆನ್ನುವ
ಯಾವ ಬೇಕು ಬೇಡಗಳೂ ಇರುವದಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಯಾರ

ಮನಸ್ಸಿಗೂ ತೋರಬಾರದೆಂದು ಸುಧೆಯು ಸದಾ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿವಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೋಡಿದವರು, ವಿಶ್ವತ್ಸುಖಿಯು ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗಿದ್ದಳು.

ಸ್ನೇಹಳಿಗಂತೂ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡ ದಿನವೇ ತನ್ನ ಬಿಚ್ಚಿದ ಎದೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡಿಯಂತೆ ಅವಳೆದುರಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯ ಮೊಟ್ಟೆ ಮೊದಲಿನ ರಹಸ್ಯಮಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಸುರೇಶನು ಆಗಾಗ, 'ಇವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?' ಎಂದು ಚಕಿತನಾಗಿ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈಗ ಆ ಮಾತು ನೆನಪಾದರೂ ಸಹ ಸುರೇಶನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಲಜ್ಜಿತನಾಗುವನು. ಈಗ ಸುಧೆ ಎಂದೊಡನೆ ಅವನ ಹೃದಯವು ಹಿಗ್ಗಿ ಹತ್ತಾಗುವದು. ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಉಬ್ಬುವದು. ಹೀಗೆ ಈ ಮೂವರ ಜೀವನದ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೊರಟಿದೆ.

ಅಂದು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕೆಲ ದಿನದಿಂದ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಕಾಕುಲಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಏಕಮಾತ್ರ ವಂಶಧರನಾದ ಮಲತಮ್ಮನ ಮೃತ್ಯುವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ತಂದೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯ ಮಲತಾಯಿಯು ಈ ಮೊದಲೇ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರು.

ಸ್ನೇಹಳು ಒಳಗೆ ಬಂದು 'ಅಕ್ಕ!' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಉತ್ತರದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅವಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಸಿಂತುಕೊಂಡಳು.

'ಏನು? ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುವೆಯೇನು ಸ್ನೇಹಾ? ಮಗುವೆಲ್ಲಿ?'

'ಮಗು ಮಲಗಿದೆ. ಬರಬಾರದೆ ಅಕ್ಕ, ಮಾಳಿಗೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಸು ಕೂಡೋಣ.'

'ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆಕಳುಹಿಸು. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?'

'ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಬೇಡ ಅಕ್ಕ—ಆದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ದುಃಖವೆಸಿಸುವದು; ನಡೆ ಕರೆಸೋಣ.'

'ನೀನು ಹೋಗು, ಕರೆಕಳುಹಿಸು. ನಾನು ತುಸು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ ಸ್ನೇಹಾ.'

'ಹಾಗಾದರೆ ನಾನೂ ಕೂಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡೋಣ.'

ಸುರೇಶನು ಬಂದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸಂತನು. ಸುಧೆಯು ಆಗ ನಕ್ಕು, ' ಡಬಲ್ ಪ್ಯಾಡೆ ? ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಲೇ ಏಳುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅವಳ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಳು. ಮೂವರೂ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು. ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಹೂಡೋಟಿವು ನಗುವಂತಿದೆ. ಗಾಳಿ ನಾಲ್ಕು ನಿಟ್ಟಿಗೆ ನರುಗಂಪನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸುಧೆಯು ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ' ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬೆಳದಿಂಗಳು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆಯೆ ? ಇಂದು ಯಾವ ತಿಥಿ ? ' ಎಂದಳು. ಅವಳ ಕ್ಲಿಷ್ಟಸ್ವರದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳು ಸುರೇಶನು ವ್ಯಥಿತರಾದರು.

ಸುರೇಶನು, ' ತ್ರಯೋದಶಿ ' ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

' ನೀನು ಈ ಕೆಲ ದಿನ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಎನಿಸುವದು. '

ಸುಧೆಯು, ' ಅದೇ ಇರಬೇಕು ' ಎಂದಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು, ' ಈ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೆ ? ಸ್ನೇಹಾ ದೆವ್ವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಇಲ್ಲಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದಳು-- '

ಸ್ನೇಹಳು ಅವಳನ್ನು ನಡುವೇ ಸಿಲ್ಲಿಸಿ, ' ವಾ಼, ಅಕ್ಕ ! ನೀನಂತೂ ಇಲ್ಲದ್ದು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳುವೆ ನೋಡು ! ದೆವ್ವಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದು ಹೆದರಿದೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ನಗುತ್ತ, ' ನೀನೆಂದಿಗಾದರೂ ಹೆದರುವೆಯಾ ? ಅವು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಲ್ಲವೆ ? ಆ ಮಾತಿರಲಿ. ಇಂದು ನಾನು ಕಾಲೀಪದನೊಡನೆ ತಲೆಯೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ--' ಎಂದನು.

' ಕಾಲೀಪದನೊಡನೆ ? ಯಾಕೆ ? ಏನಾದರೂ ಹೊಸ ತೊಂದರೆಯೆ ? '

' ಹೊಸದಿನ್ನೇನು ? ಈ ಮೊದಲು, ದಕ್ಷಿಣದ ನಮ್ಮ ಭೂಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಅಡಳಿತಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹಾಗೆ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆಯಂತೆ-- ಅಲ್ಲಿ ಈಗ ಪ್ರಜರೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. '

' ಹೀಗೇನು ? ' ಆ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು, ' ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಹು ದಿನ ನಡೆಯಲಾರದು ' ಎಂದಳು.

' ಯಾವ ಬಗೆಯಾಗಿ ? '

‘ ಇದೇ ? ಹೆಂಡ್ತಿಯವಳ ಹುಕ್ಕುಮಿನಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು. ನೀನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆಯಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಾನಿನ್ನು ಯಾವ ಪರಾಮರ್ಶವನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕೆಲಸ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಸಲಹೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಪಮಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅವನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ’

‘ ಆದರೆ ನೀನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಬೇಟೆಯನ್ನೂ ಆಟವನ್ನೂ ತುಸು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಈ ಎಲ್ಲದರ ಕಡೆಗೆ ತುಸು ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟಿಯಾದರೆ ನಾನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗದೆ ಹೇಳಿದನು, ‘ ತಾನು ತೊಂದರೆ ಗೀಡಾಗಿ ಪರರಿಗೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರು ಆನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವರು ? ’

ಸ್ನೇಹಳು, ‘ ಆಕ್ಕ ಪರಳೆ ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ತನ್ನನ್ನುಳಿದು ಇನ್ನೆಲ್ಲರೂ ಪರರೇ ಸರಿ. ’

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ಮಾತು. ’

‘ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೇ. ಸ್ವಾರ್ಥವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೇನಿದೆ ಈ ಜಗದಲ್ಲಿ ? ’

ಸುಧೆಯು, ‘ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೆ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಹೌದು, ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೆ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ತಿಳಿಗೆಟ್ಟು ಮಾತು. ’

‘ ತಿಳಿಯದೇ ಸ್ನೇಹಾ, ಅತ್ಮವತ್ ಮನ್ಯತೇ ಜಗತ್. ಸ್ವತಃ ನಾನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನು. ಎಂದೇ ನನಗೆ ಜಗವೆಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ನಕ್ಕು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನೇ ? ಒಪ್ಪಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ಆದರೆ ನಾವು ಹಾಗಲ್ಲ, ನಮ್ಮದು ಪರಾರ್ಥಪರರ ಜಾತಿ. ’

‘ ಆಃ ! ನಿಮ್ಮದು ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ನೀನಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ’

‘ ಒಳ್ಳೇದು ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನಾದರೂ ಮನ್ನಿಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ ? ’

‘ ಆಗತ್ಯವಾಗಿ. ಮುನ್ನಿಸದೆ ಇನ್ನು ಉಪಾಯವುಂಟೆ ? ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಭಯದಿಂದಾದರೂ ಮುನ್ನಿಸಬೇಕು. ’

‘ ನೀನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ— ಭೀರು. ಒಂದು ನಿಜವನ್ನು ಆಡುವ ಸಾಹಸ ಸಹ ನಿನ್ನದಲ್ಲ. ಭಯಭಕ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಹೌದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಗಂಭೀರಳಾದಳು. ರಹಸ್ಯವ್ಯಂಜಕವಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿ ಸುರೇಶನು ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಅವಳಿಗೆ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳು ಹೂದೋಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಸುಧೆಯು ಯಾಕೆ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾದಳೆಂದು ಸ್ನೇಹಾ ಸುರೇಶರು ಬೆರಗಾದರು.

ಸ್ನೇಹಳು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ ಕಡೆಗೆ ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು, ‘ ಯಾಕೆ ಆಕ್ಕಾ, ನೀನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಳಲ್ಲವೆಂದೆವಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಾದೆಯೇನು ? ’

ಸುಧೆಯು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ತುಸು ನಕ್ಕಳು. ಆ ಮೇಲೆ ‘ ಹುಂ ’ ಎಂದಳು.

‘ ನೀನಂತೂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತು ನೋಡು. ನಾವು ತೆಗಳಿದರೆ ಸಿಟ್ಟಾಗುವೆವು. ನೀನು ಹೊಗಳಿದರೇ ಸಿಟ್ಟಾಗುವೆ. ’

‘ ಅದು ಭಗವಂತನ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿನ ದೋಷ; ನನ್ನದಲ್ಲ. ’

ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹೌದು, ಆದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಅನುಕೂಲ ಮಾತು. ನಿರುಪದ್ರವಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೋಷವು ಇನ್ನಾರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ ಸರಿ. ’ ಸುಧೆಯು ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ‘ ದೋಷವು ನಿನ್ನ ಮೇಲೇಕೆ ಬೀಳುವದು ? ’

‘ ಅಪರಾಧವಾಗಿದೆಯೆಂದು. ’

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ನೇಹಳ ಬಳಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡು. ನನಗಂತೂ ಪ್ರಶಂಸೆ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿದೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನೀರವನಾಗಿ ಆ ಮೇಲೆ ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಅಪರಾಧವು ಜ್ಞಾತಕೃತವಲ್ಲ—ಅಸಾವಧಾನನಾಗಿ—ಅದೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ’

ಸುಧೆಯು ಕಿವಿವರೆಗೆ ಕೆಂಪೇರಿದಳು. ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅತ್ಮಸಂವರಣ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾ-
ಗಿಯೇ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ' ಇದೂ ಒಳ್ಳೆದೇ, ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹೊಗ-
ಳಿಯೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುವದಂತೀನು ? ' ಸುಧೆಯು ನೋಡಿದಳು-
ಸುರೇಶನು ತುಸು ಅನ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವಾಕ್ಯವು
ಸುರೇಶನ ಮೇಲೆ ನಾಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ
ಇದೇ ನೋಡಲ ಸಲ ನೋಡಲೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡು
ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಸುಧೆಯು ತಂದೆಯು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು
ಬಂದಿರುವದಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿದರು. ಸುಧೆಯೊಡನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು
ಮಾತುಕಥೆಯಾದಿ ಅವಳ ತಂದೆಯು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು, ಸ್ನೇಹಳು
ಉದ್ವಿಗ್ನಳಾಗಿ ಸುಧೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ-ಸುಧೆಯು, ತಲೆ
ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಏನನ್ನೋ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ' ಅಕ್ಕ ! ' ಸ್ನೇಹಳ ದನ-
ಯಲ್ಲಿ ಉದ್ವೇಗವಿದ್ದದ್ದರಿತು ಸುಧೆಯು ನೇಹವಾಗಿ ನಕ್ಕು, ' ಯಾಕೆ
ಸ್ನೇಹಾ ? ' ಎಂದಳು.

' ಏನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದೆ ? ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಿದೆ ? '

' ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದುಚಿತವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಮ್ಲಾನಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ' ಉಚಿತವಲ್ಲ ನನಗೆ
ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ನೀನು ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? '

' ನನಗೆ ಯಾವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ ? ನೀನೇ ಅನ್ನುವೆಯಲ್ಲ
ನಾನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರತೆಂದು ? '

ಕಾತರ ಕಂಠದಿಂದ ಸ್ನೇಹಳು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು, ' ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಈ ಬಗೆಯ ಚೀಷ್ಟೆಯ ಮಾತನ್ನು ಯಾವ ಜೀವದಿಂದ ಅಡುವೆ ಅಕ್ಕ ?
ನಾನೇನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವೆನಿ ? '

ಸುಧೆಯು ಬಹುಪ್ರಯತ್ನದ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ನೀರು ಕಡಿದಿತು. ಸ್ನೇಹಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ' ಮತ್ತೆ ಬರುವೆ
ನಲ್ಲ ' ಎಂದು ಮೆತ್ತಗೆ ಉಸುರಿದಳು.

ಸುರೇಶನು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕಿಡಿಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಅವರಿಬ್ಬರು ಹಾಗಿರುವ
ದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸುಧೆಯು ಅವಸರದಿಂದ

ತಿರುಗಿ ' ಇದೇನು ? ಗುಪ್ತ ಚರನೇನು ? ' ಎಂದಳು. ಸ್ನೇಹಳೂ ಕಂಚೋರಿಸಿ ಕೊಂಡಳು.

' ಗುಪ್ತ ಚರನೇನೋ ಆಶುದು. ಆದರೆ ಸುದ್ದಿಯೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ--'

' ಅದೇನು ? ಹಾಗಾದರೆ ಚರ ಹೇಗೆ ? '

' ಹೀಗೇ. ಹೋಗಲಿ ಆ ಮಾತು-ಏನು ಗೊತ್ತಾದ ಹಾಗಾಯಿತು ? '

' ಹೋಗುವದು. '

ಸುರೇಶನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ' ಅವರು ಇಂದೇ ಹೋಗುವರೆ ? ' ಎಂದನು.

' ಇಂದೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದೇ ಹೊರಡಬೇಕು. '

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಅನುಮಾನಿಸಿ, ' ಎಷ್ಟು ದಿನಕ್ಕಾಗಿ ? ' ಎಂದನು.

ಸುಧೆಯು ಸಹಸಾ ಉಜ್ವಲ ಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಸುರೇಶನನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದಳು. ಮೃದುವಾದರೂ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಅದನ್ನು ನೋಡಲೇ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವದು ? ಚಿರದಿನವಾದರೂ ಹಾಸಿಯೇನು ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳ ಕೊರಳು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ' ನನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಾತೇ ಅಕ್ಕ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು ಆಗಿನ್ನೂ ಅತ್ಯಸ್ಥಳಾಗಿಲ್ಲ. ಪಿತನ ಸ್ನೇಹಮಯ ಅದರೂ ತನ್ನ ಅತ್ಮಗೌರವಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತರುವ ಮರ್ನುಭೇದಕ ಮಾತುಗಳು ಇನ್ನೂ ಅವಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಧಗಧಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವಳಾರು ? ಏನೆಂದು ಅವಳಿಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರಬಯಸುವದು ? ಸವತಿಯ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮರುಳಾದ ಅವಿಚಾರಕ ಪತಿಯ ಸಂಸಾರ ಸುಖವನ್ನು ಸುಗಮವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ? ಛಿ, ಛಿ! ಜನರು ಉಪಹಾಸ ದಿಂದ ನಗುತ್ತಿರಬುದಲ್ಲ ! ತನ್ನ ಅಶ್ರಾಂತ ಆತ್ಮಯುದ್ಧಕ್ಕೆ, ಈ ಅತ್ಮವಿಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಹಾಸವೇ ಪುರಸ್ಕಾರವೆ ?

ಸ್ನೇಹಳು ನೀರವಳಾಗಿ ಸುಧೆಯ ವಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಆಶ್ರುವರ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನೂ ಮೌನವಾಗಿ ನತಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಚಾರದ ತೆರೆಗಳು ಆಲೆಯುತ್ತಿವೆಯೋ ! ಪರಿಚಾರಿಕೆಯು ಹಾಲಕೆನೆಯಿಂದದ ಸ್ನೇಹಪುತ್ರಳಿ ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಸುಧೆಗೆ ಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಸ್ನೇಹವ್ಯಗ್ರಬಾಹುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ

ಬಾಲಕನು ಅವಳ ಮಡಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಉತ್ಸುಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದೇನು ಕಡಿಮೆ ಪುರಸ್ಕಾರವೇ ?

ಸುಧೆಯು ಕೈಚಾಚಿ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಎದೆಗವಚಿ, ಸ್ನೇಹಳ ಮೈದಡವಿ ತಲೆಯಲುಗಿಸಿ ಆವೇಗದಿಂದ ಮುದ್ದುಟ್ಟಳು. ಸುರೇಶನು ಇದ್ದುದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ. ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಟ ಹೊರಳುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಲಜ್ಜಿತಳಾದಳು. ಸುರೇಶನೂ ಸುಮ್ಮನೇ ಇದ್ದನು.

ಸುಧೆಯು ಮೃದುಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಅಳುವಿಯೇಕೆ ಸ್ನೇಹಾ, ನಾನು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ - ಮತ್ತೆ ಬರುವೆನೆಂದು ? ಬೇಗ ಬರಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಬಲ್ಲೆನೆಂದು ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ? '

ಕಂಚೂರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸ್ನೇಹಳು ಭಗ್ನಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದಳು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಚಿರದಿನವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದೆ ? '

' ನಿನಗೆಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ ? '

' ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ-- ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ ? ಹಾಗೇಕೆ ಹೇಳಿದೆ ಅಕ್ಕಾ ? '

' ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಹೇಳಿದೆ, ಸ್ನೇಹಾ. '

' ಇಂಥ ಅವಲಕ್ಷಣ ಮಾತಾಡಿ ಚೇಷ್ಟೆಯೆ ? '

' ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಸ್ನೇಹಾ. ' ಆ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಕುರಿತ ಮುಖದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ' ಹೋಗುವ ದಿನ ಅನ್ಯಾಯದ ಮಾತು ಅಡಿಬಿಟ್ಟೆ, ಕ್ಷಮಿಸು. '

ಸುರೇಶನು ನೀರವನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಸ್ನೇಹಳು ಮಧ್ಯಸ್ಥಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಕ್ಷಮೆ ಯಾತರದು ? ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡು ಅಂದರೆ ಕ್ಷಮೆ ಸಿಕ್ಕುಹೋಯಿತು. • ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮೆಯಿಲ್ಲ, ತಿಳಿದಿರು. '

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕಳು. ಆ ಮೇಲೆ, ' ನಿನಗೆ ಯಾರು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ಮಾಡ ಹೇಳಿದರು ? ' ಎಂದಳು.

' ಹೇಳದೇ ಏನು ? ನೀನು ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿದವರವಳಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ ! ' ಸುಧೆಯು ಸ್ಥಿತಮುಖಳಾಗಿ ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ' ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಮಾರ್ಜನೆಯು ಹೀಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಿತೇನು ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಿ ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ ಸುಧೆಯು, ತನ್ನ ಈ ತ್ರುಟಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸುಧಾರಿಸುವೆಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದಳು. ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾತು ಮರೆಹಾಕಲು ಸುರೇಶನೇನು ಸ್ನೇಹಳಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸುಧೆಯು ಅವನ ಮನವನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅರಳಿಸಲು ಹವಣಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸುರೇಶನನ್ನೂ ಆಗ ಅರಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಒಂದು ಉತ್ತರ ಉಸುರದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಎಂದೇ, ' ನಾನು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡದಿರುವದೇ ಲೇಸು ' ಎಂದನು. ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಅಪ್ರತಿಭಳಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು.

ಸ್ನೇಹಳು, ' ನಿನ್ನದು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ; ಹೋಗುವ ದಿನವೆಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದರೆ ಯಾರು ಕ್ಷಮೆ ಮಾಡದಿರುವರು ? ' ಎಂದಳು.

' ಹೋಗುವ ದಿನವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಮೆಯ ಪ್ರಯೋಜನ ? '

' ಹಾಗೆ ಹೋಗುವ ದಿನವೇನು ? ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ. ಇದು ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವದು. '

ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಇಂಗಿತವರಿತು ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ' ಎರಡು ದಿನಗಳ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಬಂದು ಕೂಡಲಾರವೆಂದೇನೂ ಹೇಳಲಾರೆ. '

' ಹಾಗೆಂದರೇನು, ಹೀಗೆಂದರೇನು ಮಾತು ಒಂದೇ. ಒಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಬೇಗನೇ ಬರುವವಳು ಎಂದಾಯಿತಲ್ಲವೆ ? '

' ಹುಂ. '

ಸುರೇಶನು ಅರಳಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಕ್ಷಮೆ ಕೋರುವ ಕಾರಣಂ ನಾಸ್ತೀತಿ. '

ಸುಧೆಯು ಸಹ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ' ನೋಡು, ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ತಪ್ಪಿನ ಕುನುಸಿಟ್ಟಿಯಾದರೆ ಕೇಳುವವಳಲ್ಲ. '

ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ನಗುವದು ಕೆಲೆಯುವದು ಸಾಗತೊಡಗಿತು. ಅಪರಾಧಿಯಾದ ಸುಧೆಯು ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಮಾಲಿನ್ಯದ ಕೊನೆಯ ರೇಖೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಅಳಿಸಲು ಹೆಣಗಿದಳು. ಆದರ ಫಲವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು, ನಲಿದರು, ಅಡಿದರು, ಹಾಡಿದರು.

ಅಂದಿನ ಇವರುಳು ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ಮೂರು ನೂರು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಸಾಂತ್ವನಕೊಟ್ಟು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಅಡಳಿತೆಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಕಾಲೀಪದನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿ, ಸುಧೆಯು ಪಿತನೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಕೆಲವು ದಿನ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸುರೇಶನು ಬೇಟೆಗಾಗಲೀ ತನ್ನ ಚಿಕಿತ್ಸಾಸತ್ರಕ್ಕಾಗಲೀ ಹೋಗುವವು ಸಂತುಹೋಯಿತು. ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಈಗ ಹಿಡಿದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಬಹಳ ತುಂಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಬಲ್ಲನು. ದಾಸಿಯರಾಗಲಿ ಸ್ನೇಹಳೇ ಆಗಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ತರಲಾರದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುಧೆಗಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನಾರಿಗೂ ಮಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳ ಸಂಕಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೇ ಸುರೇಶನು ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾತನು 'ಅವ್ವಾ' ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದನೆಂದರೆ ಆ ಹಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುರೇಶನು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಂಡು, 'ಅಕ್ಕ ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲವೋ ಏನೋ? ಈ ದುರಾತ್ಮನು ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, 'ಆದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು, ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಗೊತ್ತು, ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ?' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು.

'ನನಗಿನ್ನು ಆಗದ ಮಾತು. ನೀನು ಹೋಗಿ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.'

'ಅದಕ್ಕಿಂತ ನೀನು ಹೋಗು. ನಾನು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ.'

ಸ್ನೇಹಳು ಮುನಿದು, 'ಒಳ್ಳೇದು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಚೇಷ್ಟೆಯೇ ನಿನ್ನದು' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, 'ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ, ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ--ಆದರೆ ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದೊಂದು ಬಿಟ್ಟು. ಏನು ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು?' ಎಂದನು.

'ನೀನಿನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ? ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ.'

'ಹೂಂ ಏ. ಹೀಗೇನು? ನಾನೆಂದರೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಹೀಗಾಗಿ ಹೋದೆನೆ ?

ಇಷ್ಟೊಂದು ಅನ್ಯಾಯವು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಹನವಾಗದು, ಸ್ನೇಹಾ ! ಹಳೆಯ ಗೆಳೆಯನ ನೆನಪು ತುಸು ತುಸು ಇರಲಿ. '

' ಆಃ, ಇಲ್ಲದ ಹರಟೆ ! ನಾನು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ. '

' ಅದು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು. ಇದೇ ಸುಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಾನಿಷ್ಟು ತಿರುಗಾಡಿ ಬರುವೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತಳು-- ' ಅಕ್ಕ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ತಡಮಾಡುವೆ ? ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮೇಲಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲ ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾತ ನನ್ನು ಇನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯಲಾರೆ. ಬಹಳ ತುಂಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಬಾ. ಇನ್ನು ತಡಮಾಡಬೇಡ. '

ಕೆಲ ದಿನದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ' ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಇನ್ನು ಕೆಲ ದಿನ ಹಿಡಿದಿರು ರನ್ನ ದಂಥ ತಂಗಿ. ತಂದೆ ಬಹಳ ಶೋಕಾಕುಲರು. ಈಗಲೂ ಹೋಗುವ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲು ಸಾಹಸವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. '

ಕೆಲ ದಿನ ಕಳೆಯಲು ಸುಧೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪತ್ರ ಬಂತು. ' ತಂದೆಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಅವರು ಬಹಳ ಅಳುತ್ತಾರೆ. ಏನು ಮಾಡಲಿ ತಂಗೀ ! ನಾನು ಧರ್ಮಸಂಕಟದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಚಿಂತಿತಳಾಗಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಸುರೇಶನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಅವನು ಹಿಡಿ, ' ನಾನೂ ಅದೇ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಬರುವದು ಈಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂಕಟವೇ ಸರಿ ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಲೇ ಸ್ನೇಹಳು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು, ' ಹಾಗೆಂದು ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲವೋ ಏನು ? '

' ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ ಹೇಳು ? ಬರದಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯವೇನು ? ಯಾಕೆ ಸ್ನೇಹಾ, ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ನೀನು ಇರಲಾರೆಯಾ ? ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಿದ್ದರು ? '

' ಅಂಥ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ನನಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು. '

ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಏನನ್ನೋ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಸುಳಿ ಹೋಯಿತು, ' ಅಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. '

' ಅಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? '

' ಅಶ್ಚರ್ಯವಿನ್ನೇನೂ ಅಲ್ಲ-ಹಾಂ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿದ್ದರೆ

నడే స్నేహా, నావు ఎల్లిగాదరూ కేల దిన హోగి తిరుగాడికొండు బరొణ.

‘ ఇల్ల ఇల్ల. అక్క బేగనే బరువరు. ఆ వ రు బందరే హోగేగొణ. ’

మరుదిన సుధేయ పత్ర బంతు. ‘ ఆవళ తందేగే నేట్టిగిల్ల. పితను ఆరొగ్యవాగువ వరేగే ఆవళు బరలారళు. స్నేహా సిట్టాగ దిరలి ’ ఇత్యాది.

స్నేహళు లుత్తర బరేదళు, ‘ ఘనేందు సిట్టాగలి అక్క ’ అదరే మరేయబేడ. తందేయవరిగే గుణనాద కూడలే బా ! ’

క్రమవಾಗಿ నాల్కు తింగళుగళు కళేదు హోదవు. సుధేయ పత్రదల్లి ఆవళ తందేగే గుణనాద సుద్దియు దోరేయలిల్ల. హాగేందే ఆవళు బందిల్ల. ఒండు దిన ఈ బగ్గేయే స్నేహా సురేశరచు మాతుకథేయాడుత్తిడ్దరు. సురేశను, ‘ మావనవర అనారొగ్యవు ఒండు నేవ ’ ఎందను.

స్నేహళు జికితళాగి, ‘ ఇల్లిల్ల, హాగేందూ ఇరలారదు ’ ఎందళు.

‘ ఇరలారదేను స్నేహా-- హాగిరువ సంభవనే డేళ్ళు. ’

‘ యాకే ? ఆ సంభవ డేగే ? ’

సురేశను సుమ్మనాదను. ఆ మేలే, ‘ సినగేనూ తిళియదే ? సినే డేళు, నమ్మ సుఖదింద ఆవళ జీవనద సార్థకవేను ? ’

స్నేహళు దుమ్మానదింద కుళిత ఆ మేలే, ‘ హాగిద్దరూ నావు సుఖవారిరువదు నోడి అక్క నిజవారి తానూ ఒళగొళగే సుఖ పడువళు. సినేను ఘనే డేళు, ఇదు నన్న అంతరిక విత్తాసవు ’ ఎందళు.

సురేశను తుసు నక్క డేళిదను, ‘ ఈ విత్తాసవు సినోబ్బళదే స్నేహా ? ఆవళ బగ్గే ననగూ హాగే విత్తాసవిదే. అదరే ఆసార్థకతేయ మాతు ఆవళ మనస్సినల్లి ఒమ్మేయూ బారదే ? అదు ఆవళ మనస్సినల్లి బరదిద్దరూ నావు ఆ బగ్గే కుంతరాగబేకాద కారణవు

ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲವೆ ? ಅವಳು ಬರಬಾರದೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯವು ಯೋಗ್ಯವೆ ? ’

‘ ಯಾಕೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ? ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದಲೇ ಕರೆತರುವೆ. ’

ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, ‘ ಆಗಲಿ, ಹಾಗೇ ಕರೆತಾ, ನಿನ್ನ ನೀರು ತಿಳಿದು ಹೋಗಲಿ—’ ಎಂದನು.

೧೫

ಬ್ರಿನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದವು. ಬಹಳ ಬೇಸರಗೊಂಡು ಸುರೇಶನು ಕೆಲ ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡಾಗ, ಅದೇ ದಿನ ಸ್ನೇಹಳು ಬಂದು ಹಸ-
ನ್ನು ಖಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಸು ನೋಡಿ ಹೋಗು. ’

‘ ಯಾತರ ಯೋಗ್ಯತೆ ? ’

‘ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆತರುವದು ? ’

ಸುರೇಶನು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ, ‘ ಹೀಗೆ ? ಕರೆತಂದಿರುವೆಯೇನು ? ’

‘ ನೋಡಿಯೇ ಹೋಗು ’—ಎಂದವಳೇ ಓಡಿಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ಬೆರಗುಗೊಂಡು ಅವಳ ಹಿಂದಿಂದ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ— ಸುಧೆ! ಸುಧೆಯು, ಸೆಡವಿನಿಂದ ಸಿಡಿಸಿಡಿದು ಬೀಳುವ ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರಭಾತನು ಬಹು ದಿನದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ತುಟಿಯುಬ್ಬಿಸಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸೊರಗಿದ ಮೈಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಅಕ್ಕರೆಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವನ ಕಂಠುಗಳಿಂದ ದಳದಳ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸುರೇಶನು ನೀರವನಾಗಿ ಒಂದು ಬದಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಜೇಷ್ಠೆಯಿಂದ ಒಂದು ಮಾತಿನ ಕೂರಲಗನ್ನು ಸುಧೆಗೆ ಚುಚ್ಚಲು ತವಕಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳು ನಗುನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅಕ್ಕ, ಪ್ರಭಾತನ ಸೆಡವನ್ನಷ್ಟೇ ಇಳಿಸಿದರಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ; ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರದು ಇಳಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನಿಳಿಸಲಾರೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಪ್ರಭಾತನ ಕಂಞೂರೆಸುತ್ತ ನಕ್ಕು, ' ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನಾನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಇರುವೆಯೆ ಹೊದರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವೆ-- ' ಎಂದಳು.

' ಒಳ್ಳೇದು, ನನ್ನ ನ್ನಂತೂ ಗಣನೆಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ-- ಇನ್ನೊಬ್ಬರದು ? '

ವಿಮುಖ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಹೇಳಿದಳು, ' ಆ ಬಗ್ಗೆಯೂ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಸಿಟ್ಟು-- ' ಸುರೇಶ ನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಮೇಲೆ ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು, ' ಹೋಗಲಿ, ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಿಟ್ಟಿನ ಕೊನೆಯಾದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಪತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ' ಅಂಥವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡ ಬೇಡ ' ಎಂದಳು.

ಆದರೆ ಪತಿಯು ಅವಳ ಮಾತು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ' ಸಿಟ್ಟೇತರದು ? ' ಎಂದನು.

' ಸ್ನೇಹಾ, ಹೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಹರಣವು ಹಾರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಯಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ಪ್ರಭಾತನೊಡನೆಯಂತೂ ಸಂಧಿಸ್ತಾಪನೆಯಾಯಿತು. '

' ನೀನು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಟ್ಟು- ದವರು ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು. '

' ಹೋಗಲಿ, ಅಂತೂ ಬದುಕಿಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಏನೆನ್ನುವೆ ಸ್ನೇಹಾ ? '

' ನಾನು ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ಅಕ್ಕ ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಈಗಿಲ್ಲ. '

' ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಟ್ಟೆಯೇನು ? ನೋಡು, ಪ್ರಭಾತನನ್ನೂ ಮುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ; ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನನ್ನೂ ಅವನು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕರುಳಿನ ಸೆಳತವೇ ನಿಜವಾದದ್ದು. ನಿನ್ನದು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬರೀ ಬಾಯ್ಮಾತಿನ ಸಿಟ್ಟು. '

' ಬಾಯ್ಮಾತಿನ ಸಿಟ್ಟೇ ? ಸಿಟ್ಟಾದರೆ ನಿನಗೆ ಅನಂದವಾಗುವದೇನು ? '

' ಅಗದೇ ಏನು ? ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸವಿ ಹಚ್ಚಿದವಳು ? '

' ಯಾಕೆ ? '

' ಅವರಿವರ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಸಿಟ್ಟಾದಾರೆ ಸ್ನೇಹಾ ? ಇನ್ನು

ಸಿಟ್ಟು ಸೆಡವಿನ ನೂತು ಸಾಕು. ' ಆ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ' ತಂದೆಯವರು ಈಗ ಬೆನ್ನುಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದೇ ತಿಳಿಸದೆ ಬಂದುಜಿಟ್ಟೆ ' ಎಂದಳು.

' ಅವರು ಬರಗೊಟ್ಟರೆ ? '

' ಬರಗೊಡದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಿಯಾರು ? '

' ಮತ್ತೆ ಈಗ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. '

' ಇಲ್ಲ. '

' ಅವರಿಗೆ ಕೆಡಕೆನಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ? '

' ಅನಿಸದೆ ಏನು ? ಅವರಿಗೆ ದತ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. '

ಸುರೇಶನು ಬೆರಗಾಗಿ, ' ಅವೇನು ? ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಒಳಿತಾಯಿತೆ ? ' ಎಂದನು.

' ಹೀಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಹೇಳು ? ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಇರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. '

' ನಿನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದು, ಇಂಥ ಅನ್ಯಾಯದ ಅನುರೋಧವನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಮಾಡಲಾರೆ. '

' ನಾನು ಹೇಳುವಾಗ ತಪ್ಪಿದೆ ಸ್ವೇಯಾ. ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡಲಿಲ್ಲ. '

' ಅರ್ಥ ಒಂದೇ. ಇಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುರೋಧಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿವೆಯಾ ? '

' ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುರೋಧವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವೇ ನನಗೆ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸಿತು. ಹೋಗಿಂವರೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ' ಸ್ವೇಹಳು ಸುಧೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ' ಅಕ್ಕ ' ಎಂದಳು. ಸುಧೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ, ಸುರೇಶನಿಗೆ, ' ಏನೆನ್ನುವೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಹೇಳಿದನು, ' ನಿನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಿಸದಿರುವದೇ ಉಚಿತ. ಆದರೆ— '

' ಆದರೆ ಏನು ? '

' ಆದರೆ, ಹೇಳಿರುವೆನಲ್ಲವೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರೆಂದು ? '

ನಾವು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಿಸಿದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇನೂ ಹೊಸ ದೋಷವಲ್ಲ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಆ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕ. ಬಾ, ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆಯಂತೆ. ’

ಹೋಗ ಹೋಗುತ್ತ ಸುಧೆಯು ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನನ್ನದೂ ಸ್ವಾರ್ಥವಿದೆ, ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ’

ಆ ಮೇಲೆ ನೊದಲಿನಂತೆ ಮತ್ತೆ ದಿನಗಳು ಸಾಗತೊಡಗಿದವು. ಕಾಲೀಪದನು ಈ ಮುನ್ನ ಸುಯೋಗ ಪಡೆದು ಸುತ್ತೂ ಕಡೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಜಾಲವನ್ನು ಪಸರಿಸಿ ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾವೆ ನೊಕದ್ದ ಮೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸುಧೆಯು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಸುರೇಶನ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇದರ ಕಾರಣವೆಂದರಿತಳು. ಅವನನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಲು ಸುರೇಶನು ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೆಲಸ ದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಕಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಕಾಲೀಪದನು ಹೂಡಿದ ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿಯ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸುರೇಶನ ಎಲ್ಲ ಸಮಯವೂ ಕಳೆದು ಹೋಗತೊಡಗಿತು. ಸ್ನೇಹಳು ಒಂದು ದಿನ ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ನೊದಲಿನಂತೆ ಈಗ ಮಾತುಕಥೆಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ’ ಸುಧೆಯು ಗದ್ದರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಹಾಗೆಂದು ಇನ್ನುಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತೇಲಬಿಡುವ-ದಿದೆಯೆ ? ನೊದಲು ಕೆಲಸ ಆ ಮೇಲೆ ಮಾತು. ’

ಆದರೆ ಸುರೇಶನು ಆಗ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಚಿರಶತ್ರುವಾದ ಚೌಧುರಿಯು ಈ ಸುಯೋಗ ವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಒಳಗೊಳಗೆ ಕಾಲೀಪದನನ್ನು ಹಸ್ತಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಾದಾವೆ ಹೂಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಜಮೀನು ದಾರಿಯ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಭೂಭಾಗದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಕಾಲೀಪದನ ಅತ್ಯಾ-ಚಾರಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದೆರಡು ಖೂನಿ ಜಖಮಿ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿಗೂ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೂ ತುಮುಲ ಯುದ್ಧ ನಡೆದುಹೋಗಿದೆ. ಸುಧಾ ಸುರೇಶರು ಉಪಾಯಗಾಣದೇ ಪೇಚಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಕೀಲರು, ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರರು, ಸಾಕ್ಷಿಗಳು, ಇವ ರಿಗಾಗಿ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ, ದುಡ್ಡು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ಜಮೀನುದಾರಿಯೇ ಕಳೆದು ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತು

ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನು ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಧೆಯು, ಕಾಶಿಗೆ ಕಾಕಾ ಅವರಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಬರುವ ಹಾಗೆ ತಾರು ಕೊಡುವದಾಗಿ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ದಿವಾಣನು ಬಂದನು. ' ಸತ್ತರೂ ಈ ಮುದುಕನಿಗೆ ನೀವು ನಿಸ್ತಾರ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೇ ? ' ಎಂದನು.

' ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಬದುಕಬಲ್ಲೆವೆ ? '

ವಿಪತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಪತ್ತು. ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟಿನ ಜ್ವರ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೂ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿ ವ್ಯಗ್ರರಾದರು. ದಿವಾಣನು ಸುಧೆಗೆ, ' ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಜಂಜಾಲವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಂದೀತು. ನೀನು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊ ' ಎಂದನು. ಸುಧೆಯು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ರುಗ್ಗ ಬಾಲಕನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಳು. ಆಹಾರವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯ ಬೇಸರಿಲ್ಲದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಹೆಸರಾದ ಡಾಕ್ಟರರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾತನ ರೋಗವು ಸಮತೆಗೆ ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಕಡೆಗೆ ಹುಡುಗನು ಬದುಕುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂಶಯವಾಯಿತು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವೇನೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಮೂನ ಮುಖದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಆಶ್ವಾಸನದಿಂದ ವಿಶ್ವಸ್ತಳಾಗಿ ಆಗಾಗ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು, ' ಅಕ್ಕ, ಮಗುವಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಷ್ಟೆ ? '

ಸುಧೆಯು ಆಶೆ ಕೊಟ್ಟು, ' ಶುಭವೆನ್ನು. ಭಯವೇತರದು ? ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನನ್ನು ಕರೆದು, ಸ್ನೇಹಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುರೇಶನು ಮೂನ ಮುಖದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು, ' ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಆಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಡುವದು ? ಅವಳಿಗೇನು ಕಂಠಿಲ್ಲವೆ ? '

ರಾತ್ರಿ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಹುಡುಗನ ಎದೆ ಬಡಕೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿತು. ಉಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೆಡುತ್ತ ನಡೆದಿವೆ.

ಸುಧೆಯು ಬದಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುರೇಶನನ್ನು ಕರೆದು ಬಾಲಕನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ' ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ' ಎಂದಳು.

ಭಗ್ನಕಂಠದಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನು, ' ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೇನು ಅಗಬೇಕಾಗಿವೆ ಸುಧಾ; ಅವಳು ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ, ಮಲಗಿರಲಿ— ' ಎಂದನು.

' ನನಗೆ ಅವಳ ಮಾಣಿಕವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗದಿದ್ದರೆ? ಅವಳು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಮಡಲಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ಕರೆ, ಅವಳ ಧನವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನಾನು ಸಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗುವೆ ! ನನಗೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. '

' ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೆ ಅದು ಸಿನಗೇ ಸಾಧ್ಯ. ಇಷ್ಟೇಕೆ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗುವೆ ? ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊ. ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇವರು ಸಿನಗಾಗಿ ಕರುಣೆಗೊಂಡು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಡುವನು—'

ಉನ್ಮಾದಿತಳಂತೆ ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನ ಕೈಹಿಡಿದು, ' ಕೊಡುವನೇ ? ದೇವರು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡುವನೇ ಹೇಳು? ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಆಶೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಇಷ್ಟನ್ನು ಸಹ ಹರಣ ಮಾಡುವನೆ ದೇವರು?' ಎಂದಳು.

' ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಹಾಗೆ ದೃಢವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ದೇವರು ಎಂದೂ ಅಂಥ ಅಘಾತವನ್ನು ಮಾಡಲಾರ— ನನಗೆ ಮಾಡಬಹುದು, ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲ. '

ಸುಧೆಯು ತುಸು ಪ್ರಕೃತ್ಯಸ್ಥಳಾದಳು. ಬಹು ಜೋಕೆಯಿಂದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎದೆಗೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಕರೆದಳು, ' ಪ್ರಭಾತ, ಮಗೂ! ' ಬಾಲಕನು ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇರುಳೆಲ್ಲ ಇಬ್ಬರೂ ಕಂಠಲ್ಲಿ ಎಂಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೆ ತುಸು ಹಗುರೆನಿಸಿದಂತಾಗಿ ಹುಡುಗನು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಸುರೇಶನು ಜ್ವರವನ್ನು ಅಳೆದು ನೋಡಿದನು; ಎರಡು ಡಿಗ್ರಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಸುಧೆಯು, ' ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ಈಗಿಷ್ಟು ಹಗುರೆನಿಸಿದ್ದೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಅಸೀಮ ದಯೆಯೇ ದೇವಾ ! ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು, ' ನೀನು ತುಸು ಮಲಗು, ನಾನು ಕುಳಿತಿರುವೆ ' ಎಂದನು.

' ನಾನು ? ' ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಕ್ಕು ಸುಧೆಯು ಹೇಳಿದಳು, ' ಯಾರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಧೈರ್ಯ ಈಗ ನನಗಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಾ ಹೇಗಿರುವಳೋ ? ಅವಳು ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗಿ. '

ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ' ಎಂದೇ ಅವಳು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖ್ಯ ಸುಖದ ಲಕ್ಷಣ. '

ನಿಟ್ಟುಸಿರಿಟ್ಟು ಸುಧೆಯು, ' ನೀಜವೇ; ನೀನೀಗ ಮಲಗು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಮಲಗಲು ಹೋದನು. ಸುಧೆಯು ನಿಡ್ಡೆಯಿಲ್ಲದ ಕಂಣುಗಳಿಂದ ಬಾಲಕನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು. ಇರುಳೊಮ್ಮೆ ಕಳೆದರೆ ಅವಳು ಬದುಕಿದಳು.

ಮುಂಜಾನೆ ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಗೆ ಹೇಳಿದನು, ' ನೋಡು, ಡಾಕ್ಟರರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲ. ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಗುಣ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಒಪ್ಪಿದೆಯಾದರೆ ನಾನೇ ಇನ್ನು ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು ನೋಡುವೆ. '

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಭಾವಿಸಿ ಸುಧೆಯು, ' ದೇವರು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾಗಲಿ, ನೀನೇ ಕೊಡು. ಡಾಕ್ಟರರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೂ ಇನ್ನು ಭರವಸೆಯಿಲ್ಲ ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ತಾನೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಲು ನೊದಲಿಸುತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ' ಘಾತಘಾತ ' ವೆಂದು ತಾರ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಚೀತ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸುರೇಶನು ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಜನರ ಮಾತಿನಿಂದ ವಿಚಲಿತಳಾದ ಸ್ನೇಹಳು, ಸುಧೆಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಳು, ' ಅಕ್ಕ--ಎಲ್ಲರೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ--ತನ್ನವರಾದವರು ಸರಿಯಾದ ಔಷಧ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಾರರು; ಇಂಥ ಸಾಹಸ ಒಳ್ಳೆದೇ ? '

ಸುಧೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ, ' ಡಾಕ್ಟರರು ಎಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿದರು ? ದೇವರು ಹೀಗೆಯೇ ಗುಣವಡಿಸಬಹುದು- ' ಎಂದಳು.

ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ತುಸು ತುಸು ಹಗುರನಿಸತೊಡಗಿತು. ಸುರೇಶನಿಗೆ ಮತ್ತು ಸುಧೆಗೆ ಹೊಸ ಆಶೆಯೆನಿಸಿತು. ಸ್ನೇಹಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗೆ ಮಿನುಗಿತು. ಜ್ವರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬಾಲಕನು ನೆಟ್ಟಗಾದನು. ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈಗಲೂ ಇರುಳೆಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೂತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಾಗ ಕಿತ್ತಳೆ ದಾಳಿಂಬರಿಯ ರಸವನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗಂಟೆಲು ಅರಿ ಕೊಳ್ಳುವದು. ಸ್ನೇಹಳು ನಡುನಡುವೆ ಸುಧೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು, ' ಅಕ್ಕ, ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ನೀನು ತುಸು ಮಲಗಬಾರದೆ ? ನಿಡ್ಡೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ಹೇಗಾಗಿದೆ ನೋಡು ? ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ನೀನೇ ಮಲಗಿದೆಯಾದರೆ ? '

' ಆದರೇನು ಸ್ನೇಹಾ ? ನೀವು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನಷ್ಟು ಮಾಡಲಾರಿರಾ ? '

' ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ? ಸತ್ತರೂ ಆಗದು. '

‘ ನನಗೇನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹಿರಿಯತನ ಬಡಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮಲಗು. ’ ಮತ್ತೆ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ನಿಷ್ಫಲ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿದಳು. ಹುಡುಗನು ಎಚ್ಚತ್ತು ‘ ಆವ್ವಾ ! ’ ಎಂದನು. ಸುಧೆಯು ಬಾಗಿ ‘ ಮಗು ’ ಎಂದಳು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿನ ರಸಸೇಚನೆಯಿಂದ ಅವನ ನೀರಡಿಕೆ ಹಿಂಗಿತು. ತನ್ನ ಕ್ಷೀಣ ಹಸ್ತವನ್ನು ಸುಧೆಯ ಹೆಗಲ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಆತಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ‘ ಮಾತಾಮಣೇ ! ’ ಎಂದು ಕರೆದನು.

‘ ಪ್ರಭಾಮಣೇ ! ಏನು ನನ್ನ ಧನವೇ ? ಇನ್ನಷ್ಟು ರಸ ಕುಡಿಯುವೆಯಾ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಮಲಗು. ’ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಸುಧೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಬಾಲಕನು ನಿಶ್ಚಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಹೋದನು. ಅನವರತ ಒಂದುವರೆ ತಿಂಗಳು ಇರುಳೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚತ್ತು ಸುಧೆಯ ಶರೀರವು ಕ್ಲಾಂತವಾಗಿ ಭಗ್ನವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ಅವಸಾದ ಅಲಸ್ಯಗಳು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದ್ವೇಗ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈಗ ಅವು ಅವಳ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುಧೆಯು ಗೋಡೆಗೆ ಅತು ಕೂತಳು--ನಿದ್ರೆಗೆ ನೀರಡಿಸಿದ ಕಂಠು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡವು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಹೀಗಿದ್ದಳೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಹಸಾ ಅವಳಿಗೆ ಎನಿಸಿತು--ಯಾರೋ ತನ್ನ ತೊಡೆಯಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು. ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಸುಧೆಯು ಎಚ್ಚತ್ತು, ‘ ಯಾರು ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ--ಸುರೇಶ !

‘ ನಾನು. ಮಗುವನ್ನು ಕೊಡು, ಮಲಗಿಸುತ್ತೇನೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದೆ. ’

‘ ಬೇಡ ಬೇಡ. ಈಗ ಎದ್ದು ಬಿಡಬಹುದು--ಗಂಟಲು ಒಣಗುವದು. ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇರಲಿ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡು. ನೀನು ತುಸು ಮಲಗು. ’

‘ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಜಾಡ್ಯವಾದೀತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ಸುಂಕುರೋಗ. ’

‘ ಈ ಮಾತು ನಿನಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಅನರ್ಥಕವಾಗಿ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಮಲಗು ಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಮೈ ಒಣಗಿಹೋಗಿದೆ. ’

ಅಂದು ಸುಧೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಟ ಒಡಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುರೇಶನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಸುಧೆಯು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡ್ಡಾದಳು. ತಲೆ ನೆಲದ ಮೇಲಿತ್ತು, ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾರೋ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಸುಧೆಗೆ ಕಂಠು ತೆರೆದು ನೋಡಲು ಸಹ ಆಗ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಅವಳು ಸತ್ತವಳಂತೆ ಸಂಜ್ಞಾಹೀನಳಾಗಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಮುಂಜಾನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತೇರಿ ಸ್ನೇಹಳ ಕರೆಗೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡಿದಳು- ಸ್ನೇಹಳು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ‘ ಏಳು ಅಕ್ಕಾ ! ಮೈ ತೊಳೆದು ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಏನಾದರೂ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊ. ’

ಸುಧೆಯು ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ‘ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ? ಬಹಳ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ’

ಸ್ನೇಹಳು ನಕ್ಕು, ‘ ಅದು ನಿ ದ್ದೆಯ ಅಸರಾಧವಲ್ಲವೇ ಮತ್ತೆ, ಹೋಗು. ’

‘ ಹುಂ, ಪ್ರಭಾತನು ಈಗ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ ? ’

‘ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾನೆ, ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಮೆಲಿನ್ಸ್ ಫುಡ್ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಮಗುವಿನ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದುಹೋಗಿ ಕರೆದಳು. ಅವನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು.

‘ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿದಿದೆಯೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ. ’

ಸ್ನೇಹಳು, ‘ ನೀನು ಹೋಗು ಅಕ್ಕ, ಮೈ ತೊಳೆದುಕೊ. ’

‘ ಹೊರಟೆ—ಔಷಧ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವೆಯಷ್ಟೆ ? ನಾನಿಂದು ಕುಂಭಕರ್ಣನಂತೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನೀನು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ನನ್ನ ಹತ್ತರಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡೆ. ’

‘ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿರಬೇಕು. ಮುಂಜಾನೆ ನಾನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವರಿದ್ದರು. ಇನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ’

ಸುಧೆಯು ತುಸು ಲಜ್ಜಿತಳಾದಳು—ಮಗುವಿನ ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ಅವಳು ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಸುರೇಶನು ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದನು. ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೂರಟ್ಟು ಸುಧೆಯು ಎದ್ದಳು.

ಬಾಲಕನು ಬರಬರುತ್ತ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದನು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕೂಡುವಂತಾದನು. ಇತ್ತ ದಿವಾಣನೂ ವಿಷಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಗೊಂದಲವನ್ನೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸರಿಸಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಕಾಲೀಪದನು ಕಾರ್ಯಸಾಧುವೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ದಿವಾಣನು ರೇಗಿ, ‘ ಈ ಮಗನನ್ನು ಜೇಲಿಗೆ ಕಳಿಸುವೆ ’ ಎಂದನು. ಸುಧೆಯೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಕುಪಿತಳಾಗಿದ್ದಳು ಅವಳು ದಿವಾಣನನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳೂ ಸಾಹಸಗೊಂಡು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಾರಳು ಸುರೇಶನೇ ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ‘ ಬೇಡ ಬೇಡ, ಅದೆಲ್ಲಾ ದರೂ ಉಂಟೆ ? ಮಾಡಿದ್ದು ಮಾಡಿ ಹೋಯಿತು. ಈಗ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ ’ ಎಂದನು. ಬಹಳ ವಾಕ್ಯವ್ಯಯದ ನಂತರ ಸುರೇಶನ ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಸಂತಿತು. ಕಾಲೀಪದನು ತಾಡಿತನಾದನು ಮಾತ್ರ.

ಸುರೇಶನು ಅದೇಕೋ ದಿನದಿನ ಬದಲಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಸುಧೆಗೆ ತೋರಿತು. ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಿತ್ಸಾಸತ್ರ ಕ್ಯಾಗಲೀ ಬೇಟೆಗಾಗಲೀ ಹೋಗುವ ಆಗಿನ ಹೌಸು ಈಗಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹ ಳೊಡನೆಯೂ ಹಾಸ್ಯ-ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಗ್ನನಲ್ಲ. ಸುಧೆಯೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯನ್ನೂ ಮಾತುಕಥೆಯನ್ನೂ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಸಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸುಧೆಯು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರೂ ಸಹ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವಳನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕರೆದು ಮಾತನಾಡಿಸಿದರೂ ಕೇಳಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಸರಿದು ಹೋಗುವನು ಸುಧೆಯು ಚಿಂತಿತಳಾದಳು. ‘ ಇದರರ್ಥವೇನು ? ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೇಕೆ ಪರಿವರ್ತನವಾಗಿರಬಹುದು ? ಸ್ನೇಹಳೊಡನೆಯೂ ಹಾಸ್ಯದ ಅಮೋದ ಪ್ರಮೋದದ ಮಾತುಕಥೆಯ ಸ್ತೋತವು ಬತ್ತಿಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ? ಈ ಪರಿ-ವರ್ತನದ ಅರ್ಥವೇನು ? ’

ಅರ್ಥವೇನೇ ಇರಲಿ. ಸುರೇಶನ ಭಾವಾಂತರವು ದಿನ ದಿನವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಬರಬರುತ್ತ ಸ್ನೇಹಳು ಸಹ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ‘ ಅಕ್ಕ, ಅವರು ಹಾಗೇಕೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸುಧೆಯು, ‘ ಹೇಗೆ ? ’

ಎಂದಳು. 'ಯಾಕೆ ನೀನಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಕಥೆ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ದೇವರಿಗೆ ಹೂ ತಪ್ಪಿದರೂ ನಮ್ಮ ಸಂಜೆಯ ಸಭೆ ತಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಅವರು ಕಂಚುಮಿಂಚಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಸಹ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನಾಡರು ! ಶರೀರವೂ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಕೇಳಿದರೂ ನೆಟ್ಟಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. '

' ಬಹುತರವಾಗಿ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವೆಸಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೇಳಿ ನೋಡು. '

' ಯಾಕೆ ? ನೀನು ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲವೋ ಏನು ? '

ಸುಧೆಯು ಈಸಲ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದವಳು ಅದನ್ನು ನುಂಗಿ-ಕೊಂಡು, ' ನೀನು ಕೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು ? ' ಎಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

' ಆಗಲಿ, ಕೇಳುವೆ. '

ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸುಧೆಯು ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಳು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಭಾತನು ತೊತ್ತಿನ ಹತ್ತಿರಿದ್ದನು.

ಬಿಂದು ಬಂದು ಕರೆದಳು, ' ಚಿಕ್ಕ ತಾಯಿ, ಧನಿಯರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ' ಸ್ನೇಹಳು ಹೇಳಿದಳು, ' ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬರಬೇಕು. ' ಒಡನೆಯೇ ಸುರೇಶನು ಬಂದದ್ದು ನೋಡಿ, ' ಏನು ಭಾಗ್ಯವೋ ! ಇಂದು ಮಾಳಿಗೆಯದೇ ಭಾಗ್ಯವೋ ಇಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮದೇ ಭಾಗ್ಯವೋ ! '

ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ; ಇನ್ನು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆಗತ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಮೆಟ್ಟಿಗೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು.

ಸುಧೆಯು ನಗೆಗೂಡಿ, ' ಇಂದು ಹಳೆಯ ನೆನಪು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿ ತೇನು ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಸುರೇಶನು, ' ಅದು ಹೇಗೆ ? ' ಎಂದನು.

' ಮಾತುಕಥೆಯಾಡಲು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೇ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸದ ಮಾತಿರುವದೋ ? '

ಸುರೇಶನು ಜಡಿತ ಕಂಠದಲ್ಲಿ, ' ಕೆಲಸದ ಮಾತೇ ಒಂದುಂಟು ' ಎಂದನು.

‘ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಬರುವೆ. ನೋಡುವಾ, ಪ್ರಭಾತನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ’

ಸ್ನೇಹಳು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಅದೇನು ಅಕ್ಕ, ನೀವು ಇಂದು ಹೊಸ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುವಿರಿ ! ನೀನು ಎದ್ದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮಾತಾಗಬೇಕೆ ? ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ ಯಾವ ಮಾತು ? ಅಕ್ಕನು ಎದ್ದು ಹೋಗಬೇಕೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಸುಧೆಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದರೂ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಅದಮ್ಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವಳು ಏಳಲಿಲ್ಲ

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು, ‘ ಹೇಳಬಾರದೇ ಏನು ಮಾತು ? ನೀನು ಹೀಗೇಕಾಗಿರುವೆ ? ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವೆ ? ’

ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ದೂರ ತಳ್ಳಿ ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹುಂ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಏಕೊ ಅಷ್ಟು ನೆಟ್ಟಗೆಸಿರಲೊಲ್ಲದು. ಕೆಲವು ದಿನ ಪಡುವಣ ನಾಡಿಗೆ * ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಹು ದಿನದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಡೆ, ಬರುವೆಯಾ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಚಕಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು, ‘ ನಾನೊಬ್ಬಳೆ ?— ಅಕ್ಕ ಬರುವ ದಿಲ್ಲವೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ಜಡಿತಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಕಾಕಾ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದರೆ ನಡೆಯೆಂದು. ’

ಸ್ನೇಹಳು ಮಿಡುಕಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ’
ಸುಧೆಯು, ‘ ಇಲ್ಲವೇನು ? ಹೋಗು. ಪ್ರಭಾತನು ಇನ್ನೂ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ’

‘ ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಇರುವೆಯಾ ? ’

‘ ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ? ಕಾಕಾ ಇರುವರಲ್ಲ. ’

‘ ಇಲ್ಲ ಅಕ್ಕ, ನೀನೂ ನಡೆ. ನೀನು ಬರದಿದ್ದರೆ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಅವನನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆನೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವರೂ ಹೇಗಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು. ನಿನ್ನ ಕೈಯ ಜತನವು ಮೊದಲು ಬೇಕು. ’

ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು, ‘ ಹುಚ್ಚಿ, ಅಲ್ಲದೇನು ! ನೀನು ಅವರನ್ನು

* ಬಂಗಾಲದ ಪಡುವಣ ನಾಡು— ಕಾಶಿ, ಗಯಾ, ಆಗ್ರಾ, ಅಲಹಾಬಾದ್ ಇತ್ಯಾದಿ.

ನೋಡಿಕೊ. ಸಂಸಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಒಬ್ಬರು ಬೇಕಲ್ಲ ? ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಮಿಡುಕಿಸಿದ, ' ನೀನು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ತುಸು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು, ' ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಈಗ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ? ನಾನೂ ನೀನೂ ಅಷ್ಟೇ ಇರಲಾರೆವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಈಗಲೂ ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಮನವನ್ನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಿನ್ನ ಸುತ್ತ ತೊಡಕಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನಡೆ ಸ್ನೇಹಾ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗೋಣ. '

ಸ್ನೇಹಳು ವಿಷ್ಣುತಳಾದಳು. ಸುರೇಶನ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಅವನ ಉಜ್ವಲ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಭಾವನೆಯು ದೃಢವಾಯಿತು. ಹೆದರುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು, ' ನಡೆ, ನೀನು ನೆಟ್ಟಿಗಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆ. '

ಮರುದಿನ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಚಾಕರನನ್ನು ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸುರೇಶನೂ ಸ್ನೇಹಳೂ ಪಡುವಣ ನಾಡಿಗೆ ಹವೆ ಬದಲಿಸಲೆಂದು ಹೊರಟರು. ಹೊರಡುವಾಗ ಸ್ನೇಹಳು ಅಳುತ್ತ ಕಂಠಾರಿಸುತ್ತ ' ಆಶೀರ್ವದಿಸು ಅಕ್ಕ, ಪ್ರಭಾತನೂ ಅವರೂ ನೆಟ್ಟಿಗಿರುವ ಹಾಗೆ ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು ಸಸ್ನೇಹವಾಗಿ ಅವಳನ್ನೂ ಪ್ರಭಾತನನ್ನೂ ಚುಂಬಿಸಿದಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, ' ನನ್ನಿಂದ ಸಿಮ್ಮ ಅಮಂಗಲ ಚಿಂತನೆಯು ಆದೆಂದೂ ಆಗದು ' ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಹೋಗಲು ಒಲ್ಲೆನೆಂದು ಹಟೆ ಬಡಿದು ಅಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಭಾತನ ಮುಖವು ಕಣ್ಣಿರಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಳು.

ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಾಗ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತೂ ಕತ್ತಲೆ. ಅವಳಿದೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆಗವಿದುಹೋದಂತಿದೆ. ಒಳಗಾಗಲಿ ಹೊರಗಾಗಲಿ ತನ್ನೆದೆಯನ್ನು ತಂಗಿನಬಹುದಾದ ಒಂದು ವಸ್ತುವೂ ಇಂದು ಅವಳಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲವೆ ? ಇಲ್ಲ-ಇಲ್ಲ. ಅವಳ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ಒಂದು ದೀರ್ಘವಾದ ವ್ಯಯದ ತಾಲಿಕೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುವದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲ ಆಯದ ಅಂಕಪಾತವೇ ಇಲ್ಲ.

೧೬

ಸುರೇಶನು ಮುಂಗೇರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸೌಕರ್ಯ ಸಜ್ಜಿತವಾದ ನಿವಾಸ ಒಂದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ನಿಮ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ವಾಹಿನೀ ಗಂಗೆ. ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಪುಷ್ಪವಾಟಕೆ. ಜೀವನದ ಆ ನವಾಗತ ದುಶ್ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ರೆಕ್ಕೆಗೆದರಿದ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಗೆ ಬಿಚ್ಚಾಗಿ ಬೀಸಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು. ನಸುಕಿ ನಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನು ಅತಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗಾವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತರಂಗಗಳನ್ನೇಳಿಸಿ ಬೀಳಿಸಿ ಈಸುವನು. ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಭಾತರೊಡನೆ ಪೀಠಪಹಾಡ್, ಸೀತಾಕುಂಡ, ಕರಣಚೌದಾ, ಫೋರ್ಟ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ- ಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡುವನು. ಹೊಸ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪತಿಯು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅರಳಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹಳು ಸದ ಆನಂದಿತಳಾದಳು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಾನಗುಣದಿಂದ ಪ್ರಭಾತನ ಮೈ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತಲಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದಳು; ಅಲ್ಲದೇ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪದಲ್ಲಿ ತುಸು ಅನುವು ಮೊರೆಯುತ್ತಲೇ ಯಾರೊಡನೆ ಆದರೂ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡುವದಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ಹೋದರೆ ತಾನು ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾಗುವದಾಗಿಯೂ ಬರೆದು ಹೇಳಿದಳು ಸುಧೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬರೆದಳು, ' ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪದಲ್ಲಿ ಆನುವಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇಗ ಆಗುವ ಆಶೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ದ್ದ ರಿಂ ದ ಬ ರು ವ ದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು. ಸ್ನೇಹಾ, ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ' ಇತ್ಯಾದಿ. ಕೆಲದಿನವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಳು ಸುರೇಶನಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು, ' ಊರಿಗೆ ಎಂದು ಹೋಗುವದು ? ' ಎಂದು.

‘ ಈಗಲೇ ? ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ? ’

‘ ಇಚ್ಛೆಯಾದಂದು. ’

‘ ಬೇಡ. ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆನಿಸಲೊಲ್ಲದು, ಊರಿಗೆ ನಡೆ. ’

‘ ಇನ್ನು ಕೆಲದಿನ ಹೋಗಲಿ. ನನ್ನ ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡು ಸ್ನೇಹಾ ? ’

ಸ್ನೇಹಳು ಪತಿಯ ಹಣೆ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ, ' ಇದೇನು, ಜ್ವರ ಬಂದಂತಿದೆ? ಯಾಕೆ? ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡುವೆಯೆಂದೆ? '

' ಅದೇ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ! ಜ್ವರ ಬರುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ತಲೆ ಟಣಟಣ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ರಾತ್ರಿ ಉಣ್ಣುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ. '

ಮರುದಿನ ಸುರೇಶನು ಜ್ವರವನ್ನು ಅಳಿದುಕೊಂಡು ನೋಡಿದನು- ೧೦೪ ಡಿಗ್ರಿ. ಮೈಯೆಲ್ಲ ನೋವು. ಮಸ್ತಕಶೂಲೆಯೂ ಅತಿರಿಕ್ತವಿದೆ. ಸುರೇಶನು ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ' ಇದೇಕೋ ಬಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷಣ ತೋರುವದಿಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಾ. ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಕಳುಹು. ಮನೆಗೆ ತಂತಿ ಕಳಿಸಿಬಿಡು, ಕಾಕಾ ಬರಲಿ! ವಿದೇಶ, ನೀನೊಬ್ಬಳೇ--' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಅಳುತ್ತ ' ಇನ್ನೇನು ಗತಿ? ಅಕ್ಕನನ್ನು ಯಾಕೆ ಸಂಗಡ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ? ಪ್ರಭಾತನ ಮೈಯೂ ಬಿಸಿಯಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ' ಎಂದಳು.

' ಹಾಂ! ಪ್ರಭಾತನ ಮೈಯೂ ಬಿಸಿಯೆ? --ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಏನು ಮಾಡುವೆ? '

' ತಂತಿ ಕಳಿಸಿಬಿಡೋಣ, ಅಕ್ಕ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡಲಿ. '

ಸುರೇಶನು ಅವೇಶದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ' ಬೇಡ-ಬೇಡ! '

ಬೆರಗಾದ ಸ್ನೇಹಳು ಪತಿಯ ಕೆಂಪೇರಿದ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ, ' ಹೀಗೇನು ಹೇಳುವೆ? ಅಕ್ಕ ಬರದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಈಗಲೇ ಅವಳಿಗೆ ತಂತಿ ಕಳಿಸುವೆ--' ಎಂದಳು.

' ಬೇಡ ಸ್ನೇಹಾ, ಬೇಡ-! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆಯಾ? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಸ ತಂದುಕೊ. ಆಗದೇ ಏನು? ಕಾಕಾ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸು, ಅವರು ಬರಲಿ. '

' ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ನೀನಿನ್ನು ಹರಟಬೇಡ. '

' ಹರಟಬೇಕೆಂದರೂ ಆಗುವದೆಲ್ಲಿ? ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಗೊಂದಲಗೊಂಡಿತ್ತು. '

ಡಾಕ್ಟರನು ಬಂದು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು, ' ಟ್ಯಾಫ್ಯಾಡಿನ ಬೀಜವು ಶರೀರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ ದೊರೆತಿದೆ. ಬಹಳ ಸಾವಧಾನದಿಂದಿರಬೇಕಾಗುವದು. ಚಿಂತೆಯ ಕಾರಣ-ವಿಲ್ಲ ' ಇತ್ಯಾದಿ. ಸುರೇಶನು ಆಗ ಜ್ಞಾನರಹಿತನು. ಇವರು ಕಳೆಯಿತು.

ಇರುಳೆಲ್ಲ, ಹಗಲೆಲ್ಲ ಸ್ನೇಹಳು ಅವನ ಬದಿಗಿದ್ದು ತಲೆಗೆ ಮಂಜನ್ನೂ ಓಡಿ-ಕೋಲನ್ನೂ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಭಾತನೂ ಕಸಿವಿಸಿಪಡುತ್ತ ದಾಸಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನೇಹಳು ನಡುನಡುವೆ ಅವನನ್ನೂ ಮಡಲಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ; ಆಕುಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕರೆಕರೆದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದಳು.

ಆ ಇರುಳೂ ಕಳೆಯಿತು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆಯಿಂದ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನೇಹಳು ಬಹುದಿನದ ರೋಗಿಯ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆ ಗಂಟಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಬಾಗಿಲದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯ ಶಬ್ದವಾಗಲು ಸ್ನೇಹಳು ಓಡಿ-ಹೋಗಿ 'ಆಕ್ಕ' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಆದರೆ ದಿವಾಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಸೆರಗಳೆದುಕೊಂಡು ಸರಿದು ಬಂದಳು. ದಿವಾಣನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸುಧೆಯು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಉಚ್ಚಸ್ವಿತಕಂಠದಿಂದ 'ಆಕ್ಕ!' ಎಂದಳು. ಸುಧೆಯು ಅವಳನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಡೆದು, 'ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆಯೇಕೆ?'

'ಒಬ್ಬರೇ ಇಲ್ಲ, ಪರಿಚಾರಿಕೆ ಇದ್ದಾಳೆ.'

'ಪ್ರಭಾತನು ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ?'

'ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾನೆ.'

ದಿವಾಣನು ರೋಗಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನು. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯನ್ನು ಆಪ್ತಿಕೊಂಡು ರುದ್ಧಸ್ವರದಲ್ಲಿ, 'ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ಆಕ್ಕಾ!' ಎಂದಳು.

'ಭಯವೇತರದು ಸ್ನೇಹಾ? ಬಾ, ಹೇಗಿದ್ದಾರೆ ನೋಡುವಾ.'

ಇಬ್ಬರೂ ನೋಡಹೋದರು. ದಿವಾಣನು ಸುರೇಶನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು 'ಸುರೇಶ' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತುಸು ಹಗುರಾಗಿತ್ತು. ದಿವಾಣನ ಕರೆಗೆ ಸುರೇಶನು ಕಣ್ಣೆರೆದು, 'ಕಾಕಾ? ಬಂದಿರಾ? ಸ್ನೇಹಾ ತಂತಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಳೆ?' ಎಂದನು.

'ಹುಂ, ಈಗ ಹೇಗಿರುವೆ ಸುರೇಶ?'

'ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಶೂಲೆ. ಮಾತಾಡಲು ಕಷ್ಟವೆನಿಸುವದು.'

ಸುರೇಶನು ತುಸು ಮಲಗಲು ದಿವಾಣನು ಪರಿಚಾರಕನಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರನನ್ನು ಕರೆಯ ಹೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಸುರೇಶನು ನೀರು ಬೇಡಲು, ಸುಧೆಯು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟಳು; ಮತ್ತು ಹಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಜ್ವರದ

ಉತ್ತಾಪವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಅಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಮೆಲುದಸಿಯಲ್ಲಿ,
' ನೀನು ಏನಾದರೂ ತಿಂದು ತುಸು ಮಲಗಿಕೊ, ನಾನಿರುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದಳು.

' ನೀನು ? ಇನ್ನೂ ಮೈ ತೊಳೆದಿಲ್ಲ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಹ ಹಾಕಿಲ್ಲ
ಅಕ್ಕ ! '

' ನಾನು ನನ್ನ ಹೊತ್ತರಿತು ಎಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ. ಬಂದಿ ಬಂದಿ
ದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಕಾಕಾ ಅವರ ಸ್ನಾನದ ಹಾಗೂ ಊಟದ ಏರ್ಪಾಡು
ಮಾಡಲು ಹೇಳು. ನಿನ್ನ ಕಂಠು ಮುಖ ನೋಡಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ—ತುಸು
ಮಲಗದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ನಿಲ್ಲಲೂ ಬಾರದೆಂದು. ನೀನು ತುಸು ಮಲಗು ಹೋಗು.'

ಸ್ನೇಹಳು ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ನಡುನಡುವೆ ಕಸವಿಸಿ
ಯಿಂದ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು, ' ತಲೆ ಒತ್ತಲೇನು ? '

' ಯಾರು ? '— ಎಂದು ಸುರೇಶನು ಚಮುಕಿತನಾಗಿ ನೋಡಿದನು.
' ನೀನು ? ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ? ' ಎಂದು ಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

' ಕಾಕಾ ಅವರೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ?

' ಕಾಕಾ ಅವರೊಡನೆ ? ಎಲ್ಲಿ—ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ' ಸುಧೆಯು ಉತ್ತರ
ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಉತ್ತೇಜನದ ಅಕಸ್ಮಿಕ ಅಘಾತವು ಕಡಿಮೆಯಾದ
ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಶಾಂತ ಛಾಯೆಯು ಸುರೇಶನ ರುಗ್ಗು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮೂಡು
ತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ಮೇಲೆ, ' ನೀನು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಎನಿಸಿತ್ತು ' ಎಂದನು.

' ಯಾಕೆ ? '

ಸುರೇಶನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ
ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಆಶೆಯ ಉದಯವಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಲು
ಆಗದೆ, ' ಸ್ನೇಹಾ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿರುವಳೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

' ಹುಂ. '

' ನೀನು ಕುಳಿತು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು ? '

' ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನು ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿ
ಕೊಂಡನು, ' ಬೇಗ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಎದ್ದು ಕೂಡುವೆನೆಂದು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. '

ಸುಧೆಯು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ತಟ್ಟತೊಡಗಿದಳು ಮಾತ್ರ.

ಡಾಕ್ಟರನು ಬಂದು ಹೇಳಿದನು, ' ಹೆದರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಜ್ವರದ ರೀತಿ ನೋಡಿದರೆ ತುಸು ಗೋಳಾಡಿಸಬಹುದು. ೨೧-೨೨ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಆರೈಕೆ ಬಹಳಾಗಬೇಕು. ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಔಷಧ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿ. ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಪಠ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು. '

ದಿವಾಣನು, ' ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಾವು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ ' ಎಂದನು.

ಕೆಲ ದಿನ ರೋಗವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಜ್ವರದ ಉತ್ತಾಪವು ಒಂದು ದಿಗ್ವಿ ಕಡಿನೆಯಾದರೆ ಎರಡು ದಿಗ್ವಿ ಮತ್ತೆ ಏರಿ ಹೋಗುವದು. ವೈಯಲ್ಲಿ ನೋವು ತಾಳಲಾರದಷ್ಟು. ನಿದ್ರೆ ಹಗಲೂ ಇಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾತನೆಯ ಕ್ಲಾಂತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ತಂದ್ರಾಪೋಹವು ರೋಗಿಯನ್ನು ಆವರಿಸುವದು. ಸುಧೆಯು -- ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸುಸರಿಸಿ, ನಿದ್ರೆ ನೀರಡಿಕೆಯನ್ನೆದೇ ರೋಗಿಯ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ತೊಡಗಿ ಕೊಂಡಳು. ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಹೇಳಿದಳು. ಬಿಂದಿಯು ಇನ್ನೆಲ್ಲರ ವರಾಮರಿಕೆಯಲ್ಲಿ

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ. ದಿನವೆಲ್ಲ ಸುಧೆಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ದಣಿದು ದಿವಾಣನು ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಹೊರಗೆ ಊಳಿಗದವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೂಗುಬೀಸಣಿಕೆಯ ದಾರವು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಸುಧೆಯು ಗೋಡೆಗೆ ಆತುಕೊಂಡು ನೀರವಳಾಗಿ ಸುರೇಶನ ಮುಖದ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು- ಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾರದ ಟಿಕ್-ಟಿಕ್ ಧ್ವನಿಯೊಂದೇ ಗಭೀರ ನಿಸ್ತಬ್ಧತೆಯನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮಗ್ಗಲಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾತನು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಹಟಿಹಿಡಿದು ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವರೂ ನೀರವವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುಧೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಏನೇನನ್ನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ನೋತ ಕಣುಗಳು ಮಬ್ಬು- ಗೊಂಡು ತೂಗತೊಡಗಿವೆ. ಬೆರಗುವಡೆದು ಮತ್ತೆ ಅರಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ರೋಗಿಯ ಕಾದತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಕಂಠೊರೆಸಿ ಅವಳು ಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ, ನಡುನಡುವೆ ಔಷಧ ಹಾಕುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತೋ ಹೇಗೆಂದು.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಶಬ್ದಕೇಳಿ ಸುಧೆಯು ಮಬ್ಬಿನ ಪರೆಯು ಹರಿದುಹೋಯಿತು. ನೋಡುತ್ತಾಳೆ--ಸುರೇಶನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ವಿಚಲಿತವಾಗಿ ಸುಧೆಯು ರೋಗಿಯ ತೋಳುಗಳೆರಡನ್ನೂ

ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಡೆದು, ' ಇದೇನು ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಜಡಿತಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಎಂದನು, ' ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಈಸುವೆ, ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು ಸ್ನೇಹಾ ! '

' ಮಲಗು, ಮಲಗು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಂಜು ಇಡುತ್ತೇನೆ; ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ; ಮೈ ತಂಪಾಗುವದು ಈಗಲೇ; ಮಲಗು. '

' ಮಂಜು ? ಗಾಳಿ ? ಬೇಡ. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಈಸುವೆ ಬಿಡು. ' ತಡೆಗಟ್ಟಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸುರೇಶನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ, ' ಸ್ನೇಹಾ—ಬಿಡು, ಬಿಡು, ಬಿಡು ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ— ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವೆಯಾ ? ನಿನಗೆ ಇಂದು ಏನಾಗಿದೆ ? '

' ನಿನಗೆ ಏನಾಗಿದೆ ? ನನ್ನಮಾತು ಕೇಳತೊಲ್ಲೆಯೇಕೆ ? ಸ್ನೇಹಾ ಯಾರಿಗಿನ್ನುವೆ ? '

' ಯಾಕೆ ನಿನಗೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ಯಾರು ? ಯಾರು ನೀನು ? '

ಸುಧೆಯು ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತಡೆದು ಹಿಡಿಯತೊಡಗಿದಳು. ಸುರೇಶನು ಉಸುರಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಬಡಬಡಿಸತೊಡಗಿದನು, ' ನೀನು ? ನನ್ನ ರೋಗಶಯ್ಯೆಯ ಬಳಿಯೂ ಮತ್ತೆ ನೀನೆ ! ನೀನು ನನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ, ಆರೈಕೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಲು ಬಂದೆಯಾ ? ಅದರೆ ಅದೇಕೆ ಈ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆ ? ನಾನಾದರೂ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಈ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಿ— ? ' ಸುಧೆಯು ಬಲವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಮಂಜಿನ ಚೀಲವನ್ನು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಸವೇಗವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸತೊಡಗಿದಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕಂಠು ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ಸುರೇಶನು ಮೃದುಮೃದುವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು, ' ಸ್ನೇಹಾ— ಸ್ನೇಹಾ— ಬಾ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ—ಗಾಳಿ ಹಾಕು, ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೋ. ಥೀ— ನಿನಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವೇ ಸ್ನೇಹಾ ? ಯಾರಿಂದ ಈ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು— ನೀನೂ ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ ? ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ ? ಯಾರಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ನಾನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರ ಬಳಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ— ಸ್ನೇಹಾ— ಸ್ನೇಹಾ, ನನ್ನ ಮುಣವನ್ನು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಡ ಸ್ನೇಹಾ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಆರೈಕೆ ಮಾಡು— ನೀನೇ ಬಾ. '

ಸುಧೆಯು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವಳು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೋ ಅದೇ ಘಟಿಸಿದೆ. ಸುರೇಶನ ಉತ್ತೇಜಿತ ಕಂಠಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಸ್ನೇಹಳು ಬಾಗಿಲ ವರೆಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಚಲಳಾಗಿ ನಿಂತು-ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಧೆಯು ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ ಸ್ನೇಹಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಾರದೇ ತಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದಳು. ಸುರೇಶನು ನಿಶ್ಚೇಷನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಸ್ನೇಹಳು ಹಾಗೇ ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ.

ಸುಧೆಯು ಮೃದುಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕರೆದಳು, ' ಸ್ನೇಹಾ ? ' ಸ್ನೇಹಳು ಮೆತ್ತಗೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಸುಧೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಂತಳು. ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು, ' ಪ್ರಭಾತನು ಮತ್ತೆ ಅತ್ತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಮಲಗಿರುವನ ? '

' ಹುಂ. '

' ಉಃ ! ಈಗ ಅವೆಷ್ಟು ಹೆದರಿದ್ದೆನೆಂದೆ ಸ್ನೇಹಾ ! '

' ರೋಗವು ಹಾಗಾದರೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯೇ ಅಕ್ಕ ? ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಇಷ್ಟು--' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಸ್ನೇಹಳು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಸುಧೆಯು ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಳು, ' ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ತಲೆಗೆ ಮಂಜು ಹಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದೇ ತಲೆ ಬಹಳ ಕಾದು ಬದಬಡಿಕೆ ಯಾಗಿರಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ' ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾತನು ಅತ್ತ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಲು ಸುಧೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳಿದಳು, ' ಸ್ನೇಹಾ, ನೀನೇ ತುಸು ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿರು. ನಾನು ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸಿ ಬರುತ್ತೇನೆ.' ಸ್ನೇಹಳು, ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಆಘಾತದಿಂದ ವ್ಯಥಿತಳಾಗಿ, ' ಅಕ್ಕ, ಅವರ ಈ ಸಮಯದ ಮಾತಿಗೂ ಕಿವಿಗೊಡುವೆಯಾ ? ' ಎಂದಳು.

. ಸ್ನೇಹಳ ವ್ಯಾಕುಲ ಕಂಠದಿಂದ ಸುಧೆಯು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೇ ಹೋಗು-ನಿದ್ದೆ ಬಂದಂತಿದೆ ಅವರಿಗೆ ತುಸು-ಅಳುವ ದನಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹಾರಿತು-' ಎಂದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಮೆತ್ತಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ದಿವಾಣನು ಬಂದು, ರೋಗಿಯ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ' ನಾಡಿಯು ತುಸು ನಿಚ್ಚಳವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ತಾಯೀ, ನೀನು ತುಸು ಮಲಗುವದಿಲ್ಲವೆ ? ' ಎಂದನು.

‘ ನಾನು ಕೂತಕೂತಲ್ಲಿಯೇ ನಡುನಡುವೆ ತುಸು ತುಸು ತೂಕಡಿಸಿ ತೂಕಡಿಸಿ ನಿದ್ದೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಹೀಗೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಲಗಿರಿ. ಹಗಲೆಲ್ಲ ನಿಸುಗೆ ಬಹಳ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆ ಯಾದರೆ ತಡೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ’

ದಿನಾಣನೂ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮಾತಿನ ಮೃದುಗಂಜನ ದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾತನ ಅಳುವ ದನಿಗೋ ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚ- ತ್ತನು. ಕೆಂಪೇರಿವ ಕಂಠುಗಳಿಂದ ಸುಧೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ, ‘ ಆದರೂ ?--ಆದರೂ ಬಂದೆಯಾ ?--ಓಡಿ ಬಂದನಾದರೂ ನನಗೆ ನಿಸ್ತಾರ ವಿಲ್ಲವೆ ? ದಯಮಾಡು-ದಯಮಾಡು ನನ್ನ ಮೇಲೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬರಬೇಡ- ನಾನಿನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಹೋಗು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗಾದರೂ ಹೋಗಗೊಡು. ’

ಸುರೇಶನು ಉನ್ನಾದಿತನಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವದನ್ನು ತಡೆದು ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಲ ಸುಧೆಗೆ ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು. ಗಾಳಿ ಹಾಕುವ ಇಲ್ಲವೇ ತಲೆಗೆ ಮಂಜು ಹಚ್ಚುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ, ‘ ಹೋಗ ಗೊಡಲಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೂ ಇನ್ನು ಹೋಗಬೇಡ, ಇನ್ನು ಹೋಗ ಗೊಡುವದಿಲ್ಲ, ಹೀಗೇ ಇದ್ದುಬಿಡು ಹಾಗಾದರೆ ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಬಡ- ಬಡಿಸಿದನು.

ಸುರೇಶನು ಶಾಂತನಾದ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಮಂಜಿನ ಚೀಲವನ್ನು ಹಡೆಗೆ ಹತ್ತಿಕ್ಕುತ್ತ ರೋಗಿಯ ತಲೆಯ ಬದಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಅವಳ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಗದ- ಗದ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ. ಸುರೇಶನು ಆಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬಡಬಡಿಕೆಯೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಇದು ಬರೀ ಬಡಬಡಿಕೆಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಎನಿಸಿತು. ಇದೇನೋ ಒಂದು ಮಾದರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ತೇಜನೆ ! ನೆನೆದು ಸುಧೆಯು ನಡುಗಿದಳು.

ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ಅವನ ತಲೆಗೆ, ಕೈಗೆ, ಬಾಯಿಗೆ, ತಂಜೀರು ಸವರಿ ದೀಪವನ್ನು ತುಸು ಇಳಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಪರಿಚಾರಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದ ತೂಗು-ಬೀಸಣಿಕೆಯ ದಾರವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕೊಡವಿ, ಅವನನ್ನು ಜಾಗರಿಸಿ, ರೋಗಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಲೆಂದು ತಲೆ ತಟ್ಟುತ್ತಲಿದ್ದಳು.

ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ನೇಹಳು ಬಂದು ನೀರವಳಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತಳು. ಆಗಿನ್ನೂ ಅವಳ ಮುಖದ ಪಾಂಡು ವರ್ಣವು ಅಳಿಸಿಲ್ಲ; ಬೆದರಿ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡ ಸ್ನೇಹಳ ಈ ದೀನ ಭಾವವನ್ನು ಸುಧೆಯು ಕಂಡು ವ್ಯಥಿತಳಾದಳು. ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅಸಂಕೋಚವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿ ನಸಜವಾಗಿ ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೆ ಸ್ನೇಹಳ ಈ ಲಜ್ಜಾಕರ ವೇದನೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಬಹುದೆಂದು ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಮತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಲು ಹೇಳಿದಳು. ರೋಗಿಯ ತಲೆತಿರುಕ ಬಡಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದು ಉಚಿತವೂ ಅಲ್ಲ, ಈಗದು ಸಮಯವೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು- ಕೊಂಡು ಸುಧೆಯು ಯಥಾರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನ ಹಣೆ ತುಸು ತುಸು ಬವರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಒರೆಸುತ್ತಲೇ ಸುರೇಶನು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕಂಠು ತೆರೆದಾಗ ದೃಷ್ಟಿ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿದೆ. ಆಗ ಕಿಡಿಕೆಯು ಛಿದ್ರದೊಳಗಿಂದ ಬೆಳಕು ಹಣಕಿ ಹಾಕಿ ಬೆಳಗಾದ ವರ್ತಮಾನ ವನ್ನು ಹೇಳಿತು. ಸುಧೆಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ' ಈಗ ಹೇಗಿರುವೆ ? ' ಎಂದಳು

' ಸ್ವಲ್ಪ ಹ ಗು ರೆ ನಿ ಸು ತ್ತ ದೆ. ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕುಳಿತಿದ್ದೆಯಾ ? '

' ಇಲ್ಲ, ಸ್ನೇಹಳೂ ಇದ್ದಳು--ಕಾಕಾ ಅವರೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ತಲೆ ಈಗ ಹಗುರಾಗಿದೆಯೆ ? '

' ಹುಂ, ಆದರೆ ಬಹಳ ಹೈರಾಣವೆನಿಸುವದು. ಮಾತಾಡಲು ತ್ರಾಸು ಎನಿಸುವದು. '

ಸುಧೆಯು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತಾಡ ಬೇಡ--ಮಲಗು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸುಧೆಯು ಭಾವ ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಯವನ್ನೂ ಕಾಣದೇ ಸ್ನೇಹಳು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಸುಧೆಯು ಸಹ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನ ರಾತ್ರಿಯ ಅಸಂಬದ್ಧ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ತುಸು ಹೆದರಿಕೆಯೆನಿಸಿತ್ತು.

ಸುಧೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿದನು. ಸುಧೆಯು ದೀಪವನ್ನು ಶಾಂತಮಾಡಿ ಕಿಡಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆರೆದಿಟ್ಟು ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅವನ ಹಣೆ ಒರೆಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಗಾಳಿಹಾಕುತ್ತಿರಲು, ಅವಳ ಕಂಠುಗಳೂ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗ ಬೀಸಣಿಕೆ ಜಗ್ಗಿದಂತಾಗಲು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ-

ಸುರೇಶನು ಕಂಪಿತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬೀಸಣಿಕೆ ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸುಧೆಯು, 'ಯಾಕೆ?' ಎಂದಳು. ಅವನು, 'ನೀನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಎದ್ದಿರುನೆ-- ಇನ್ನು ಗಾಳಿ ಸಾಕು' ಎಂದನು. ಸುಧೆಯು ಬೀಸಣಿಕೆ ಇರಿಸಿದಳು 'ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುನೆ? ಇನ್ನಾರ ಮೇಲಾದರೂ ತುಸು ತುಸು ಭಾರ ಹಾಕುತ್ತಿರು. ನಾನೀಗ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಮಲಗು ಹೋಗು--' ಎಂದು ಸುರೇಶನು ಹೇಳಿದನು.

ಸುಧೆಯು ಕಂಠು ಉಜ್ಜುತ್ತ, 'ಈಗ ಮಲಗುವ ಹೊತ್ತೇ? ಬೆಳಗಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ' ಎಂದಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಔಷಧ ಸೇವನಮಾಡಿಸಿ ಉತ್ತಪವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಈಗ ಜ್ವರ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರನೂ ಬಂದು ನೋಡಿ, 'ಇದೊಂದು ದಿನ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಬೇಗ ಜ್ವರ ಇಳಿದುಬಿಡಬಹುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿಹೋದನು. ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತು ದಿವಾಣನು ಸುಧೆಗೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅವಳು ಕೇಳದೆ, 'ಇಂದು ಆದಾಗದು, ನಾಳಿನಿಂದ ಬೇಕಾದರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಸುರೇಶನಿಗೆ ಗುಣವಾಗತೊಡಗಿತು. ದಿವಾಣನು ಸುಧೆಗೆ ಹೇಳಿದನು, 'ಗೊತ್ತಷ್ಟೇ ತಾಯಿ, ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುನೆ ನೆಂಬುದು. ಇನ್ನೇನು ಭಯದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಜತನ ಜೋಪಾನದ ಬಗ್ಗೆ-ಯಂತೂ ಏನಿಗೆ ನಾನೇನು ಹೇಳಿಕೊಡುವುದಿದೆ? ಈಗ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಾದರೆ ನಾನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ.' ಸುಧಾಸುರೇಶರಿಬ್ಬರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲು ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ದಿವಾಣನು ಊರಿಗೆ ಹೋದನು.

ಸುರೇಶನು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಕೆಲದಿನವಂತೂ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಏಳಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಭಾತನನ್ನೂ ಸಂಸಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನೇಹಳು ನಡುನಡುವೆ ಬಂದು ಸುರೇಶನ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು ಮಾತ್ರ. ಅನುದಿನವೂ ಅವಳು ಸುಧೆಯ ಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತಭಾರ ವಹಿಸಿ ತಾನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳು. ರೋಗಿಯ ಆರೈಕೆಗೆ ತಾನು ತಕ್ಕವಳಲ್ಲವೆಂದು ದೂರ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿಯ ಆ ಸಂಗಹೀನವಾದ ರೋಗಶಯ್ಯೆಯ ಬಳಿ, ಸುರೇಶನ ಏಕನಾತ್ರ ಸಂಗನಿಯೆಂದರೆ ಸುಧೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆರಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅವಸನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತಾಳೆ. ರುಗ್ಣಶರೀರದ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಆರೈಕೆಯಿಂದ ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಅವನ

ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಪುಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮೈಮನಗಳು ಬಳಲಿ ಅವಶವಾದಾಗ, ತನ್ನವರ ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೇಮಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರವಾದ ಆಶೆಯೆನಿಸುವದು. ಹಾಗೆಯೇ, ಉಳಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮನದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಲವಿನ ಸೆಲೆಯೇಗ ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಬಂದು ತನ್ನವರೆನ್ನುವವರೆಲ್ಲರ ಎದೆಯನ್ನು ತೋಯಿಸಿ ತಣ್ಣನೀಡಲೂ ಹಾತೊರೆಯುವದು. ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಾಣವು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅತುರ ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೊಡಲೂ ಕಾತರಗೊಳ್ಳುವದು. ಸುರೇಶನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತ ಪ್ರೀತಿಯ ಬುಗ್ಗೆಯು ನುಗ್ಗಿ ಸುಧೆಯನ್ನು ತೋಯಿಸಿ ಮೀಯಿಸಿ ಬಿಡಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ?

೧೭

ಆಗ ಸಂಜೆಯಾಗಿದೆ. ಕಿಡಿಕೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೂದೋಟದ ನರುಗಂಪು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಅನಂದಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸುರೇಶನು ಪರ್ಯಂಕದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ. ಸುಧೆಯು ಒಂದು ಬದಿಗೆ ಕುಳಿತು ಅವನಿಗೆ ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರರ 'ಕೃಷ್ಣಕಾಂತನ ಉಯಿಲು' ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಎದುರಿನ ಸಂಣ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸುರೇಶನು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಸೋತ ಮೈಮನಕ್ಕೆ ಆ ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕವೂ ಹೊಸದೊಂದು ರುಚಿಕೊಡುತ್ತಿದೆ.

'ಸ್ನೇಹಳು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಕೇಳಿ, ' ಇನ್ನು ಓದಬೇಡ ಅಕ್ಕ ? ಕೇಳಿದರೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವದು ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು ಪುಸ್ತಕ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಲು ಸುರೇಶನು, ' ಇಲ್ಲಲ್ಲ, ಇನ್ನಷ್ಟು ' ಎಂದನು.

' ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ಓದಿರಿ, ನಾನು ಪ್ರಭಾತನ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಷ್ಟು ದುಃಖ ನನಗೆ ಸೇರುವದಿಲ್ಲ ' ಎಂದು ಸ್ನೇಹಳು ಎದ್ದುಹೋದಳು. ಸುಧೆಯು ಓದುತ್ತ ಓದುತ್ತ ಕಂಠೆತ್ತಿನೋಡಿದಳು- ಸುರೇಶನ ಕಂಠೆಗೆ

ಬೆಳಕು ತಾಕುತ್ತಿತ್ತಾಗಿ ಅವನು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮರೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದೀಪವನ್ನು ಮರೆಗೆ ಸರಿ ಸಲು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಅವನು ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪದು; ಅಷ್ಟು ತನ್ನಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸುಧೆಯು ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ, ' ಕಂಣಿಗೆ ಬೆಳಕು ತಾಕುತ್ತಿದೆ, ಅದನ್ನೂ ಸಹ ಹೆರರೇ ಹೇಳಬೇಕೆ ? ನೀನೇ ಹೇಳಬೇಡವೆ ? ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನೂ ನಕ್ಕನು. ಸುಧೆಯು ದೀಪವನ್ನು ಸರಿಸಿರಿಸಿ, ' ದುರ್ಬಲವನನ್ನು, ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಒಂದೇ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಇಂದು ಓದುವದನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡೋಣವೆ ? ' ಎಂದಳು.

' ಇನ್ನಷ್ಟು ಓದು. '

ಸುಧೆಯು ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಎದೆಗರಗುವ ರಚನೆಯಿಂದ ಅವಳ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಠುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಹರಿದಿತು. ಆಗ ಕಂಠೊರೆಸಿ ಕಂಠವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಸುಧೆಯು ' ಇಂದು ಸಾಕು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನೂ ಕಂಠೊರೆಸಿಕೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಕು ' ಎಂದನು.

' ರಾತ್ರಿ ಎಂಟಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಕಿಡಿಕೆಯನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿಲ್ಲ ' ಎಂದು ಸುಧೆಯು ಏಳಹೋದಳು. ಸುರೇಶನು ಸಹಸಾ ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದು ತಡೆದು, ' ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತೆರೆದಿರಲಿ. ಬಹಳ ಕಂಪು ವಾಸನೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಮಾತುಕಥೆ ಹೇಳು ' ಎಂದನು.

' ಏನು ಹೇಳುವುದು ? '

' ಏನಾದರೂ--ಹಾಗೆಂದು ಹುಲಿಯ ನರಿಯ ಮಾತಲ್ಲ. '

' ಅದಲ್ಲದೇ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಓಟವು ಇನ್ನೆಷ್ಟರದು ? ಅದನ್ನೇ ಕೇಳುವೆಯಾದರೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. '

' ಅದಲ್ಲ, ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಹೇಳು. ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ--ಏನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ? '

' ಅದು ಬಹಳ ಬಹಳ--ನಾನು ಇನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಕೂಸಿನಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿರಬೇಕು. ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ, "ಇನ್ನೂ ಕೆಲ ದಿನ ನೀನು ಬರುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುವೆ" ನೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. '

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ' ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವದಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವೆ ? ' ಎಂದನು.

‘ ಇನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿಲ್ಲ. ಹೇಳು ಏನು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಲಿ ? ’

‘ ಬರೆ--ನಾನು ಬರುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ ’ ಎಂದು.

ಸುಧೆಯು ಮೆಲುನಗೆಯಿಂದ, ‘ ಕೇವಲ ಹುಡುಗತನದ ಮಾತು. ಕೈ ಕಾಲು ಎಲ್ಲಾ ಉಂಟು ಎಂದರೆ--ಉಪಾಯವೇಕಿಲ್ಲ ? ’

‘ ಕೈ ಕಾಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆಂದು ಹೋಗುವ-ದಾದೀತೆ ? ಸ್ನೇಹಾ ಈಗ ಹೋಗಬಲ್ಲಳೆ ? ’

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕಳು. ‘ ಸ್ನೇಹಾ ಹಾಗೂ ನಾನು ? ಇದು ಮತ್ತೆ ಹುಡುಗತನದ ಮಾತು. ’

‘ ಹುಡುಗತನದ ಮಾತಲ್ಲ--ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಗ ನೀನು ಹೋಗಬಲ್ಲೆಯಾ ? ’ ಸುಧೆಯು ತಲೆ ಬಾಗಿರಿಸಿದಳು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಉಚಿತವೋ ಅಲ್ಲವೋ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ದ್ದು ನೋಡಿ ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ, ‘ ಹೋಗಬಲ್ಲೆಯಾ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸುಧೆಯು ತುಸು ನಕ್ಕಳು. ‘ ನೀನೇನೆನ್ನುವೆ ? ಹೋಗಬಲ್ಲೆನೋ, ಹೋಗಲಾರೆನೋ ? ’

ಸುರೇಶನು ತುಸು ವಿಚಾರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಹೋಗಬಲ್ಲೆ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗಬಲ್ಲೆ. ’

ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು ಹೇಳಿದನು, ‘ ಆದರೆ ನಾನು ಮನಸಾರೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ನೀನೇನು ಹೇಳುವೆಯೋ ತಿಳಿಯಲು ಹಾಗೇ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದೆ. ’

‘ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸಾರೆ ಬಾಯಾರೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಉಂಟೇನು ? ಹೋಗಲಿ. ಈಗಂತೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯಷ್ಟೆ ? ’

‘ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ’

‘ ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ ? ’

‘ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಲೇ ? ’

‘ ಹೇಳು. ’

‘ ಹೋಗಲಾರೆ. ’

ನಕ್ಕು ಕೇಳಿದಳು, ‘ ಯಾಕೆ ? ’

‘ ಯಾಕೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಹೀಗೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆನಿಸುವದು. ’

‘ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಅನೇಕ ಸಲ ತಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವದು. ’ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಸುಧೆಯು ಎದ್ದು ಕಿಡಿಕೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಳು.

ಅವಳು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಸುರೇಶನು, ‘ ಹೊರಟೆಯಲ್ಲ? ’ ಎಂದನು.

‘ ನೋಡುವಾ, ಸ್ನೇಹಾ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು. ’

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನು ಅಡ್ಡಾಡುವ ಹಾಗಾಗಲು ಸುಧೆಯು, ‘ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವದಾದರೆ ನಡೆ ಹೋಗುವಾ ’ ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು, ‘ ಇನ್ನು ಕೆಲದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ’ ಎಂದನು.

‘ ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ’

ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ಗಂಭೀರನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ‘ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ’ ಎಂದನು.

ಸುಧೆಯು ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಪ್ರಲೋಭನವನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರದೆ, ‘ ಬರುವಾಗ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆನೆ? ’ ಎಂದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು, ‘ ನೀನೇ ಹೇಳು ಅಕ್ಕಾ! ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ! ’ ಎಂದು ಹಂಗಿಸಿದಳು.

ಸುರೇಶನು ಗಂಭೀರನಾಗಿ ಪದಚಾರಣ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು, ‘ ಆಣೆಯೆಂದರೂ--- ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾತಿಗೂ ಅಷ್ಟು ತಪ್ಪು ಹುಡುಕ ಬೇಡಿರಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಬದುಕುವದಸಾಧ್ಯ. ’

ಇಳಿಹೊತ್ತಿಗೆ ಸುರೇಶನು ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಇದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಉದ್ಭ್ರಾಂತಭಾವದ ಹಸ್ತದಿಂದ ನಿಸ್ತಾರ ಪಡೆಯಲು ಓಡಿಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಹೇಳುವಂತಹದಲ್ಲ, ಅದರೆ ಅದೃಷ್ಟವು ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಅದೇ ತಿರುಗಣಿಯ ಸೆಳವಿಗೆ ಎಳೆದುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಈಗ! ಈಗ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅವನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಅದೇ ಆ ತಿರುಗಣಿಯ ಸುಳಿಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೇ ಅವನ ಜೀವನದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸಫಲತೆಯೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿದೆ! ಈ ದುರ್ದಾರ್ತ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಬಗೆ? ಪಾರಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಈಗ ಇಲ್ಲ!

ಪ್ರಭಾತನೊಡನೆ ಸುಧೆಯೂ, ಸ್ನೇಹಳೂ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸುರೇಶನು ' ಈಗ ಸಮಯವಾಯಿತೆ ? ಪಾಪ ! ಇಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಪೇಚಾಡುವಾಗ ನೀವಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿದ್ದಿರಿ, ಅಲ್ಲವೇ ? ' ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು, ' ನಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗಾರು ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದರು ? ಬಂದಿದ್ದ ರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. '

ಸುಧೆಯು ಎಂದಳು, ' ಯಾಕೆ ? ಏನಾದರೂ ಓದಲೂ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬನೇ ಪೇಚಾಡುವ ಕಾರಣ ? '

' ಅದು ಇನ್ನು ಬೇರೆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ವೇಳೆಯು ಹರಟೆಯದು. '

ಹೀಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವುದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪ್ರಭಾತ ಕುಮಾರರ ವನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೇನೂ. ಅವರು ಸುಧೆಯನ್ನು ಎಳೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸುರೇಶನು ಬೇಸರಿಕೆಯಿಂದ, ' ಅದಂತೂ ಇಲ್ಲದ ಗೊಂದಲ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ದಾಸಿಯ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಾ ' ಎಂದನು. ಸುಧೆಯು ಪ್ರಭಾತನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಸ್ನೇಹಾಸುರೇಶರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮಾತು-ಕಥೆಯಾಡಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಸುರೇಶನು, ' ಎಲ್ಲಿ, ತಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ? '

' ಪ್ರಭಾತನು ಬರಗೊಟ್ಟಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಕರೆತರುವೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸುರೇಶನು ಅಧೀರನಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಆಲೆದಾಡತೊಡಗಿದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಸ್ನೇಹಳಾಗಲೀ ಸುಧೆಯಾಗಲೀ ಬಾರದಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ ಸುರೇಶನೂ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು; ಮತ್ತು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಸುಧೆಯ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ಸುಧೆಯು ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸುರೇಶನು ನೀಶಬ್ದವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿ ನಿಂದ ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡನು. ಚಮುಕಿತಳಾಗಿ ಸುಧೆಯು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಳು- ನಗೆಯೊಡನೆ ಅವಳ ಕೆನ್ನೆ ಕೆಂಪೇರಿ ಹೋದವು; ' ಅದೇನು ಚೆಂದ ? ' ಎಂದಳು.

' ನಾವು ಹಾಂ ಎಂದು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತೇವೆ; ಮತ್ತೆ ನೀವುಗಳು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಪತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಒಳ್ಳೇ ಮನುಷ್ಯರು, ಏನೇ ಆಗಲಿ ! '

' ಕೆಲಸದ ಪತ್ರ. ಪತ್ರ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಸಮಯ ಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

' ಯಾಕೆ ? ನಾನೇನು ನಿನ್ನ ಸಮಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಳೆಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನೆ ? ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ ಸರಿ. '

‘ ಒಳ್ಳೇದು, ನಾಳಿನಿಂದ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ. ಇಂದು ದಯಮಾಡಿರಿ. ’

‘ ನೀನು ಬರೆ, ನಾನು ಕೂಡುತ್ತೇನೆ. ’

‘ ಇಲ್ಲ, ಆದಾಗುವದಿಲ್ಲ ! ’

‘ ಯಾರಿಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವೆ ? ’

‘ ಕಾಕಾ ಅವರಿಗೆ. ’

‘ ನೋಡುವಾ ’ ಎಂದು ಸುರೇಶನು ಪತ್ರವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಸುಧೆಯ ಕ್ರೋಧಮಿಶ್ರಿತ ನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನೂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಓದಿಬಿಟ್ಟು ಗಂಭೀರ ಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸುಧೆಯು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಸರಸ ಪತ್ರ ಓದುವದು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ. ’

‘ ಅನ್ಯಾಯವಿರಲಿ— ನನಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬರೆಯುವದಾಗಿ ಕಾಕಾ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದೇಕೆ ? ಇಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನು ನಿನಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗಿದೆ ? ’

ಸುಧೆಯು ಅಪ್ರತಿಭಟನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

‘ ಅನನುಕೂಲವೇನು, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಲೂ ಬಹುದು. ಹೇಳಬಾರದೆ ಏನು ಅನನುಕೂಲ ? ’

‘ ಅನನುಕೂಲವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟೇಕೆ ತವಕ ? ’

‘ ಸುಮ್ಮನೇ. ’

‘ ಸುಮ್ಮನೇ ಅಲ್ಲ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ’

ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ‘ ಏನು ? ’ ಎಂದಳು.

‘ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವೆ. ’

ಸುಧೆಯು ನಸುನಕ್ಕು, ‘ ಅದೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಸರಿಬಾರದ್ದನ್ನು ನಾನೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ನೀನು ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ ? ನಾನು ಆಗಲೇ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ’

ಮಾತು ಅಷ್ಟೇನು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ— ಅತಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಮಾತು.

ಆದರೆ ಸುರೇಶನ ಕಂಠಸ್ವರದಿಂದ ಸುಧೆಯ ಮಾತಿನ ಶಕ್ತಿಯೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತೋಡಗಿತು. ಸುರೇಶನು ಮತ್ತೆ, 'ನಿನಗೆನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು-- ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು. ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಕೇಳುವದಿಷ್ಟೇ, ಇದರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯೇನು ? ನಾವು ಈ ಅಲ್ಪ ಅಮೋಹದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಅನಿಚ್ಛೆಯೇಕೆ ?'

ಸುಧೆಯು ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ? ಅನುದಿನವೂ ಅತ್ಮಸಂವರಣದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸ್ತಳಿದ್ದವಳಿಗೆ ಇಂದು ಅದೇಕೋ ವಾಕ್ಯಸ್ವರಣವೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದು.

ಸುರೇಶನು ಸಹಸಾ ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ರುದ್ಧಕಂಠದಿಂದ, 'ನಾನು ಈ ಕೆಲದಿನಗಳಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಹೇಳು, ಉತ್ತರ ಕೊಡು, ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ- ಬೇಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯನ್ನು, ಈ ಸಹವಾಸವನ್ನು ದೂರದ ಅಪ್ಪರಿಷ್ಟರೂ ಸಹ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ನಾನು ಪರನೆ ? ನನಗೆ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಬಾರದೆ ? ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪಡೆಯದಷ್ಟು ಅಯೋಗ್ಯನೇ ನಾನು ?'

ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಆ ಉನ್ನತತೆ-- ಅದೇ ಬಗೆಯ ಬಡಬಡಿಕೆ ! ಇದನ್ನೇ ಅಂದು ಸುಧೆಯು ರೋಗಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನ ಕಂಠನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅವಳ ಮೈಮನಗಳು ನಡುಗಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ, ಸುರೇಶನ ಕಂಠನಲ್ಲಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅದೇಕೋ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಉನ್ನತದ ಅಭಾಸವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ ! 'ಏನು-- ಇದು ? ಇದೇನು ಹಾಗಾದರೆ ? ಈ ಅಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇದೇನು ? ಛಿ, ಛಿ-- ಇನ್ನೇಕೆ ಅಡೆಲ್ಲ ?'

ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಸುಧೆಯು ಕೈಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಜ ಕಂಠದಲ್ಲಿ, 'ಮರುಳಾದೆಯೋ ಏನು ?' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಮುಂದರಿದು ಮತ್ತೆ ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತೇಜಿತ ಕಂಠದಿಂದ, 'ಹುಂ ಮರುಳಾಗಿರುವೆ. ಉತ್ತರಕೊಡು--' ಎಂದನು.

ಸುಧೆಯು ಕೈಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಸರಿದು ನಿಂತಳು. ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ಸ್ಥಿರವಾದ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕಂಠಗಳನ್ನು ಸುರೇಶನ ಕಂಠಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಿಸಿ, ಅಕಂಸಿತಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು-- 'ಇಲ್ಲ, ನಿನಗೆ

ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಬಾರದು. ಪರರಿಗಿಂತ ಪರನು ನೀನು. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ, ತೀರ ಹತ್ತಿವವರು ಹೊಂದಿದವರು ದೂರ ಸರಿದರೆ ಪರರಿಗಿಂತ ಪರರಾಗುವ ರೆಂದು ? ಆದರೂ ತಿಳಿದಿರು, ನಾನು ನಿನಗೆ ಸ್ನೇಹ - ಮಮತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು ಕೇವಲ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಭಾತರಿಗಾಗಿ. ಅವರೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವ. '

' ಗೊತ್ತು --- ಗೊತ್ತದು ನನಗೆ. ಆದರೂ---ಅದರೂ---ನಾನೇನನ್ನೂ ಬಯಸಬಾರದೆ ? ಅಣು---ಅಣುಮಾತ್ರವೂ ? ನಾನೇನೇ ಇರಲಿ---ನಾನೆಷ್ಟೇ ದುಷ್ಟನಿರಲಿ---ಆದರೂ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನಾರು ಬದಲಿಸಬಹುದು ? ಹಾಗೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾನೇಕೆ ನನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು---ಅಲ್ಲಲ್ಲ, ಹಾಗಲ್ಲ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವುದು---ನಾನೆನ್ನುತ್ತೇನೆ, ಬಹು ದೂರದವರೂ ಸಹ ಅದೆಷ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದರೆ ದೋಷವೆನಿಸದೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಾನು ಆಯೋಗ್ಯನೆ ? '

' ಹುಂ, ಆಯೋಗ್ಯನು. ಕೇವಲ ಸ್ನೇಹಿಗಾಗಿ ನಿನಗೊಡನೆ ನನ್ನ ಸಲಿಗೆ. ನಾನು ದೂರದೂರವಾಗಿರಲೇ ಹೆಣಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗದು ತಿಳಿಯದೆ ? ಕೇವಲ ಅವಳೇ ನನ್ನನ್ನು ಎಳೆದೇಡು ತಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಜಗದಲ್ಲಿ ನಿನಗಿಂತ ಪರರು ನನಗಿನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನು ದಿಂಗಳೂ ಥನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಸುಧೆಯ ಬಳಿಸಾರಿದನು. ಸುಧೆಯು ಅವನನ್ನು ಕೂರ್ಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತಿವಿದು ಹೊಂಕರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸುಧೆಯು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಳು. ಅದೃಷ್ಟದ ಈ ಉಪಹಾಸ ! ಮೊದಲು ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಉನ್ನುಖಿ ತರುಣ ಹೃದಯವು ಅಘಾತಗೊಂಡು, ತನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲದಿಂದ ಸುರೇಶನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಘಾತ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅವನನ್ನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದಿದೇನಾಯಿತು ? ಇಂದು ಅವಳು ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯದ ತಾಪಹೀನ ವಾದ, ಅಮೂಲನವಾದ, ವಾಸನಾರಹಿತವಾದ ನೇಹವನ್ನೇ ಸುರೇಶನಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತೆ ಇಂದಿದೇಕೆ ಈ ಅಚಿಂತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಘಟನೆ ? ಪ್ರಥಮ ಯೌವನದ ವ್ಯಾಕುಲವಾಂಛನೆಯು ಅದೆಂದೋ ಸುರೇಶನ ಕಲ್ಲೆದೆಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಅವಳೆಡೆಯ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಗುತ್ತುವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಇಂದು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಆ ರುದ್ದದ್ವಾರದ ಮೇಲೇಕೆ ಮತ್ತೆ ಕರಾಘಾತ ? ಈ ಕರಾಘಾತವಾದರೂ ಯಾರದು ? ಸುರೇಶನದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಆ ಸುರೇಶನು ಇಂದು ಅಂದಿನವನಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಾಸ್ಪದ ಆತ್ಮೀಯನು ಮಾತ್ರ !

ತಂಗಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿ ಕುಳಿತ ಸ್ನೇಹಳ ಪತಿಯು ಅವನು. ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಧೆಯ ಆಸಾದಮಸ್ತಕವು ರಂಜಿತವಾಯಿತು. ಇದೇನು ವಿಡಂಬನೆ !

ಉತ್ತರ ಕೋರಿದವನಿಗೆ ಕೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ, ' ಇಂದು ನೀನು ನೀವೇದಿಸಬಂದುದು ಈ ಮುನ್ನವೆಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ? ನನ್ನ ಹೊಸ ಹರೆಯದ ಅವೇಗವನ್ನು ಕುರುಡನಂತೆ ಕಡೆಗಣ್ಣಿದ ಅವಿಚಾರಕನು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ನಿನಗೆ ಇಂದಿನ ಈ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಒಪ್ಪಿತೆ ? ನನ್ನ ಜೀವನದ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ ಹೊಣೆಗಾರರಾರು ? ಯಾವುದನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಕಸಿದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಡೆ ಮಾಡಿದೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ನನಗೆ ನೀವೇದಿಸಬಂದೆಯಾ ? ಛಿ, ಛಿ ! ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸದೇ ನಿನಗೆ ? ಪ್ರಥಮ ಜೀವನದ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ಇಂದು ಅತ್ಮನಿರ್ಭರಳಾಗಿ, ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಧೀರಳಾಗಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಸಾಗಿರುವ ಪಧಿಕಳ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋರಿ ಬರಲು ಸಂಕೋಚವಾಗದೇ ನಿನಗೆ ? ಇನ್ನು ನನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಅವಳಿಗೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹೋಗು. '

ಈ ಬಗೆಯ ಉತ್ತರವು ಸುಧೆಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ತೂರಿ ತೂರಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು-- ಆದರೆ ಅವಳು ತುಟಿಯ ವರೆಗೆ ಬರಗೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು- ಈ ಉತ್ತರದ ಗರಲ ಉತ್ತಾಪವೆಷ್ಟು ಎಂದು. ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ತೊರೆದಿರಲು ಆದರೆ ಉಲ್ಲೇಖವಾದರೂ ಯಾಕೆ ಬೇಕು ? ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರುವುದು ಯಾರ ಮೇಲೆ ? ಇದೇ ಈ ಸರಲ ಸ್ವಭಾವದ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಹೃದಯದ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಳ ಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಸುರೇಶನ ಮೇಲೆ ! ಎಂದೇ ಅವಳು ಆ ಅಗ್ನಿವರ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದಳು.

' ಛಿ, ಛಿ, ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ! ' ಸುಧೆಯು ಹಣೆಯ ಬೆವರೊರೆಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಲಜ್ಜಾಸ್ವದವಾದ ಮಾತು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳ ಪತಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯ ಸಿಟ್ಟಿರಲಾರದು; ಸೆಡವಿರಲಾರದು ! ಆದರೆ ಇಂದಿ ದೇನು ವಿಡಂಬನೆ ? ಅವಳಂತೂ ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಭಾತರೊಡನೆ ಸುರೇಶನನ್ನೂ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವೇಷ್ಟನೆಯಲ್ಲಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಸುಧೆಯ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೇಕೆ ಸುರೇಶನ ಈ ದಂಶನವು ! ಇದು ಸುಧೆಯ ಇಚ್ಛಾ-ಕೃತವೆಂದು ಸ್ನೇಹಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳಾದರೆ ? ಸುಧೆಯು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಈ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ' ಉಪಾಯವೇನು ? ಉಪಾಯವೇನು ? ಮೈದೆಗೆದರೆ ಸ್ನೇಹಾ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು-ಕೊಂಡರೆ ? ಸುರೇಶನ ಚಂಚಲತೆಯನ್ನು ಸ್ನೇಹಾ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಮೈದೆಗೆದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವಳು ಕೂಡಲೇ ತಿಳಿದು ಬಿಡುವಳು. ನಾನು ಎದುರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ತುಸು ವಿಕೃತವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೋಗುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ ಈ ಲಜ್ಜಾಕರ ಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಳೆದುಹಾಕುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡಬೇಕು. ' ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೆ ಕ್ಲಾಂತಳಾದ ಸುಧೆಯು ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಹಳವಂಡ.

೧೪

ಎಲ್ಲರೂ ಮುಂಗೇರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ ಬಂದರು. ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಸುಧೆಯು ಸಾವಧಾನದಿಂದಿರಲು ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು. ತಿಳುವಳಿಕೆಯೂ ತೂಕವೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂದೂ ದೂರ ದೂರ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ವಿಹಿತವೆಂದೂ ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವಿವರೀತ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ! ಸಂಬಂಧವೇ ಅಂತಹದಲ್ಲವೆ ? ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ಅಸರಲಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ನಡೆದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಲಿಸಿಯಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮಾಧಾನವಿಷ್ಟೇ-- ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನ ಇಂದಿನ ದುರ್ಬಲತೆಯು ದೂರಾಗಲೂ ಬಹುದು.

ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನೊಡನೆ ಮಾತುಕಥೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಭೆಟ್ಟಿಗೂ ಅರದಾಳ ಬಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಳೊಡನೆಯೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅಮೋದ ಪ್ರಮೋದಕ್ಕೆಂದು ಕೂಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡ ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಿನವೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಭಾತನು ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸುಧೆಯು ತುಸು ಮೈಮರೆತು ಮೈದಡವಿ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ನೇಹಳು ಸುಧೆಯ ಈ ಹೊಸ ರೀತಿಗೆ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ಅವಳೊಡನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು ಹಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ' ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಮನಸ್ಸು ಹಾಕದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರವು ಸಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಡುವಳು. ಇತ್ತ ದಿವಾಣನು ಅವಳಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದರೆ, ' ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಅದೆಲ್ಲ ಜಂಜಾಲದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯಬೇಡಿರಿ. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಾಡಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಬಿಡುಕೊಂಡಿರಲಿ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುವಳು. ಸುಧೆಯ ಚಿತ್ತವು ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೇಳದಿರಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಧೆಯು ಒಳಗೊಳಗೇ ಸುರೇಶನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದಳು. ದೃಢಚರಿತ್ರನಲ್ಲದಾತನು ಅದೇತರ ಮನುಷ್ಯ ? ಇಂದು ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಳ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಒಂದರೆಗಳಿಗೆ ಕಳೆದರೂ ಅದು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತವಲ್ಲವೆ ? ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಯ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಚರಿತ್ರಹೀನನೇ!

ಆದರೆ ಸುಧೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಆತ್ಮಗ್ಲಾನಿಯಾಗಲೀ ಚರಿತ್ರಹೀನತೆಯಾಗಲೀ ಸುರೇಶನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಸ್ನೇಹಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ಪ್ರೇಮವು, ವಿಶ್ವಾಸವು ಒಂದಣುವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗವನಿಗೆ ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ— ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಭಾಂಡಾರವನ್ನು ತೂಗಿ ಕೊಡುವಾಗ ತನ್ನಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂದು. ಅದನ್ನೇ ಇಂದು ಸುಧಾರಿಸಿ ಸಮತೆಗೆ ತರಲು ಅವನು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುರೇಶನ ದೇನು ತಪ್ಪು ?

ಅಲ್ಲದೇ ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಸೇವೆಯಿಂದ, ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ, ಉದಾರಹೃದಯದಿಂದ, ಸ್ನೇಹದ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ, ತನ್ನ ಸಗೆಯಿಂದ, ದುಃಖವನ್ನು ಸುಂಗಿದ ನಲಿವಿನಿಂದ, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುರೇಶನ ಹೃದಯವನ್ನು, ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷವೂ, ದಿನ ದಿನವೂ, ಮಾಸ ಮಾಸವೂ, ವರ್ಷ ವರ್ಷವೂ ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದಿಲ್ಲವೆ ? ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಲೋಭನದ ಫಲವಾಗಿ ಅವನ ವಿಮುಖ ಪುರುಷಹೃದಯವು ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯನಿಸಿಕೊಂಡವಳ ಕಡೆಗೆ ಉನ್ಮುಖವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇತರದು— ಅಪರಾಧವೇತರದು ?

ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಸುಧೆಯು ನೋಡಿದಳು— ತಾನು ಯೋಚಿಸಿದ ಹೊಸ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು. ಸುರೇಶನಿಂದ ತಾನು ಮಾರು ದೂರ ಸರಿದು ಅವನೊಡನೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸುರೇಶನ ಆ ದುರ್ಬಲತೆಯು ಇನ್ನೂ ಮಾಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು

ಅವಳು ಅವನ ಚಲನ-ವಲನಗಳಿಂದ, ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಕಂಡ ಅವನ ಮುಖಭಾವದಿಂದ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಸುರೇಶನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇರುಳಲ್ಲದೆ ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಸಹ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಅಂಥದೇನು ಕೆಲಸವೋ ತಿಳಿಯದಾದರೂ ಹೊರಗೇ ಅವನ ದಿನವೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಹೋಗುವದು. ದಿಂಗಳೂ ಧಳಾದ ಸ್ನೇಹಳು, ಆಗಾಗ ಸುಧೆಗೆ, ' ಅಕ್ಕ, ಇಬ್ಬರೂ ಒಮ್ಮಿಗೇ ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರಾ ? ' ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸುಧೆಯು ಕರಗಿ ಉಸಾಯ ಹುಡುಕತೊಡಗುವಳು.

ಅಂದಿನ ಬೈಗು ಸುಧೆಯು ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ - ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಸ್ನೇಹಾ ಸುರೇಶರು. ಸುಧೆಯು ಬದಿಗೆ ಸರಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕೇಳಿದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಸುರೇಶನಿಗೆ, ' ನಿನಗೆ ಆಗಿರುವದಾದರೂ ಏನು ? ಹೊರಗೆ ಅಷ್ಟೇನು ಕೆಲಸ ? ' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಸುರೇಶನು ನಕ್ಕು, ' ಏನೂ ಇಲ್ಲ ' ಎಂದನು.

' ಹಾಗಾದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗಲೀ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲೀ ಮಾತಾಡಲು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೇಕೆ ? '

ಸುರೇಶನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಹೇಳಿದನು, ' ಮನಸ್ಸಾಗುವ ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರುವದಿಲ್ಲವೆ ? '

' ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಹೇಳಬಾರದೆ ನೀನೇಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ? '

' ಸ್ನೇಹಾ, ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗೋಣ, ಬರುವೆಯೇನು ? '

' ಎಲ್ಲಿಗೆ ? '

' ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಸರಿ -- ಇನ್ನಾವದೇ ದೇಶಕ್ಕೆ. ಅಂದರೆ ಹಗಲಿರುಳೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದು ಬಿಡುವೆ. '

ಸ್ನೇಹಳು ಮುಖವನ್ನು ಭಾರವಾಗಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು, ' ಮತ್ತೆ ? ನನಗಂತೂ ಸಾಹಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೀಗೇ ಇದ್ದು ಬಿಡು, ಇದೇ ಸುಖ. '

ಸುರೇಶನು ಈ ಸಲ ದುಶ್ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈಗೊಮ್ಮೆ ಈ ದುಶ್ಚಿಂತೆಯ ಅಂಕುರವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆಗ ಅದೃಷ್ಟವು ಅವನಿಗೆ

ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಈಗ ಆ ಬಯಕೆಯಿರದಿದ್ದರೂ, ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ದಿನ ದಿನವೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದಂತಾದೀತೆಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಅವಳೊಡನೆ ದೂರ ಹೋಗಬೇಕೆಂದೆನಿಸುವದು. ಆದರೆ ಸ್ನೇಹಳು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಸುರೇಶನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಿಂದಿನಿಂದ ಕರೆದಂತಾಯಿತು- ' ಕೇಳು --' ಎಂದು. ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ- ಸುಧೆ !

ಸುಧೆಯು, ' ಹೀಗೆ ಬಾ, ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತುಂಟು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನ ಹೃದಯದ ರಕ್ತವೆಲ್ಲ ತರಂಗಿತವಾಯಿತು. ಮೂಗು ಕಿವಿ ಕೆನ್ನೆಗಳು ಕೆಂಪೇರಿಹೋದವು. ಅತಿಕಷ್ಟದಿಂದ ಉಚ್ಛ್ವಾಸವನ್ನು ದಮನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುರೇಶನು ಸುಧೆಯ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆದನು.

ಸುಧೆಯು, ' ನೀನು ಸ್ನೇಹಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವೆಯಾ ? ' ಎಂದಳು.

ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿ ಸುರೇಶನು, ' ಹುಂ ' ಎಂದನು.

' ಇದೇನು ಕೆಡಕಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಹೋಗು. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತುಂಟು. '

' ಹೇಳು. '

ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಹರವಾದ ಕಪ್ಪು ಕಂಠುಗಳಿಂದ ಸುರೇಶನ ಮುಖವನ್ನು ಕಣ್ವಾಪೆಯನ್ನಲಗಿಸದೆ ಬೆಳಕುಗುವ ನೋಟದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ' ಆ ಮೇಲೆ ? ಮರಳಿ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈಗಿನ ಸಿನ್ನ ಮಂಕು-ಮರುಳು ಸಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ನೀನು ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು ನೋಡಬಹುದಷ್ಟೇ ನಾನು ? '

ಸುರೇಶನು ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ನೋಟವು ನತವಾಯಿತು. ಸುಧೆಯು ಮತ್ತೆ, ' ಹೇಳು - ನನಗೆ ಉತ್ತರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಸಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಅಚ್ಚಮನದಿಂದ ಬರಲಾರೆಯಾದರೆ ಹೀಗೆ ದೂರ ಸರಿದು ಹೋಗುವದು ವಿಡಂಬನೆ ಮಾತ್ರ. ಹೇಳು - ಹಾಗೆ ಬರಬಹುದಷ್ಟೆ ? '

ಸುರೇಶನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ಅವೇಗದುಡ್ಡುಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ' ಸಿಜ, ಸುಧಾ - ನಾನು ದೂರ ಸರಿದು ಹೋಗುವದು ವಿಡಂಬನೆ ಮಾತ್ರ. ನಾನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೂರ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ--' ಎಂದನು.

' ಹಾಗಾದರೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗುವೆ ? '

‘ ಸ್ನೇಹಳಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡೇನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ. ’ ಸುಧೆಯು, ದೃಢಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ‘ ಮತ್ತೆ, ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಬಳಿ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆಯೇನು ? ಅವಳನ್ನುಳಿದು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಪ್ರೇಮ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿದೆಯಾದರೆ ಅದು ಅಮಾರ್ಜನೀಯ ಅಪರಾಧವೆಂದೆನಿಸದೇ ಸಿನಗೆ ? ’

ಸುರೇಶನು ಸ್ವಲಿತಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಅವಳ ಬಳಿ ಇದು ಅಮಾರ್ಜನೀಯ ಅಪರಾಧವೆ ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವು ಮಾರ್ಜನೀಯವೇನು ? ’

‘ ಆದರೆ ನಾನು ಸಿನಗೆ ಮಾರ್ಜನಾದಾನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ’

ಸುರೇಶನು ತುಂಬಿ ಬಂದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು, ‘ ಯಾಕೆ ಮಾಡಿದೆ ? ನನಗೇನು ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಜನಾದಾನ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಈಗ ಆ ಅಪರಾಧದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನನಗಷ್ಟರ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಪತ್ತಿರಕ್ಕೆ- ತೀರ ಪತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆನ್ನುವ ದಿಲ್ಲ-- , ದೂರದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವೆ. ಎಂದೇ ಇಂದು ಬೇಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಿನಗೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಸುಧಾ ! ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಇಂದು ಸುಖವಿದೆ ! ಇಷ್ಟು ಸುಖವನ್ನು ನೀನು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ! ’

‘ ಒಂದು ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವದೆ ? ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ನಾನು ಅನುವುಗೊಡಬಹುದೆಂದು ನೀನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಗೊತ್ತೆ ಸಿನಗೆ-- ಯಾಕೆ ನಾನು ಮಾರ್ಜನೆಮಾಡಿರುವೆನೆಂದು ? ನೀನೆಂದು ಸಿನಗೆ ಮಾರ್ಜನೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನೇಹಳಿಗಾಗಿ ಸಿನಗೆ ಮಾರ್ಜನೆಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಸಿನಗೆ ನನಗೆ ಎಂದಿನ ಯಾವ ಸಂಬಂಧ ? ನೀನಿನ್ನು ನನಗೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ’

ಸ್ತಂಭಿತ ಸುರೇಶನ ಅಡಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿನ ನೆಲವೇ ಸರಿದು ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಮಿಂಚು ಬಂದು ಮೈದಡವಿದಂತಾಯಿತು. ಅತಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ

ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸಿದನು, ' ಮುಖದ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ದಯತೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ತೋರಿಸರು. ನೀನು ಏನೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳು; ಆದರೆ ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ--'

' ತುಸು ಮೆತ್ತನೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲೆ ? ಮಾತು ಬಹಳ ಬಿರುಸಾಯಿತೇನು ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿತೆ ? ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನೀನು ಈ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೆಯಾ ? ಇಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾತೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಕಿದರೆ ತಾಳಲಾರದ ಸಂಕಟವಾಗುವದೆಂದು ಆಗ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನಿನಗೆನಿಸಿತ್ತೆ ? ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಅರೆನಿಮಿಷವಾದರೂ ನನ್ನ ನೆನಪು ನಿನಗಾಗಿತ್ತೆ ? ನೆನಸದೆಯಿದ್ದದ್ದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ನೀನು ಸುಚರಿತ್ರನೆಂದೆನಿಸಿತ್ತು. ಏಕನಿಷ್ಟನೆಂದು ತೋರಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪತ್ನಿಯಹಾಗೆ ಕಾಣಲು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ? ಇಂದು ನನ್ನ ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಹುಡಿಗೂಡಿಸಬಂದೆಯಾ ? '

ಸುರೇಶನು ಮಂಕನಂತಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದು ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಸಿದು ಕುಳಿತನು. ಸುಧೆಯು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಎನೆಯಿಕ್ಕದೆ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಮ್ಮಿಗೇ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, ಕಂಠಿತಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು, ' ಕ್ಷಮಿಸು, ನಾನು ಅನ್ಯಾಯದ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದೆ. ಈ ಅಘಾತವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಕೊಡಲು ಇನ್ನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆದ್ಯಷ್ಟದ ದೋಷದಿಂದ, ಸ್ವಭಾವವಶದಿಂದ, ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಹೊರಗೆಡವದಿರಲಾರೆ, ಕ್ಷಮಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಆತ್ಮೀಯನೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ; ವಿಶ್ವಾಸವಿರಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಗೆಳೆಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಳ ಪತಿಯು ನೀನು. ನಿನಗೆ ನಾನು ದುಃಖಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. '

ಸುರೇಶನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅರ್ತಕಂಠದಿಂದ, ' ಸಾಕು ಸಾಕು, ಇನ್ನು ಬೇಡ. ಈ ದಯೆ ಇನ್ನು ಬೇಡ. '

ಸುಧೆಯು ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ' ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅನನ್ಯ ಪರಾಯಣನಾಗಿ ಸ್ನೇಹಾಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿರುವುದನ್ನೇ ನೋಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡು ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಕಹಿ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದು - ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದಲ್ಲ. '

‘ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಕರಳು ನೀನು ! ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆಯಾ ? ‘ ನನಗೆ ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲವೆಂದು; ನಿನಗೂ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ದೊರಕಬೇಕಾದ್ದರ ಒಂದಣುವನ್ನೂ ಸಲ್ಲಿಸದೆ ಇಂದು ನಾನು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ? ’ ನಾನು ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಆಯೋಗ್ಯನೇ ? ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟನ್ನೂ— ನಿನ್ನ ಸೇಡನ್ನೂ ಪಡೆಯುವಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರವು ನನಗಿಲ್ಲವೆ ?— ಒಂದು ದಿನ ಈ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು— ಆ ದಿನದ ಮಾತನ್ನು ನೆನೆದಾದರೂ— ’

‘ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನ್ನದು ಅದೇತರ ಸಿಟ್ಟು ? ಯಾವ ದಿನವೂ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನನ್ನ ಯಾವ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ’

ಸುರೇಶನು ಎದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಸುಧೆಯು ತನರೂರಿಗೆ ಹೋಗುವದಾಗಿ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಎಲ್ಲರ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಯಿತು.

ದಿವಾಣನು ‘ ಇದೇನು ತಾಯಿ ! ’ ಎಂದನು.

‘ ಪ್ರಭಾತನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಪರರಿಗೇಕೆ ಬಿಡಲಿ ಕಾಕಾ ? ’ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

ಸುಧೆಯು ನಿಶ್ಚಿತಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ದಿವಾಣನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುರೇಶನಿಗೆ, ‘ ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನ ಕಾಶೀವಾಸವನ್ನು ನೀವು ಘಟಿಸಿ ಕೊಡಬಾರದೆನ್ನುವಿರಾ ? ’ ಎಂದನು.

ಸುರೇಶನು, ‘ ಇಲ್ಲ ಕಾಕಾ, ನೀವು ಹೋಗಿರಿ. ನಾನೀಗ ಎಲ್ಲ ಕಲಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಪರಕಾಲದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಡೆಯೊಡ್ಡುವದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಯಾರ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ತಡೆಯೊಡ್ಡುವ ಅಧಿಕಾರ ನನಗಿಲ್ಲ— ’ ಎಂದನು.

ಸ್ನೇಹಳು ಬಂದು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಸುಧೆಯ ಕೊರಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ನಿಂತಳು. ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ, ಬರೀ ಕಂಠೇರಿನಿಂದ ಸುಧೆಯ ಎದೆಯನ್ನು ತೋಯಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಈ ಸಲ ಸುಧೆಗೂ ಕಂಠೇರನ್ನು ಇಂಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು, ‘ ಸ್ನೇಹಾ— ನನ್ನಕ್ಕ— ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸು— ಹೀಗೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಳಿಸಬೇಡ— ’ ಎಂದಳು.

‘ ಅಕ್ಕ ? ನೀನು ಅದೇ ಅಕ್ಕನೆ ? ನೀನು ಎಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರಳು ! ’

ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಸ್ನೇಹಳ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಕಂಚೇರೊರೆಸಿ ಸುಧೆಯು, ' ನೀನು ಇಂಥ ಮಾತನ್ನಾಡಬೇಡ ಸ್ನೇಹಾ. ಜಗದ ಜನರೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಅತಿಹೀನಳೆಂದು, ದುರ್ಬಲಳೆಂದು, ನಿಷ್ಕರಳೆಂದು ಅವರವರ ಮನ ಬಲ್ಲಂತೆ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲರೇಕೆ. ಆದರೆ ನೀನು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆಯಾದರೆ, ನನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆದು ಪ್ರಾಣವೇ ಹಾರಿ ಹೋಗುವದು-- ' ಎಂದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಮತ್ತೆ ಅವಳನ್ನು ಅವಚಿಕೊಂಡು, ' ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗುವೆ ಏಕೆ ಆಕ್ಕ-- ? ಹೋಗಬೇಡ-- ' ಎಂದಳು.

' ಈ ಮನವೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ ಸ್ನೇಹಾ- ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವ ದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನೆನೆದುಕೊಂಡರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗುವದು ' .

' ಯಾಕೆ ನಿನಗಿಂಥ ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು ಆಕ್ಕ ? ತಂದೆಯ ಬಳಿಗಂತೂ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. '

' ದೇವರು ಅ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಸ್ನೇಹಾ-- ಯಾಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ತಿಳಿದು ನೋಡು, ತಂದೆಯವರಿಗಾದರೂ ಇನ್ನಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಭಾತನು ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಪರರಿಗೇಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿ ? '

ಸ್ನೇಹಳು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದು ಹೇಳಿದಳು, ' ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ಅದೇತರ ಅಭಾವವಿದೆ ಆಕ್ಕ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವಸರಬಹುದೆ ? '

' ಏನು ಮಾಡಲಿ ತಂಗೀ, ನಾನು ನಿರುಪಾಯಳು. '

' ಹಾಗಾದರೆ ಎಂದು ಬರುವೆ ? '

' ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ಮಗುವಾದಾಗ ನಿನ್ನ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೂಡಲು ಬರುತ್ತೇನೆ. '

' ಆಕ್ಕ - ಆಕ್ಕ ! ಬಿಟ್ಟಿರಬಲ್ಲೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣವೆ ? '

ಸುಧೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿರುನಗೆ ನಕ್ಕಳು.

' ಆಕ್ಕ, ಎಂದೂ ಕೇಳವ ಸಾಹಸವಾಗಿಲ್ಲ-- ಇಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಪತಿರಾಯನೂ ನಿನಗೇನೂ ಅಲ್ಲವೆ ? '

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು ಸ್ನೇಹಳ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಚುಕಿಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದಳು--
' ಏನೂ ಅಲ್ಲವೇಕೆ ? ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಳ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತಿರಾಯನಲ್ಲವೆ ? '

‘ ಅವರಿಗಾಗಿ ನೀನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಿನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆ ? ’

‘ ಇಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ನಿನಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ’

‘ ಅಕ್ಕ ಕ್ಷಮಿಸು— ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿನಗಿಷ್ಟು ದಿನ ಹೇಳಲು ಧೈರ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯೇ ಅವರು. ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರದಿಂದೇಕೆ ವಂಚಿತಳಾಗಿರುವೆ ಅಕ್ಕ ? ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ದೋಷವನ್ನು ನೀನು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆಯೆಂಬುದು ಗೊತ್ತು ನನಗೆ—. ಹೀಗಿರಲು ಹೊಸದಾಗಿ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನ್ನೇಕೆ ಇಂದು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಹೋಗುವೆ ? ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ನೇಹದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಅವರ ಒಲವಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸು. ನಾನು ಇದನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ— ನಮ್ಮನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಡ— ಅಕ್ಕಾ. ’

‘ ಸ್ನೇಹಾ, ನನಗಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದರೆ, ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಬೇಡ. ಅನುದಿನವೂ ಅಕ್ಕನೆಂದು ಕರೆದವಳು, ಈ ದಿನ, ಹೊರಡುವಾಗ ಸವತಿಯಿಂದೇಕೆ ತಿಳಿಯುವೆ ತಂಗಿ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವ ಅಕ್ಕ— ಸವತಿಯಲ್ಲ. ’

‘ ಮನ್ನಿಸು ಅಕ್ಕ— ತಿಳಿಗೇಡಿ ನಾನು— ಮನ್ನಿಸು. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತೆ ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಬೇಡ. ’

ಹೊರಡುವ ದಿನ ಬಂತು. ಪ್ರಭಾತನಿಗೆ ನೂರು-ನೂರು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಕಂಠೀರಲ್ಲಿ ತೋಯುತ್ತ ತೋಯುತ್ತ ಸುಧೆಯು, ‘ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಾ ಪ್ರಭಾ ’ ಎಂದಳು.

ಸ್ನೇಹಳು ಬಿಗಿದ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ, ‘ ಈಗಲೇ ಕರೆದೊಯ್ಯು ಅಕ್ಕಾ. ’

‘ ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಲಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಸ್ನೇಹಾ— ’ ಸ್ನೇಹಳು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಅವಳ ಗಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಾಶ್ರವನ್ನು ದುರಿಸಿ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸುಧೆಯು ಅಶೀರ್ವದಿಸಿದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ನಿರೋಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಎದೆಬಿರಿವಂತೆ ಆತ್ತರು. ಹಾಯ್ ! ಅವಳು ಗೃಹದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ! ಸಂಸಾರದ ಸಂಪದ ! ಯಾರ ಶಾಪದಿಂದಲೂ ಅವಳಿಂದು ನಿರ್ವಾಸಿತಳಾಗತೊಡಗಿದ್ದಾಳೆ !

ಹೋಗುವಾಗ ಸುಧೆಯು ಸುರೇಶನನ್ನು ಕಂಡು, ' ನಾನು ಹೊರಟೆನು ' ಎಂದಳು.

ಸುರೇಶನು ಅವಳ ಮುಖದ ಕಡೆ ಉದಾಸದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಧೀರ ಸ್ವರದಿಂದ ' ಹೋಗು ' ಎಂದನು.

ಸುಧೆಯು ಏನನ್ನೋ ತುಸು ಭಾವಿಸಿ, ' ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಕ್ಷಮಿಸು ' ಎಂದಳು.

ಸುಧೆಯು ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದರಿಯುತ್ತಲೇ ಸುರೇಶನು ಧಾವಿಸಿ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದನು. ' ಒಪ್ಪು ಸುಧಾ, ಒಪ್ಪಿ ಹೋಗು. ಈಗಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ದಿನ ನೀನು ನನ್ನವಳಿದ್ದೆ. ನಿನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರವು ನನಗೊಮ್ಮೆ ಇತ್ತು. ಇನ್ನೇನೂ ಬೇಡ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಹೋಗು-- ಇನ್ನೂ ತುಸು-- ತುಸು ಸ್ನೇಹವು ನನಗಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲುಂಟು ಎಂದು. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ-- ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸುವದಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಬೇಡುವದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿ ಹೋಗು ಸುಧಾ. '

ಅಸಲಕ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಪತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಸುಧೆಯು ' ಇಲ್ಲ ' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿದಳು.

ಸುಧೆಯು ಧೀರಪದದಿಂದ ಹೋಗಿ ಬಂದಿಯನ್ನೇರಿದಳು. ವಿಸ್ತೃತ ಅಟ್ಟಾಲಿಕೆಯ ಆಂಶವು, ಉದ್ಯಾನದ ಪ್ರಾಚೀರವು, ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣರೆಯಾಗಿ ಕೋಡವು. ಆಗ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಾಡಿ ಸುಧೆಯು ರುದ್ದಕಂಠದಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ-- ' ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ, ಬಪ್ಪುತ್ತೇನೆ,-- ಇನ್ನೆಂದೂ ಒಪ್ಪದಿರುವದಿಲ್ಲ-- ನಾನು ಸಾವಿರ ಸಲ ಹೇಳುವೆ-- ಒಮ್ಮೆ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು ನಿನಗೆ-- ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇತ್ತು--ಮತ್ತು-- ಈಗಲೂ--ಈಗಲೂ..... .. '

